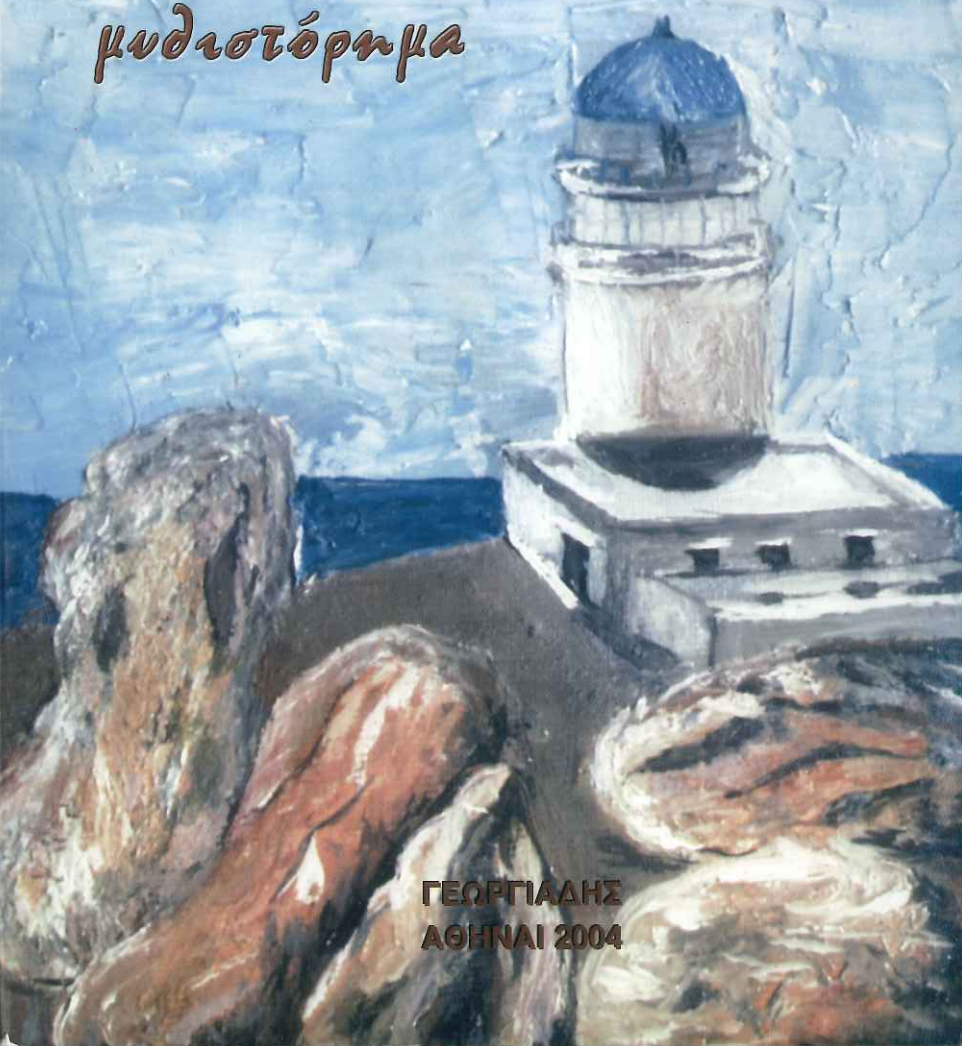


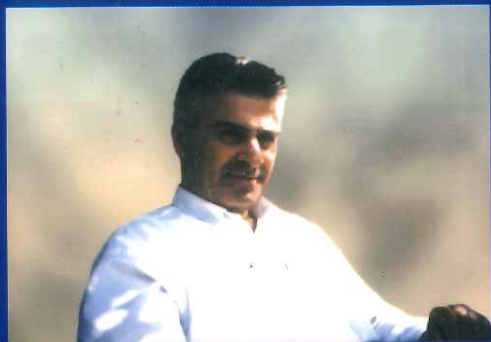
ΒΑΣΙΛΗΣ ΣΕΒΔΑΛΗΣ

ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΗΝ ΙΚΑΡΙΑ

μυθιστόρημα



ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ
ΑΘΗΝΑΙ 2004



Ὁ Βασίλης Σεβδαλῆς, γεννημένος τό 1943 στήν Ἱερισσό τῆς Χαλκιδικῆς, βρίσκεται συνεχῶς ἀπό παιδί καθ' ὁδόν. Στά πέντε του χρόνια στό Ἅγιον Ὄρος λόγω ἐμφυλίου, στήν Θεσσαλονίκη γιά τό Γυμνάσιο καί στήν Γερμανία γιά σπουδές. Στήν συνέχεια ἐργάσθηκε σέ ὅλες τίς ἡπείρους τοῦ μικροῦ μας πλανήτη.

Γνώρισε πολλούς λαούς καί πολιτισμούς.

Μετά τήν πολυετῆ του σταδιοδρομία ὡς στέλεχος καί διοικητής μεγάλων ἐταιρειῶν, ἀφιερώθηκε στήν μελέτη καί τήν συγγραφή βιβλίων.

ΒΑΣΙΛΗΣ ΣΕΒΔΑΛΗΣ

ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΗΝ ΙΚΑΡΙΑ

Τίτλος: «*ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΗΝ ΙΚΑΡΙΑ*»
Συγγραφεύς: Βασίλης Σεβδαλῆς
Ἐκδόσεις: ΓΕΩΡΓΙΑΔΗ - «*ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ*»
Ἐπιμέλεια: Ἀπόστολος Μ. Τζαφερόπουλος
Ὑπεύθυνος Ἐκδόσεως: Ἄδωνις Ἀθ. Γεωργιάδης
Ἡλεκτρονικὴ στοιχειοθεσία & σελιδοποίησης: Δ. Ἀπ. Τζαφερόπουλος
Ἐξώφυλλο: Μαρία Γεωργιάδου
Πίνακας Ἐξωφύλλου: Μάρι Σκαρβέλη-Κλαδᾶ
copyright © ἐκδόσεις Λ. Γεωργιάδης 2004
ISBN: 960-316 -213-2

Κεντρικὴ διάθεσις:
Ἀκαδημίας 84, Ἀθῆναι, Τ.Κ. 106 78, τηλ. 210 38 36 231
Τ.Θ. 36 81 - Ἀθῆναι 102 10
Σόλωνος 114, Ἀθῆναι, Τ.Κ. 106 78, τηλ. 210 38 47 347

ΒΑΣΙΛΗΣ ΣΕΒΔΑΛΗΣ

ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΗΝ ΙΚΑΡΙΑ



ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗ
ΑΘΗΝΑΙ 2004

Μέ τό σακκίδιο στό χέρι πετάχτηκα από τό κτήριο. Στ' αὐτιά μου ἀντηχοῦσαν τά τρία μπάμ. Ἀπό τίς σφαῖρες πού φύτεψα στήν καρδιά Ἐκείνου.

Δέν ἤξερα γιά ποῦ νά τραβήξω. Καί μοῦ ἦταν ἀδιάφορο ὅπου καί ἄν κατέλνγα... Ἦθελα μόνο νά φύγω μακριά. Νά χαθῶ ἀπό προσώπου γῆς.

Βούλιαξα στόν πλημμυρισμένο ἀπό τήν νεροποντή δρόμο. Ἀκολουθεῖς τή ροή τοῦ νεροῦ, σκέφθηκα. Ὅλοι οἱ ὑπόνομοι στή θάλασσα καταλήγουν...

Τό ὑγρό στοιχεῖο μοῦ ἔφθανε μέχρι τό γόνατο. Οἱ κάδοι τῶν ἀπορριμμάτων γύρω μου, βαρκοῦλες π' ἀρμενίζουν. Οἱ σάκκοι τῶν σκουπιδιῶν, μαῦροι, πράσινοι, γαλάζιοι, συνωστίζονται ἀνάμεσα στά αὐτοκίνητα. Μιά τρομερή μπόχα διαπερνοῦσε τό κορμί μου.

Σκουπίδια καί βροχή ἐνώνονταν καί ἔμπαιναν μέσα μου. Ἐνοιωθα ἀπόλυτη σιχαμάρα γι' αὐτόν τόν κόσμο. Αἰσθανόμουν ξένος σέ μιὰ χώρα, ἡ ὁποία ἔμοιαζε νά ἦτανε λίγο πρὶν ἀπό τήν συντέλεια τοῦ κόσμου.

Σκουπίδι εἶμαι κι ἐγώ, μονολόγησα.

Βλέπω ἕνα ταξί πού κόβει μιὰ δεξιά, μιὰ ἀριστερά, ὅπου ὑπάρχει χῶρος, καί καταφέρει ἀνάμεσα σέ σταματημένα, ἀναποδογυρισμένα καί ἀντίθετα ἐρχόμενα αὐτοκίνητα, σύροντας καί συρόμενο, νά τραβάει

μπροστά. Είναι άδειο. Όρμάω και άνοίγω τήν πίσω πόρτα.

- Για ποῦ; μοῦ ἔγνεψε ὁ ὁδηγός.

- Όπου νά 'ναι.

- Χριστός κι Άπόστολος! Βγαίνει στό δρόμο μ' αὐτό τό κακό καί δέν ξέρει ποῦ πάει.

- Ποῦ πᾶτε ἐσεῖς; τόν ρώτησα.

- Στό λιμάνι. Έρχεται ἡ γυναίκα μου ἀπό τήν Ίκαρία.

- Πολύ καλά. Άφῆστε με ἐκεῖ.

Σάν ἀστραπή πέρασε ἀπό τό νοῦ μου: Θά πάω σ' ἓνα νησί τῆς ἁγόνης γραμμῆς. Όπου κανένas δέν πάει. Κι ἀπ' ὅπου κανείς δέν φεύγει...

Οἱ δρόμοι φίσκα. Ένα ἀτέλειωτο μποτιλιάρισμα. Κανένas προσανατολισμός. Τά αὐτοκίνητα μετέτρεψαν τόν μονόδρομο σέ διπλῆς κυκλοφορίας. Καί παντοῦ σκορπισμένα τά σκουπίδια, νά 'χουν λειώσει οἱ κοῦτες, νά 'χουν ἀνοίξει οἱ κάδοι. Ένα τρομερό θέαμα. Δέν διανοεῖσαι ὅτι μπορεῖ νά ζεῖ κατ' αὐτόν τόν τρόπο ἡ ἀνθρωπότητα στόν αἰῶνα μας. Ήταν ὅμως ἡ πραγματικότητα. Ό κόσμος πού ἦταν γύρω μου. Οἱ ἀνθρωποι πού ἦταν γύρω μου. Ἡ κοινωνία, ἡ πολιτεία, οἱ φορεῖς, τά πάντα. Δέν ἦταν τίποτε ἄλλο ἀπό σκουπίδια...

Λίγο παρακάτω δέν βοηθοῦσαν πιά οἱ ἀκροβασίες τοῦ ταξιτζῆ. Τόν δρόμο εἶχαν κλείσει ὀχήματα τῆς πυροσβεστικῆς καί οἱ ἀνδρες τῆς ἀνέσυραν ἓναν μαυριδερό μεσήλικα πού καταπλάκωσαν οἱ πέτρες ἀπό τόν πεσμένο τοῖχο κάποιου χαμόσπιτου. Δίπλα του σπάραξε μιά γυναίκα, μᾶλλον Άλβανίδα. Κρατοῦσε στήν ἀγκαλιά τῆς τό τρομαγμένο παιδί τῆς. Φαινόταν ὅτι οἱ σωτῆρες ἔφτασαν ἀργά. Τά μανιασμένα νερά εἶχαν κάνει τή δουλειά τους.

Μείναμε ἐκεῖ παγιδευμένοι μέχρι πού ἔφτασε τό ἀσθενοφόρο. Ὁ διαπεραστικός ἥχος του σκέπασε τή βοή τῆς κοσμοχαλασιᾶς. Πῆραν μαζί τους τό νεκρό κουφάρι.

- Αὐτός τήν γλύτωσε φθινά, ψιθύρισα.

Ὁ ταξιτζής σταυροκοπήθηκε.

Ἔβαλε μπρός τό ἀσθενοφόρο καί, πιέζοντας τά ἄλλα ὀχήματα, προσπαθοῦσε ν' ἀνοίξει δρόμο.

- Τραβάει γιά τό νοσοκομεῖο τοῦ Πειραιᾶ, φώναξε θριαμβευτικά ὁ ὁδηγός. Τόν παίρνω πισωκολλητά.

Τό ὄχημα τοῦ ΕΚΑΒ οὐρλιάζοντας μέ τήν σειρήνα του κατέβαινε τή λεωφόρο πρὸς τή θάλασσα. Τά νερά πετάγονταν στά ὕψη. Ἀλλά τό ταξί τό ἔχε στό κατόπι. Στό ἕνα μέτρο. Ἐγώ ἔτρεμα. Ἀπό στιγμή σέ στιγμή θά καρφωθεί πάνω του...

- Περνάμε τήν Ἐρυθρά Θάλασσα! κάγχαζε ἐκεῖνος. Μπράβο, Μωϋσῆ μου...

Τό τελευταῖο πού μποροῦσα νά κάνω ἐγώ, ἦταν νά γελάσω. Ἔβλεπα τά νερά νά σκεπάζουν τά διπλανά μας ὀχήματα καί περίμενα ἀπό λεπτό σέ λεπτό νά μᾶς τρακάρει ἕνας ἀπό τοὺς τυφλωμένους ὁδηγούς.

- Σχίζει ἡ ἐξωλέμβιά μου, εἶπε καί μέ κοίταζε περήφανα ὁ ταξιτζής.

- Κοιτᾶτε πρὸς τά μπροστά! φώναξα σαστισμένος.

- Γεννήθηκα στό τιμόνι, ἐπαιρότανε ἐκεῖνος. Καθόμουν στήν ἀγκαλιά τοῦ πατέρα μου καί ὁδηγοῦσα.

Ἄνοιξε τό ραδιόφωνο. Στή διαπασῶν.

«Ἡ πόλη ἀπὸ τή μέση καί κάτω ἔγινε λίμνη», φωνασκοῦσε μέ τά φρικτά ἑλληνικά του ἕνας δημοσιογράφος. «Εἴμαστε ἐδῶ, κυρίες καί κύριοι ἀκροατές, γιά νά

σᾶς δώσουμε τήν εἰκόνα τῆς ἀνωχύρωτης πόλης. Τό ἴδιο ξανά καί ξανά. Μέ τήν πρώτη βροχή πνίγεται ἡ πρωτεύουσα. Καί λέμε καί πώς εἴμαστε Εὐρώπη. Οἱ ἀνευθυνοῦπεθύθυνοι τῆς κυβέρνησης μᾶς λένε ὅτι ὁ κρατικός μηχανισμός ἐνέργησε σωστά. Ἐμεῖς πνιγόμαστε κι αὐτοί τόν χαβᾶ τους γιά ἔγκαιρη κινητοποίηση τῶν ἀρχῶν. Κυρίες καί κύριοι, τριάντα ὑποσταθμοί τῆς ΔΕΗ εἶναι ἐκτός λειτουργίας. Χωρίς ἡλεκτρικό ρεῦμα ἡ μισή Ἀθήνα. Τά φανάρια στούς δρόμους εἶναι σβηστά. Ὁ Κηφισός ξεχείλισε. Τά σπίτια πλημμύρησαν. Οἱ ἀνθρωποι ἀγωνίζονται νά σώσουν τή ζωή καί τήν παρουσία τους.»

- Κοίταξε πόσο ἀνίκανοι μᾶς κυβερνοῦν! ἔβριζε ὁ ταξιτζής. Δέν μποροῦν νά ἀντιμετωπίσουν μιά νεροποντή. Καί θέλουν νά κάνουν καί ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνες τό 2004. Τρομάρα μας!

Ἐγώ σκεφτόμουν πώς ἂν τοῦ ἀπαντοῦσα, θά μοῦ ἐξηγοῦσε τί θά ἔκανε αὐτός ἂν ἦταν πρωθυπουργός τῆς χώρας! Καί τό ἀπεχθανόμουν αὐτό, ὅπως ὁ διάβολος τό λιβάνι. Οἱ ἐνέργειες αὐτῶν τῶν ἀξιωματούχων μοῦ ἀνακατώνανε τά ἄντερα.

- Κάνουν τά ἔργα μόνο καί μόνο γιά τίς μίζες. φώναζε νά σκεπάσει τή φωνή τοῦ δημοσιογράφου. Ἄκουσον, ἄκουσον! Κλείσανε τήν κοίτη τοῦ Κηφισοῦ. Δέν τοὺς ἐνδιαφέρει ἂν πνιγεῖ ὁ κοσμάκης... Τίς προάλλες εἶχα στό ταξί ἕναν «μεγάλο». Κι αὐτός μοῦ εἶπε: «Τά ἔργα γίνονται γιά νά πάρουν τίς μίζες τους αὐτοί πού τά ἀναθέτουν. Ἐάν τώρα κατά τύχη τελειώσουν ἡ ἐξυπηρετοῦν καί τόν κόσμο, τόσο τό καλύτερο...»

Ἐγώ βέβαια εἶχα τή δική μου ἀγωνία. Νά χαθῶ ἀπό προσώπου γῆς. Νά ξεφύγω ἀπό τοὺς διῶκτες μου. Σέ

καλό μου βγαίνει ή θεομηνία, συλλογιζόμουν. 'Ο λύκος στην αντίαρα χαίρεται...

Στό τέλος τής λεωφόρου τό ασθενοφόρο έστριψε άριστερά πρόσ τό νοσοκομείο. 'Εμείς συνεχίσαμε πρώτα τήν άνηφόρα πρόσ τό κέντρο του Πειραιά, κι ύστερα τήν κατηφόρα γιά τό λιμάνι. 'Ο ταξιτζής κατάλαβε πώς άδημονούσα και μέ καθυσάχασε.

- Σέ δέκα λεπτά φθάσαμε! 'Εκεί κάτω είναι ή προβλήτα.

Και τά κατάφερε ό διαβολεμένος. Τό πλοίο είχε δέσει. 'Η γυναίκα του μέ ένα κοριτσάκι τόν περίμεναν στό πρακτορείο τών εισιτηρίων. 'Εγώ άνέβηκα γρήγορα στό «'Ολύμπια 'Εξπρές» και ένιωσα πώς έχω ξεφύγει.

Όταν σάλπαρε τό πλοίο ή καταιγίδα είχε κοπάσει. Μόνο λίγη φουσκοθαλασσιά κι από καμιά ψιλή βροχούλα. Προσπαθούσα νά βρω τήν ήρεμία μου, άνεβοκατέβαινα τά καταστρώματα και κατέληξα στό τελευταίο, όπου ήταν τοποθετημένες κόκκινες πλαστικές πολυθρόνες. 'Ηρέμησα γιά μιά στιγμή άγναντεύοντας τίς άπαλές γραμμές του Κάβο Ντόρο άριστερά και του 'Αιγώργη δεξιά. Πώς τά έφερε όμως νά γυρίσει ό άέρας και ένα σύννεφο καπνού από τή μηχανή του πλοίου μέ τύλιξε. 'Ενοιωθα τά μαύρα σωματίδια νά κολλοϋν στό πρόσωπο και τόν λαιμό.

- Μαύρος έγινα! σκέφτηκα. Κολασμένος...

Κατευθύνθηκα πρόσ τήν καφετέρια, νά γλυτώσω λίγο από τόν έαυτό μου κοιτάζοντας τηλεόραση. Περνώντας από τήν τρίτη θέση είδα νά κάθεται στή γωνία μιά τσιγγάνα μ' ένα τσοϋρμιο άπλυτα κι άχτένιστα κουτσούβελα.

Τά κοίταξα μέ τρυφερότητα. Λατρεύω τά παιδιά. Και ένα από τά τραυματικά βιώματά μου είναι ότι δέν γνώ-

ρισα τήν πατρότητα. Έβαλα αὐθόρμητα τό χέρι μου στή τσέπη. Τό πῆρε εἶδηση τό μικρότερο, πετάχτηκε σάν λάστιχο. Μέσα στό φαρδύ πράσινο βρακί του ἔμοιαζε μέ τόν Πινόκιο. Μοῦ ἄπλωσε τό χέρι. Τοῦ ἔδωσα τά κέρματα πού εἶχα. Ἦταν τά τελευταῖα μου λεφτά. Ἡ μάνα του μέ κοίταξε μ' ἓνα ἀνάλαφρο, σχεδόν μὴ ἀναγνωρίσιμο χαμόγελο.

Στόν χώρο τῆς τηλεόρασης δέν πρέπει νά ἔμεινα πολύ. Ἀλλά ἄρκετά γιά νά ταραχτῶ ἀπό τίς φρικαλεότητες τῆς ἡμέρας. Μόλις τελείωσε ἡ ἐνημέρωση γιά τήν καταστροφή ἀπό τήν βροχή, ἄρχισαν τά ἄλλα ρεπορτάζ.

Πρῶτα γιά τήν καταδίκη τριῶν νεαρῶν πού λήστεψαν καί σκότωσαν ἓναν ὀδοντάχρονο στόν Πειραιᾶ. Ὑστερα γιά τήν φοιτήτρια ἀπό τήν Γεωργία πού σκότωσε στήν Θεσσαλονίκη τόν πατέρα της. Τήν ἐβίαζε... Μετά γιά τήν ὁμορφὴ Παλαιστινέζα πού πυροδοτήθηκε παίρνοντας μαζί της ἓνα σωρό ἀθώους πολῖτες. Κι ἔκλεισε μέ τήν ἐνδιαφέρουσα εἶδηση ὅτι ὑπογράφηκε μεταξύ ΟΗΕ καί μιᾶς ἐλληνικῆς ὀργάνωσης, πού οὔτε ἤξερα οὔτε συγκράτησα τό ὄνομά της, συμφωνία συμπαράστασης στίς κακοποιημένες γυναῖκες τοῦ Ἀφγανιστάν. Τρέχα γύρευε καί Νικολό καρτέρι...

Ἔφυγα ἀνδιασμένος. Προχώρησα στό κατάστρωμα, ἄρκετά μπροστά ἀπό τό φουγάρο τοῦ πλοίου, ξάπλωσα πάνω σέ μιὰ κάσσα μέ σωσίβια, βάζοντας τό σακκίδιό μου προσκεφάλι καί θωροῦσα ἀπό τό πλάι τῶν ματιῶν μου τή θάλασσα. Ἦταν τώρα σκοτεινή. Προκαλοῦσε φόβο ἡ ὕψη της. Ἀλλά σκεπαζόταν ὡς τό βάθος τοῦ ὀρίζοντα ἀπό θεσπέσια μορφώματα, χρυσαφιὰ καί κόκκινα, γκριζα καί μαῦρα, τραβηγμένες πινελιές πάνω σ' ἓναν ἀνοιχτό μολυβί καμβά.

Ἐπεσε ἡ νύχτα. Βγῆκαν τ' ἄστρα. Οἱ δονήσεις ἀπό

τὴν μηχανὴ τοῦ πλοίου διαπερνοῦσαν τὸ κορμὶ μου. Χαλάρωσα. Ἔκλεισα τὰ μάτια.

Δέν κατάλαβα πότε μέ πῆρε ὁ ὕπνος. Γλυκός ὕπνος. Ὁνειρευόμουν. Διάφορα ἄσχετα, περνοῦσαν καὶ χάνονταν γρήγορα ἀπὸ τὴ μνήμη μου. Ἀλλὰ πολὺ ὥρα ἔβλεπα τὴν τσιγγάνα νὰ στέκεται μπροστά μου μέ κεῖνο τὸ ἀνεπαίσθητο χαμόγελο καὶ νὰ μοῦ λέει:

- Ἐμένα δώσεις χέρι σου.

- Δέν πιστεύω στή μοῖρα.

Ἐκείνη ὅμως ἔμεινε μειδιῶσα μπροστά μου.

Ἦξερα ὅτι δέν τῆς ἔλεγα τὴν ἀλήθεια. Ἡ τουλάχιστον ὅλη τὴν ἀλήθεια. Γιατί ἓνα πράγμα πού ἀπὸ μικρὸ μέ ταλανίζει εἶναι τὸ ἂν ὑπάρχει μοῖρα. Ἡ παιδεία μου δέν μοῦ ἐπιτρέπει νὰ δεχτῶ κάτι τέτοιο. Ἀλλὰ ὑπάρχει καὶ ἡ ἀδήριτη πραγματικότητα. Ὅ,τι σημαντικό ἔγινε στή ζωὴ μου, ὀφείλεται σέ συμπτώσεις.

Γεννήθηκα σ' ἓνα μικρὸ τόπο στὴ βόρεια Γερμανία, πλάι στό ποτάμι Ἑλβα. Ὁ πατέρας μου, ἀπὸ εὐγενῆ καταγωγῇ, καλλιεργοῦσε τὰ κτήματά μας. Ὅλα κυλοῦσαν ἥρεμα. Ζούσαμε σχεδὸν ξεχασμένοι ἀπὸ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους δίπλα στὴν ἀνατολική ζώνη τῆς διαιρημένης τότε χώρας μας.

Καὶ ξάφνου, πρὸς τὸ τέλος τῶν γυμνασιακῶν μου σπουδῶν, γινόμαστε τὸ ἐπίκεντρο συζήτησης. Στὶς ὁδοὺς τῆς τηλεόρασης, στὶς ἐφημερίδες, στὶς μπηραρίες, κυριαρχοῦσε μιά λέξη: Gorleben.

Ὅλα ἄρχισαν ὅταν τὸ Πάσχα πετάχτηκε στή μέση τοῦ πουθενά μιά στρατιά ἀπὸ λευκοντυμένους «σκελετούς». Ἐρχονταν σέ μᾶς ἀπὸ Lüneburg, Ülzen, Salzwedel, καὶ διαμαρτύρονταν ἐνάντια στό ἔργο Brennelementlager Gorleben. Τὴν ἀποθήκευση ἀποβλήτων ἀπὸ τὰ ἐργοστάσια παραγωγῆς ἀτομικῆς ἐνέργειας.

Στή μικρή μας πόλη οί κάτοικοι είδαν μέ μεγάλη καχυποψία τήν επέλαση αὐτή τῶν πρωτευουσϊάνων μέ τίς νεκροκεφαλές καί τίς κονκάρδες «ἀτομική ἐνέργεια; ὄχι, εὐχαριστῶ!». Ἐγώ ὁμως τοὺς συνάντησα καί συζήτησα μαζί τους. Μέ ἐντυπωσίασαν τά ἐπιχειρήματά τους γιά ἓνα κόσμο εἰρηνικό, χωρίς ἀτομικά ὄπλα καί ἐνέργεια. Καί μέ τρόμαξε ἡ σκέψη ὅτι τά πανύψηλα πεῦκα τοῦ ὁμορφου δάσους μας θά ἔπεφταν θύματα τοῦ ἔργου Gorleben. Καί ἡ πατρική μας γῆ, πού κατοικοῦμε ἐδῶ καί ἐφτακόσια χρόνια, θά δεχόταν στά σπλάχνα της ἀτομικά ἀπόβλητα, ἀπειλώντας νά φέρουν τόν θάνατο τουλάχιστον γιά τά ἐπόμενα δύο χιλιάδες χρόνια. Καί ὄχι μόνο συντάχτηκα μαζί τους καί τοὺς ἀκολουθοῦσα σέ ὅλες τίς διαμαρτυρίες γιά τήν εἰρήνη, ἀλλά προσπάθησα νά δημιουργήσω καί παράρτημα στήν πόλη μας. Ὅμως νά πού παρενέβη ὁ πατέρας μου:

- Μέχρι ἐδῶ καί μή παρέκει!

Ἀπό τότε μοῦ κάθισε στό μυαλό πῶς ὅ,τι κάνεις, τό κάνεις μόνος σου καί γιά λογαριασμό σου...

Στήν τελευταία τάξη τοῦ γυμνασίου μου προέκυψε κάτι ἄλλο, ἐπίσης τελείως τυχαῖα. Στό μάθημα τῶν ἀγγλικῶν ἔπρεπε νά κάνουμε ὅλοι μιά λογοτεχνική μελέτη. Ἐγώ ἐπέλεξα νά γράψω γιά τόν Ἰούλιο Καίσαρα τοῦ Σαίξπηρ. Μέ γοήτευσε τό ἔργο αὐτό. Καί πᾶν' ἀπ' ὅλα ἡ ὁμιλία τοῦ Βρούτου. Τήν εἶχα μάθει ἀπ' ἔξω. Θυμοῦμαι: «...Not that I loved Caesar less, but that I loved Rome more.» Καί τό ἀξεπέραστο τέλος του: «There is tears for his love, joy for his fortune, honor for his valor, and death for his ambition.»

Ο Βροῦτος μπήκε στή καρδιά μου. Μέ σαγήνευε ἡ μεγαλειώδης φρικαλεότητά του.

Μιλοῦσα συνεχῶς γι' αὐτόν. Οἱ συμμαθητές μου κρυφογελοῦσαν μαζί μου. Πῶς συμβιβάζεται αὐτό μέ τίς εἰρηνιστικές μου ἀπόψεις; Οὔτε κι ἐγώ τό ἤξερα. Ὅμως ὁ θαυμασμός μου γιά τόν ἐξαίρετο αὐτόν φονιά ἔμεινε ἀκλόνητος. Μέχρι καί σήμερα...

Τέλος, ἡ μεγάλη σύμπτωση πού ἄλλαξε τή ζωή μου. Ἡ γνωριμία μου μ' Ἐκεῖνον. Τόν ἄνθρωπο, πού στά συγκλονιστικά χρόνια τῆς ἀμφισβήτησης στά πανεπιστήμια, ὑπῆρξε σημεῖο ἀναφορᾶς. Καί δημιουργήσε στέρεο ἔδαφος κάτω ἀπό τά πόδια μου. Στάθηκε δίπλα μου σέ μιά ἀπό τίς πιό δύσκολες στιγμές τῆς ζωῆς μου. Διέθεσε γιά μένα ἀπό τόν ἀνύπαρκτο χρόνο του. Κατόρθωσε μέ δεξιότητες νά μοῦ θέσει τά σωστά ἐρωτήματα, καί νά βγάλει ὅ,τι καλύτερο ὑπῆρχε μέσα μου ὡς ἐπιστήμων καί ὡς ἄνθρωπος. Κι ἀφοῦ ἔκανα ἕνα πρωτοποριακό ντοκτορά, πού μοῦ ἐξασφάλισε λαμπρή σταδιοδρομία, μοῦ συμπαράσταθηκε καί στά πρῶτα βήματά μου στήν Ἑλλάδα.

Ἐδῶ πρέπει νά γίνω λίγο πιό λεπτομερής. Σπούδασα ἀπό ἔρωτα φιλοσοφία, ἐνῶ λογικά θά ταίριαζε περισσότερο νά ἔκανα γεωπονία. Μιά καί προοριζόμουν νά ἀσχοληθῶ, ὡς μοναχογιός, μέ τό κτῆμα. Ὅμως ὁ πατέρας μου δέν ἔφερε ἀντίρρηση, καθῶς ἦταν παράδοση στήν οἰκογένειά μας νά καλλιεργοῦμε καί τή γῆ καί τά γράμματα. Ὁ ἴδιος ἄλλωστε παρίστανε στίς φιλικές ἐκδηλώσεις τόν ποιητή. Γιά νά μὴν πῶ πῶς ἕνας προπάππος μου ἔφτασε μέχρι τήν Ἀμερική γιά νά οἰκοδομήσει μιά ἰδανική πολιτεία.

Ἀλλά μοῦ τό ἔθεσε κοφτά:

- Πέντε χρόνια σπουδές. Μετά σέ θέλω ἐδῶ. Νά σέ μάθω νά ἀγαπᾷς καί νά πονᾷς τή γῆ.

Ἐγὼ βέβαια δέν τόν ἄκουσα. Μέ φόβιζε ἡ ἀδυσώπητη δύναμη τοῦ κύκλου τῆς φύσης καί τῆς ζωῆς. Καρφωμένος ἐκεῖ. Μέρα νύχτα. Χειμῶνα καλοκαίρι. Μέ τοὺς ἴδιους ἀνθρώπους. Τά ἴδια ἐρεθίσματα. Δέν ἐνοιωθα ὅπως ὁ πατέρας μου πού κάθε μέρα στό κτῆμα τοῦ ἦταν καί μιά καινούργια ἀποκάλυψη. Κι ἀκόμα, ἤθελα νά γνωρίσω τόν κόσμο. Ἄλλους ἀνθρώπους καί τόπους. Ἱστορίες καί πολιτισμούς. Καί ὄχι μέσα ἀπὸ περιγραφές. Μέ τά δικά μου μάτια. Μέ τίς δικές μου αἰσθήσεις.

- Καταλαβαίνω, ἀλλά διαφωνῶ! ἦταν ἡ ἀπάντησή του. Καί ἡ γῆ δέν μπορεῖ νά χρηματοδοτεῖ αὐτές σου τίς ἀνάγκες.

Παρέμεινα στό πανεπιστήμιο τῆς Κωσταντζας γιά νά ἔχω τά πλεονεκτήματα τοῦ φοιτητῆ, ἀλλά καί γιατί ἀγαποῦσα τὴν πόλη. Εἶναι γλυκυτάτη. Ἱστορική καί μεσαιωνική, κτισμένη πάνω σέ μιά χερσόνησο τῆς Bodensee. Στὴ θέση παλιοῦ ρωμαϊκοῦ φρουρίου. Τὴν ἀκμὴ της μαρτυροῦν πολλὰ μνημεῖα πού σώζονται μέχρι σήμερα. Ὅπως τὸ Συνοδικό Μέγαρο. Ἐδῶ ἔγινε ἡ περίφημη Σύνοδος τοῦ 1414, ἀλλά καί ἀνακηρύχθηκε τὸ 1848 ἀπὸ τὸν ἐπαναστάτη F. Hecker ἡ Γερμανικὴ Δημοκρατία.

Ἐργαζόμουν γιά νά σπουδάσω, ἀλλά προπαντός γιά νά ταξιδεύω. Μ' ἓνα σακκίδιο. Καί στεκούμενος στὴν ἄκρη τοῦ δρόμου νά μέ πάρει κάποιον αὐτοκίνητο μαζί του. Ἐχει καί αὐτὸ τὴ χάρη του...

Ἐνα μεσημέρι εἶδα τὴ Μαρία, μιά Γαλλοελληνίδα καθηγήτρια πού μᾶς δίδασκε ἱστορία τοῦ γαλλικοῦ πολιτισμοῦ, νά κάθεται σ' ἓνα καφέ στό κέντρο τῆς πόλης.

- Τί κάνεις, Κόνι;

Ἀποροῦσα πού θυμόταν ἀκόμα τὸ ὄνομά μου.

- Ούσιαστικά τίποτε ! τῆς ἀπάντησα μέ κατῆφεια.
- Μά τί μοῦ λές; Ἐσύ, ἓνα τόσο κοφτερό μυαλό, χάνεις τόν καιρό σου;

Ντράπηκα, ἤθελα νά φύγω ἀμέσως, ἀλλά ἐκείνη τράβηξε μιά καρέκλα στό πλάι νά καθίσω. Κουβεντιάσαμε καμιά ὥρα καί μοῦ πρότεινε νά τήν ἐπισκεφτῶ στό γραφεῖο της.

Κοντολογίς καταλήξαμε νά τῆς παρουσιάσω σέ δύο μῆνες πρόταση γιά διδακτορικό. Αὐτό κι ἂν ἦταν βάσανο... Γιά ποιό θέμα νά γράψεις; Ὑπάρχει τίποτε πού δέν γράφηκε ἢ εἰπώθηκε; Τελικά κατέληξα νά ἀσχοληθῶ μέ κάτι πού μοῦ ἀρέσει. Τόν φιλόσοφο Cabet.

- Παιδιά, μᾶς δίδασκε ἡ Μαρία, τά πρόσφατα κινήματα εἰρήνης καί ἀπελευθέρωσης ἔχουν τίς ρίζες τους στούς φιλοσόφους τοῦ προηγούμενου αἰῶνα. Χρειάζονται δυστυχῶς πολλές γενιές, ὥσπου νά ὠριμάσουν οἱ κοινωνίες καί νά κατανοήσουν αὐτά πού μᾶς ἀποκάλυψαν ἓνας Cabet, ἢ ὁ Fourier καί ἄλλοι.

Ἐγώ ὡς εἰρηνιστής ἔνοιωθα κοντά στόν Cabet. Ὑπῆρχε βέβαια καί τό προηγούμενο τοῦ προπάππου μου πού τόν ἀκολούθησε στό Τέξας.

Ἐτοίμασα τό πλάνο δουλειᾶς. Κατά τό ἥμισυ. Ἡ Μαρία μοῦ συμπαραστάθηκε στό φιλοσοφικό κομμάτι. Ἐγώ ὁμως ἤθελα μιά γενικότερη θεώρηση, πού συμπεριλάμβανε καί ἀρχές τοῦ δικαίου. Κι αὐτά τά θέματα δέν τῆς ἦταν οἰκεῖα. Κι ἔψαχνα ἀδιάκοπα. Ἀλλά ἀτελέσφορα. Ὡσπου ἓνα πρωί πού πῆγα στό γραφεῖο εὗρεσης ἐργασίας τοῦ πανεπιστημίου, καθώς χρειάζονται ἐπείγοντως χρήματα, μοῦ εἶπαν:

- Ἐνας Ἑλλήνας καθηγητής ζητᾶ φοιτητή νά μάθει Γερμανικά στίς δύο κόρες του.

Προσφέρθηκα καί μέ προσέλαβε. Μέ καλά λεφτά,

τρεις φορές την εβδομάδα. Τά παιδιά του πανέξυπνα. Αυτός και η γυναίκα του συμπαθητικοί. Όταν ήταν στο σπίτι, μετά το μάθημα, μέ καλούσε νά πιούμε μαζί καφέ. Μιλούσαμε λίγη ώρα. Πρέπει νά μήν είχε πολλές φίλιες. Ήταν μόλις έξι μñνες στό Πανεπιστήμιο.

- Πώς πās μέ τό διδακτορικό; μέ ρώτησε ένα απόγεμα.
- Κόλλησα στόν βάλτο. Δέν μπορώ νά προχωρήσω στό κομμάτι πού άφορα στή φιλοσοφία του δικαίου.

Τό θεώρησε ύποχρέωσή του νά μέ εισαγάγει σ' αυτά τά θέματα. Μοϋ έδωσε νά διαβάσω μερικά βιβλία, μιλούσε μέ τίς ώρες μαζί μου. Έγώ άποροϋσα πώς ξαφνικά είχε τόσο έλεύθερο χρόνο καί προπαντός πώς αυτόν τόν διέθετε γιά μένα. Καί πρίν καλά-καλά τό μυριστώ, συμφώνησε μέ τήν Μαρία, πού προφανώς τήν γνώριζε, νά αναλάβει δεύτερος κριτής τñς διδακτορικñς μου έργασίας. Κι όλα αυτά γίνονταν χωρίς νά είπωθει μιά λέξη. Σάν νά ήταν τελείως αϋτονόητα.

Πολύ περισσότερο από τήν έπιστημονική βοήθεια μέ έντυπωσίασε τό ήθος του, οί γνώσεις του, η στωϊκότητά του. Γνώριζε τά πάντα, αλλά μιλούσε άποστασιοποιημένα, μέ καλοσύνη καί κατανόηση. Ήταν έξόχως διδακτικό γιά μένα νά γνωρίσω τήν πλήρη άρμονία λόγου καί πράξης πού χαρακτήριζε αυτόν τόν άνθρωπο. Ή συμπεριφορά του πρós τήν γυναίκα καί τά παιδιά του, μέ έμένα, τόν μανάβη καί τόν φούρναρη, πάντα άψογη. Έθετε κανόνες. Μεταμόρφωνε, ανέβαζε τό κάθε τί πού έρχόταν σέ έπαφή μαζί του.

Μιά βοηθός του καί τρεις τέσσερις φοιτητές τόν έπισκέπτονταν συχνά στό σπίτι καί μιλούσαν γιά τά τρέχοντα θέματα του πανεπιστημίου καί τñς κοινωνίας. Χωρίς νά τό καταλάβω ξγίνα κι έγώ μέλος αϋτñς τñς παρέας καί άπολάμβανα όχι μόνο τίς συζητήσεις, αλλά καί

τήν ζεστασιά της. Μοῦ ἄρεσε τόσο πολύ πού ἄρχισα νά παρακολουθῶ μαθήματα τῆς ἐλληνικῆς γλώσσας, πράγμα πού τούς συγκίνησε ιδιαίτερα.

Μέ τόν καιρό δέθηκα μ' αὐτούς κι ἐνοιωθα πώς ἀπόκτησα μιά μικρή οἰκογένεια, πού μέ καταλάβαινε καί τήν καταλάβαινα. Μιά οἰκογένεια ἀνοιχτή σέ θέματα πού ἦταν ἀδύνατο νά θιχθοῦν στή μικρή κοινωνία τῆς γενέτειράς μου. Ἡ παρουσία Ἐκείνου ἦταν καταλυτική. Ἦξερε νά θέτει ἐρωτήματα, πρωτοποριακά καί ἀνατρεπτικά, ἀλλά καί πολύ καλά τεκμηριωμένα.

- Ἡ ἀμφισβήτηση προάγει τή ζωή καί τήν κοινωνία! συνήθιζε νά λέει.

Ἦνοιωθα δικαιωμένος πού ξέφυγα ἀπό τόν δρόμο τοῦ πατέρα μου, ὅπου ὅλα ἦταν ρυθμισμένα καί ταχτοποιημένα.

Κάποτε - κάποτε ἔρχονταν πολιτικοί φυγάδες ἀπό τήν Ἑλλάδα καί ἔβρισκαν προσωρινά στέγη σ' Ἐκεῖνον. Ἦταν φανερό ὅτι συμμετεῖχε στόν ἀντιδικτατορικό ἀγώνα. Ἀλλά αὐτό εἶναι μιά ἄλλη ἱστορία...

Κι ὅταν ἔπεσε ἡ δικτατορία καί μποροῦσε νά ἐπιστρέψει στήν Ἑλλάδα, μέ ἀναζήτησε στό Παρίσι, ὅπου δίδασκα ὡς βοηθητικό ἐπιστημονικό προσωπικό καί φρόντισε νά ἔλθω κι ἐγώ ἐδῶ, πρῶτα ὡς λέκτορας μέ ὑποτροφία ἀπό τήν Γερμανία, καί ἀργότερα ὡς μόνιμος. Βέβαια αὐτό μέ ὀδήγησε σέ συμβιβασμούς μέ τήν συνείδησή μου.

- Γιά νά γίνετε μόνιμος λέκτορας, πέραν τῶν προσόντων σας, πρέπει νά εἴστε Ἑλληνας πολίτης, μοῦ εἶπαν ἀπό τήν διοίκηση τοῦ Πανεπιστημίου.

- Καί τί πρέπει νά κάνω γι' αὐτό;

- Νά ὑπηρετήσετε στρατιώτης!

Αὐτό καί ἂν ἦταν κουφό... Ἐγώ πού ἔκανα δυό χρόνια ἐναλλακτική θητεία σέ νοσοκομεῖο, γιά νά μὴν πάρω

όπλο στά χέρια μου, φόρεσα τό χακί τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ καί ὑπηρετήσα ἔξι μῆνες στά σύνορα, στὸν ποταμό Ἑβρο, σκοπὸς μέ τό δάκτυλο στήν σκανδάλη.

Φριχτή ἐποχή. Μαύρη ἐρημιά. Τριγύρω μας ναρκοπέδια. Δέν ἔσκαγε μύτη, ὄχι ἄνθρωπος, ἀλλὰ οὔτε ἄλλο ζωντανό.

- Παιδιά, γκόμενα! φώναζαν οἱ νεαροὶ στρατιῶτες κάθε φορά πού περιφερόταν καμιά ἀγελάδα.

Ἄξιζε ὅμως τελικά τὸν κόπο. Στὸν ἐλάχιστο προβλεπόμενο χρόνο, πέρασα τίς βαθμίδες τοῦ λέκτορα, ἐπικουρου καί ἀναπληρωτῆ καθηγητῆ καί ἔγινα τακτικός, μέ μονιμότητα καί κύρος. Καί προπαντός ἀπολάμβανα τὴν δουλειά μου. Δίδασκα κοινωνικὴ φιλοσοφία. Καί τό ἀμφιθέατρο ἦταν κατάμεστο ἀπὸ νέους καί νέες, ὅταν μιλοῦσα γιὰ τοὺς ἀγαπημένους μου Cabet καί Fourier, ἀλλὰ καί τοὺς πιό σύγχρονους, Satre, Marcuse, Adorno.

Ἄς μὴ ἀναφερθῶ καλύτερα στοὺς ὑπέροχους πειρασμούς... Αὐτὲς οἱ Ἑλληνίδες φοιτήτριες, θεέ μου! Τελικά παντρεύτηκα τὴν μικρὴ ἀδελφὴ ἐνὸς φοιτητῆ ἀπὸ τὴν παρέα τῆς Κωστάντζας πού ἡ οἰκογένειά του εἶχε γίνει καί δική μου. Προσαρμόστηκα ταυτόχρονα στὶς «καλές» συνήθειες τῆς χώρας. Πῆρα γυναίκα μέ λεφτά καί ἰδιόκτητο σπίτι.

Κι ἐκεῖ πού βρισκόμουν στὸν πέμπτο οὐρανό, μέ χτυπάει ἡ τρέλλα τοῦ χρηματιστηρίου. Δηλαδή ὄχι μόνο ἐμένα, τὴν χώρα ὁλόκληρη. Οἱ πάντες προσκολλημένοι στήν τηλεόραση, παρακολουθοῦν τίς μετοχές. Ἀντὶ νά δουλεύουν. Καί νά ἀνεβαίνει ὁ δείκτης κάθε μέρα καί πιό ψηλά.
- Μπράβο! Μπράβο! ζητωκραυγάζουν μέ κάθε καινούργια ἄνοδο.

Ἀπαξάπαντες. Ἀπὸ τον θυρωρό μέχρι τοὺς διευθυντές. Μαζί μ' ὅλους αὐτοὺς κι ἐγώ. Καθόμουν στὸν ὑπο-

λογιστή μου και αγοράζα και πωλούσα μετοχές. Πρώτα διέθεσα όλα τα ρευστά μου. Κι όταν είδα ότι ή περιουσία μου μέρα μέ τή μέρα αύξανόταν κατά εκατομμύρια, δανείστηκα για να αγοράσω κι άλλες μετοχές, πράγμα που έπιτάχυνε τόν πλουτισμό μου. Κινήθηκα βέβαια σέ λογικά πλαίσια. Τό μετοχοδάνειο αντιστοιχοῦσε στό μισό τῆς αξίας τῶν μετοχῶν μου.

Κι ἐκεῖ πού ἔνοιωθα ἄρχοντας, μέ τό χρηματιστήριο ν' ἀνεβαίνει ἀπό τήν μιά μέρα στήν ἄλλη κατά ὀχτάδες, ἔρχεται τό κράχ. Ὁ ἱλιγγος συνεχίστηκε. Ἀλλά αὐτή τή φορά κατευθυνόταν στό ναδίρ. Σέ ἐλάχιστο χρόνο οἱ μετοχές μου εἶχαν μικρότερη ἀξία ἀπό τό μετοχοδάνειο. - Καταστραφήκαμε! μοῦ εἶπε ἡ γυναίκα μου τρομαγμένη.

Δηλαδή ἐγώ. Γιατί αὐτή εἶχε ὅλα τά χρήματά της, ἐννοῶ αὐτά πού τίς ἔδωσε ὁ πατέρας της, μιά και ἡ ἴδια ποτέ δέν ἔκανε ἀποταμίευση, σέ ὁμόλογα. Πάλι κατ' ἀπαίτηση τοῦ μπαμπᾶ.

- Ποῦ θά πάει; Θ' ἀνεβεῖ πάλι, τήν παρηγόρησα.

Ὅμως οἱ προβλέψεις μου διαψεύστηκαν. Ὁ κατήφορος συνεχίστηκε. Καί σέ λίγο ἔφτασαν οἱ ὀχλήσεις ἀπό τοὺς δανειοδότες μου, πού διαπίστωναν ὅτι οἱ ἐπιταγές πού τοὺς εἶχα δώσει δέν εἶχαν ἀντίκρουσμα. Καί πῶς νά εἶχαν; Περίμενα νά ἀνεβοῦν οἱ μετοχές, νά πουλήσω, νά ξεπληρώσω τό δάνειο καί νά μοῦ μείνει καί ἐμένα τό κέρδος ἀπό τήν ἄνοδο. Ἀλλά αὐτές ἔπεφταν ὅλο καί περισσότερο.

Τό ἀποκορύφωμα ἦταν ὅταν οἱ δανειστές μου ἔστειλαν τόν δικαστικό κλητῆρα γιά κατάσχεση.

- Ἔξω ἀπό τό σπίτι μου! ἄρχισε νά οὐρλιάζει ἡ ὡραία συμβία μου καί πετοῦσε τά πράγματά μου ἀπό τό παράθυρο.

Ἐννοῶ τά βιβλία μου, γιατί πολλά ἄλλα δέν εἶχα. Δέν

τῆς κρατῶ γι' αὐτό κακία. Δική μου ἡ εὐθύνη στό ἀκέ-
ραιο. Καί δέν εἶχα κανένα λόγο νά τήν ἐμπλέκω σέ περι-
πέτειες ἀπό τίς ἀπερισκεψίες μου. Οὔτε τά 'χω μαζί της
πού ζήτησε ἀμέσως διαζύγιο. Τό μόνο πού δέν βρῆκα
σωστό ἦταν ἡ βιασύνη της. Εἶχαμε συνάντηση στίς ὁχτώ
μέ ἕναν κοινό μας φίλο, μεγαλοδικηγόρο, πού συχνά
μᾶς καλοῦσε στό ἐξοχικό του ἢ γιά βόλτα μέ τό κότερό
του. Ἐγώ ἔφτασα μισή ὥρα νωρίτερα καί τούς βρῆκα νά
κάνουν ἔρωτα. Στό τραπέζι.

- Μέ συγχωρεῖς, σέ περιμέναμε στίς ὁχτώ! ἦταν τό μόνο
πού ἤξερε νά πεῖ ἡ σύζυγός μου.

- Θά μποροῦσες νά περιμένεις ὥσπου νά ὑπογράψουμε
τήν αἴτηση διαζυγίου καί μετά νά ξεσκισθεῖς μέ ὅποιον
θέλεις!

Πάντως λυτρώθηκα ἀπό τήν δέσμευσή μου σέ κείνη
νά ἀγοράσω πλεούμενο ἀπό τά κέρδη τῶν μετοχῶν μου...

Δέν ξέρω πόσο γρήγορα πέρασαν ὅλα αὐτά ἀπό τόν
νοῦ μου. Ἡ τσιγγάνα ὅμως στεκόταν ἀκόμα μπροστά
μου. Τελικά δέν τῆς ἔδωσα τό χέρι. Ἀλλά ἐκείνη μοῦ εἶπε
φεύγοντας:

- Ἐσύ, μεγάλο πόλη, κακό δρόμο. Μικρό πόλη, καλό
δρόμο.

Κρυστάλλινος χρησμός! Ἡ πόλη μέ ἀνέδειξε σέ δολο-
φόνο. Δολοφόνο; Αὐτό εἶναι πολύ λίγο... Πατροκτόνο!
Κι ἔτσι πού κατάντησα τή ζωή μου, μένει μόνο νά γίνω
ἀναχωρητής. Νά γλυτώσω ἀπό τόν ἑαυτό μου καί τούς
διώκτες μου...

Ἀποχαιρέτησα τόν ὕπνο. Σηκώθηκα καί περπάτησα
στό κατάστρωμα. Ἀναζήτησα κάποιον ἀπό τό πλήρωμα
νά ρωτήσω τί ἦταν τά φῶτα ἀριστερά τοῦ πλοίου.

- Ίκαρία. μου ἅπαντᾶ ὁ ναύτης πού δούλευε στήν κουβέρτα.

Ἡ μοιραία λέξη τῆς ζωῆς μου. Γιά τήν Ίκαρία τοῦ Cabet ἔγραψα στό διδακτορικό μου. Στήν Ἀθήνα ἔμενα στήν ὁδὸ Ίκαρίας. Τό πλοῖο τῆς φυγῆς μου πλέει γιά τήν Ίκαρία. Δέν θέλει πολὺ σκέψη. Ἡ Ίκαρία εἶναι ἡ μοῖρα μου!

- Τί σοί ἄνθρωποι εἶναι οἱ Ίκαριῶτες; φλεγόμουν νά μάθω.

- Μουρλοί. Ἔχουν δικό τους θεό.

Ἔλαμψα. Ἄν ἔχουν δικό τους θεό, ἔχει ἐνδιαφέρον τό πρᾶγμα. Καί δέν εἶναι δυνατόν νά ὑπάρχουν πιό τρελλοὶ ἄνθρωποι ἀπ' αὐτοὺς πού ἄφησα πίσω μου φεύγοντας ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ.

Ἀλλὰ ἤθελα νά μάθω κάτι παραπάνω.

- Τί εἶδους τρέλλα ἔχουν; Σκοτώνουν τήν μάνα καί τὸν πατέρα τους; Ἡ πωλοῦν τὰ παιδιὰ τους γιά νά βγάλουν λεφτά;

- Λεφτά ὄχι. Εἶναι τό τελευταῖο πού τοὺς ἀπασχολεῖ. Οὔτε ἔγινε ποτέ ἐγκλημα στό νησί. Καί δίνουν ἄσυλο στοὺς καταζητούμενους καί κατατρεγμένους. Τοὺς ἀντάρτες τοῦ ἐμφυλίου πολέμου τοὺς ἔκρυβαν χρόνια ἀπὸ τὴν ἀστυνομία, μέχρι πού τοὺς φυγάδευσαν στήν Ἀλβανία γιά νά γλυτώσουν.

Ἐπιβεβαιώθηκα. Ἐδῶ εἶναι ὁ προορισμός μου. Καί τί εἶχα ἀπὸ τήν ἄλλη νά χάσω; Τελειωμένος, μ' ἓνα σάκκο καί χωρὶς δεκάρα τσακιστὴ στήν τσέπη. Σ' ἓναν κόσμο, πού κατὰ τό γερμανικὸ σκεπτικὸ: ἔχεις κάτι, εἶσαι κάτι· δέν ἔχεις τίποτε, εἶσαι ἓνα τίποτε!

Ὁ θεῖος μου, ὁ καπετάν Παντελῆς, βρῆκε τόν Κόνι νά κοιμᾶται τοῦ καλοῦ καιροῦ ἀνάμεσα σέ δύο ρυμουλκημένα καΐκια στήν προβλήταν. Ξάπλα στό τσιμέντο μέ προσκέφαλο μίαν βούργιαν.

- Ἴντα ψοφίμιν εἶναι το, μαθέ, κεῖνο δά;

Ἐκεῖνος σηκώθηκε, ἄνοιξε τά μάτια του. Κατακόκκινα. Τά μαλλιά του ἀνακατωμένα.

- Μέ πῆρε ὁ ὕπνος.

- Ἐν ὑπάρκεν, μπαῖν μου, ἄλλο μέρος γιά νά θέσεις;

Ἐπαέ ἀναμεσίς στά πλεούμεναν ἤθεκες;

- Ἦρθε ξημερώματα τό πλοῖο. Δέν εἶχα ποῦ νά πάω. Ἀλλά μιά χαρά εἶναι κι ἐδῶ...

- Περίεργον ἡφάνη μου... Μά μάζευέ τα. Ἄμε νάβρεις ἡσυχίαν ἄλλοῦ νά θέσεις, γιατί ἐνθά ἡσυχάσεις. Ἐρκοῦνται οἱ ψαράδες ἐδωνά.

- Ἐγὼ ἦρθα ἐδῶ νά βρῶ ρεφούγκιο. Ἄν με διώξεις κι ἀπό δῶ, δέν ὑπάρχει πιά μέρος νά σταθῶ.

- Ἐδῶ εἶσαι στή καρδιάν τοῦ Εὐδηλου. Πήγαινε ὅξω, σέ κανένα χωραφάκιν, σέ κανέναν ξέφωτον.

Ὁ Κόνι πλησίασε τόν καπετάνιο, πού στό μεταξύ γέμιζε μέ ἡρεμες κινήσεις τόν κουβᾶ θάλασσα καί ἔπλενε τήν κουπαστή.

- Θέλω νά πάω στήν πιό ἀπόμακρη γωνιά τοῦ νησιοῦ.

- Καλά. Ἄμε πρῶτα νά βρεῖς κανένα χωράφιν, κανέναν ἴσκιον, φκιάσε μιά καλοκοιμηθὲ γιὰ προσκεφάλιν, πάρε δύναμιν καί φτάσε ὕστερι ὅπου στό διάολο θές.

- Ἐσύ, καπετάνιε, πηγαίνεις πρὸς τὰ κεῖ;

- Ἄνε μέ βγάλειν ὁ καιρός...

- Ποῦ ψαρεύεις;

- Σ' οὔλες τέσ θάλασσες. Μά πρέπει νάρτει σου ὁ καιρός κι ὄρεξη, μπαῖν μου, κι οὔλα τὰ ἄλλα. Ἐσύ 'σαι βιαστικός ἢ δέ σέ γνοιάζει;

- Βιάζομαι νά πάω μακριά ἀπό τόν κόσμον. Νά μή μέ βρίσκει κανείς.

- Ἄν εἶναι ἔτσι, ἔλα μαζί μου. Κόπιασε στό καῖκιν, κι ὅπου βγαλέ μας.

Μέ δυό δρασκελιές ἀνέβηκε στό κατάστρωμα.

- Δέν θέλεις κανένα μοῦτσο, καπετάνιε;

- Βέβαια. Μοῦτσο θέλω. Ἀλλά ἓναν πού νά βοηθᾷ μου, ὅχι νά 'ναι καί μπελᾶς μέσ' στό καῖκιν μου.

- Θά μάθω γρήγορα. Εἶμαι γυμνασμένος.

- Ἐν θέλω γώ τό σῶμα σου, μά τό μυαλό σου. Δουλεύγει κεῖνο δά στή βάρκα μέσα;

- Ἐχω μυαλό. Εἶμαι σπουδαγμένος.

- Σοβαρά; Ἰντα μοῦ κρένεις;

- Τήν ἀλήθεια λέγω.

- Καί ἴντα πιστεύεις; Θά βολέσει νά παλεύγει μέ τό κῦμα ἄνθρωπος σπουδαγμένος;

- Στή ζωή προσαρμόζεσαι στά πάντα. Κι ἂν δέν μπορεῖς, πρέπει νά μπορεῖς. Δέν σοῦ μένει τίποτε ἄλλο...

- Περίεργό 'ναι, μά στήν πράξιν τό δοῦμεν. Στή βάρκα μας λοιπό.

- Δέν θά σέ ἀπογοητέψω.

- Ἄς εἶναι. Ἀλλά πέ μου, ἴντα καλόν ἀγέριν σ' ἔριξεν εἰς τό νησί μας;

Ὁ Κόνι βρέθηκε σέ ἀμηχανία. Ἀκούμπησε στά ξάρτια, βόλεψε λίγο τό σακκίδιο στήν πλάτη του καί μέ σφίξιμο στήν φωνή ἀπάντησε:

- Μ' ἔφερε μιά ἐσωτερική ἀνάγκη.
- Ἐσωτερική ἀνάγκη; Ἴντα ναι πάλαι τοῦτο, τρώεται;
- Θέλω νά γνωρίσω τόν τόπο σας καί νά ζήσω μαζί σας.
- Ἀμέ πῶς λοιπό, βάρος εἰς τό σβέρκο μας;
- Ὅχι, κάθε ἄλλο.
- Μά θωρῶ σε μέ μιά βούργιαν μονάχα εἰς τόν ὄμον. Θά ᾿σαι κι ἄφραγκος πιστεύω.
- Ναί, βέβαια, ἀλλά τά καταφέρνω νά ἐπιβιώνω. Κάνω ὅλες τίς δουλειές.

Ὁ θεῖος μου βρῆκε πολύ πλακατζίδικη τήν κουβέντα μαζί του καί τόν ρώτησε:

- Καί Ἴντα ξέρεις γιά τήν θάλασσαν; Γνωρίζεις την;
- Βεβαίως. Ψιλοέχω ψαρέψει.

Τοῦ ἔδειξε τό καῖκι του, τόν «Παντελεήμονα».

- Ἴντα πλεούμενον θωρεῖς ὀμπρός σου;
- Τράτα.
- Βρέ, ἐσύ δέν ξέρεις ποῦ πᾶνε τά τέσσερα... Εἶναι διχτο- παραγάδικο. Ρίχνει καί δίχτυα καί παραγάδια.
- Ἐντάξει. Μπορῶ νά ρίχνω καί νά σπκῶνω τά δίχτυα. Καί παραγάδια μπορῶ νά δολώνω. Μπορῶ νά καθαρίζω καί τ' ἀμπάρια. Δέν ἔχω κανένα πρόβλημα...

Τοῦ θεοῦ μου τοῦ φαίνονταν ὅλα αὐτά λίγο περίεργα. Ἄφησε τόν κουβᾶ καί κάθησε στόν πυργίσκο τῆς μηχανῆς.

- Μπράτσα ἔχεις. Ἀλλά πές μου, τέσ σπούδασες οὔλες ἐτοῦτες τέσ δουγιές;
- Τίς ἔμαθα ὡς φοιτητής. Ὅταν σταμάτησε ὁ πατέρας μου νά μοῦ στέλνει χρήματα, δούλευα καί σπούδαζα. Ἀλλά γύριζα κι ἕνα χρόνο μέ ἕνα σακκίδιο τόν κόσμο κάνοντας

ὅ,τι δουλειά ἔβρισκα. Ἐχῶ μαζέψει ἐλιές στήν Κρήτη. Καί σταφύλια στήν περιοχή τοῦ Ρήνου, στήν Γερμανία.

Ὁ θεῖος μου ἐνθουσιάστηκε.

- Κοσμογυρισμένος εἶσαι. Μ' ἀρέσεις μου. Ἀμέ γρουσοῦ-
ξης εἶσαι γή γουρλῆς;

Ἐκεῖ τά χρειάστηκε ὁ Κόνι.

- Ἐν ἡκατάλαβγες τόν λόγον; Ἐένος εἶσαι... Θά κάνουμεν
καλές ψαριές; Θέλω νά πῶ, εἶσαι τυχερός;

- Ἄν κρίνω ἀπό τό χρηματιστήριο, ὄχι πιά.

- Ἴδού τονέ τό φίλον. Ἀκόμα ἕνας κρεμασμένος, γέλασε
ὁ καπετάνιος. Καλά καί πῶς ἡμπόρεσαν αὐτοί οἱ ξύπνι-
οι νά ξεγελάσουν ἕναν σπουδαγμένο ἄνθρωπον ὥσάν κι
ἐσέναν;

- Ξαμπάρωσαν τήν ἀπληστία μου.

- Μωρέ τοῦτος καλά τά λέει, θαύμασε ὁ θεῖος. Γιά ἄκου-
σε λοιπόν, μπαῖν μου...

- Κόνι.

- Κόνι. Ὁ «Παντελεήμων» ἔχει χρειαν τρεῖς ἀνθρώπους
γιά τό ψάρεμα. Ἐνα στή μηχανήν, ἕνα εἰς τήν κουβέρταν
καί ἕναν καπετάνιο. Ἐμεῖς θά τόν περετοῦμεν δυό. Μά
τά ψάρια θά τά μοιράζουμε στά τρία. Ἐναν μερτικόν
παῖρνει τό πλοῖον, ἕναν ἐγώ καί ἕναν ἐσύ. Χαῖρι καί
προκοπήν ἔν κάμουμεν, οὔτε καζάντια, μά ἡ θάλασσα
ἐν ἡφκεν κανένα νά πεινάσει. Συμφωνᾷς;

- Συμφωνῶ.

Γιά κοίτα κελεπούρι πρωῒ-πρωῒ, δέν μποροῦσε ὁ
θεῖος νά κρύψει τήν χαρά του.

- Μά σήκου τώρα ὑπό δῶ. Σήκου νά πᾶς ἀπέναντι, στό
ἄσπρο σπίτιν μέ τά γαλάζα τά πορτοπαράθυρα. Χτύπα
τήν πόρταν. Θά σοῦ ἑνοῖξει μιάν κοπέλα. Εἶναι ἡ ἀνεψιά
μου ἡ Διαμάντα. Κρένε της, ἔστειλέ με ὁ μπάρμπα σου
ὁ Παντελῆς. Καί πές της νά δώκει σου οὔλες τέσ εὐκο-

λίες. Νά πλυθεῖς, νά φᾶς, καί νά πάρεις καί δυνάμεις γιά τή βάρκαν.

Ὁ Κόνι ἦταν λίγο διστακτικός.

- "Ἐ, μή φοβᾶσαι, ἔν εἶναι δά καμιά ντομάτα μαραμένη πού θέλω νά ξεφορτωθῶ τηνε. Ἄ τηνε καλέσω στό τηλέφωνον νά τῆς τό πῶ.

Καθώς κίνησε, παρ' ὅλη τή μιζέρια του, ἄνδρας μέχρι ἐκεῖ πάνω, δέν ἄντεξε ὁ ἄλλος καί τόν ρώτησε:

- Κόνι, ἴντα δουγειάν τήν ἤκανες μέχρι τά τώρα;

- "Ἡμουν καθηγητής...

- "Ἰντα μοῦ λές... Καθηγητής καί πάτος!

"Ἡμουν κι ἐγώ περίεργη νά δῶ αὐτόν τόν ἀπρόσμενο ἐπισκέπτη. Τοῦ θείου τά ρολόγια εἶχαν μείνει λίγο πίσω. Στήν ἐποχή πού δέν ὑπῆρχε ξενοδοχεῖο στό χωριό, καί ὁ τελευταῖος πού ἔφευγε ἀπό τό καφενεῖο ἔπαιρνε σπῆτι του ὁποῖον διερχόμενο δέν εἶχε πού τήν κεφαλὴν κλῖναι. Ὁ Εὐδηλος, ὅπου περνοῦσα τόν περισσότερο καιρό, δέν ἦταν πιά χωριουδάκι. Κι εἶχε καί τέσσερα ξενοδοχεῖα. Ἀλλά αὐτός συνήθιζε νά περιμαζεύει τοὺς κάθε εἶδους ξέμπαρκους.

Ἐκείνη πού χαιρόταν ἰδιαίτερα μέ τέτοιους μουσαφίρηδες ἦταν ἡ γιαγιά μου, πού στά ἐνενήντα ἔξι της σχεδόν κλινήρης, μέ δυσκολία τήν βάζαμε νά κάτσει στήν καρέκλα, πίστευε ἀκλόνητα ὅτι τά καράβια πού ἔπιαναν κάθε τόσο θά ὀδηγοῦσαν ἕναν ἄνδρα στό σπῆτι μας, νά ἔρθει καί νά ζητήσῃ τό χέρι μου.

- "Ομορφην, Διαμάντα μου, εἶσαι. "Ἐχεις ὁμορφα μαῦρα μάθια, ἔχεις ἀφράτον πρόσωπον καί λυγερόν κορμίν. Θά δεῖς, ἕνας παπορίσιος ἄντρακλας θέ νάρτει νά σέ πάρει. Καρτέρει τον...

- Μά κι ἐσύ ἔν ἡπερίμενες τόν παπορίσιον καί ἡπῆγες μέ τόν πάππου εἰς τόν ἀχυρώνα, τήν περίμπαιζα.

- Ὁ πάππους ἦτανε καλός ἄνθρωπος. Κουβαλητής. Ἐπρόσεχεν πολύν τή νοικοκεράν του καί τά παιδιά του.

Ἐμένα τό τελευταῖο πού μέ ἀπασχολοῦσε ἦταν ὁ μνηστήρας πού θά ἐρχόταν ἀπό τήν θάλασσα. Ἦμουν μιά χαρά βολεμένη. Φρόντιζα τάχα τή γιαγιά πού γιά καλύτερη περίθαλψη ἄφησε τό πατρικό μας κι ἔμενε στόν Εὐδήλο, ὅπου ὑπῆρχε κέντρο ὑγείας μέ ἀρκετούς γιατρούς. Πολύ ἀπασχόληση δέν εἶχα. Παρέα χρειαζόταν πιό πολύ ἢ καὶ μενούλα. Καί τσιμποῦσα γι' αὐτό τήν σύνταξή της, μέ τήν ὁποία ὑπερκάλυπτα τά προσωπικά μου ἔξοδα. Ἀπολάμβανα νά πίνω τό κρασάκι μου καί τό τσιπουράκι μου στίς ταβέρνες. Νά τραγουδάω καί νά χορεύω, ἰδιαίτερα στά πανηγύρια.

Τά καλοκαίρια γέμιζε ἡ μικρή μας πόλη ἀπό τοὺς ἀπανταχοῦ τῆς γῆς Ἰκαριῶτες καί Ἰκαριώτισσες.

- Ποιανῆς εἶσαι σύ, μπαῖν μου; ἦταν ἡ ἐρώτηση πού ἄκουγες σέ κάθε ἄκρη. Κι ἄρχιζε ἡ ἐξιστόρηση τοῦ γενεαλογικοῦ δένδρου.

Καί τά βράδια ὅλος αὐτός ὁ νέος κόσμος συναντιόμασταν στίς ταβέρνες καί τά μπάρ. Αὐτό ἦταν τό πιό ὁμορφο κομμάτι τῆς ζωῆς μου. Ἀπολάμβανα τήν ἐλευθερία μου. Κανείς δέν μοῦ ἀπαγόρευε κάτι. Κανείς δέν μοῦ ὑπαγόρευε κάτι.

Ὁ πατέρας στό χωριό καλλιεργοῦσε, συνταξιούχος πιά, στό κτῆμα του ὅλα τά ὥραϊα πού δίδασκε στά παιδιά στό μάθημα τῆς βιολογίας. Ζώντας ἀπόλυτα στόν κόσμο του. Ἐγώ πῆγαινα ἐκεῖ συνήθως γιά νά κάνω μπάνια ἢ νά τόν βοηθήσω λίγο στίς ἐλιές, στόν τρύγο, στόν μπαξέ, ὅποτε ἀναλάμβανε μία θεία μου πού ζοῦσε στοὺς Φούρνους ὑπηρεσία στή γιαγιά.

Ὁ θεῖος, μολονότι χαροκαμένος -ὁ γιός τοῦ πνίγηκε μ' ἄλλους πέντε συγχωριανούς στὸν Ἀτλαντικό καὶ ἡ γυναῖκα του πέθανε μετὰ ἀπὸ μαράζι- ἦταν ἀρκετὰ κεφᾶτος. Ἰδιαίτερα ὅταν ἐμφανιζόταν καμιά καλοστεκούμενη ἀλλοδαπή πού ἐπιζητοῦσε παρέα...

Βέβαια, δέν μπορῶ νά πῶ ὅτι ἤμουν εὐτυχισμένη. Ἀλλά ποιός εἶναι σήμερα; Κι εἶναι λίγο νά μὴν εἶσαι δυστυχισμένη; Καὶ προπαντός νά μὴν ἔχεις κανέναν πάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι σου νά σέ ζαλίζει; Ἐντάξει, αὐτὴ τὴν ἐποχὴ ἦταν λιγουλάκι ἐρημιὰ καὶ μοῦ ἔπεφτε καμιά φορὰ τὸ ταβάνι στὸ κεφάλι. Κι ὅταν μέ ἔπιαναν κρίσεις εἰλικρίνειας, παραδεχόμεουν ὅτι κοροϊδεύω τὸν ἑαυτό μου πού λέω πὼς προσδοκῶ τὸν διορισμό μου ὡς μαθηματικός, μιά καὶ σύμφωνα μέ τὴν ἐπετηρίδα θά ἔπρεπε νά περιμένω γύρω στὰ σαράντα χρόνια, ὥσπου νά διοριστῶ σέ σχολεῖο. Τό ὅτι τὸ καλοκαίρι ἔκανα εὐκαιριακά τὴν ξεναγὸ εἶναι σίγουρα στάχτη στὰ μάτια. Καὶ σαφῶς δέν εἶναι προοπτική ζωῆς ἡ φροντίδα τῆς γιαγιάς. Ἄσε πού λίγο πολὺ τὸ σκαρφίστηκαν αὐτό οἱ δικοί μου γιὰ νά ἔχω τὸ χαρτζιλίκι μου. Καὶ ὁ θεῖος ἐδῶ τὴν παρέα του. Τί θά ἔκανα ὅμως, ὅταν μᾶς ἀφήσει ἡ γιαγιά; Ἔ, ἐμᾶς τοὺς Ἰκαριῶτες μᾶς ἀρέσει νά περνᾶμε καλά. Ἄν ἀλλάζουν τὰ πράματα ὅλο καὶ κάτι θά βροῦμε νά κάνουμε...

Τό τηλεφῶνημα τοῦ θεῖου ἦταν λίγο ἀστεῖο.

- Διαμάντα, ἔρκεται ὁ καθηγητής κύριος Πάτος, μοῦ εἶπε. Τό μικρόν του ὄνομα εἶναι Κόνι. Φίλεψέ τονε. Θά δουλέψει εἰς το καΐκιν.

Καθηγητής καὶ πάτος δέν πολυταιριάζει, σκέφτηκα. Κάποια μηχανή σκαρώνει πάλι. Κι ἄλλο ναυάγιο ζητάει λιμάνι...

Βγῆκα καλοῦ κακοῦ στό μπαλκόνι νά κόψω κίνηση. Βλέπω ἓνα ψηλό ξανθό ἄντρα μέ τό σακκίδιό του νά κοιτάει πρός τό σπίτι. Γεροδεμένος. Ὅρθια κορμοστασιά. Ἀλλά μοῦ φαινόταν λίγο ἀνασφαλῆς. Ἄ, θά σκέφτεται, ποῦ πάω τώρα, τί ἀνθρώπους θά συναντήσω, πῶς νά με ἀποδεχτοῦν στά χάλια πού βρίσκομαι.

Ἄνοιξα τήν πόρτα στόν πρῶτο ὄροφο. Ἐκεῖνος ἀνέβαινε σιωπηλά τά σκαλοπάτια.

- Καλῶς ἤρτατε, Κόνι, τοῦ εἶπα. Περάστε μέσα. Μέ λένε Μαντώ!

Μέ κοιτοῦσε μέ ὀρθάνοιχτα μάτια κι ἦταν σάν νά τοῦ ἔφυγε ὁ νοῦς καί νά μὴν ἤξερε τί νά πεῖ. Φαίνεται ἄλλο πρόσωπο περίμενε νά συναντήσῃ.

Κι ὅταν εἶδε τό σαλόνι μέ τά στρωμένα μαξιλάρια πάνω στήν ἀμπάρα, ὅπως λέμε ἐμεῖς τά σεντούκια ὅπου φυλάγουμε τά διάφορα ὅσπρια, κουκιά, φασόλια, ρεβίθια, καί τήν χρησιμοποιοῦμε καί γιά καναπέ, δέν τολμοῦσε νά καθίσει.

- Μέ συγχωρεῖτε, εἶπε, καί μοῦ ἔδειξε τήν βρώμικη ἀποσκευήν.

- Ἀφῆστε τήν εἰς τό πάτωμα καί βολευτεῖτε στό καθιστικόν.

Πρέπει νά ἔνοιωθε πολὺ ἄβολα γιά τήν ἐμφάνισή του. Γιατί παρότι ἦταν ἄνιφτος καί ἀξύριστος, φαινόταν ἄνθρωπος μέ καλλιέργειαν καί καλοζωισμένος καί δέν τοῦ ἄρεσεν νά τόν βλέπουν σ' αὐτή τήν κατάστασιν. Ἴσως νά τόν πείραζεν πού σέ τέτοια χάλια ἀπάντησεν γυναίκα.

- Μὴν ἐνοχλεῖστε, τοῦ ἔδωσα θάρρος. Θά κάνετε σέ λίγον ἓνα μπανάκι καί θά εἶστε μίαν χαράν.

Ἐλαμψε τό πρόσωπό του. Μοῦ χαμογέλασε μέ εὐγνωμοσύνη.

- "Εφτασα μεσάνυχτα καί περίμενα νά ξημερώσει στήν προβλήτα...

- Δυστυχῶς ἔρκεται βαθιά χαράματα τό καράβιν καί ταιπωρούμαστε πολύν ὅλοι στό νησί. Πάντως δέν εἶναι καί τόσο κακό νά κοιμᾶσαι στή προβλήτα. Ἀμέστε νά πᾶτε τώρα στό λουτρό καί ἐγώ θά ἐτοιμάσω στό μεταξυ κάτι γιά νά φᾶτε ὕστερι.

Τοῦ τηγάνισα αὐγά μέ ντομάτες καί τυρί, τό τοπικό μας, τήν καθούρα, ὅπως λέμε τό στραγγιστό τυρί ἀπό κατσίκα. Τά ἔφαγε μέ μεγάλη ὄρεξη. Μέ εὐχαρίστησε μέ μιά μικρή ὑπόκλιση τοῦ κεφαλιοῦ του, καί εἶπε:

- Εἶστε Μαντώ καί ἀδαμαντοχεροῦσα!

Αὐτό μοῦ ἔκανε ιδιαίτερη ἐντύπωση.

«Νά πού ὑπάρχουν καί στίς μέρες μας ἄνθρωποι μέ τρόπους» σκέφτηκα καί τόν κοίταξα βαθιά στά μάτια μέ ἱκανοποίηση. Αὐτό πιά τόν ἐνθουσίασε.

Πῆγε τρεχᾶτος στόν θεῖο μου καί γύρισαν μαζί τό μεσημέρι στό σπίτι.

Πρωῖ, μεσημέρι, βράδυ εἶναι γιά μᾶς πολύ σχετικές ἔννοιες. Ἀφοῦ μέ τόν χρόνο δέν τά πᾶμε καθόλου καλά. Ἄν δεῖς Ἰκαριώτη νά φοράει ρολόι, θά ρωτήσεις:

- Παίρνεις φάρμακα;

Μόνο αὐτό ὑποχρεώνει σέ χρονική δέσμευση. Ὅλα τά ἄλλα τά καθορίζει τό ἐσωτερικό μας ρολόι, ἡ φύση, καί ἡ ροή τῆς δουλειᾶς. Μεσημέρι σημαίνει τελείωσα μέ τά βασικά τῆς ἡμέρας καί τώρα θέλω νά ἀπολαύσω τό φαγητό, τό κρασάκι, τό τσιπουράκι ἢ καί τά δύο, τό γλέντι, τά πειράγματα καί τό καλαμπουράκι.

Ἦταν μεσημέρι, ἢ περίπου μεσημέρι, ὅταν γύρισαν ὁ θεῖος καί ὁ Κόνι. Ἐγώ ἐτοίμασα ἱκαριώτικα ἐδέσματα. Ἀρχικά ἤθελα νά κάνω τό τυπικό φαγητό τοῦ νησιοῦ, γίδα βραστή. Ἀλλά ποῦ νά τή βρῶ τή γίδα; Ἐδῶ τά ζῶα

είναι ἀμολυμένα νά ζοῦν ἐλεύθερα στό βουνό, τρῶνε πουρνάρι, ρίζες καί χόρτο, καί ἂν θέλεις κρέας πρέπει νά τό παραγγείλεις δυό-τρéis μέρες πρίν στόν τσομπάνη νά τουφεκίσει κάτι. Σκέφτηκα μετά γιά χοιρινό. Ἀλλά κι αὐτό ἦταν δύσκολο, ἀφοῦ καί τά γουρουνία ζοῦν ἐλεύθερα στό δάσος νά ἀπολαμβάνουν τά βαλανίδια τους καί ὅ,τι ἄλλο προσφέρει ἡ φύση, καί μόνο μέ παραγγελιά καταλήγουν στή κατσαρόλα.

Τελικά ἀναγκάστηκα νά κάνω τήν ἀνάγκη φιλοτιμία. Εἶπα νά μαγειρέψω ὅ,τι ἔφερε ὁ θεῖος ἀπό τό κτῆμα τοῦ πατέρα μου καί δέν καταναλώθηκε ἀκόμα. Σκέφτηκα μάλιστα καί μιά ὑπέροχη δικαιολογία γιά τό κάπως 'φτωχό' φαγητό. Ὁ Κόνι, πού σίγουρα δέν ἔχει δεκάρα τσακιστή στήν τσέπη του, θά νοιώθει πολύ καλύτερα μέ ἓνα λιτό φαγητό πού δέν κοστίζει, παρά μέ ἓνα δαπανηρό κρεατοτραπέζι.

Πρῶτα ἐτοίμασα τό ἀγαπητό μας πάνποιο, πού ὅπως καί ἡ λέξη μαρτυρεῖ, τά βάζεις ὅλα. Ὅσα κηπουρικά εἶχαν μείνει στό ψυγεῖο μπῆκαν στή κατσαρόλα καί μέ λίγο λαδάκι καί νεράκι ἔγινε ἓνα μυρωδάτο, ἀχνιστό φαγητό, πού γέμισε τήν γαβάθα. Ἐκανα στά γρήγορα καί μιά χορτόπιτα μέ δικό μου φύλλο, νά ἀδειάσει καί τό καλάθι, μιά καί τό χρειάζοταν ὁ θεῖος, ὅταν θά πήγαινε πάλι σέ δυό μέρες στό χωριό.

Σκέφτηκα λίγο τί ἄλλο θά μπορούσα νά βρῶ ἀπό μόνη μου, καί μοῦ ἤρθε ἡ φαεινή ιδέα, νά κάνω βραστή τσουκνίδα. Ἐλάχιστοι ἄνθρωποι γνωρίζουν ὅτι αὐτό τό φυτό πού σέ καίει ἄσχημα στά πόδια, ὅταν περπατῶντας τό ἀγγίζεις, εἶναι βραστό τόσο νόστιμο. Καί ὑγιεινό. Τώρα, γιά τό πόσο ὑγιεινό εἶναι, θά ἔπρεπε νά ἐρωτηθεῖ καλύτερα ὁ πατέρας μου.

- Ἴντα θά κάμεις τό μπουκέτο σου, Διαμάντα; μέ πείρα-

ξεν ὁ ξενοδόχος, ὅταν μέ εἶδε νά μαζεύω τά ἀγριόχορτα ἀπό τόν φράχτη του.

Ἀλλά ἐγώ ἀπτόνη συνέχισα τό ἔργο μου.

Ἡ ἄλλη τρελλή ιδέα πού εἶχα, ἦταν νά κάνω γιά σαλάτα βλασταράκια ἀπό φτέρη. Πῆγα λίγα μέτρα παραπέρα, μέχρι τά πρῶτα χωράφια, καί σέ μισή ὥρα εἶχα μαζέψει ἀρκετά, γιά νά γεμίσω μιὰ πιατέλα.

Σκέφτηκα ἀκόμα νά βάλω γιά γλυκό σταφίδες καί σῦκα, ἀπό αὐτές πού φκιάνει κάθε χρόνο ἡ μητέρα μου, νά πιοῦμε τό τσιπουράκι μας.

Κι ὅταν ἔφτασαν οἱ ἄνδρες, τό τραπέζι ἦταν στρωμένο καί στολισμένο καί μέ τή γιαγιά στή κορυφή.

Τῆς γιαγιάς ἀρέσανε πολύ τά φαγητά. Ἐκείνη βέβαια ἔτρωγε σάν σπουργίτι, καί εἰδικά αὐτή τή μέρα ἔτρωγε μέ τά μάτια πιό πολύ τόν Κόνι, παρά τά δημιουργήματά μου. Ἀλλά φαινόταν ὁ θαυμασμός της γιά τό τόσο ὁμορφο τραπέζι. Κι ἔνοιωθα ὑπερήφανη νά τύχω τῆς ἀναγνώρισης μιᾶς ξακουστῆς νοικοκυρᾶς σάν κι αὐτή.

Ὁ θεῖος ἐνθουσιάστηκε ἀπό τό φαγητό καί ἔφαγε μέ ὄρεξη. Ἄφησε βέβαια τάχα ἀθῶα τήν μπηχτή του.

- Μπράβο σου, κόρη μου. Καί πῶς ἤκαμες κι ἡμαγέρεψες σήμερι τόσον ὁμορφα!

Αὐτό σαφῶς καί δέν ξέφυγε τῆς προσοχῆς τοῦ μουσαφίρη μας:

- Δέν ξέρω τί νά πρωτοπαινέσω, Μαντώ. Ὅλα εἶναι πολύ εὐγευστα. Τά φανταστικά λαχανικά πού μαγεύρεις, τά χόρτα, τή σαλάτα ἢ τήν πίτα.

- Νά παινέψεις, τοῦ εἶπα, ὅτι ὅλα αὐτά εἶναι ἀπό τόν κῆπο μας ἢ ἐδῶ γύρω ἀπό τήν φύση. Κόστος μηδέν!

- Ἀπίστευτο...

- Κι ὅμως ἀληθινόν. Μά μπορεῖς νά παινέψεις καί τό ψωμίν.

- Ὅντως, βιάστηκε νά βεβαιώσει ὁ Κόνι. Εὐωδιάζει. Καί εἶναι τόσο νόστιμο.

- Εἶναι ζυμωμένο μέ τεσσάρων λογιῶν ἀλεύριν, χωρίς μαγιάν, μέ προζύμι.

- Ἄ, ἔτσι; Ἀλλά πές μου, Μαντώ, πῶς γίνεται τό προζύμι;

- Συνήθως μέ ρεβίθια. Ἀλλά ἐγώ προτιμῶ τήν συνταγὴν τῆς καλομάνας. Βράζω βασιλικόν καί τό κάνω.

- Γίνεται ἔτσι; τήν κοιτοῦσε μέ θαυμασμό ὁ Κόνι.

- Γίνεται, γίνεται, ἀποκρίθηκε περήφανη ἡ γιαγιά.

Ὁ θεῖος μου, πού εἶχε πάλι τά κέφια του, εἶπε στὸν Κόνι:

- Ἐσεῖς οἱ πρωτευουσάνοι πιστεύγετε πῶς ἀξίζει ὅ,τι εἶναι ἀκριβό. Καί χάνεστε κυνηγώντας τό χρῆμα. Ἀπὸ κεῖ μᾶς ἔρχεται καί ἡ κουβέντα... Πῶς τό λέτε; Χρόνος πάει νά πεῖ χρῆμα!

- Δυστυχῶς, καπετάνιε, αὐτό δέν ἰσχύει μόνο γιὰ τήν πόλη, ἀλλά γιὰ τὸν κόσμο ὁλόκληρο.

- Τότε ἐμεῖς ἐδῶ χάμω πρέπει νά εἴμαστε πολὺ εὐκαριστημένοι πού ζοῦμεν μακριὰν ἀπὸ τὸν κόσμον. Σέ μᾶς ἐδῶ, Κόνι, ὁ χρόνος δέν παίξει κανέναν ρόλο. Καί κανένας ἐν βιάζεται ὅ,τι δέν τελειώνουμε τήν μιά μέρα, συνεχίζουμε τήν ἄλλη. Κι ἀκόμα, ὅχι μόνο δέν χαλάμε τήν ζαχαρένια μας γιὰ τὰ λεφτά, ἀλλὰ βαριόμαστε καί νά μιλοῦμε γι αὐτά. Ὑπάρχουν τόσα ἄλλα ὠραῖα θέματα...

- Ναί, ἀλήθεια, πετάχτηκα ἐγώ, τί ἐπάγγελμα ἤκανες, Κόνι, ὅξω στὸν ἴκκο;

- Ἦμουν καθηγητὴς κοινωνιολογίας.

- Καί τίν τσαμπουνοῦσες στά παιδιά; ἤθελε νά μάθει ὁ θεῖος.

- "Ελεγα στους φοιτητές μου ότι ο τρόπος ζωής μας δεν είναι ούτε ο μοναδικός ούτε ο καλύτερος. Ότι μπορούν να δημιουργηθούν κοινωνίες πιο ανθρώπινες και πιο δίκαιες. Κοινωνίες που σέβονται όχι μόνο την ανθρώπινη ζωή, αλλά και την φύση. Δεν την καταστρέφουν, αλλά την συντηρούν. Και τους εξηγοῦσα τί δραματίστηκαν οι σοφοί στίς διάφορες εποχές, γιά να ξευγενίσουν τους ανθρώπους και τίς κοινωνίες τους.

- Και ποῦ γενήκανε, Κόνι, τά δράματα κεῖνα πραγματικότητα; ρώτησα ἐγώ.

- Αυτό είναι τό αδύνατό μου σημεῖο. Δεν μπορῶ νά δείξω κοινωνίες, ὅπου τά δράματα ἐφαρμόστηκαν. Ἐστω καί κατά προσέγγιση. Πολλοί ἔγραψαν γιά ιδανικές ἢ οὐτοπικές κοινωνίες. Κάποιοι προσπάθησαν νά τίς κτίσουν. Κάθε προσπάθεια ὁμως ἀπέτυχε.

- Ἐπαξες ποτέ σου νά τές ἔβρεις; κρυφογέλασε ὁ θεῖος.

- Ὅχι συστηματικά. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι διαβάζω πολύ καί ἔχω ταξιδέψει καί πολύ. Ὅμως δέν κατόρθωσα μέχρι τώρα οὔτε μία νά ἀνακαλύψω.

- Μά πῶς ἡμπόρεις νά τίς ἔβρεις, γιέ μου, ὅταν εἶσαι μπερδεμένος σ' αὐτόν τόν τρόπο ζωής; Κι ἂν ἀκόμα τήν εἶχες ἀπαντήσῃ, κι ἂν ἡσκόνταφτες ἀπάνω της, ἐνθά τήν ἀναγνώριζες.

- Πιθανόν, καπετάνιε. Ἐχω ταυτιστεῖ μέ τόν δυτικό τρόπο ζωής καί σκέψης, καί μπορεῖ αὐτό νά μέ ἐμποδίζει νά δῶ καί νά ἀντιληφθῶ ἄλλης μορφῆς κοινωνίες.

Ἐκεῖνος ἀπολάμβανε νά ἔχει στριμώξει ἕναν ἐπιστήμονα. Καί μάλιστα στόν τομέα του. Πῆρε ὕφος, κοίταξε τόν Κόνι βαθιά στά μάτια καί εἶπε:

- Στήν Ἰκαριάν, Κόνι, ζοῦμεν μέ τούς μύθους μας. Κι ἕνας τους λέει πῶς ὁ φοίνικας ἀναγεννιέται ἀφ' τή στάχτην του.

- Ναί, τόν ἔχω ἀκούσει κι ἐγώ, καπετάνιε. Ἀλλά ποτέ δέν τόν κατάλαβα.

- Μά πῶς νά τόνε καταλάβεις ἄ ἔν συντριβεῖς; Ἄν δέν γένουν σπρῶτα στάχτη τά κομμάτια σου;

Ὁ Κόνι τόν κοιτοῦσε μέ ἀπορία. Ὁ θεῖος μου ἔδινε τήν ἐντύπωση ἀνθρώπου πού πῆγε πιό μακριά ἀπό ὅ,τι ἤθελε. Στράφηκε σέ μένα:

- Διαμάντα, ἃ φάμεν τά σῦκα καί τίς σταφίδες μέ δίχως τσίπουρο;

Ἐφερα ἀμέσως τήν καράφα μέ τό ποτό καί γέμισα τά ποτήρια. Ἀκόμα κι ἐκεῖνο τῆς γιαγιᾶς.

Μέσα μοῦ ἔνοιωθα μιά εὐθύνη γιά τόν Κόνι καί ἄλλαξα θέμα.

- Αὐτά, εἶναι τά ἀριστουργήματα τῆς μητέρας μου. Σταφίδες καί σῦκα γίνονται σχεδόν μέ τόν ἴδιο τρόπο. Παίρνει στάχτη ἀπό ξύλα, τήν κοσκινίζει, τήν βράζει καί τήν βάζει μετά σ' ἓνα τουλπάνι νά στραγγίσει. Τή στάχτη αὐτή, στό τουλπάνι, τήν ρίχνει σ' ἓνα μεγάλο τσουκάλι, χάλκινο ἢ ἀνοξείδωτο. Διότι, ἂν τό βάλει σέ ἀλουμίνιο, τό τρύπησε. Ρίχνει νερό καί, ἀφοῦ βράσει καλά καί βγάλει ὅ,τι ἔχει, ποτάσαν καί ἄλλα στοιχεῖα, βουτάει μέσα τά τσαμπιά.

- Μά ρίχνει του ὅμως καί λίγον λάδι, ἠλησμόνησες, πρόσθεσε ἡ καλομᾶνα.

- Ναί βέβαια. Γιατί τό λάδι; Γιατί, ὅταν τά βάλει στήν τάρατσαν νά στεγνώσουν, θά πέσουν πάνω τους οἱ σφῆγκες καί θά τά φᾶνε ὅλα. Οἱ μεγάλες. Ἐκεῖνες οἱ κόκκινες. Πού ἄλλοι τίς λένε σκούρκους. Μόλις πλησιάσει ἡ σφήγκα καί ἀντιληφθεῖ τό λάδι, φεύγει. Τά ἀπλώνει μετά δύο-τρεῖς βδομάδες σέ μιά πλάκα νά στεγνώσουν στόν ἥλιο καί νά χάσουν τά ὑγρά τους. Ὑστερα τά πλένει σέ ζεστό νερό καλά-καλά, καί βγάζει μιά-μιά

τίς ρόγες από τό τσαμπί. Τίς τοποθετεῖ μετά σέ ταψιά νά φύγει λίγο ἡ ὑγρασία, τίς βάζει στό φούρνο στους ἑκατόν πενήντα βαθμούς, μισή ὥρα ἕως τρία τέταρτα, καί μετά σ' ἓνα τενεκέ. Καί ἀπό κεῖ παίρνεις ὅποτε θές καί τῶς.

- Φοβερή διαδικασία!

- Ναί, ἀλλά ἔτσι ἐξασφαλίζεται ἡ νοστιμιά.

- Καί τά σῦκα;

- Κατά τόν ἴδιο τρόπο. Αὐτά δέν θέλουν στάχτη. Ἀπλῶς τά βάζει στὸν ἥλιο. Ξηραίνονται. Τά κοιτᾷ ἓνα - ἓνα νά μὴν ἔχουν κανένα σκουλήκι, τά πλένει, τά στεγνώνει στὸν ἥλιο, καί ὕστερι στό φούρνο μέχρι πού νά πάρουν ἓνα ροδανόν χρῶμα. Μετά τά βγάζει καί τά θέτει σέ δοχεῖο ἢ ξύλινο κιβώτιο. Ρίχνει ἐπάνω ρίγανη ἢ σουσάμι ἢ, ἂν εἶναι μεγάλα, τά ἀνοίγει καί βάζει μέσα τους ἓνα μύγδαλο. Κολλάει τό ἓνα μέ τό ἄλλο καί κάνει τίς παστελιαργές, ὅπως τίς λέμε ἐμεῖς. Ὁ καλύτερος μεζές μέ τό τσίπουρο.

- Ὅντως. Ἀλλά τόσο καλὸς πού νά ἔχω πιεῖ πάρα πολύ. Κλείνουν τά μάτια μου.

- Ὅλωνῶ μας κλείνουν τά μάτια, γέλασε ὁ θεῖος. Κάνε τώρα ἓνα γερόν ὕπνον, γιατί τό βράδυ ἂ σέ σεργιανίσει εἰς τὴν πόλιν μας ἡ Διαμάντα καί πρέπει νά ἀντέξεις εἰς τό περπάτημα.

Ἦταν κιόλας περασμένες οἱ δέκα ὅταν ξεπορτίσαμε καί περπατήσαμεν στὴν προβλήταν. Ἡ πόλις, κτισμένη στὴ πλαγιά τοῦ βουνοῦ γύρω στό στρογγυλό λιμάνι, ἔμοιαζε μέ θέατρο, στό ὁποῖο οἱ θεατές κρατοῦσαν ἀναμμένες δάδες.

- Ἐλεγα, Κόνι, νά σοῦ δείξω λίγο τά κέντρα, ταβέρνες

καί μπάρ, τήν ἐκκλησία καί τό δημαρχεῖο, κι ὕστερα νά καθίσουμε κάπου.

- Δεῖξε μου καλύτερα τά μέρη πού σοῦ θυμίζουν κάτι ὁμορφο, Μαντώ.

- ὦ! Ἀπό ποῦ ν' ἀρχίσω καί ποῦ νά τελειώσω!...

Σκέφτηκα λίγο:

- Ἐδῶ περνοῦσα ἓνα μέρος ἀπό τίς καλοκαιρινές μου διακοπές. Τόν περισσότερο χρόνο ἔμεινα στό χωριό τοῦ πατέρα μου, ἐκεῖ πού θά πᾶς μέ τόν θεῖο μου μεθαύριο. Ἀλλά ἐρχόμουν κι ἐδῶ γιά μερικές ἐβδομάδες, νά μείνω λίγο μέ τήν καλομένα ἀπό τῆς μητέρας μου τό σοί.

- Ζοῦσε ἐδῶ ἡ γιαγιά σου;

- Ναί, βέβαια. Τό σπίτι της ἦταν δίπλα στήν ἐκκλησία.

- Καί ὑπάρχει ἀκόμα; Μποροῦμε νά τό δοῦμε;

- Ὑπάρκει. Εἶναι μόνο ἀρκετά ψηλά καί κλειστό. Μᾶς ἄφησε ἡ καμμένη πέντε χρόνια τώρα.

Εἶχα συγκινηθεῖ ἀπό τό ἐνδιαφέρον του γιά μένα καί αἰσθάνθηκα χαρά στή σκέψη νά θυμηθῶ λίγο τά παλιά.

- Θά σοῦ δείξω, Κόνι, πρῶτα τά σπάσματα, ὅπως λέγαμε τά βράχια. Ἐφηβοι πηγαίναμε ἐκεῖ νά κολυμπήσουμε. Ἐμᾶς δέν μᾶς ἀρέσουν οἱ ἀμμουδιές, νά εἴμαστε ξαπλωμένοι καί νά μᾶς ψήνει ὁ ἥλιος. Τή θάλασσα τήν βλέπουμε σάν πρόκληση καί θέλουμε νά ἀναμετρηθοῦμε μαζί της. Γι' αὐτό χαιρόμαστε τό κολύμπιν μόνον ὅταν ὑπάρχει κύμα. Βουτοῦμεν στά ἀφρισμένα νερά, ἀνάμεσα στά βράχια, τραβοῦμεν εἰς τό πέλαγος βαθιά, παλεύουμε μέ τά ρεύματα καί γυρνᾶμε κουρασμένοι νά ξαποστάσουμε γιά λίγο.

Φθάσαμε στήν δεξιά πλευρά τοῦ λιμανιοῦ, στήν ὁποία ἐνσωματώθηκαν οἱ βράχοι κατά τήν πρόσφατη ἐπέκτασή του.

- Ἐδῶ χαιρόμασταν μέ τά παιδιά τοῦ χωριοῦ τήν θάλασ-

σαν. Τά βράδια ἐρχόμασταν καί τραγουδούσαμε, χορεύαμε, πολλές φορές μέχρι τά ξημερώματα. Κάποιος εἶχε μιά κιθάρα, ἄλλος φουσαρμόνικα, ἄλλος ἀκορντεόν. Λέγαμε ἱστορίες, χαμογελούσαμε στ' ἀγόρια καί αὐτά χαμογελοῦσαν σέ μᾶς. Τό μόνο λυπηρό ἦταν σάν ἥπρεπε νά φύγουμε, γιατί τέλειωναν οἱ διακοπές.

Ὑστερα πήραμε τό πλακόστρωτο πού διασχίζει τήν μικρή μας πόλη ἀπό ἀνατολή πρὸς δύση, περάσαμε τό ἐκκλησιάκι τό μικρό, τόν Ἅγιο Χαράλαμπο, δίπλα στήν πεζούλα μέ τίς πικροδάφνες καί φτάσαμε στό σπιτάκι τῆς γιαγιᾶς. Καθίσαμε στά πέτρινα σκαλοπάτια.

Ὁ Κόνι κοίταξε μιά στιγμή πρὸς τήν μεριά τῆς θάλασσας καί εἶπε:

- Ἔχω τήν αἴσθηση, Μαντώ, ὅτι βρίσκομαι σέ παράσταση στό θέατρο τῆς Ἐπιδαύρου ἢ τῆς Περγάμου, στίς πάνω κερκίδες, κι ἐκεῖ κάτω εἶναι ἡ σκηνή, ὅπου παίζεται μιά ἀρχαία τραγωδία ἢ μιά κωμωδία τοῦ Ἀριστοφάνη.

- ὦ!, Κόνι, μπορεῖς νά πετάσεις ἔτσι μέ τήν φαντασία σου...

Ἀλλά ταυτόχρονα ἐλευθερωνόταν καί ἡ δική μου.

- Σέ αὐτό τό μικρούτσικο κτισματάκι ἔμεινε ἡ γιαγιά. Ἔχει δύο καμαροῦλες καί μίαν κουζινίτσαν. Καί ἀπό αὐτό τό μπαλκονάκι κοιτούσαμε τήν θάλασσα καί τά καράβια πού περνοῦσαν ἢ μιλούσαμεν εἰς τοὺς περαστικούς.

- Χαριτωμένο εἶναι. Ποιὸς τό ἔκτισε, Μαντώ;

- Ἡ καλομάνα μου. Ὁ πατέρας τῆς ἐργαζόταν στήν Ἀμερική καί τῆς ἔστειλε ἀρκετά λεφτά.

- Καί γιατί δέν ἔχτισε ἓνα πιό μεγάλο;

- Δέν τῆς χρειαζότανε πιό μεγάλο. Μέ τά λεφτά τοῦ πατέρα τῆς ἀγόραζε χωράφια. Σ' ὅλη τήν περιοχή ἐδῶ γύρω ὑπάρχει κάποιο ἀμπέλι τῆς, κάποιος κῆπος, κάποιο

κτηματάκι. "Όλα αυτά τά καλλιεργοῦσε ὁ παπποῦς μου. Ἔβαζε τά σιτάρια του, εἶχε τά μελίσσια καί τῖς κατσίκες του, φρόντιζε τά δέντρα.

- Βοηθοῦσες κι ἐσύ καμιά φορά, Μαντώ;

- Πολλές φορές, ὅταν ἀργοῦσε ὁ πάππος νά ἀρμέξει τῖς κατσίκες, πήγαινα ἐγώ μέ τήν γιαγιά καί τῖς ἀρμέγαμεν.

- Γιατί ἀργοῦσε ὁ παπποῦς;

- Ἐέρω κι ἐγώ; Νά, νά κάνει τό ἕνα, νά κάνει τό ἄλλο, ἡπέρνα ἡ ὥρα. Ἀλλά ἐπειδή οἱ κατσίκες ἔπρεπε νά ἀρμεχτοῦν, ἡπνηαίναμεν ἐμεῖς.

- Εἶναι οἱ ἄνδρες ἐδῶ τεμπέληδες;

- "Όχι, δέν εἶναι τεμπέληδες. Ἀπλῶς Ἰκαριῶτες. Τά κάνουν ὅλα μέ τόν ρυθμό τους... Τοῦ παπποῦ μου τοῦ ἄρεσε νά μιλάει καί νά συζητάει. Ἔχει γράψει καί ἱστορία, τή δικιά του καί τοῦ σογιοῦ του. Ἄν θέλεις νά σοῦ τήν δώσω νά τήνε διαβάσεις. Θά δεῖς τί ἔπρεπε νά κάνουν οἱ πρόγονοί μας γιά νά ἐπιβιώσουν στόν καιρόν τῆς Τουρκιάς. Νά σοῦ διηγηθῶ ἕνα ἀπό αὐτά. Τό νησί μας δέν πλήρωνε ποτέ φόρους στούς Τούρκους, ὅπως ἀπαιτοῦσαν ἐκεῖνοι ἀπό τοὺς ὑποτελεῖς τους. Καί ὅταν κάποτε ἦρθε ἕνας φοροσυλλέκτης, τόν πέταξαν σέ μιά χαράδρα.

- Κακοί Ἰκαριῶτες! Ἔτσι μεταχειρίζεστε ἕναν ἀξιωματοῦχο τῆς Μεγάλης Πύλης;

- "Όχι, Κόνι, δέν εἴμαστε κακοί, γιατί αὐτό ἔγινε μέ τήν συναίνεσή του.

- Πῶς εἶναι δυνατόν, Μαντώ;

- Οἱ Ἰκαριῶτες, πού τόν κουβαλοῦσαν πάνω σέ ἕνα φορεῖο, εἶχαν συνεννοηθεῖ ἀπό πρίν, σέ κάποιο σημεῖο πού ὁ δρόμος περνοῦσε δίπλα σέ ἕναν γκρεμό, νά ποῦν ἕνα σύνθημα γιά νά συντονιστοῦν καί νά τόν πετάξουν. Τό σύνθημα ἦταν: «Νά πάει συνκούδουνο τό ἀρνί;». Κι

αυτό σημαίνει νά φᾶνε τό ἄρνι μέ τό κουδούνι, δηλαδή ὅπως ἦταν, χωρίς νά τό καθαρίσουν. Καί τήν φράση αὐτή τήν εἶχε μάθει καί ὁ ἀγᾶς. Κι ὅταν οἱ Ἰκαριῶτες εἶπαν:

«Νά πάει συνκούδουνو τό ἄρνι;»

«Νά πάει!», εἶπεν καί ὁ ἀγᾶς, πού ἠφαντάζοντα πώς σέ λίγο θά τοῦ ἐτοίμαζαν ψητά ἄρνιά στή σούβλα.

- Ὅποτε θέλεις νά πεῖς ὅτι τόν ἔστειλαν στόν ἄλλο κόσμο μέ τίς εὐλογίες του...

- Ἀκριβῶς.

- Καί τί ἔγινε μετά, Μαντώ;

- Ἐφτασε βέβαια μετά μιά τούρκικη φρεγάτα γιά νά τιμωρήσει τοὺς ὑπεύθυνους. Βγῆκαν στό λιμάνι τῆς πρωτεύουσας τοῦ νησιοῦ, τόν Ἀϊκήρυκο, καί ρώτησαν, «ποιός ἤκαμεν τή ζαβολιά». Οἱ κάτοικοι, πού δέν ἠφοβήθησαν καθόλου ἀπό τόν ἐρχομό τους, ἀλλά εἶχαν σάν κάθε μέρα τά μαγαζιά τους ἀνοιχτά, τοὺς ἀπάντησαν: «Οὔλοι ἐμεῖς, ἀφέντη». Κατάλαβαν οἱ Τοῦρκοι ὅτι δέν μποροῦσαν νά τά βάλουν μέ ὅλο τό νησί καί ἔφυγαν. Ἡ φράση «Οὔλοι ἐμεῖς, ἀφέντη» ἔμεινε στήν ἱστορία. Ἀκόμα καί κινηματογραφικό ἔργο γυρίστηκε μέ αὐτό τόν τίτλο. Γεγονός πάντως εἶναι ὅτι ἡ Ἰκαρία ποτέ δέν ἀναγνώρισε τά σουλτανικά φερμάνια.

- Συναρπαστικό!

- Σ' ἀρέσει; Τότε νά σοῦ πῶ κι αὐτό. Ὅταν κηρύχτηκε ἡ ἑλληνική ἐπανάσταση, οἱ παπποῦδες μας δέν περίμεναν τόν στόλο νά τοὺς ἐλευθερώσει, ἀλλά θαλάσσωσαν τοὺς Τούρκους, τοὺς πέταξαν δηλαδή στή θάλασσα, ἀνακήρυξαν τήν Δημοκρατία τῆς Ἰκαρίας καί ἔδωσαν σύνταγμα πού προέβλεπε ἰσότητα καί ψῆφο γιά τίς γυναῖκες. Νά σκεφτεῖς, Κόνι, ὅτι δικαίωμα ψήφου ἀπέκτησαν στή χώρα μας οἱ γυναῖκες σχεδόν πενήντα χρό-

νια αργότερα. Εισηγητής δέ του νομοσχεδίου ήταν ένας Ίκαριώτης από επιλογή, ο Ίωάννης Μελάς, νονός μου, πνευματικός άνθρωπος και για χρόνια βουλευτής, που έγραψε ένα υπέροχο βιβλίο για την ιστορία του νησιού μας. Μέ την πρώτη ευκαιρία να τό διαβάσεις.

Ύστερα πήραμε την κατηφόρα να πάμε στην παραλία, όπου ήταν η ταβέρνα «Τό Φύτεμα». Ο Κόνι μέ ξάφνιασε:

- Πές μου, Μαντώ, τώρα, ποιά είναι η πιο δυσάρεστη ανάμνηση της ζωής σου;

- Όταν μέ χτύπησε μία φορά στό δημοτικό ή δασκάλα.

- Έ, αυτό δέν είναι τό τέλος του κόσμου... Όλα τά παιδιά κάποια μέρα τά χτυπούν, μά οι δάσκαλοι, μά οι γονείς, μά οι μεγαλύτεροι.

- Κάθε άλλο! Η κοινωνία μας δέν ανέχεται την βία. Όπλο μας είναι ο λόγος. Τό λές, τό ξαναλές, ώσπου να τό καταλάβει ο άλλος. Άσε που έτσι κι αλλιώς δέν μετράει ό,τι κάνουμε από εξαναγκασμό.

- Όμορφα και ώραία αυτά που λές, Μαντώ, αλλά δέν παίρνουν όλοι οι άνθρωποι από λόγια. Νά μου πεις τί κάνετε τότε;

- Προσφεύγουμε στη δικαιοσύνη.

- Και είναι αυτό η λύση;

- Σίγουρα πώς και δέν είναι τό καλύτερον... Είναι αλήθεια πώς τρέχουμε στά δικαστήρια πολύ περισσότερον από άλλους. Αλλά αποδεχόμαστε τό αποτέλεσμα της δίκης.

Έκεϊνος έμεινε σιωπηλός.

Στην ταβέρνα καθίσαμε σ' ένα πέτρινο τραπεζάκι, κάτω από την κληματαριά. Μπροστά μας ή θάλασσα.

Ο Κόνι ένιωθε κάπως άβολα.

- Ξέρεις, Μαντώ, ήμουν συνηθισμένος τά τελευταία

χρόνια νά βγάζω ἐγώ τίς γυναῖκες ἔξω. Τώρα καί νά θέλω δέν μπορῶ.

Ἐγώ τόν λυπόμουν, ὄχι γιατί δέν εἶχεν λεφτά, ἀλλά γιατί θεωροῦσε τά χρήματα τόσο σημαντικό προᾶμα. Σιγά καί τί ἔγινε. Γιά μένα δέν ἦτανε τίποτε σοβαρό τό ὅτι εἶχε χρεοκοπήσει. Σημασία ἔχει νά ἔχεις ψυχή, νά ἔχεις δύναμη νά δουλέψεις. Νά ξαναρχίσεις τή ζωή σου. Νά κάνεις κάτι διαφορετικό. Πού νά ἔναι κοντά στή φύση. Καί σκεφτόμουν ὅτι εἶναι τυχερός πού βρέθηκε ἐδῶ, γιατί ἐμεῖς δέν νοιώθουμεν ἄσχημα γιά τοὺς ἀνθρώπους πού δέν ἔχουν χρήματα, ἀφοῦ καί κανεῖς ἀπό μας δέν ἔχει. Καί δέν ἐπιδιώκουμε νά ἔχουμε χρήματα, γιά τά χρήματα. Ἀπλά θέλουμε νά ἔχουμε κάτι γιά νά περνᾶμε καλά.

- Ἐδῶ στήν Ἰκαρία, Κόνι, θά ἡρεμήσεις. Θά φύγει σου ἡ σκάση, γιατί ἔχεις ἢ δέν ἔχεις λεφτά. Ἦ γιατί τά ἔχασες.

- Γιά νά εἶμαι εἰλικρινής, ἔχω κάνει μεγάλες ἀπώλειες στό χρηματιστήριο.

- Ὅλος ὁ κόσμος ἔχει χάσει λεφτά. Ἐμεῖς ἐδῶ πάντως ὄχι, γιατί κανεῖς μας δέν ἔχει παίξει στό χρηματιστήριο. Ἐκτός ἀπό ἐλάχιστους.

- Καλά, πῶς καί δέν σᾶς ἄγγιξε αὐτή ἡ τρέλλα;

- Ἐπειδὴ δέν θέλουμε νά χάσουμε τόν ὕπνο μας.

- Ναί, ἀλλά νά βλέπεις κάθε μέρα νά ἀνεβαίνει ὁ δείκτης καί ἡ περιουσία σου νά αὐξάνεται κατά ἑκατομμύρια...

- Μπά. Δέν δίνουμε καί τόση σημασία στήν περιουσίαν, στά χρήματα. Θέλουμε νά ἔχουμεν τά πρὸς τό ζην, τά ἀπαραίτητα, νά πηγαίνουμε στά γλέντια χωρίς ἄγχος, νά ἀκοῦμε τό βιολί, νά χορεύουμε τόν ἱκαριώτικο χορό μερόνυχτα χωρίς νά λέμε, τώρα τί ὥρα εἶναι, ὦ, πρέπει νά δοῦμε τί κάνει τό χρηματιστήριο.

- Ναί, ἀλλά μπορεῖ κανεῖς νά χαίρεται ὄντας φτωχός;

- Δέν χρειάζονται πολλά λεφτά για νά χαρεῖς. Χαρά εἶναι νά βλέπεις μέσα σου. Στή ψυχή σου. Νά τήν φέρνεις τήν ψυχή σου ἔξω, νά τή δίνεις στόν κόσμο, μέσα ἀπό τήν μορφή σου, τά μάτια σου, τήν ἔκφρασή σου, ἀπό τόν τρόπο πού ζεῖς καί χαίρεσαι τήν κάθε στιγμή.
- Κάποτε ταξίδευα κι ἐγώ μ' ἓνα σακκίδιο καί χωρίς μία στή τσέπη. Ἀλλά τότε ἤμουν φοιτητής...
- Μά τώρα, δίχως σπῆτι καί χρήματα, εἶσαι πιό λεύτερος, Κόνι. Δέν εἶσαι δεσμευμένος σέ ἓνα μέρος, οὔτε σέ μία δουλειά. Μπορεῖς νά ταξιδεύεις. Νά γνωρίσεις καινούργιους τόπους. Ὅλο καί κάπου θά βρεῖς νά κοιμηθεῖς. Ὅλο καί κάτι θά κάνεις.
- Μαντώ, αὐτό ἐμένα μοῦ φαίνεται σάν ὄραμα. Δέν πιστεύω ὅτι θά εὐτυχίσω νά τό ζήσω, ὅσο κι ἂν ψάξω....
- Ἐδῶ πού ἦρθες στήν Ἰκαρία, θά τό βρεῖς.

Μέσα μου ὅμως μέ κατέτρωγε ἡ μεγάλη ἐπιθυμία νά μάθω περισσότερα γι' αὐτόν. Νά ρωτήσω τά πάντα. Ποῦ μεγάλωσε, ποῦ ταξίδεψε, πῶς βρέθηκε ἐδῶ. Πόσες γυναῖκες γνώρισε. Ἄν καί φοβόμουν νά τό ρωτήσω αὐτό, γιατί θά ζήλευα.

Ἀπολάμβανα μαζί του τήν στιγμή, τήν συντροφιά του. Μέ ἄκουγε προσεκτικά καί μέ κοιτοῦσε ἔντονα, ὅταν μοῦ μιλοῦσε. Ἀπό τά γαλάζια μάτια του, τήν μπάσα φωνή του, τό χαμόγελό του, ἐκπορευόταν κάτι πού ἄγγιζε κάποιες εὐαίσθητες χορδές μέσα μου. Ἀλλά πιό πολύ ἦταν ἡ μὴ λεκτική ἐπικοινωνία, ὅταν τράβηξε τήν καρέκλα γιά νά καθίσω στό τραπεζάκι, καί ἄγγιξε τό χέρι του τήν πλάτη μου. Χάρηκα πολύ. Ἐνίωσα ὅτι τοῦ ἀρέσω. Εἶμαι νέα. Αἰώνια ἔφηβη. Ζωντάνεψα. Ἐφυγε ἡ κούραση τῆς δουλειᾶς καί τῆς μέρας ἀπό πάνω μου.

Κάποια στιγμή μου πέρασε από τόν νοῦ νά κουλαντήσω, νά μή ἀφήσω νά ἐξελιχθεῖ κάτι ἀνάμεσά μας. Ὁ Κόνι μπορεῖ νά φύγει σέ λίγο... Πρέπει νά προστατέψω τόν ἐαυτό μου! Νά μήν ἀφεθῶ καί μετά ἐξαρτιέμαι ἀπό τά συναισθήματά μου. Στήν Ἰκαρία δέν ἔκατσε κανένας. Πῆρε ὅ,τι μποροῦσε κι ἔφυγε. Αὐτή εἶναι ἡ πραγματικότητα.

Ὅμως πάνω ἀπό τό κεφάλι μας στεκόταν ἡ Γαρουφαλιά νά πάρει παραγγελιά. Τῆς εἶπαμε νά μᾶς φέρει χταποδάκι ξιδάτο, κολοκύθια τηγανιτά, μαριδάκι, ντοματοῦλες καί τό ὀνομαστό τσίπουρο πού κάνει ὁ πατέρας της. Τά ἔφερε γρήγορα. Τά ἀπολαμβάνουμε. Βλέπαμε μπροστά μας τή θάλασσα, τίς κολοκύθες πού κρέμονταν πάνω ἀπό τά κεφάλια μας, τίς κοχύλες καί τά κοράλλια πού ἦταν τοποθετημένα στίς θυριδοῦλες τῆς πεζούλας. Λίγο ἀργότερα πού ἄρχισε νά χρυσώνει τήν θάλασσα τό φεγγάρι, κατεβήκαμε στήν παραλία νά περπατήσουμε στά βότσαλα. Αὐτά ἦταν χοντρά καί γλιστροῦσαν. Κρατούσαμε τά παπούτσια μας στό χέρι καί τά πόδια μας βρεχόντουσαν στά κύματα. Ὁ Κόνι ἦταν ἀσυνήθιστος νά περπατᾷ στά βράχια.

Δροσιστήκαμε. Νιώθαμε τόσο ὁμορφα καί μέ τίποτε δέν θέλαμε νά τελειώσει τόσο γρήγορα ἡ ἔξοδος.

- Δέν θά βγάλουμε τή νύχτα μόνο μέ τσίπουρο καί μαριδάκια, τοῦ εἶπα.

Καί τόν πῆγα στήν ταβέρνα τῆς Πλουμιστῆς. Καθίσαμε στή μεγάλη αὐλή, κάτω-κάτω, δίπλα στό κῦμα.

- Εἴστε τυχεροί, μᾶς εἶπε ἡ ταβερνιάρισσα, ἀπόψε ἔχει γλέντι ὁ σύλλογος τῆς Μεσσαριᾶς.

- Καλή ἀρχή γιά σένα, εἶπα στόν Κόνι. Σοῦ εὐκομαι σιγά-σιγά νά μάθεις τί σημαίνει Ἰκαρία.

Σέ λίγο ἔρχονταν οἱ ἄνθρωποι καί γέμιζαν τά τραπέζια. Κάποιοι μου ἦταν γνωστοί καί μέ χαιρετοῦσαν:

- Τί κάνεις Διαμάντα;

Τούς σύστηνα τόν Κόνι.

- Σήμερα έφτασε στην Ίκαριά, έξηγοΰσα στους φίλους μου.

Ήπιαμε. Φάγαμε. Άκούγαμε τά βιολιά νά παίζουν τόν ικαριώτικο σκοπό. Τραγουδούσαμε. Χορεύαμε. Βέβαια δέν κατάφερε εκείνο τό βράδυ ό Κόνι νά μάθει τά δεκατρία βήματά του. Άλλά άποροΰσα πού μποροΰσε νά μπει στόν ρυθμό.

Κι όλη τήν νύχτα ήταν πάντα δίπλα μου. Κάποια στιγμή έβαλε εκείνος τό χέρι του στόν πάγκο πού καθόμασταν, κι έγώ τό δικόν μου, καί τόν άγγιξα. Τό δέρμα μου άναστατώθηκε. Πάγωσαν τά χέρια μου. Άλλά δέν άπομακρύνθηκα. Άκούμπησα πιό πολύ τό μπράτσο μου στό δικό του. Ήρθα πιό κοντά του. Κι ύστερα άκούμπησα τό μάγουλό μου στόν ώμο του. Καί τότε αύτός έβαλε τό χέρι του πάνω άπό τήν πλάτη μου καί μέ χάιδεψε. Καί μέ τό άλλο του χέρι έκοψε ένα μικρό γιασεμί, άπό τήν γλάστρα πού ήταν πάνω στή πεζούλα, καί μοΰ τό πρόσφερε.

Καί τό όμορφότερο ήρχισε νά μοΰ τραγουδάει:

«Τό γιασεμί στά στήθη σου
μέ τρέλλανε, κυρά μου,
νά τό φιλήσω θέλησα,
καί ράϊσε ή καρδιά μου.»

Κι έγώ τόν φίλησα άπαλά.

Είχαμε μείνει μόνο δύο τραπέζια. Τό δικό μας καί τής φίλης μου τής Γεωργίας. Οί πιό πολλοί άνθρωποι είχαν φύγει. Τό ίδιο καί τά βιολιά. Άλλά έγώ τραγούδαγα, όπως καί ή Γεωργία. Είπαμε πολλά τραγούδια. Καί κλείσαμε μέ ένα πού άρεσε πολύ στόν Κόνι:

«Τό καλοκαίρι μαζί πηγαίναμε στην άμμουδιά
 χέρι μέ χέρι καί μέ 'νά άστέρι μέσ στην καρδιά.
 Τώρα ποιός ξέρει άν θά μέ σκέφτεσαι, όπως έγώ,
 τόσο σέ σκέφτομαι πώς περπατούσαμε στην σιγαλιά
 καί την καρδιά μας παίζαμε σαν τά παιδιά.»

Κι όταν πιά άρχισε νά ξημερώνει, ένα βαρκάκι
 ήβγñκε για ψάρεμα. Άκούσαμε την μηχανή του μέσα σέ
 κείνη την ήρεμία.

Όταν φύγαμε από την ταβέρνα, καί ανεβαίναμε καί
 ανεβαίναμε τό καλντερίμι, ένοιωθα στ' αλήθεια εύτυχι-
 σμένη.

- Βίρα τήν ἄγκυρα!

Ὁ «Παντελεήμων» ἔβαζε πλώρη γιά τόν Κάβο Πάπα. Στό τιμόνι ὁ καπετάν Παντελῆς. Ἡ Μαντώ καθόταν στήν κουπαστή. Ὁ Κόνι ὀρθιος στήν πλώρη.

Τό τρεχαντήρι ἔσχιζε τά νερά καί χάραζε πάνω στή γαλάζια θάλασσα μιά ἄσπρη γραμμή, πού γινόταν ἀριστερόστροφο τόξο καθώς ἔβγαινε στό πέλαγος.

Ὁ Κόνι ἀπολάμβανε τόν Εὐδηλο ἀπό τά μέσα τοῦ λιμανιοῦ. Ἐνα καταγάλανο ἁλώνι πού τό ἔφραζε ἡ πέτρινη προβλήτα, μερικά μέτρα φάρδος. Λίγο πιό πάνω προβάλλουν τ' ἄσπρα σπίτια μέ τά γαλάζια καί μπλέ πορτοπαράθυρα καί τίς κόκκινες κεραμοσκεπές. Κι ἀπό πίσω, ἡ ράχη τοῦ βουνοῦ μέ ἔντονο τό ἄσπρο ἀπό τίς ἀνθισμένες πικροδάφνες καί τό λιλά ἀπό τίς ἀμέτρητες πασχαλιές καί τό κίτρινο ἀπό τό ζωηρόχρωμο γιασεμί.

Κι ὅσο ἔφθανε ἡ ματιά, ἀριστερά καί δεξιά, τό ἴδιο ἀτέλειωτο πράσινο, μέ σπαρμένα ἐδῶ κι ἐκεῖ σπιτάκια, ἄσπρα καί γκριζα, φτιαγμένα μέ τήν ἱκαριώτικη πέτρα καί γύρω τους, στολισμένα ἀπό πεζούλια μ' ἀμπέλια, συκιές, ἀμυγδαλιές, κι ἄλλα ὀπωροφόρα δένδρα. Καί κάθε τόσο νά ὑψώνονται στόν οὐρανό τά λυγρόκορμα κυπαρίσσια.

Ἀριστερά, πάνω ἀπό τήν ἀπόκρημνη παραλία, διακρινόταν μία λιθογραμμένη ἐπιγραφή. Διάβασε δυνατά:

- Ίκαρία, τό νησί τῆς Εἰρήνης.

Δέν πίστευε τ' αὐτιά του.

- Γιατί ὄχι; Αὐτό εἶναι τό ἰδανικό μας!

- Μά μοῦ θυμίζει τήν Ίκαρία τοῦ Cabet, Μαντώ. Ἐνός Γάλλου φιλοσόφου, πού στά μέσα τοῦ δεκάτου ἑνατου αἰώνα ὁραματίστηκε μία κοινωνία ἐλεύθερη, μέ ἰσότητα, χωρίς χρῆμα καί ἰδιοκτησία. Προσπάθησε μάλιστα νά τήν ὑλοποιήσει ἐπὶ ἀμερικανικοῦ ἐδάφους. Γιά νά τό πετύχει, ἔγραψε τό βιβλίο «Ταξίδι στήν Ίκαρία», μέ τό ὁποῖο παρακινοῦσε τόν κόσμο νά συμμετάσχει στή δημιουργία της. Ἕνας προπάππος μου ἦταν ἀνάμεσα σ' αὐτούς πού ἀνταποκρίθηκαν στό κάλεσμά του. Βέβαια, τό τέλος τοῦ ἐγχειρήματος ἦταν ἄδοξο. Ἐμένα, πάντως, μέ συγκίνησε τόσο πολύ, πού ἀπό παιδί τό διαβάζω καί δέν ἀποχωρίζομαι τό βιβλίο του. Ξέρεις, ὁ Cabet εἶναι στρατευμένος εἰρηνιστής. Μέ τά γράμματά του, τό περιοδικό πού ἐξέδιδε, ἀλλά καί μέ ὅλη τή ζωή του, προώθησε τήν ἰδέα τῆς εἰρήνης. Μέ εἶχε τόσο συνεπάρει, ὥστε τόν ἐπέλεξα γιά θέμα τῆς διδακτορικῆς μου διατριβῆς.

- Ἡ μελέτη του σέ ἐπηρέασε, ἥνοιξεν τοὺς ὀρίζοντές σου;

- Σαφῶς. Ὅμως, δέν ἀσχολήθηκα μόνο μ' αὐτό. Μελέτησα καί τόν Βροῦτο...

- Αὐτόν πού σκότωσε τόν Καίσαρα;

- Ναί. Ἀλλά ὅποιος στοχαστεῖ πάνω στά ἐπιχειρήματά του, μπορεῖ νά πάθει αὐτό πού ἔπαθα κι ἐγώ...

- Τί;

- Νά δικαιολογήσει τήν πράξη του.

- Μά πῶς μπορεῖς νά συμφωνεῖς μέ μίαν τόσον ἀποτρόπαιον πράξη;

- Αὐτό εἶναι τό πρόβλημά μου, Μαντώ. Βρίσκομαι σέ συνεχῆ πόλεμο μέ τόν ἑαυτό μου. Ταλανίζομαι μεταξύ

αὐτῶν τῶν ἄκρων. Εἶμαι βαθιά εἰρηνιστής. Ἀλλά ταυτόχρονα θαυμάζω τοὺς δολοφόνους τῶν τυράννων.

- Ἀσχημο μπλέξιμο ἔχεις.

- Αὐτό τό ξέρω. Δέν γνωρίζω ὅμως πῶς νά ξεφύγω.

- Λυποῦμαι πολύ, ἀλλά ἐγώ, καθότι μαθηματικός καί τὰ καλοκαίρια ἐθελόντρια ξεναγός, δέν ἔχω τή γνώση γιά νά σέ βοηθήσω νά ξεπεράσεις τό συνειδησιακό σου πρόβλημα. Τό μόνο πού μπορῶ νά κάνω, εἶναι νά σοῦ πῶ δυό λόγια γιά τή δική μας, τήν ὑπαρκτή Ἰκαρία.

- Εἶμαι ὅλος αὐτιά.

- Ἡ Ἰκαρία μας εἶναι ἓνα νησί πού οἱ ἀθρῶποι εἶναι ἥρεμοι καί φιλήσυχοι. Μιά κιβωτός ζωῆς αὐθεντικῆς.

Αὐθεντική ζωή! Ἐκεῖνος ἔπρεσε σέ περισυλλογή. Ὑπάρχει τέτοιο πράγμα; Ποιός τό γνώρισε; Ποιός τό εἶδε; Ποιός τό ἔζησε;...

Ἡ γυναίκα τόν κοιτοῦσε σιωπηλή.

- Δύσκολον, ὅταν ἔχεις βιώσει τόν ρυθμό τῆς πόλης, νά φανταστεῖς ἄλλον τρόπον ζωῆς, Κόνι;

- Ὅντως, ἐκεῖ σοῦ ἐπιβάλλεται ὁ δικός της ρυθμός. Τρέχεις καί δέν φτάνεις...

- Γιά νά προφθάνεις, ὅμως, πράγματα πού σοῦ μπολιάζουν ἄλλοι!

- Δέν ξέρω. Ἴσως. Μπορεῖ κατά βάθος νά μὴν τά ἔχεις καὶν ἀνάγκη.

- Ἀλλά τά κάνεις. Γιατί εἶσαι ἀλλοτριωμένος.

- Μεγάλη κουβέντα, Μαντώ!

Τό καίκι διέγραψε μισό γύρο. Ὁ καπετάνιος κρατοῦσε πορεία κοντά στήν ἀκτή. Ταξιδεύανε πρωτοδεύτερα. Λασκάρανε τίς σκότες. Εἶχαν τόν καιρό πρίμα, ἀλλά καί λίγο ἀπό τά πλάγια. Σίγουρο καί καλό ταξίδεμα. Ἡ θάλασσα βαθιά μπλέ. Τό τοπίο γαλήνιο. Ἡ γυναίκα κάθισε δίπλα του.

- Ἡ φύση ἔχει τόν δικό της ρυθμό. Αὐτό ἐμεῖς τό καταλάβαμεν ἀπό πολύ παλιά καί διαμορφώσαμεν ἀνάλογες σχέσεις καί πρὸς τήν φύσιν καί πρὸς τοὺς ἀνθρώπους. Σχέσεις πού δέν παραμορφώνονται ἀπό βίαιες ἐξωτερικὲς ἐπεμβάσεις.

Ἐκεῖνος παραξενεύτηκε ἀκούγοντας τή νεαρή γυναῖκα νά μιλάει ἔτσι. Στήριξε τήν πλάτη του ἀνάμεσα στά ξάρτια καί κοιτοῦσε μιὰ τό λαμπερό πρόσωπό της καί μιὰ τίς ἀτέλειωτες πλαγιές πού σάν πράσινες γλῶσσες πάνω σέ μαύρους βράχους εἰσχωροῦσαν στή θάλασσα.

- Οἱ Ἰκαριῶτες, Κόνι, ὁσφραίνονταν τοὺς κινδύνους πού διέτρεχε τό Αἰγαῖο Πέλαγος σέ διάφορες ἱστορικὲς περιόδους καί τοὺς ἀπέφευγαν. Κάποτε παράμειναν κρυπτόμενοι γιὰ πάνω ἀπὸ ἑκατὸν πενήντα χρόνια σέ ἓνα σημεῖο πού δέν ἀπέχει πολύ ἀπὸ δῶ, στή Λαγκάδα. Ἐκεῖ ἦσαν ἀθέατοι ἀπὸ ὁποιοδήποτε μέρος τῆς θάλασσας, ἀλλὰ καί ἄτρωτοι ἀπὸ κάθε ἐπιβουλή. Τό ἀλίμενον τῆς Ἰκαρίας δέν ἐπέτρεπε ἔτσι κι ἀλλιῶς σέ πειρατές καί ἄλλους ἐχθροὺς νά μείνουν γιὰ πολύ χρόνο καί νά κάνουν ἐκτεταμένες ἔρευνες γιὰ νά ἀνακαλύψουν τοὺς κατοίκους, νά τοὺς ὑποδουλώσουν καί νά τοὺς λαφυραγωγήσουν. Ἔτσι μπόρεσαν νά ἐπιβιώσουν καί νά διαμορφώσουν, μέ βάση τό ἔνστικτό τους, δικούς τους ὅρους κοινωνικῆς, ἀλλὰ καί ἀτομικῆς καί οἰκογενειακῆς ὁργάνωσης. Γι' αὐτό καί ὁ πολιτισμὸς μας εἶναι κατ' ἐξοχὴν λαϊκός. Εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς συνεισφορᾶς τοῦ κάθε πολίτη καί καταστάλαξε σ' αὐτὴν τὴν μορφήν κατὰ τὴν διάρκεια πάρα πολλῶν αἰώνων. Καί σώθηκεν μέχρι τίς μέρες μας, ὅπου ἡ κινητικότητα, ἡ ὁποία ἀναπτύχθηκε μέ τὰ σύγχρονα μέσα, τὸν ἀπειλοῦν. Ἐκτός καί ἂν, πρὶν τὸν διαλύσουν, δοῦμε ὅτι αὐτός ὁ τρόπος

ζωῆς εἶναι ἐκεῖνος πού χρειάζεται τελικά ἡ γῆ μας, γιὰ νά ξαναβρεῖ τήν ἰσορροπία της. Γιατί ἂν χάσουμε αὐτήν τήν ἰσορροπία, θά 'ναι πάρα πολύ δύσκολον νά τήν ξαναβροῦμε.

- Πρόσεχε, Μαντώ, μὴν τό μάθουν αὐτό πολλοί. Θά 'χετε κοσμοσυρροή καί δέν θά ξέρετε ποῦ νά σταθεῖτε.

- Μὴν τό γελᾶς. Ἄνθρωποι, πού βρίσκονται σέ κάποιον ἀδιέξοδον, ὅταν εἰσπράξουνε μία αἴσθηση τοῦ τί θά πεῖ Ἰκαρία, θέλουν τὴν νά τήν ἀντιλαμβάνονται ὡς καταφύγιό τους.

- Καί πῶς συντελεῖται αὐτή ἡ σωτηρία;

- Ἔχει νά κάμει μέ τή φιλοσοφία τῆς ζωῆς μας πού ἐδράζεται πάνω στήν ἴδια τή φύσιν. Ὁ ἄνθρωπος, ὡς βιολογικό ὄν, συνυπάρχει μέ ὅλα τὰ ἄλλα ἑκατομμύρια ἔμβια ὄντα, ἀλλὰ καί μέ τό ἀνόργανο κομμάτι τῆς γῆς. Καί τίς σχέσεις του μ' αὐτά τίς ἐντάσσει στή συνείδησή του, προκειμένου νά βρεῖ μία ἰσορροπία. Αὐτό βέβαια ἐπιτυγχάνεται, ὅταν εἴμαστε σέ συνεχῆ ἐπαφή μέ τή φύσιν. Σέ καμιά περίπτωση δέν μπορεῖ νά αἰσθανθεῖ ὁ ἄνθρωπος ἰσορροπημένος, ἐάν ἀποκοπεῖ ἀπό τό εὐρύτερο φυσικόν του περιβάλλον. Διότι ἐκεῖνο πού μᾶς κρατάει ζωντανούς εἶναι οἱ διάφορες ἀναδράσεις πού αἰσθανόμαστε μέσα μας καί οἱ ὁποῖες προέρχονται ἀπό ἐρεθίσματα πού μᾶς δίνουν τὰ στοιχεῖα τοῦ φυσικοῦ μας περίγυρου.

- Καί οἱ ἄνθρωποι, Μαντώ;

- Οἱ ἄνθρωποι, στήν προσπάθειάν τους νά ἐπιβιώσουν, ἐκπέμπουν τὰ ἴδια πάντα ἐρεθίσματα. Καί ἂν εἴμαστε ἀναγκασμένοι νά ἀντιδροῦμε μονάχα σ' αὐτά, τότε ἡ ποικιλότητα εἶναι περιορισμένη. Ἡ οὐσία τῆς ζωῆς μας περιορίζεται. Κι αὐτό συνιστᾷ τήν ἑλλειψη πλούτου τῆς ζωῆς πού ζοῦμεν.

- Σημαίνει αυτό ότι ή Ίκαρία είναι τό νησί του πλούτου;
 - Ή επιβίωση εις τό νησί μας είναι πολύ δύσκολη. Άλλά μάθαμε νά χαιρόμαστε τή ζωήν καί νά δίνουμε απάντηση εις τά ύπαρξιακά μας προβλήματα μέ τόν τρόπο πού απαντάει στό πρόβλημά του ό ισορροπιστής του τσίρκου. Είναι μεγάλη τέχνη ή ισορροπία πάνω στό σκοινί. Καί όπως χαιρείται αυτός, όταν τά καταφέρει, έτσι καί έμεις απολαμβάνουμεν τό γεγονός πώς κάθε μέραν καταφέρνουμε νά ισορροπούμε καί νά επιβιώνουμε. Καί μ' αυτή τήν αίσθηση απαντούμε στό πρόβλημα τής ζωής μας. Τό πιότερον ως ισορροπιστές καί λιγότερο ως νικητές επί τής φύσης. Καί αυτό είναι μία διαρκής αίσθηση. Προκύπτει μέσα από μία μεγαλύτερη σύνθεση παραγόντων πού ταιριάζει περισσότερο στην ίδια τήν ανθρώπινη φύση.

- Έ, ναυτίλοι, φώναξε ό καπετάν Παντελής. Φιλοσοφία δίχως τό κρασίν έν στέκει...

Σφήνωσε τή λαγουδέρα, γιά νά κρατάει τό πλοίο σταθερή πορεία, καί έφερε μία νταμιτζανίτσα καί τρία ποτήρια. Τά γέμισε.

- Πάντα πρίμα!

Ήπιαν όλοι τους από μία γουλιά.

- Αυτός έδω, Κόνι, είναι ό πράμνιος οίνος πού ύμνησεν ό Όμηρος. Φάρμακον γιά όλα. Παίρνει τ' όνομά του από τό βουνό του νησιού μας. Τό βλέπεις εκεί πάνω, είναι ό Πράμνος. Ό Στράβωνας αναφέρει πώς ή Ίκαρος κατοικήθηκε γιά πρώτη φορά από Μιλησίους τό 750 π.Χ. Βέβαια, γιά νά τό αναφέρει ό Όμηρος, θά πρέπει νά καλλιεργούντανε προτύτερα από κείνον.

Ό καπετάνιος έδειξε μέ τό χέρι του τόν καταπράσινο λόφο τής Αγ. Ειρήνης, πάνω από τήν παραλία του κάμπου τής Πέρα Μεριάς.

- Έκείναδα τὰ χαλάσματα πού βλέπεις, Κόνι, εἶναι ἡ Οἰνόν. Ἡ ἀρχαιότερη πολιτεία τῆς Νικαριᾶς. Τή λέγανε καί Οἰνή καί μᾶλλον χρωστάει τό ὄνομά της στά ἀμπέλια της. Λέγεται ὅτι ἐδῶ κοντά ἐνέφανε καί ἡ πρᾶμνη πέτρα, στήν ὁποία ἐβλάστησεν ἡ ἱερά ἀμπελος ἡ Διονυσιάς ἀμπελος, ὅπως τήν ὀνόμαζαν οἱ ἐγχώριοι, ἀπό τήν ὁποίαν ἦβγεν ὁ πρῶτος πρᾶμνιος οἶνος. Πιές μιά στάλα καί θά νιώσεις τό ἰδιαίτερο ἄρωμα πού ἔχει ἀκόμα καί σήμερα τό ἱκαριώτικο σταφύλιν.

Ὁ Κόνι ἤπιε πάλι μία γουλιᾶ.

- Ὅντως, ἔχει μία στυφάδα κι ἓνα ἰδιαίτερο ἄρωμα.

- Ὁ Θεόκριτος, μίλησε ἡ Μαντώ, λέει «Χαίρει μέν Διόνυσος, ὦν ἐν Δρακάνῳ νιφόνεντι» καί θεωρεῖ ὅτι ὁ Διόνυσος γεννήθηκε στό βουνό Δράκανο τῆς Ἰκαρίας. Πάντως, τό δῶρο πού ἔφερε γιά νά ἀπαλύνει τήν θλίψη καί τό ἄγχος τῆς καθημερινῆς ζωῆς, ἤκαμεν τήν Ἰκαρία νά μνημονεύεται σέ οὐλους τοὺς αἰῶνες. Στήν Ἰλιάδα, ὁ Ὅμηρος θεωρεῖ τό κρασί αὐτό ὡς τό καλύτερο γιά τὰ συμπόσια. Σχετικές παραπομπές βρίσκουμε καί στοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους καί φτάνουμε μέχρι τόν Πολυδεύκη, ὁ ὁποῖος κατατάσσει τόν πρᾶμνιον οἶνον ἀνάμεσα στοὺς καλύτερους, κυρίως γιά τίς θεραπευτικές του ιδιότητες. Ὁ Ἱπποκράτης, εἰς τὰ «Περὶ γυναικείων νόσων», προτείνει στίς λεχῶνες πού ὑποφέρουν νά τόν χρησιμοποιοῦν ὡς ἱαματικόν.

Χαιρόταν ἡ Μαντώ, καθὼς ἔβλεπε νά τήν παρακολουθεῖ ὁ Κόνι μέ ὀρθάνοιχτα μάτια, καί συνέχισε:

- Τό κρασί αὐτό, σέ συνδυασμό μέ τὰ ραδιοῦχα ἱαματικά λουτρά πού ὑπάρκουνε στίς Θέρμες, ἀποτελοῦσε γιά αἰῶνες βασικό πόρο τῆς Ἰκαρίας καί κατέταξε τό νησί, ὅπως λένε κάποιες ἐπιγραφές, στοὺς Ἀσκληπιεῖς. Δηλαδή τό νησί ἠβρίσκουνταν ὑπὸ τήν προστασία τοῦ ἱήτορος θεοῦ Ἀσκληπιοῦ.

Ὁ καπετάν Παντελῆς κατέβηκε στό ἀμπάρι, ἔφερε ἓνα καλάθι καί ἄπλωσε σέ μία πετσέτα, ἑλιές, τυρί καί ἓνα καρβέλι ψωμί.

- Κόνι, ἐμεῖς ἐδῶ στήν Ἰκαριά λέμε: ὅλα εἶναι φάδια τῆς κοιλιᾶς καί τό ψωμί στημόνι, τό εὐλογημένο τό κρασί εἶναι πού τά στελιώνει. Ζοῦμε ἀπλά καί εἴμαστε ὀλιγαρκεῖς. Καί αὐτάρκεις. Μᾶς ἐφτάνει τό λίγο. Δέ ζητοῦμεν τήν εὐτυχίαν εἰς τήν κατανάλωσιν ὅλο καί περισσότερων ἀγαθῶν. Ἀντίθετα, περιορίζουμε τίς ἀνάγκες μας στά ἀπόλυτα ἀναγκαῖα. Γι' αὐτό καί καταφέραμε νά ἐπιβιώσουμε καί στίς πιό τραγικές στιγμές τῆς ἱστορίας μας.

Ἄρχισαν μέ ἀπόλαυση νά τρῶνε καί νά πίνουν.

- Ὅ,τι τρῶμε κι ὅ,τι πίνουμε, Κόνι, χαμογελοῦσε ὁ καπετάνιος, εἶναι προϊόντα τοῦ νησιοῦ μας. Τό πῶς φτιάχνουμε ἑλιές καί κρασίν τό γνωρίζεις. Ἐγώ θά σοῦ μάθω κάποιαν μέραν πῶς φτιάχνουν τό τυρίν ἀπό τέσ κατσίκες μας.

Τό καῖκι ἔσχιζε τά σκοῦρα κύματα μέ σταθερή πορεία πρός τά δυτικά. Ὁ καπετάν Παντελῆς πῆγε κι ἔρριξε μιὰ ματιὰ στό τιμόνι κι ὕστερα κατέβηκε στή μηχανή. Γύρισε γελαστός ἀπό τήν ἐπιθεώρησή του καί κοίταξε περιπαιχτικά τόν ἄνδρα:

- Τά πράματα ἔν πᾶνε καλά. Ἐμεῖς μιλοῦμεν, μιλοῦμεν, ἡμάλλιασεν ἡ γλῶσσα μας. Γιά πές μας καί σύ κάτι ἀπό τή χώρα σου.

- Καπετάνιε, μοῦ κλέβεις αὐτή τή μαγεία γιά νά σοῦ μιλήσω γιά τό ἔπος τῶν Νιμπελοῦγκεν;

- Γιατί ὄχι; ἐνθουσιάστηκε ἡ Μαντώ. Τραγούδησέ μας κάτι ἀπό τόν κύκλον του.

- Μαντώ, δέν παντρεύονται τά πράγματα. Ἄν θέλεις, θά σέ σεργιανίσω κάποτε στά μέρη μου καί θά σοῦ τραγου-

δήσω για τή Lorelei, τήν Κίρκη του Ρήνου. Άλλά έδω
είναι Αίγαΐο. Πρέπει νά τραγουδήσετε έσεις.

Του καπετάνιου του ἄρεσε ἡ σκέψη.

- Νά σου κάμω τό χατίριν. Ἄ τραγουδήσω τό κρασίν.

Σφίχτηκε λίγο τό μέτωπό του, μίκρυναν τά μάτια
του. Κούνησε τό κεφάλι του καί ἄρχισε νά τραγουδᾷ:

«Κρασίς σέ πίνω γιά καλόγ, κι ἐσύ κακόμ' μοῦ κάνεις,
ἀπό τόδ' δρόμο μ' ἐξορεῖς καί στά γκρεμνά μέ βγάζεις.
Βάλε κρασίς στόμ' μαστραπά καί βγάλ' το στόν ἀέρα,
ἀδ' δέν τό πιῶ τήγ Κεργιακίν, τό πίνω τήδ Δευτέρα.
Μέ τό μαστραπαδόπουλο θέλω νά πιῶ πεντέξι,
Κι ἄν δέ μοῦ σώσουνε κι αὐτές, θά πίνω ὥσπου νά φέξει...»

Χειροκροτήματα ἀπό τόν ἄνδρα καί τήν ἀνεψιά.

- Ἡ σειρά σου τώρα Μαντώ, τήν προτρέπει ὁ Κόνι.

- Μμ. Γιά τί νά τραγουδήσω...

- Γιά τή ρόκα σου..., τήν πείραξε ὁ θεῖος της.

- Ἐχεις ρόκα, Μαντώ;

- Ναί, ναί. Τήνε χρειάστηκα μιά φοράν γιά τήν πλάτην
κάποιου. Ἀλλά ἤσπασε δυστυχῶς...

Γέλασαν ἀπό καρδιᾶς.

- Θά τραγουδήσω γιά τό τραπέξι μας.

Συγκεντρώθηκε, ἀνέβασε τά καστανόμαυρα φρύδια
της, σηκώθηκε λίγο τό περήφανο μέτωπό της, πρόβαλε
ὁ ἀρχοντικός ψηλός λαιμός, καί ἡ ξεστή, γλυκειά φωνή
της ἔσμιξε μέ τό θροῖσμα τῶν κυμάτων:

«Για δές τραπέξι ὁμορφο, πλούσιο καί ἀρχοντεένον.
Κάθονται ἄρχοντες καί τρῶν, πένντες καί παινοῦν το.
Κάθονται κι οἱ παπάδες μας καί διπλοχαιρετοῦν το.
Στή μέση κάθεται ὁ Χριστός, στήν ἄκρ' οἱ Ἀποστόλοι.
Καί μέσ' στό μισοτράπεζον κάθεται νυμφοστόλι.»

- Λαμπρά! φώναξε ὁ Κόνι.

Ὁ καπετάνιος χειροκροτοῦσε.

- Καλά είναι οὔλα τοῦτα, παιδιά, ἀλλά ἐγώ πρέπει νά κάνω τά μερεμέτια μου. Ἐσεῖς ἀπολαύσετε τό ταξίδιν.

Περάσανε μερικούς κάβους καί πρόβαλε μιά πλατεία ὁλόχρυση παραλία ἀγκαλιασμένη ἀπό δύο σταχτιές γλῶσσες πού χάνονταν στή θάλασσα. Ἀριστερά της ἦταν δύο τρία ἄσπρα σπίτια μέ κόκκινα κεραμίδια καί δεξιά ἓνα γραφικό παροχώρι. Στό λόφο πάνω ἀπ' τό κῦμα ἓνας ἐρειπωμένος γκρίζος πύργος μέ τίς μικρές πολεμίστρες του. Τριγύρω του ἀκατάστατα φυτεμένα διώροφα καί τριώροφα ἄσπρα σπιτάκια μέ τριγωνικές καί ὀριζόντιες σκεπές, μικρά μπλέ ἀνοίγματα καί μπαλκόνια.

- Τό παλιό σμίγει μέ τό καινούριο! παρατήρησε ὁ Κόνι.

- Ὁ μοντερνισμός θά ξεκάμει τό νησίν μας...

Τό πρόσωπο τῆς γυναίκας εἶχε σκοτεινιάσει. Ὁ Κόνι ἔνοιωθε ἄσχημα.

- Θέλεις, Μαντώ, νά κοιτάξεις τό βιβλίο τοῦ Cabet;

- Ναί, βέβαια. Τά γαλλικά μου δέν εἶναι ἄριστα, μά τό νόημα θά τό παρακολουθῶ.

- Πάρ' το, ἐγώ θέλω νά ἀπολαύσω τήν φύση.

Ἡ γυναίκα κάθησε στή κουπαστή δίπλα στούς σκαρμούς καί ἄρχισε νά διαβάζει. Ὁ Κόνι πῆγε στήν πλώρη, ἔπιασε μέ τά δύο του χέρια τό σχοινί πού στήριζε τό φλόκο, ἔβγαλε τά πόδια του ἔξω ἀπό τό καῖκι καί κοιτοῦσε πρὸς τή στεριά καί τή θάλασσα.

Μπροστά τους ὁ Ἀρμενιστής. Ἐνα γραφικότατο παροχώρι χτισμένο πάνω στό κάβο. Τά πρῶτα σπίτια ἀκουμποῦσαν τό κῦμα. Καί στήν πλαγιά τοῦ βράχου, ἐκεῖ πού τέλειωνε ἡ σκεπή τοῦ ἑνός σπιτιοῦ, χτιζόταν τό ἐπόμενο. Στήν καρδιά τοῦ χωριοῦ ἡ κατάσπρη

ἐκκλησία μέ τὸ δίπατο καμπαναριό. Στὴν ἀριστερή ἄκρῃ ἔρριχνε ἓνας καταρράχτης τὰ ἀφρισμένα νερά του. Πάνω στό γκρίζο γεφύρι διακρινόταν ἡ ἄσπρη πλώρη ἑνὸς караβιού, μέ τὸ κατάρτι καὶ τὸ μπαστούνι του, πού συμπληρωνόταν ἀπὸ μιά ξυλοκατασκευή. Μερικά τραπέζια καὶ καρέκλες τῆς αὐτοσχέδιας ψαροταβέρνας ἐξυπηρετοῦν τὴν πελατεία της.

Κι ὕστερα πάλι ἀμέτρητες σταχτιές γλῶσσες πού μπαίνουν στή θάλασσα. Οἱ πλαγιές, ἄλλοτε πράσινες κι ἄλλοτε γκρίζες, ξεκινοῦσαν ψηλά ἀπ' τὸ βουνό, γιὰ νὰ καταλήξουν σ' ἓναν κάβο ἀκόμα πού ἔσχιζε τὴ θάλασσα.

Ὁ Κόνι κοιτοῦσε μιά στή στεριά, μιά στή θάλασσα, χαμένος στοὺς συλλογισμούς του... Μυστήριο κρασί. Οὔτε γλυκό οὔτε πικρό οὔτε παχύ, ἀλλὰ αὐστηρό καὶ σκληρό καὶ μέ μεγάλη δύναμη. Λύνει τοὺς κόμπους τῆς καρδιάς μου. Τό αἷμα μοῦ ρέει πιό ἥρεμα στὶς φλέβες. Διώχνει τίς κακές σκέψεις τοῦ μυαλοῦ. Κι ὁ καπετάνιος, τί εὐρωστία πού τὴν ἔχει! Καὶ ἡ Μαντώ; Ποῦ βρέθηκε ξαφνικά μπροστά μου αὐτό τό πλάσμα... Τά πυρόξανθα μαλλιά, τὰ ζεστά καστανά μάτια, τὰ φλογερά γυριστά χεῖλη. Ἡ αὐρα της μέ περιλούει καὶ ἡμερεύει τὴν ψυχὴ μου. Πάτος εἶμαι βέβαια, ἀλλὰ καλὴ τύχη μέ συντροφεύει.

Ὑστερα πάλι ἡ φύση.

Τώρα ἦταν ξερή. Καμένη. Μέ τὰ βράχια νὰ κυριαρχοῦν. Ἀπὸ τὴν κορφή τοῦ βουνοῦ μέχρι κάτω στό κῦμα. Μά σέ λίγο ξανάγινε γόνιμη. Φάνηκαν τὰ πράσινα πεζούλια μέ τὰ ὀπωροφόρα καὶ τὰ κυπαρίσσια, δίπλα στ' ἄσπρα σπιτάκια. Κι ὕστερα τὰ ἐκκλησάκια, στοὺς πιό ψηλούς λόφους, στὸν πιό ἀπομακρυσμένο κάβο. Νὰ τὰ

γλύφει τό κῦμα, νά τά μυρώνει ἡ ἀρμύρα, νά τά χρυσώνει ὁ ἥλιος. Κάτασπρα, μέ γαλάζιους τρούλους, ἄλλα μέ κόκκινη κεραμοσκεπή κι ἄλλα γκρίζα ἀπό τήν τοπική πέτρα. Καί πάντα στή μέση τῆς σκεπῆς ὁ σταυρός.

Καί ξαφνικά ἀπό πολύ ψηλά ὁ ἀφρισμένος καταρράκτης νά ξυρίζει τό βράχο, ν' ἀνοίγει μονοπάτι ἀνάμεσα σέ πέτρες καί δένδρα, γιά νά χωθεῖ στήν ἀγκαλιά τῆς μεγάλης μάνας. Τή θάλασσα.

Πρίν καλά καλά χωρέσει στό νοῦ του τό χάρμα τῆς φύσης, ἐπαναλαμβανόταν τό ἴδιο τοπίο. Τό ἄγριο καί καμένο βουνό, τό ἥμερο καί καλλιεργημένο, τά ἐκκλησάκια μέ τίς γαλάζιες, κόκκινες, γκρίζες ὀροφές καί τόν σταυρό. Κι ὕστερα ἕνας καταρράκτης πού γυάλιζε τό βράχο.

Ἀπίστευτο! Γιά δεύτερη φορά τό ἴδιο τοπίο. Καθώς κοιτοῦσε δύσπιστα στή στεριά, ἂν θά συνέβαινε ἀκόμη μιά φορά, τό ξαναεῖδε. Μέ τήν ἴδια σειρά. Πρῶτα τό ἄγριο, μετά τό ἥμερο, κατόπιν τό ἅγιο, καί τέλος τό καθαριο.

- Βάζω στοίχημα! μουρμούρισε, αὐτό θά εἶναι ἡ τελευταία φορά. Ἀποκλείεται νά ἐπαναληφθεῖ.

Ἀλλά ἡ φύση ἀκολουθοῦσε τό δικό της ρυθμό, ξανά καί ξανά: τό ἄγριο, τό ἥμερο, τό ἅγιο, τό καθαριο.

Ὁ Κόνι κοιτοῦσε μαγεμένος. Παιχνίδι τοῦ 'κανε ὁ Πλάστης. Διεῖσδυε στά ἐνδότερα τῆς ψυχῆς του καί θρυμματίσε τήν πέτρα τῆς ὀργῆς πού φώλιαζε μέσα του. Στό πρόσωπό του ἄνθισε ἕνα χαμόγελο. Ἐκφραση μιᾶς ψυχῆς πού κοπιάζει νά λυτρωθεῖ ἀπό ἐφιαλτικές σκέψεις.

- Καβατζάραμε τόν Κάβο Πάπα! Ποσώσαμε.

Ὁ καπετάν Παντελῆς ἔδειχνε μέ τό ἀριστερό του χέρι τήν ράχη τοῦ βουνοῦ.

Μπροστά τους ή γκρίζα πλαγιά ενός βραχόβουνου, πού όσο χαμήλωνε προς τή θάλασσα πρασίνιζε από χόρτα, θάμνους, φυτά, καί πλάτειαζε, αγκάλιαζε καί προστάτευε τό γραφικό χωριουδάκι. Τήν άριστερή του μεριά διέτρεχε ένας χείμαρρος. Τά νερά του άφριζαν πάνω στίς σταχτιές πέτρες καί λείαιναν τά βράχια πού τόν ύποδεχόταν στήν άκτή. Δεξιά του, στό πεζούλι τής πλατείας οί τεράστιες καταπράσινες άρμύρες χάριζαν τή δροσιά τους στους κατοίκους τίς πιό ζεστές μέρες τοῦ χρόνου. Καί πιό πέρα, στήν άκρη τοῦ χωριοῦ, τό λιμανάκι, μέ έναν στενόμακρο βραχίονα νά ξανοίγεται σάν φίδι στή θάλασσα, φρουροῦσε καμιά δεκαριά καΐκια καί ψαρόβαρκες.

‘Η Μαντώ στεκόταν δίπλα άπ’ τόν Κόνι καί κρατοῦσε μέ τ’ άριστερό της χέρι τό κατάρτι.

- Άγαλλιάζει ή ψυχή μου κάθε φορά πού έρχομαι στό χωριό. Σφύζει από ζωή τούτη ή έρημιά. Στο δικό της πάντα ρυθμό...

- Δέν έχω αντικρύσει πιό άγρια όμορφιά, Μαντῶ!

‘Ο άνδρας προσπαθοῦσε νά βάλει τάξη στίς σκέψεις του. Τί σημαίνουν όλα αυτά; Εἶναι μιά καινούρια ζωή...;

- Τέρμα τά λόγια! άκούστηκε ή φωνή τοῦ καπετάν Παντελή. Κόνι, κάμε έναν πήδα στό μουράγιον νά δέσεις τό παλαμάρι.

Στό λιμάνι τούς περίμεναν οί γονεῖς τῆς Μαντῶς. Ὁ πατέρας της, ὁ Θεολόγος, ἦταν εὖσωμος καί καλοστεκούμενος ἐξηντάρης, μέ στρογγυλό πρόσωπο, μαυρισμένο ἀπό τόν ἥλιο. Ἡ μητέρα της, ἡ Λενιώ, λίγο νεώτερή του, μέ καλλίγραμμο δουλεμένο σῶμα, ὁμορφα χαρακτηριστικά καί πλούσια, γκριζωμένα μαλλιά. Θά ἦταν κουκλάρα σάν τήν Μαντῶ στά νιάτα της, σκέφτηκε ὁ Κόνι.

- Ὁ ἀρχικαπετάνιος μου ὁ Κόνι, τόν σύστησε ἀστειευόμενος ὁ καπετάν Παντελῆς.
- Ξέρεις ἀπό θάλασσα, Κόνι; ρώτησε ὁ Θεολόγος.
- Στίς καλές μου μέρες ἱστιοπλόησα.

Τόν χαιρέτησαν καί οἱ δυό μέ τήν ἴδια ζεστασιά πού χαιρέτησαν καί τήν κόρη τους. Μέ φίλημα στό μάγουλο. Ξαφνιάστηκε αὐτός λιγάκι καί προβληματίστηκε τί σημαίνει αὐτό. "Ἐγινε κιόλας μέλος τῆς οἰκογένειας; Σάν ἀστραπή πέρασε ἀπό τό μυαλό του τό ἐρώτημα, γιατί ἄραγε ταξίδεψε μαζί τους καί ἡ Μαντῶ, ἀφήνοντας τή θεία της νά φροντίζει τή γιαγιά. Στό πρόγραμμα ἦταν νά πάει μόνο αὐτός μέ τόν θεῖο της. "Ὅταν ὁμως εἶδε τόν Θεολόγο νά κρατᾶ μέ το ἓνα χέρι τό σακκίδιο τῆς κόρης του καί μέ τό ἄλλο νά ἀγκαλιάζει τή γυναῖκα του καί νά προχωράει, ἡσύχασε λίγο. Μᾶλλον εἶναι ἐγκάρδιοι ἄνθρωποι.

Ἔκαναν τό γύρο τοῦ λιμανιοῦ, πέρασαν δεξιὰ ἀπὸ τίς τραβηγμένες βάρκες καί ἔφτασαν στό πρῶτο κτήριο τοῦ χωριοῦ, τήν ταβέρνα τῆς Λάμπρας. Ἀριστερά, κάτω ἀπὸ τίς ἀλμύρες, σ' ἓνα μακρὺ τραπέζι, κάθονταν μερικοὶ ἄνδρες καί γυναῖκες. Ἐνας καλοθρεμμένος μεσόκοπος σηκώθηκε μόλις τοὺς εἶδε κι ἔτρεξε νά ἀγκαλιάσει τήν Μαντώ.

- Βρέ τί κούκλα ἔγινε ἡ ἀνεψιά μου, ἀναφώνησε.
- Ὁ Μαλαχίας, τόν σύστησε ὁ Θεολόγος. Πρῶτος ξάδελφος. Κι ἀπὸ δῶ ὁ Κόνι, ἀπὸ τό σινάφι σου.
- Εἶσαι καθηγητής, Κόνι;
- Δίδασκα Κοινωνιολογία στό Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν.
- Ἄ, ὦραῖος κλάδος. Ἐγὼ διδάσκω πεζὰ πράγματα, Ὑδροηλεκτρικά Ἔργα. Στό Πολυτεχνεῖο. Καί κάθε τόσο δραπετεύω ἐδῶ στό νησί νά φορτώσω τίς μπαταρίες μου. Ἀλλιῶς δέν τήν ἀντέχω τή ζωή στήν Ἀθήνα.

Τοῦ σύστησαν καί τοὺς ἄλλους, ὅλοι λίγο πολύ συγγενεῖς. Ὁ Κόνι συγκράτησε μόνο τό ὄνομα τοῦ Σίμου, ἑνὸς κοντούλη φαλακρούλη, πού εἶχε λυπημένο πρόσωπο. Ὁ καπετάν Παντελῆς τοῦ ἐξήγησε μέ τρόπο πὼς εἶναι φαροφύλακας στὸν Κάβο Πάπα καί ἔχασε πρὶν λίγο τὸν πατέρα του. Ἦταν ἓνα ἀπὸ τὰ ὀγδόντα θύματα στό ναυάγιο τοῦ Σάμινα.

- Καθίστε νά σᾶς κεράσουμε! εἶπε ὁ ξάδελφος καί παράγγειλε τσίπουρο καί μεζέδες.

Ἡ Λάμπρα, μιά σιωπηλὴ μαυροφορεμένη γυναῖκα, τοὺς ἔφερε γρήγορα τήν παραγγελιά καί ἄρχισαν ἀμέσως τὰ τσουγκρίσματα, οἱ εὐχές, ἡ γενναία κατανάλωση ποτοῦ καί φαγητοῦ, καί ἡ κουβέντα μέ πειράγματα καί καλαμπούρι. Ὁ ξάδελφος παράγγειλε ἄλλη μιά ἢ δύο

φορές τὰ ἴδια, χωρίς προοπτική νά σταματήσουν. Ὁ Κόνι ἀποροῦσε μέ τίς ἀντοχές τους, ἀκόμα καί τῆς Μαντῶς, πού κρατοῦσε ἥρωικά μαζί στό ποτό καί τό φαγητό.

Ὅταν τελικά ἔφυγαν ἀπό τῆς Λάμπρας, δέν πῆγαν περισσότερο ἀπό δέκα βήματα, ὅποτε τοὺς κράτησε ἡ Βαγγελιώ, ἡ σερβιτόρα τῆς ἄλλης ταβέρνας, τῆς «Καρακάς». Ψηλή, ξανθή, στρουμπουλή, κοίταξε τόν Κόνι καί φώναξε ὅλο χαρά:

- Ἐπὶ τέλους ἤφταξεν κι ἓνας τουρίστας, νά κινηθεῖ λίγον τό μαγαζίν!

- Δέν εἶναι μονάχος του, τῆς εἶπε συνωμοτικά ὁ καπετάν Παντελῆς. Θά φέρει ἓνα γκρούπι ἀπὸ τὴν Γερμανίαν. Ἦρθε γιὰ νά ἐλέγξει ἂν ὅλα εἶναι ἐντάξει σέ τιμές καί σέ καθαριότητα.

- Μπράβο του! Καθίσετε νά σᾶς τρατάρω κάτι τίς.

Ἦπιαν κι ἐκεῖ ἓνα τσιπουράκι. Ὅταν ἐτοιμάζονταν νά φύγουν ἔγινε μιά μικροφασαρία, γιατί πλήρωσε ὁ Θεολόγος ἐνῶ ἡ Βαγγελιώ ἐπέμενε νά τοὺς κεράσει.

Ὅμως τοὺς πρόφτασε ὁ Λούης. Πρῶτος ξάδελφος κι αὐτός, ψυχίατρος καί πανεπιστημιακός δάσκαλος. Ὁ Κόνι ἀποροῦσε μέ τοὺς πολλοὺς συγγενεῖς, ἀλλὰ ἐκεῖνος τοῦ ἐξήγησε:

- Ἐδῶ εἴμαστε ὅλοι συγγενεῖς. Ἡ εἴμαστε σοί ἢ συμπεθεροί. Ὅλο τό χωριό εἶναι δυό σόγια. Το ἓνα κατοικεῖ στή μεριά τῆς θάλασσας, καί εἶναι συνήθως ναυτικοί, καί τό ἄλλο στό βουνό, καί εἶναι ὅλα τὰ ἄλλα ἐπαγγέλματα. Καί μεταξύ μας συμπεθεριάζουμε.

Ὑστερα τόν πῆρε ὁ Λούης μονότερμα. Ἀρχισε νά τόν ρωτάει τοῦτο κι ἐκεῖνο, νά μάθει τὰ πάντα, μέχρι καί τὴν ὁμάδα αἱματός του. Καί κάποια στιγμή φώναξε:

- Κόνι, ἐσύ μπορεῖς νά πετύχεις ἐκεῖ πού ἀπέτυχα ἐγώ.
- Σέ τί; ἀπόρησε ἐκεῖνος.

- Νά καταλάβεις τήν τρέλλα τῆς Ἰκαρίας. Ἐγώ, ὄντας ψυχίατρος ἀπέτυχα. Ἀλλά ἐσύ πού εἶσαι κοινωνιολόγος μπορεῖ νά τά καταφέρεις.

Ξεκαρδίστηκαν ὅλοι. Πάντως ὁ Λούνης τό ἐννοοῦσε.

Ἐτοιμάζονταν νά φύγουν, ὅταν ἀπό τό διπλανό καφενεῖο τῆς Βουλγάρας, τῆς Ρωζάνης, ὅπου καθόταν μ' ἓνα γεροντάκι ραμολιμένο, ἦρθε νά τοὺς κεράσει ὁ Ἄλεξ. Εἶχε ἐπαναπατριστεῖ πρόσφατα ἀπό τήν Ἀμερική, πάμπλουτος, καί κανεῖς δέν κατάλαβε οὔτε γιατί ἦρθε οὔτε τί ἐπεδίωκε.

- Κόνι σέ λένε; Ἀπό τό Κόνραντ, Γερμανός;

- Ναί, ἀλλά ἔχω καί τήν ἐλληνική ὑπηκοότητα.

- Κι ἐγώ ἔχω καί τήν ἀμερικάνικην. Χαίρω πολύ, Κόνι, μέ λένε Ἄλεξ.

- Χαίρω κι ἐγώ, Ἄλεξ.

Πιάσανε συζήτηση, ἐνθουσιάστηκε ὁ Ἄλεξ καί μιὰ στιγμή γυρίζει καί τοῦ λέει:

- Κόνι, ἐμεῖς πρέπει νά ιδρύσουμε σύλλογο.

Βούξε ἡ ταβέρνα ἀπό τοὺς καγχασμούς.

- Τί σύλλογο, Ἄλεξ;

- Σύλλογον Προστασίας Νεοφερμένων!

Οἱ ἄνθρωποι δέν κρατιόντουσαν πιά. Γέλια, φωνές, κακό.

- Μά γιατί;

- Κόνι, μή ξεγελιέσαι πού σοῦ φαίνονται οἱ Ἰκαριῶτες ἥσυχοι καί φιλικοί. Ἀπό μπροστά σοῦ κάνουν τόν φίλο καί ἀπό πίσω σοῦ τήνε βράζουνε.

- Πῶς τό ἐννοεῖς αὐτό;

- Πῶς; Νά σοῦ πῶ. Ἐγώ ἤλειπα στήν Ἀμερικὴν πενήντα σχεδόν χρόνους. Ἦφυγα παιδάκιν ἀμέσως μετὰ τόν πόλεμον. Ὅταν ἠγύρισα εἶπα νά γνωρίσω καί νά κεράσω τοὺς συγγενεῖς μου. Εἶχα τέσσερις πέντε, ξαδέλφους καί

ἐξαδέλφους μαζί. Πῆγα λοιπόν ἐδῶ δίπλα στή ταβέρνα τῆς Λάμπρας καί τοὺς ἠπερίμενα. Ἦρθαν οἱ πρῶτοι, ἀγκαλιαστήκαμε, φιληθήκαμε.

«*Ποιανῆς γιαγιᾶς ἐγγόνια εἶστε ἐσεῖς;*» τοὺς ἀρώτησα.

«*Τῆς γιαγιᾶς τῆς Κούλας, ὁ θεὸς συγχωρέσει της!*»

Τὴν θυμόμουν τὴ γιαγιά. Ἦμουν δὲν ἤμουν πέντε χρονῶν, ὅταν μᾶς ἄφησεν.

Φάγαμεν, ἤπιαμεν, τραγουδήσαμεν, κλάψαμεν. Ἦφυγαν.

Ὑστερι ἀπὸ λίγο φτάνουνε ἄλλοι συγγενεῖς.

«*Ποιανῆς γιαγιᾶς ἐγγόνια εἶστε ἐσεῖς;*» τοὺς ρώτησα πάλι.

«*Τῆς γιαγιᾶς τῆς Λούλας, ὁ θεὸς συγχωρέσει της!*»

Δέν τὴν θυμόμουν αὐτὴ τὴ γιαγιά. Ἀλλὰ τὸ ὄνομα Λούλα κάτι μοῦ ἤλεεν.

Φιληθήκαμε, ἀγαπηθήκαμε, γλεντήσαμε. Ἦφύανε καί κεῖνοι.

Νά πού ἔρχονται ὅμως καινούργια ξαδέλφια. Αὐτοὶ ἦταν τῆς γιαγιᾶς τῆς Νούλας. Δέν μοῦ ἔλεγεν τὸ ὄνομα τίποτι, ἀλλὰ εἶπα ἄς τὸ πάρει τὸ ποτάμι. Φάγαμεν, ἤπιαμεν, ἠγλεντήσαμεν. Κοντολογίς, Κόνι, ἐκεῖνο τὸ βράδυ ἀπόχτησα καμιάν τριανταριάν ξαδέλφια. Ἀπὸ τὴν γιαγιά τὴν Μούλαν, τὴν Ρούλαν, τὴν Σούλαν.

Ὅλοι στό τραπέζι εἶχαν ξεθεωθεῖ ἀπὸ τὰ γέλια. Ἀλλὰ καί ἀπὸ τὰ γύρω. Ὁ Κόνι δέν τὸ ἔβρισκε καί τόσο ἄστεϊο. Καί ἡ Μαντῶ, χαμογελοῦσε μὲν, ἀλλὰ φαινόταν ὅτι ἔπαιρνε κριτικὴ στάση σ' ὅλα αὐτά.

- Τό τί κεφάλιν εἶχα τὴν ἄλλη μέραν, Κόνι, δέν λέγεται. Τόσο ποτό, τόσο φαγητό. Τόσο ξενύχτι. Μεσημέρι-ἀπόγεμα πού σπκώθηκα, ἠρώτησα τὴν Στεφανὴ πού συγυρίζει τὸ σπῆτιν: «*Πῶς καί ἔχω τόσους συγγενεῖς καί δέν τοὺς θυμοῦμαι;*» «*Μά ἦτανε οἱ ἴδιοι. Κάθε φορά ἤρκουνταν ἀλλιῶς μασκαρεμένοι.*»

«Καί πώς τό ξέρεις ἐσύ;»

«Οὐλο τό χωριόν τό ξέρει.»

«Καί γιατί δέν μοῦ εἶπε κανεῖς κάτι;»

«Ποτέ ἔν προδίδει Καριώτης συμπατριώτην του.»

Αὐτό εἶναι ἡ Ἰκαρία, φίλε μου Κόνι, καί ἂν δέν κά-
νουμε κάτι νά προστατευθοῦμε, θά τήν πληρώνουμε
ἀκριβά.

- Σ' εὐχαριστῶ πού μέ προειδοποιεῖς, Ἄλεξ. Θά προ-
σπαθῆσω νά κρατῶ ἀνοιχτά τά μάτια μου. Ὅσο γιά τόν
σύλλογο, ἄς τό ξανασυζητήσουμε.

Ὅταν ξεμπέρδεψαν μέ τήν ταβέρνα καί προχώρησαν
λίγα βήματα, στάθηκε ὁ καπετάν Παντελῆς μπροστά
στό γεροντάκο, μέ τόν ὁποῖο ἔπινε πρὶν ὁ Ἄλεξ.

- Πῶς τά πᾶς, καπτά Νικόλα;

- Καλά. Ἄς τά λέμε καλά.

- Ἴντα κάνουν οἱ κόρες;

- Καλά εἶναι αὐτές στή πόλιν. Καλά περνοῦνε.

- Γιατί δέν πᾶς κι ἐσύ ἐκεῖ;

- Δέν τήνε μπορῶ ἐγώ τήν πόλιν. Πνίγουμε. Ἐν παίρνω
ἀέραν ἐκεῖ. Ἐγώ θέλω νά βλέπω θάλασσαν. Νά βλέπω
καΐκια.

- Ἐδῶ παίρνεις ἀέρα, ἀλλά ρουφᾶς καί πολύ ποτόν. Ἐν
κάνει καλό, καπτά Νικόλα.

- Ἐν μέ πειράζει...

- Ἐν πειράζει ἐσένα, ἀλλά πειράζει τήν ὑγεία σου. Πή-
γαινε τώρα σπίτι καί ἔλα τό βράδυ στοῦ ἀδελφοῦ μου,
νά φάμεν οὔλοι μαζί.

Δέν ἀπαντοῦσε ὁ γεράκος. Ἀλλά τότε τοῦ μίλησε
αὐστηρά ἡ μητέρα τῆς Μαντῶς:

- Καπτά Νικόλα, σέ περιμένω! Μή πᾶς νά μοῦ ξεφύγεις.

- Ἐντάξει, Λενιώ μου...

“Όταν απομακρύνθηκαν λίγο, ἐξήγησε ὁ Παντελῆς στὸν Κόνι:

- Ὁ Νικόλας ἦτανε ὁ πρῶτος παρᾶς μας. Ἠλέαμέν τονε καπετά Λύκο. Εἶχεν ἓνα γερό σκαρί, μπροστά λίμπερτι καί πίσω τάκος, καί ἀλώνιζεν τὸ Αἰγαῖο. Σπίτι του ἦτανε τὸ πλοῖον. Ψάρευε μ’ αὐτό, κοιμούντανε σ’ αὐτό, ἐκεῖ ἤκαμε ἔρωτα καί γέννησεν τὰ παιδιὰ του σ’ αὐτό. Ὅταν αὐτὰ ἡμεγαλώσανε, ἠπῆανε σχολεῖον εἰς τὴν πόλιν κι νῦραν ἔπειτα ἐκεῖ δουλειάν. Αὐτὸς ἠσυνέχιζεν τὸ ψάρεμα μέ τὴν γυναῖκα του. Καί μετὰ τὸν θάνατόν της μοναχὸς του. Ὡσπου τὰ κορίτσια τοῦ ζήτησαν νά ἀποσύρει τὴν ἄδεια παρέματος καὶ νά εἰσπράξει τὴν ἐπιδότησιν πού δίνει ἡ εὐρωπαϊκὴ κοινότητα. Πολλὰ λεφτά. Τό ἔκαμε. Ἠγόρασέν τες καί διαμερίσματα γιὰ νά παντρευτοῦνε. Καί ἀπὸ τότε ἔμεινε σὰν παροπλισμένο καῖκι. Ἐν ἡμπορεῖ πιά νά ψαρέψει. Μόνον πίνει καί μαράζωνει. Λίγος καιρὸς πομένει του ἀκόμα.

Ὁ Κόνι ἦταν βαθύτατα ἐντυπωσιασμένος.

- Πραγματικά εἶναι κάτι τὸ ἰδιαίτερο ἢ Ἰκαρία. Εἶναι ἀπίστευτο ὅτι ὑπάρχουν ἄνθρωποι σὰν τὸν καπετάν Νικόλα ἢ σὰν τὸν Ἄλεξ.

- Σὰν τὸν Νικόλα ναί. Ἀλλὰ γιατί, Κόνι, εἶναι κάτι τὸ ξεχωριστόν ὁ Ἄλεξ; ρώτησε ὁ Παντελῆς.

- Μά λείπει ὅλη του τὴν ζωὴ στὴν Ἀμερικὴ καί μιλεῖ τόσο καλὰ τὰ ἱκαριώτικα.

- Καί βέβαια εἶναι ἐντυπωσιακό, ἐπενέβη ἡ Μαντώ. Ἀλλὰ πρέπει νά ξέρεις, Κόνι, ὅτι δυὸ πράγματα δὲν ἀπολησμονᾶ ποτές ὁ Ἰκαριώτης. Τὸ νησὶν του καί τὴν γλῶσσαν του.

Ὁ καπετάν Παντελῆς προχώρησε στὴν ἄλλη ἄκρη τῆς πλατείας καί στάθηκε στὴ γέφυρα πάνω ἀπὸ τὸν χείμαρρο πού διέσχιζε τὸ χωριό. Μπροστά του βρισκόταν ἓνας

πέτρινος κῶνος πού στήν κορφή του ἦταν μπηγμένος, σέ σχῆμα καταρτιοῦ πλοίου, ὁ σταυρός. Στή βάση τοῦ κῶνου ἦταν γραμμένα τά ὀνόματα ἔξη συγχωριανῶν ναυτικῶν πού πνίγηκαν πρὶν λίγα χρόνια στὸν Ἀτλαντικό. Πρῶτο ἦταν χαραγμένο τὸ ὄνομα τοῦ γιοῦ του. "Εβγαλε τὴν ναυτική τραγιάσκα του καὶ στάθηκε λίγη ὥρα ἀκίνητος." Ἐκανε μετὰ τὸν σταυρό του καὶ τράβηξε δεξιά γιὰ τὸ σπῆτι του. Ὁ Κόνι τὸν ἀκολουθοῦσε σιωπηλός.

- Ἀπόψε τὸ βράδυ θά ἔρθετε σέ μᾶς νά φᾶμε, Κόνι, τοῦ φώναξε ἡ Μαντώ καθὼς ἀπομακρυνόταν καὶ αὐτή.

Τὸ σπῆτι τοῦ καπετάνιου ἦταν στὸ πάνω ἄκρο τῆς πλατείας, στὸ δεξί μέρος. Τὸ ἔχτισε ἓνας προπάππος πρὶν ἑκατὸ καὶ βάλε χρόνια. "Ὅλο ἀπὸ ἱκαριώτικη πέτρα, βυζαντινά κεραμίδια καὶ μπλέ πορτοπαράθυρα. Στὴν αὐλή μπροστά ἀπὸ τὴν εἴσοδο, ξύλινοι πάσσαλοι κρατοῦσαν τίς κληματαριές. Κατὰ μῆκος τοῦ κήπου βρισκόταν ἓνα μακρὺ τραπέζι καὶ ἀρκετά καθίσματα, τουλάχιστον τόσα ὅσοι καὶ οἱ συγγενεῖς πρώτου βαθμοῦ. Νά χωροῦν στά κάθε εἶδους τραπεζώματα. Καὶ ὑπῆρχαν καὶ πολλῶν εἰδῶν λουλούδια, καθὼς καὶ ἓνα τσιμεντένιο πατητήρι γιὰ τὰ σταφύλια.

"Ἐδωσε ὁ καπετάν Παντελῆς ἓνα ἀπὸ τὰ τρία δωμάτια στὸν Κόνι, γιὰ διαμονή.

- Βολέψου ἐδῶ καὶ ξεκουράσου λιγάκι." Ἐχει ρεύματα ἀπόψε καὶ δέν πιστεύω πὼς θά ρίζουμεν τὰ δίχτυα. Ἀλλὰ στή θάλασσα ποτέ ἔν ἡξέρεις ἵντα σοῦ μέλλεται.

Τελικὰ ἀλλιῶς ἦρθαν τὰ πράγματα. Νωρίτερα ἀπὸ ὅ,τι περίμενε τὸν ξύπνησε ὁ καπετάνιος.

- Κόνι, ἡφύαμε! Εἶναι κάλμα μπουνάτσα. Πᾶμε νά ρίζουμεν τὰ δίχτυα.

Ἐφτασαν γρήγορα στό λιμάνι, ἀνάψανε τή μηχανή, λύσανε τή μπαρούμα, βιράρανε τήν ἄγκυρα, προσέχανε νά μή τρακάρουν κανένα ἀπό τά ἀραγμένα πλοῖα καί μόλις περάσανε τή μπούκα τοῦ λιμανιοῦ, γύρισαν ἀριστερά πρὸς τή μεριά τῆς Ἀμοργοῦ καί φουλάρανε τόν «Παντελεήμονα». Λάδι ἡ θάλασσα. Εἶχε ἓνα ἀνοιχτό γαλάζιο χρῶμα πού ἐναλλασσόταν μέ γκρί, καί σχηματίζαν τεράστιες πλατιές καί μακριές λουρίδες ἀπὸ ἀνατολή πρὸς δύση, χαραγμένες μέ ἀκρίβεια ἀπὸ τόν Πλάστη.

Ὁ καπετάν Παντελῆς εἶχε κέφι γιὰ κουβέντα.

- Ἐδῶ μπροστά μας, Κόνι, εἶναι ἓνας πάγκος παρομάνα. Γεννάει γόνον. Ὅ,τι μπορεῖς νά φανταστεῖς. Μπαρμπουνάκι, γοπαρίνα, λιθρινάκι, σκαθάρι, ἀπὸ ὅλα. Ἄν οἱ ἀνεμότρατες, πού τά σκουπίζουν ὅλα, ἠφίνανε τόν γόνον νά μεγαλώσει, θά ζούσαμεν ὅπως παλιά, πού ἡ θάλασσα ἦταν μάνα μας.

- Δέν ὑπάρχουν νόμοι νά προστατέψουν τοὺς πληθυσμούς τῶν ψαριῶν;

- Ὑπάρχουνε. Ἀπαγορεύεται ἀφ' τόν Μάνν οἱ ἀνεμότρατες νά παρεύουνε εἰς τοὺς πάγκους πού ἀπουργάλουνε γόνον. Γιατί αὐτές ἔχουνε βαριά δίχτυα, καταστρέφουνε τόν γόνον καί ξεκοιλιάζουνε τόν πάτο τῆς θάλασσας πού βγάλει τήν τροφήν τους.

- Καί τί ἐπιτρέπουν σ' αὐτές;

- Νά παρεύουνε εἰς στά διεθνῇ ὕδατα. Δυό μίλια ἀνοιχτά ἀπὸ κάβο, τρία μίλια ἀνοιχτά ἀπὸ κόλπο. Ἀλλά οἱ νόμοι ἔν τηροῦνται ποτές. Ψαρεύουνε καί σέ περιόδους πού δέν ἐπιτρέπεται καί σέ τόπους πού ἀπαγορεύεται.

- Καί τί κάνει τό κράτος;

- Τίποτε! Γιατί αὐτοί εἶναι τό κράτος, μάτια μου. Βουλευτάδες ἔχουν μερτικά στῖς ἀνεμότρατες. Καί ἀπὸ την μιάν παρεμβαίνουνε γιὰ νά πάρουνε ἐπιδότηση καί νά

κτίσουνε τὰ πλεούμενα, καί ἀφ' τὴν ἄλλην ἐμποδίζουνε τὴν Διοίκησιν νὰ ἐφαρμόσει τοὺς νόμους σάν παρανομούμενε.

- Ἀσχημα τὰ πράματα. Ἀλλὰ τί κάνετε ἐσεῖς;

- Παρανομούμεν κι ἐμεῖς! Ἐτοῦτο τό καῖκιν πρέπει νὰ τό δουλεύουνε τρία ἄτομα. Τό κάνουμε ὅμως τελικά οἱ δυό. Καί πολλές φορές πηγαίνω καί μονάχος μου. Πρᾶμα πού οὐδέ νὰ μολογᾶμε ἔν ἐπιτρέπεται. Μά τί νὰ κάμω; Δέν βγαίνω οἰκονομικά. Τό πλοῖον ἔχει ἔξοδα συντήρησης δυό ἑκατομμύρια δραχμές. Κάθε χρόνον τό τραβῶ ὄξω, τό καθαρίζω, τό καλαφατίζω, καύγω τὰ μέρη πού πάει νὰ πιάσει σκουλήκι, ρίχνω καί καυτό λάδι, καί ὕστερι τό βάφω. Μέ λαδομπογιάν. Γιατί τό ξύλο θέλει μπολύ λάδιν.

- Εἶναι ὁμορφο σκάφος.

- Εἶναι, Κόνι. Καί εἶμαι περήφανος γιὰ τοῦτο. Μά μέ τρομάσει πόσον θά μπορῶ νὰ τόχω. Τριάντα χρόνους τό σκαρί αὐτό μέ συντροφεύγει καί μέ ταΐζει. Ὅλα πάνω του τὰ κάνω μονάχος μου. Ἐχει μηχανάρα νὰ πιάσει ὀχτῶ μίλια. Πρᾶγμα ἀναγκαῖο γιὰ νὰ φύγουμε γρήγορα καί νὰ σωθοῦμε, ἂν πιάσει καιρός. Φοβοῦμαι μονάχα, ὅπως λιγосτεύει τό ψάρι, μή ἀναγκαστῶ νὰ τό παρατήσω. Καί καταντήσω σάν τόν καπετά Νικόλα, νὰ πορπατῶ φευγάτος μέσ τόν κόσμον.

Φτάσανε στήν εὐθεῖα βουνοκορφή Λαγούδικα καί καμπαναριό τῆς Ὑπαπαντῆς, τοῦ κατάλευκου ναῖσκου κάτω ἀπό τό Κάστρο. Ὁ καπετάνιος ἔκοψε ταχύτητα.

- Κόνι, ἐδῶ στήν γραμμὴ βουνοκορφή καί καμπαναριό ἀρχίζει ἡ τραγὰνὰ μας.

- Πραχτικός τρόπος προσανατολισμοῦ!

- Βέβαια, σίγουρο σημάδι. Παλιότερα ἀπό τό Κάστρο ἐκεῖ ἀπάνου ἐπικοινωνοῦσαν μέ φωτεινά σήματα,

φрукτωρίες, οί Ἰκαριῶτες μέ τούς Ναξέους. Γνωστοποιούσανε τοῦτοι σέ κείνους τήν ἐμφάνισιν πειρατῶν.

- Αὐτό μιά φορά καί ἕναν καιρό...

- Θά ἤλεγα, Κόνι... Ἄς ἐτοιμάσουμεν ὁμως νά ρίζουμεν τά δίχτυα.

Ἦταν βυθισμένοι στή δουλειά, ὅταν ἄκουσαν μηχανή πλοίου πού πλησιάζει. Ὁ Παντελῆς σούφρωσε τά φρύδια του.

- Ἦκουσες κάτι, Κόνι;

- Ἀκούω καί βλέπω, εἶπε κι ἔδειξε σ' ἕνα σημεῖο ἀνάμεσα Ἀμοργοῦ καί Φούρνων.

- Ἀσχημα ἀστραποῦντα ἔχουμε.

Ἕνα γοργό δικάταρτο καῖκι ἐρχόταν πρὸς τό μέρος τους. Ὅταν πλησίασε περισσότερο φάνηκε ὅτι ἦταν ἀνεμότρατα, καί ἀκόμα, διακρινόταν πάνω στό μεγάλο του κατάρτι ὁ ρόμβος.

- Εἶναι καί νομοταγής, Κόνι! Ἐχει τό σῆμα πὼς παρεύγει.

- Μά δέν μοῦ ἔλεγες πρὶν λίγο ὅτι ἀπό τόν Μάν ἀπαγορεύεται σ' αὐτούς νά παρεύουν; Τώρα εἶναι Ἰούνιος.

- Τό θέμα δέν εἶναι τί σοῦ ἔλεγα ἐγώ, ἀλλά τί κάνει αὐτός. Τό σῆμα παρεύγω λέει πὼς θέλει νά ρίξει δίχτυα καί μᾶς εἰδοποιεῖ νά φύγουμε.

- Δηλαδή ὁ παράνομος διώκει τόν ἔννομο;

- Καλά κατάλαβές το.

Ὁ καπετάνιος ἀνοίξε τό κανάλι 16 καί πῆρε τό ἀκουστικό.

- Ἐδῶ Παντελεήμων! Ἐδῶ Παντελεήμων! Καλεῖ καταφθάνοντα! Καλεῖ καταφθάνοντα! εἶπε ἡρεμα.

Οὐδεμία ἀπόκριση ἀπό τό ἄλλο πλοῖο.

Ἐπανέλαβε τό μήνυμά του. Πάλι τίποτε. Τό εἶπε καί μιά τρίτη φορά. Φωνή βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ.

Ἄρχισε νά θυμώνει. Ξαναμίλησε δυνατά καί ὀργισμένος.

- Καπετάνιε, ἔρχεσαι σέ ἀπαγορευμένην περιοχὴν!
Ἀπαγορευμένην περιοχὴν!

- Ἄ, γαμήσου μαλάκα! ἦρθε ἀπάντηση ἀπὸ τὴν ἀνεμότρατα.

Ὁ Παντελῆς εἶπε στὸν Κόνι:

- Φοῦντα τό καλάριν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τοῦ διχτυοῦ.

Ἐρριξε ἐκεῖνος τὴ σημαδούρα στὴ θάλασσα καὶ καθὼς ὁ «Παντελεήμων» κινιόταν ἀργά, ἡ κίτρινη καλούμα ξετυλιγόταν στὸν ἀφρό. Φουλάρισε τότε τὴν μηχανή της ἡ ἀνεμότρατα, τὰ νερά ἀπὸ τὴν πλώρη σκέπαζαν τό μισό σκάφος, κι ἔρχόταν κατ' ἐπάνω τους σέ πορεία σύγκρουσης. Ὁ Παντελῆς ἀδιαφοροῦσε γιὰ τὴν συμπεριφορά τοῦ ἄλλου πλοίου καὶ κινιόταν ἀργά. Ξαφνικά ἔκανε τό μεγάλο πλοῖο στροφή πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ χάραξε πορεία τὴ μέση τοῦ «Παντελεήμονα».

- Θὰ μᾶς κόψουσι στά δυὸ οἱ πειρατές! φώναξε.

Ἡ ἀνεμότρατα τοὺς πλησίασε σέ ἀπόσταση ἀναπνοῆς. Ὁ τράκος ἦταν ἀναπόφευκτος. Τὴν τελευταία στιγμή ἔστριψε ὁ Παντελῆς δεξιὰ τό τιμόνι. Γλύτωσαν στὴν τρίχα τό τρακάρισμα. Ὁ «Παντελεήμων» ταρακουνήθηκε ἀπὸ τὰ ἀπόμερα τοῦ ἄλλου πλοίου.

- Πούστη! ἔκραξε. Πού νὰ πᾶς στό ἀνάθεμα.

- Μαλάκα! ἀπάντησε γελώντας ὁ ἄλλος.

Φούσκωνε καὶ ξεφούσκωνε ὁ καπετάνιος. Κοιτοῦσε τὴν ἀνεμότρατα, πού ἔκανε μιὰ δεξιὰ στροφή, σταμάτησε πίσω τους καὶ ἄρχισε τίς προετοιμασίες γιὰ νὰ ρίξει δίχτυα.

- Κόνι, χάσαμε, εἶπε ὕστερα ἀπὸ λίγο. Μάζεψε κουλούρα τό παλαμάρι.

Ἐκεῖνος τὸν κοιτοῦσε λυπημένος. Σκέφτηκε δυνατά:

- Καπετάνιε, ἐσύ ἔχεις τό δίκιο. Κι αὐτοὶ τὴν ἰσχύ. Καὶ κερδίζει ὁ ἰσχυρότερος. Ὅπως πάντα... Τελικά τό μεγα-

λύτερο δεινό για τόν πολίτη είναι τό ίδιο τό κράτος καί οί κυβερνῶντες. Τό ἐρώτημα είναι τί κάνεις μ' αὐτούς; - Ἄν αὐτό δέν τό ξέρεις ἐσύ, Κόνι, ποιός ἡμπορεῖ νά ξέρει το;

- Μακάρι νά τό ἤξερα. Θά ἀπαλλασσόμουν ἀπό τόν μεγαλύτερο ἐφιάλτη πού μέ καταδιώκει.

Δέν ἔδωσε συνέχεια στήν κουβέντα ὁ ἄλλος. Συλλογίζοταν τά δικά του.

- Κόνι, αὐτοί θά ρίξουν δίχτυα ἀπό ἐδῶ μέχρι τόν Κάβο Πάπαν. Λοιπὸ ἐμεῖς πρέπει νά ρίξουμεν τά δικά μας δεξιά ἀφ' τόν κάβον, διαφορετικά θά μᾶς τά κομματιάσουνε. Φοβοῦμαι μόνο πὼς θά ἔχει ρεύματα ἐκείνη ἡ πλευρά καί ψάρι δέν θά βροῦμεν. Μά τί ἄλλο νά κάνουμε; Ἄς βιαστοῦμεν ὁμως. Νά νετάρουμε καί νά γευτοῦμεν τά φαπτά τῆς Λενιῶς. Εἶναι τρανή μαγείρισα.

Σιωπηλοί, χωρίς ὄρεξη, καβατζάρανε τόν κάβο. Ὁ φάρος στήν κορυφή του ἦταν μεγαλόπρεπος πάνω στὸν γκρίζο βράχο. Ἀλλά κανεὶς δέν τὸν κοιτοῦσε. Ρίξανε τά δίχτυα σχεδὸν μηχανικά. Δεξιά τοῦ κάβου ἔκοψε ὁ καπετάν Παντελῆς τὴν ταχύτητα καί ρώτησε.

- Γιά κοίτα, Κόνι, τί δείχνει τό βυθόμετρον;

- Δέκα ὀχτώ.

- Δέκα ὀχτὼ ὀργιές. Καλά εἴμαστε. Ρίξε τό καλάριν κι ἄφησε εἴκοσι πέντε ὀργιές καλούμα γιὰ νά πάει τό δίχτυ στό βυθόν.

- Πόσο εἶναι ἡ ὀργιά, καπετάνιε; ρώτησε πιό πολὺ γιὰ νά τὸν ἀποσπάσει ἀπὸ τὴν κακοκεφιά του.

- Ἐνα μέτρον καί ὀγδόντα τρία.

Ἐριξε στή θάλασσα τὴν κόκκινη σημαδούρα, ἄφησε καί ἀρκετὸ σχοινί, κι ὕστερα ἄρχισε νά γλιστρᾷ καί τό δίχτυ στό νερό. Εἶχε ἐβδομήντα ἑκατοστὰ πλάτος, στό πάνω μέρος του ἦταν οἱ φελλοὶ γιὰ νά σηκώνεται, στό

κάτω τά μολύβια, γιά νά άκουμπάει στόν πάτο τῆς θάλασσας, κι ἦταν δεμένο στή μάνα, τό χοντρό σχοινί, συνέχεια τῆς καλούμας. Ὁ Κόνι άπόρησε πού τό πανί του άποτελεῖτο άπό τρία στρώματα.

- Τί δίχτυ εἶναι αὐτό;

- Εἶναι μανομένον, Τρίπτυχο. Τά δύο έξωτερικά ἔχουν τετράγωνες τρύπες έφτάμισι έκατοστά. Τό μεσαῖον εἴκοσι δύο χιλιοστά. Τό ψάριν περνάει τό μεγάλο δίχτυν άφ' την μίαν ἢ τήν άλλην πλευράν, σκοντάφτει στό μικρόν καί παγιδεύεται.

Ὑστερα γυρνοῦσε ὁ καπετάν Παντελῆς γλυκά μιá δεξιá καί μιá άριστερά τό τιμόνι καί τό καῖκι σχημάτιζε μικρούς κύκλους στήν έπιφάνεια.

- Γιατί αὐτό, καπετάνιε;

- Τό δίχτυ πρέπει νά 'ναι γύρα. Ὅταν εἶναι τό δίχτυ εἰς εὐθεῖαν, βλέπει το τό ψάριν καί φεύγει το. Σάν εἶναι κυκλικά βαλμένα, καθώς στρέφει δεξιá ἢ άριστερά νά φύγει μπερδεύει μέσ σ' αὐτά.

Τελικά ρίζανε δυό χιλιόμετρα δίχτυα καί γύρισαν άκεφοι στό σπίτι.

Τό βράδυ μαζεύτηκαν ὅλοι οἱ συγγενεῖς, μαζί καί τά παιδιá τους, τέσσερις-πέντε νέοι καί νέες, αλλά καί ὁ καπετάν Νικόλας, στό σπίτι τοῦ Θεολόγου, στό ισόγειο, στό δεξιό μέρος τῆς αὐλῆς κάτω άπό τήν κληματαριά. Ἦταν ἓνα κάτασπρο κομποτέχνημα χτισμένο σ' ἓνα βράχο, άπό ὅπου ἔβλεπες κατ' εὐθεῖαν τοὺς άχινούς στή θάλασσα. Διώροφο μέ κεραμοσκεπή. Τό ισόγειο ἔβγαζε στό δρόμο. Ὁ έπάνω ὄροφος εἶχε δυό μικρά μπαλκονάκια μέ ὑπέροχα σφυρήλατα κάγκελα. Καί πάνω καί κάτω βαθύ μπλέ πορτοπαράθυρα.

Ἡ πρώτη κουβέντα τοῦ Θεολόγου, μόλις σερβίρισε ἡ Μαντώ τό τσίπουρο, ἦταν γιά τό ἀπογευματινό ἐπεισόδιο.

- Ξαναχτύπησαν, Παντελῆ, οἱ πειρατές;

- Λίγον ἔλειψε νά μᾶς βουλιάξουνε.

- Τά εἶδαμε! Καθόμασταν μέ τήν Λεμονιά στήν πεζούλα καί τά παρακολουθήσαμεν, τόνισε ὁ Μαλαχίας. Μποστά στά μάτια μας ἦσασταν. Καί τηλεφώνησα ἀμέσως τήν Καταδίωξη νά τοὺς συλλάβει. «Εἴμαστε στή Σάμο καί δέν μποροῦμε νά ἔρθουμε», ἦταν ἡ ἀπάντηση.

- Μή θά γινότανε καί τίποτι ἄν ἐρχόταν; κάγχασε ὁ Λούης. Θά παίρνανε μονάχα τό βδομαδιατικόν τους σέ ψάρια καί θά μολέρανε.

Ὁ Κόνι δέν ἦταν ἐξοικειωμένος σέ τέτοιες καταστάσεις καί ἀπόρησε.

- Δέν μπορεῖ κανεῖς νά τοὺς μηνύσει;

- Βίρα καί καλάραμε! ἀπάντησε εἰρωνικά ὁ Παντελῆς. Γιά ποιό λόγον νά τοὺς μηνύσω; Γιά νά χασομεράω εἰς τά δικαστήρια τῆς Σάμου καί νά παροτραπεζώνω τοὺς δικαστές; Καί τί θά γένει στήν δίκην; Θά φέρεي ἡ ἀνεμότρατα τό ἡμερολόγιό της, ὅπου θά 'ναι καταχωρημένο πὼς ἐκείνη τῇ μέρα ψάρευγε στή Καβάλα. Κι ὁ δικαστής θά πεῖ, τό ἡμερολόγιο τοῦ πλοίου εἶναι τό πλέον ἀξιόπιστον στοιχεῖον. Κατάλαβες, Κόνι; Τήν κάτσαμε τῇ βάρκα.

- Δέν φανταζόμουν ὅτι τά πλοκάμια τους φτάνουν μέχρι τήν τελευταία γωνιά τοῦ Αἰγαίου.

- Τί νόμισες, Κόνι, τά βιβλία σου θά δασκαλέψουνε πὼς εἶναι ἡ κοινωνία; παρατήρησε ὁ Θεολόγος. Καί λίγα εἶδες. Μέ τίποτι δέν μπορεῖς νά φανταστεῖς πόσο τοὺς κουκουλώνουνε ὅλοι, καί πόσο παρατημένοι ἀπὸ τό κράτος εἴμαστε, στά χέρια αὐτῶν τῶν πειρατῶν.

- Εὐτυχῶς πού εἴμαστε παρατημένοι! εἶπε ἡ Μαντώ, πού ἐκείνη τῇ στιγμῇ ἔστρωνε τό τραπέζι.

- Συμφωνῶ μέ τήν ἀνειψιά μου, πρόσθεσε ὁ Μαλαχίας. Θά ὑποφέραμεν καί πιότερον ἂν τό κράτος εἶχε πιό πολύν παρουσίαν. Θά μᾶς ἔκανε πιό δύσκολη τῇ ζωῇν μέ τίς γραφειοκρατικές διαδικασίες του καί θά μᾶς φόρτωνεν μέ ἔργα πού δέν χρειαζόμαστε, γιά νά πάρουνε οἱ δικοί τους τέσ μίζες τους.

Ὑπῆρχε μιᾷ περίεργη ἀτμόσφαιρα ἐκεῖνο τό βράδυ. Ὅχι ὀργή ἢ θυμός. Οὔτε ἀπογοήτευση ἢ ἀγανάκτηση. Ἀπλῶς ἡ διαπίστωση καί τό βάρος ὅτι ἔτσι εἶναι καί μέ αὐτό πρέπει νά ζοῦμε.

- Καλά, Παντελῆ, δέν ἔχουν πάνω στά πλεούμενα ἠλεκτρονικά μέσα γιά νά παρακολουθοῦνται οἱ δραστηριότητες τους; ρώτησε ὁ Θεολόγος.

- Καί τί μ' αὐτό; Μποροῦν ἀπό τόν θάλαμο ἐπιχειρήσεων ἀνά κάθε στιγμῇ, μέ ἀκρίβεια μέτρου, νά βροῦν τό στίγμα κάθε πλοίου. Ὅμως, οἱ ἀνεμότρατες δέν ἔχουνε σέ λειτουργίαν αὐτά τά ὄργανα. Ἄρα δέν ἡμποροῦν νά ἐντοπιστοῦν καί νά ἐλεγχθεῖ πῶς μπαίνουνε σέ ἀπαγορευμένες περιοχές.

- Ἄριστα, ἡ τέλεια διαπλοκή! κάγχασε ὁ Μαλαχίας. Ὅλοι εἶναι εὐχαριστημένοι. Μπαίνουν τὰ ἀκριβὰ ἠλεκτρονικά στά πλοῖα, γίνονται οἱ ἀγορές καί κάποιοι παίρνουν τέσ μίζες τους. Τό ὑπουργεῖο Ναυτιλίας κοκορεύεται, πῶς ἔχουμεν ἠλεκτρονικήν παρακολούθησιν τῶν πλοίων, μέ ἀκρίβεια μέτρου, ἀνά πᾶσα ὥρα καί στιγμῇ. Οἱ ἀνεμότρατες σβῆνουν τὰ ἠλεκτρονικά, ψαρεύουν ἀνενόχλητες στά ἀπαγορευμένα τὰ νερά καί καταστρέφουνε τό γόνο. Καί μόνο ἡ κακομοίρα ἡ θάλασσα φτωχαίνει καθημερινά ἀπό τήν ὑπερπροστασίαν τοῦ κράτους. Ἑλλάδα τό μεγαλεῖο σου! Φτοῦ πού νά μὴν κάνετε τοῦ χρόνου...

- Πάει, χάθηκε τό ψάρι, ἀναστέναξε ὁ καπετάν Νικόλας.
- Κι ἦτονε ἰχθυόεσσα, τό ἄλλον ὄνομα τῆς Ἰκαρίας, μο-
νολόγησε θλιμμένος ὁ Θεολόγος.
- Αὐτό μιά φοράν κι ἓνα καιρόν, ἀδελφέ. Οἱ ἀνεμότρα-
τες καί ἡ ἀχορτασιά τους κατέστρεψαν σέ λίγα χρόνια
ὅ,τι μᾶς ἔθρεφεν αἰῶνες.

Στό μεταξύ εἶχε στρωθεῖ τό τραπέζι. Καί τί δέν
ὕπνηρχε... Τί δέν εἶχε ἐτοιμάσει ἡ Λενιώ, ἡ δεξιόχερα.

Πρῶτα σερβίρισε μελιτζάνες μέ γιαούρτι στραγγιστό.
Τίς μελιτζάνες τίς εἶχε τηγανίσει τήν προηγούμενη μέρα,
γιά νά φύγει τό πολύ τό λάδι. Ἐβαλε σέ δύο στρώσεις
μελιτζάνες καί γιαούρτι καί ἀπό πάνω ἔρριξε καρυδό-
πιχα καί ψιλοκομμένο μαϊντανό. Ἦταν μιά πανδαισία
χρωμάτων, καφέ καί πράσινο σέ λευκό φόντο. Δροσε-
ρές καί εὐωδίαζαν.

Ὕστερα ἔφερε μπουρεκάκια, ζυμωμένα μέ φύλλο πού
ἄνοιξε ἡ Μαντώ, καί γέμισμα κάθε λογιῆς χόρτα ἀπό τόν
κῆπο τοῦ Θεολόγου, τυρί, λάδι καί μπαχαρικά. Ἦταν ξε-
στά, γιατί μόλις βγῆκαν ἀπό τό τηγάνι. Καί μυροκοποῦσαν.

Μετά εἶχε παστιτσάδα μέ κοκκινιστό κόκορα ἀλα-
νιάρη, πού μοσχομύριζε. Τόν εἶχε τεμαχίσει τό προη-
γούμενο βράδυ καί τόν ἔβαλε σέ μιά γαβάθα μέ λάδι,
φύλλα δάφνης, δενδρολίβανο καί κόκκινο κρασί. Τήν
ἄλλη μέρα τόν τσιγάρισε, ἔβρασε καί τά μακαρόνια
καί τά περιέχυσε μέ τήν σάλτσα ἀπό τόν κόκορα.

Τέλος ἦρθαν καί κάθε λογιῶν σαλάτες, τυριά καί ζυ-
μωμένο ψωμί καί βεβαίως τό βαρελίσιο κόκκινο κρασί.

Γιά ἐπιδόρπιο πρόσφερε πεπόνι, καρπούζι καί λου-
κουμάδες μέ μέλι καί κανέλα.

Ὁ Κόνι θαύμαζε τά ὑπέροχα φαγητά, τήν μαστοριά

τοῦ μαγειρέματος καί σερβιρίσματος. Καί κάποια στιγμή πού ἦταν δίπλα του εἶπε στή Λενιώ:

- Πῶς μπορεῖτε καί κάνετε τόσα ὥραϊα πράγματα. Δέν εἶναι κουραστικό;

- Εὐκόλον εἶναι, τόν διαβεβαίωσε ἐκείνη. Ἀλλά ξέρεis; Τό κάνω σχεδόν μιά φοράν τήν βδομάδα. Γιατί τρῶμεν πολύ συχνά οὔλοι μαζί. Σήμερα μαγέρεψα ἐγώ. Αὔριο θά μαγερέψει ἡ Λεμονιά καί θά φᾶμε σ' ἐκείνης. Μεθαύριο ἡ Μαρία καί θά πᾶμε σ' ἐκείνης τό σπίτι. Καί παραμεθαύριον κάποια ἄλλη. Ἔτσι μοιράζεται κι ὁ κόπος.

Τά ἐδέσματα τιμήθηκαν δεόντως. Ἄναψε τό κέφι. Ὁ Θεολόγος μέ τόν Λοῦη τραγούδησαν πρῶτοι ἕνα τοπικό καί κάπως πατριωτικό τραγούδι. Ὑστερα πῆρε σειρά ἡ Λενιώ, ἐπικουρούμενη ἀπό τήν Λεμονιά καί τήν Μαρία, τήν γυναῖκα τοῦ Λοῦη, μέ ἕνα τραγούδι ἀφιερωμένο στούς παράδες τοῦ νησιοῦ. Ἀλλά μετά ἄρχισε νά κελαηδαίει ἡ Μαντώ:

*Μέ πρυνμιό Αἰγαίου ἀεράκι
πᾶμε στό γαλάζιο ἁλωνάκι
πού τό κύμα ἔχτισε γιά μᾶς
μέσ' τήν ἀγκαλιά τῆς Νικαριᾶς.*

*Τό νησί αὐτό 'ναι τῆς εἰρήνης,
τῆς ἀγάπης καί τῆς λευτεριᾶς,
στούς ἀνθρώπους τίποτε δέν λείπει,
ἔχουν ὅλοι πλούτη τῆς καρδιᾶς.*

*Πράμνη πέτρα, βότσαλα, κοχύλια,
καί σκληρή δουλειά ἀποφεγγιᾶς,
τραγούδια, ἔρωτες στ' ἀμπέλια,
νά ἡ κιβωτός τῆς Νικαριᾶς.*

Ψωμί, ἐλιά καί κρασί στόν μαστραπά,
 κάνουμε γάμο καθημερινά,
 μύρα τῆς θάλασσας, τῆς γῆς καί τ' ἀγριοῦ
 εἶν' τά στολίδια τοῦ νέου ζευγαριοῦ.

Περιπλανώμενοι σέ ξένους οὐρανούς
 ὄλο ἀμάχες, κλαυθμούς καί ὀδυρμούς,
 μόνο μιά σκέψη γεμίζει τήν καρδιά,
 νά ῥθοῦμε πάλι σέ σένα Νικαριά.

Ἐκεῖ πιά θά ἐκδηλωνόταν ὁ Κόνι. Ἦταν στό τσάκ νά σπκωθεῖ, νά τήν ἀγκαλιάσει καί νά τήν φιλήσει. Μά δέν ξεπέρασε τόν ἑαυτό του.

Στό τέλος ἔβαλαν καί μιά κασέτα καί χόρεψαν τόν ἱκαριώτικο χορό. Στόν Κόνι φαίνονταν βουνό ἀνυπέρβλητο. Μέ μεγάλη ὑπομονή ἡ Μαντώ προσπάθησε καί πάλι νά τοῦ διδάξει τά δεκατρία βήματά του. Ἐπιασε ἐκεῖνος πῶς εἶναι ἡ σειρά τους, ἀλλά δυσκολευόταν νά κάνει τά τσακίσματα.

Μολονότι ὁ καπετάν Παντελῆς καί ὁ Κόνι ἔπρεπε νά ξυπνήσουν πρωῒ γιά νά σπκώσουν τά δίχτυα καί νά ρίξουν παραγάδι, τό ξενύχτησαν. Καθώς ἔφευγαν συνόδευσε ἡ Μαντώ μέχρι τήν πλατεῖα τόν Κόνι. Ἐμειναν λίγο κάτω ἀπό τά ἀρμυρίκια καί ἀφουγκράζονταν τόν φλοῖσβο τῆς θάλασσας. Κάποια στιγμή ἔγειρε στόν ὦμο του. Τήν ἔσφιξε πάνω του καί ἀπολάμβανε τήν ἀναπνοή καί τή μυρουδιά της. Φρέσκια, γεμάτη μύρα τοῦ Αἰγαίου...

Ὁ Κόνι βολεύτηκε στό χωριό. Τοῦ ἄρεσε ὁ τρόπος ζωῆς. Στέγη τοῦ πρόσφερε ὁ καπετάν Παντελῆς. Στό πέτρινο σπιτάκι μέ τά μπλέ πορτοπαράθυρα, τίς κληματαριές καί τό πατητήρι, δεξιά ἀπό τήν σκαλιστή βρύση στό ἀνέβασμα τοῦ δρόμου γιά τήν ἐκκλησιά. Ἡ μητέρα τῆς Μαντῶς, ἡ Λενιώ, τόν συγύριζε. Κι ἂν πεῖς ἀπό μαγειρική, ὅταν ἔβαζε στήν κατσαρόλα ἐκεῖνα τά ἐξαίσια κηπουρικά ἀπό τό κτῆμα τοῦ ἀνδρα της, τοῦ Θεολόγου, τρώει ἡ μάνα καί τοῦ παιδιοῦ δέν δίνει. Κάπου-κάπου ἔκανε τό φαγητό καί ἡ Μαντῶ, προφανῶς γιά νά μαθαίνει ἀπό τήν τέχνη της, καί τά πήγαινε μιά χαρά.

Βέβαια, ἡ δουλειά στή θάλασσα τοῦ ἔβγαζε τό λάδι. Νά τραβᾷς καί νά ξεψαρίζεις μερικά χιλιόμετρα δίχτυα, νά δολώνεις καί νά σπκώνεις ἄλλα τόσα χιλιόμετρα παραγάδι, δέν ἦταν ὅ,τι καλύτερο 'πεθυμοῦσε στή ζωή του. Ἄσε τά μπερδέματα μέ δίχτυα καί παραγάδια ἀπό τά ρεύματα στόν κάβο. Ἀλλά τό ποιό φοβερό ἦταν ἐκεῖνη ἡ θάλασσα τοῦ Τσικνιά. ὦ, ρέ, κι ἔκανε πώς σήκωνε κύμα, ποιός εἶδε τόν Θεό καί δέν τόν φοβήθηκε. Πολλές φορές γυρνοῦσε πεθαμένος κι ἔπεφτε ξερός στό κρεβάτι.

Στή φάρμα ἦταν διαφορετικά. Ὁ συνταξιούχος καθηγητής τά ἔκανε ὅλα μέ τό κολάι. Ὅ,τι δέν τέλειωνε τήν μιά μέρα, συνεχιζόταν τήν ἐπόμενη. Ἄσε πού ἦταν ἀπό-

λαυση ή κουβέντα μαζί του. Ίδιαίτερα όταν έρχόταν και ή Μαντώ νά βοηθήσει. Τώρα, αν από πρόσφατο ενδιαφέρον για τήν γεωργία ή για τήν παρουσία του Κόνι πήγαινε, άστο, μή τό ψάχνεις.

Άλλά προσπαντός του άρεσαν τά βράδια, όταν συναντιόταν, είτε στό μπαλκόνι του σπιτιου της Μαντώς, είτε στό έστιατόριο «Καρακάς», ή στον καφεéné της Ρωξάνης, μέ τούς συγχωριανούς. Τό τί κουβέντα, καλαμπούρι και δούλεμα γινότανε, τί γέλιο έπεφτε, τί μυχανές σπηνότανε, δέν λέγεται.

Και πολλές φορές, όταν ξεπόδιζαν αυτός μέ τήν Μαντώ, πριν πάνε για ύπνο, περνούσαν από τήν σπηλιά της. Ένα άλωνάκι πού σκάλισε τό κύμα σε ένα τεράστιο κούφιο βράχο, λίγα μέτρα πιο κάτω από τό σπίτι της, κι όπου από παιδί συνήθιζε νά πηγαίνει και νά διαβάξει μέχρι άργά τό βράδυ. Προστατευμένοι από ανθρώπου μάτι, κάθονταν εκεί, βρέχονταν σχεδόν τά πόδια τους από τή θάλασσα, και απολάμβαναν τόν έρωτά τους.

Πρωτοαισθάνθηκε ότι ήταν ευτυχισμένος, όταν μιá φορά πού ή Μαντώ άδειασε τό σακκιδιό του, βρήκε ένα περιεργο σακκουλάκι.

- Τί είναι αυτό πού κουβαλάς εδώ;

Πράγματι του είχε μείνει λίγο από τό «χόρτο», τό όποιο συνήθιζε νά χρησιμοποιεί τά βράδια και τά Σαββατοκύριακα για νά ήρεμήσει.

- Γιατρικό νά χαλαρώνω. Τό χρειάζομουν στην πόλη. Μέ κυνηγοΰσε ό χρόνος...

- Ό μεγάλος άνύπαρκτος!

- Μπράβο σου, Μαντώ. Καταργείς τήν πεμπτουσία της σύγχρονης ζωής.

- Όχι εγώ, ό Άριστοτέλης.

- Θα συμφωνήσω μαζί του.

- Τότε συμφωνείς και μ' αυτό!

Τό πήρε και τό έρριξε στό σάκκο από προβιά κατσίκας, τόν όποϊον χρησιμοποιοῦσαν γιά μάζεμα τῶν σκουπιδιῶν.

- Πρέπει νά σοῦ πῶ, Μαντώ, ὅτι ποτέ δέν πήρα «χόρτο» από τότε πού εἶμαι ἐδῶ.

- Μπράβο σου. Προοδεύεις...

Ὁ Κόνι ἦταν τόσο χαρούμενος, ἐνοιῶθε τόσο ὁμορφα καί τόσο σίγουρα στήν καινούργια του ζωή, πού αποφάσισε νά ρίξει ἕνα παλαμάρι σέ κάποιους παλιούς του δεσμούς.

Πρῶτα ἔγραψε στόν ὑπερήλικα πλέον πατέρα του ὅτι βρῆκε τήν ἡρεμία του καί τήν εὐτυχία του σέ μιά ἀπομακρυσμένη γωνιά τοῦ Αἰγαίου. Αυτό χαροποίησε ἀφάνταστα τόν γέροντα, πού εἶχε χάσει γιά πολύ καιρό τά ἴχνη του. Καί μέ μεγάλη χαρά τοῦ ἔγραψε κι ἐκεῖνος γιά τήν ζωή του καί τόν πόνο τῆς καρδιάς του.

Ὑστερα ἔστειλε ἕνα σύντομο σημείωμα στήν καθηγήτριά του τήν Μαρία, ἡ ὁποία τόν καθοδηγοῦσε στό διδακτορικό του. Τῆς διαμήνυσε ὅτι ἀνακάλυψε τήν αὐθεντική Ἰκαρία καί τήν προσκαλοῦσε νά τήν γνωρίσει ἀπό κοντά. Μιά ἀπρόσμενη εἴδηση γιά κείνη πού τήν κέντρισε νά ἔρθει τό καλοκαίρι στό νησί καί νά ψάξει ζεστά τό πρᾶμα. Ἡ τρίτη του κίνηση ἦταν νά ζητήσει ἀπό τήν πρῶν σύζυγό του νά τοῦ στείλει μερικά ἀπό τά ἀγαπημένα του βιβλία, πού εἶχαν μείνει στό σπίτι της.

Ὅμως αὐτή τή νέα τάξη ἦρθαν νά διαταράξουν τά μεγαλόπνευστα σχέδια τοῦ Ἄλεξ. Εἶχε ἀφήσει τό χωριό ὡς δεκατετράχρονος Ἀλέξανδρος γιά τήν Ἀμερική, νά

φτιάξει τήν τύχη του. Καί γύρισε πίσω ζάπλουτος έξη-
ντάρης. Τουλάχιστον. Στήν κορφή του λόφου, πάνω
από τό λιμάνι, σ' ένα μεγάλο έπικλινές οικόπεδο, τό
όποιο υπόταξε στήν βούλησή του δημιουργώντας τσι-
μεντένια πεζούλια, έκτισε ένα τεράστιο σπίτι. Τό μεγα-
λύτερο του χωριού. Μέ τρεῖς φάτσες, προς ανατολή, νο-
τιά καί δύση, μέ τεράστια μπαλκόνια καί μεγάλα μπλέ
πορτοπαράθυρα, καί στό πλάι μία μαρμαρίνη σκάλα
νά ανεβαίνει από τό υπόγειο μέχρι τόν τρίτο όροφο.
Έδω καί τέσσερα χρόνια χτιζόταν τό σπίτι. Τά υλικά με-
ταφέρθηκαν από τά γύρω νησιά καί από τήν Αθήνα,
ό,τι καλύτερο σέ ποιότητα. Καί όταν πιά όλα είχαν τε-
λειώσει καί στολίστηκε, μέ ό,τι πιό ακριβό σέ οίκο-
σκευή υπάρχει, έφτασε καί ό κοτσονάτος Άλεξ.

Η Άμερική υπήρξε γι' αυτόν ή Γῆ τῆς Έπαγγελίας. Η
χώρα τῶν άπεριορίστων δυνατοτήτων. Ξεκίνησε λα-
ντζέρης στήν Άστώρια τῆς Νέας Υόρκης καί μέσα σέ μία
πενταετία άνοιξε το πρώτο έστιατόριο ταχείας έξυπη-
ρέτησης. Μέ τά λεφτά πού κέρδισε καί μέ συνεταῖρο
έστησε στή δεκαετία του έβδομήντα ένα πολυτελές
έστιατόριο. Διαπίστωσε όμως γρήγορα ότι άλλο πολυ-
τέλεια κι άλλο κέρδος. Χώρισε από τόν συνέταιρό του
καί άρχισε νά ιδρύει πιτσαρίες. Μιά άλυσίδα άπ' αυτές.
Όλες μέ τό όνομα «ICARIAN PIZZARIA». Στίς άρχές
του ένενήντα, δέν του άρκοῦσε πιά ή Νέα Υόρκη. Έπέ-
κτεινε τήν άλυσίδα του στή Φλόριντα. Καί στά μέσα του
ένενήντα ήταν ό πετυχημένος έπιχειρηματίας. Ό κερδι-
σμένος. Ό νικητής. Κι όταν πιά δέ χρειαζόταν νά δου-
λεύει ό ίδιος στήν άλυσίδα του, έπειδή δέν μπορούσε
νά κρατήσει τόν κῶλο του στήν καρέκλα, άρχισε ν'
άσχολεῖται μέ μετοχές. Τότε έμαθε ότι τά «χαρτιά» βγά-
ζουν πιό πολλά λεφτά από τίς πίτσες. Καί όχι μόνο έβα-

λε ὅλα τὰ ρευστά του σέ μετοχές, ἀλλὰ πούλησε τήν ἀλυσίδα του γιά δεκαπέντε ἑκατομμύρια δολάρια. Ἐπένδυσε ὅλο τό κεφάλαιό του, καί πρίν ὁ κόκορας λαλήσει τρεῖς, ἡ περιουσία του ξεπέρασε τά πενήντα ἑκατομμύρια δολάρια. Ἀγόρασε σπίτια καί κότερο στή Φλόριντα. Κι ὅταν ἐκεῖ τό κλίμα τοῦ ἦτανε πολύ ζεστό, τράβηξε γιά τή δύση. Καλιφόρνια. Καμιά ἑκατοστή χιλιόμετρα νότια τοῦ Λός Ἀγγελες, στήν ὁμορφη Λαγκούνα, πού ἐδῶ καί τριάντα χρόνια ἦταν στέκι καλλιτεχνῶν. Ἀγόρασε ἓνα ὁμορφο καί πανάκριβο σπίτι στό λόφο δεξιά ἀπό τήν κεντρική παραλία, μέ θέα, ἀριστερά τρεῖς πανύψηλους φοίνικες καί τήν παραλία καί δεξιά τήν ἀτέλειωτη ἄπλα τοῦ Εἰρηνικοῦ Ὠκεανοῦ.

Περνοῦσε τή μέρα του στημένος μπροστά στήν ὁδόνη καί παρακολουθώντας τήν κίνηση τῶν ἀγορῶν, καί τό βράδυ κατεβαίνοντας στό κλάμπ τῶν ναυτικῶν, ὅπου διάλεγε ἀνάμεσα στίς προσφερόμενες κοῦκλες, τήν νυχτερινή του σύντροφο.

Προσπάθησε νά πιάσει καί σχέσεις καλῆς γειτονίας μέ τοὺς γύρω νοικοκύρηδες, χωρίς ὅμως ἐπιτυχία. Αὐτοί ἦταν ἐντυπωσιακά ἐμφανίσιμοι, καλοντυμένοι, καλλιεργημένοι. Τόν χαιρετοῦσαν πολύ εὐγενικά, τοῦ λέγανε δυό φιλικές λέξεις, ἀλλὰ τίποτε περισσότερο.

Σκέφτηκε πὼς ἴσως αὐτά τὰ καλοκαμωμένα καί φινετσάτα ζευγάρια, πού κατοικοῦσαν στή γειτονιά του, νά μὴν ἀποδεχόταν τόν τρόπο ζωῆς του. Ὅποτε ἀποφάσισε νά παντρευτεῖ. Ἦθελε ὅμως ταυτόχρονα νά τοὺς τσιγκλήσει καί λιγάκι, παίρνοντας μιά ὁμορφη, νέα γυναίκα. Καί ὦ τοῦ θαύματος, βρέθηκε κάποια μέρα μιά κατάξανθη ζωγράφος, πού δέν εἶχε πατήσει κἂν τὰ τριάντα, καί πού ἔγινε μιά ὁλόκληρη βδομάδα ἐρωτικῆ του σύντροφος. Τῆς ἔκανε πρόταση γάμου. Ἐκείνη ζή-

τησε είκοσιτέσσερις ώρες νά τό σκεφθεῖ. Καί τήν ἄλλη μέρα τοῦ ἔφερε ἓνα συμβόλαιο γάμου πού ἐπεξεργάστηκε ὁ δικηγόρος της. Προέβλεπε: νά τῆς δοθεῖ τό πενήντα τοῖς ἑκατό τοῦ σπιτιοῦ τῆς Λαγκούνας, διακόσιες πενήντα χιλιάδες δολάρια γιά κάθε χρόνο πού εἶναι μαζί, καί μιά λίστα ἀπό ρυθμίσεις, γιά διατροφή, ντύσιμο καί πότε θά συνουσιάζεται.

Ὁ Ἄλεξ ἀντιλήφθηκε ὅτι δέν ἀνήκει ἐκεῖ. Τοῦ ἄρεσε ἡ ἀρτίστα. Ἦταν διατεθειμένος νά τῆς τά δώσει ὅλα. Καί παραπάνω. Ὅχι τό πενήντα τοῖς ἑκατό, ἀλλά ὁλόκληρο τό σπίτι στή Λαγκούνα. Κι ἓνα ἀπ' αὐτά στή Φλόριντα. Καί ἀμάξια. Ἀλλά ὄχι, ρέ ἀδερφέ, νά συμφωνήσει πότε καί πόσες φορές θά κάνει ἔρωτα μαζί της...

Πῆρε τότε τήν μεγάλη ἀπόφαση. Τέλος μ' αὐτό τόν τρόπο ζωῆς. Στό διάολο οἱ καλοπληρωμένες κοῦκλες τῆς μιᾶς νύχτας. Μπῆκε στό ἀεροπλάνο γιά τήν Ἑλλάδα. Στήν Ἀθήνα ἔμεινε μόνο μιά μέρα, ὅσο χρειάζόταν γιά ν' ἀγοράσει ἓνα πολυτελές Land Rover. Τήν ἄλλη ἔφτασε μέ τό πλοῖο στόν Ἀγιοκύρηκο. Στό χωριό εἶχαν ἀνοίξει καί ἀερίσει τό σπίτι καί τόν περιμέναν.

Πικράθηκε λιγάκι ἐπειδή οἱ συγχωριανοί του οὔτε ἐντυπωσιάστηκαν ἰδιαίτερα ἀπό τ' αὐτοκίνητο, τά πλούτη καί τά μεγαλεῖα του, οὔτε ἐπιδίωξαν ζεστά τί συναναστροφή του. Προσπάθησε ἀκόμα νά τοὺς θαμπώσει λιγάκι, λέγοντας ὅτι θέλει νά πάρει ἓνα κότερο καί νά τό δέσει στό λιμάνι. Ἀλλά τότε τοῦ εἶπε κάποιος μακρινός συγγενής του:

- Ἐάδερφε, τό λιμάνιν εἶναι μικρό καί νά φοβᾶσαι τοὺς καπεταναίους. Ἄν τοὺς δυσκολέψεις στή μανούβρα, μποροῦν νά λύσουν τὸ κότερόν σου καί νά τό μολάρουν εἰς τό πέλαγος. Καί σέ βλέπω τότε νά ψάχνεις νά βρεῖς τά σανιδάκιαν του.

Αντιλήφτηκε ό Άλεξ ότι ή άμερικανική νοοτροπία δέν πολυταιριάζει σ' αὐτούς έδω τούς «ήμιάγριους» κι άλλαξε συμπεριφορά. Κατέβαινε κι έτρωγε στό έστιατόριο τοῦ «Καρακάς» ό,τι μαγείρευε ή Βαγγελιώ, καθόταν στό καφενεϊό τής Βουλγάρας δίπλα στήν πλατεϊα, έπινε τόν καφέ του καί κερνοῦσε όποιον γέροντα δυσκολευόταν νά πληρώσει τόν δικό του.

- Άλεξ, άφοῦ σ' άρέσει αὐτή ή ζωή έδω, τί πηγες καί χαράμισες σαράντα πέντε χρόνους στήν Άμερικήν; τόν πείραξε ό θεϊος τής Μαντῶς, ό Μάικ, μεγάλος χωρατατζής, πού κι αὐτός έζησε δέκα χρόνια στήν Άμερική, αλλά δίχως νά κάνει προκοπή.

- Μάικ, έγώ έχω ένα πρότζεκτ.

- Τί πρότζεκτ;

Πλησίασε εκείνος τό αὐτί τοῦ συνομιλητῆ του καί τοῦ εἶπε συνωμοτικά:

- Ἦρθα έδω γιά νά παντρευτῶ μία νέαν συγχωριανήν μας.

Τά μάτια τοῦ Μάικ έπαιξαν:

- Γεια σου ρέ νέο-έφηβε! Κόλλα το! Τοῦ έσφιξε τό χέρι.

Ό άλλος κατενθουσιάστηκε.

- Σ' άρέσει τό πρότζεκτ μου;

- Φανταστικό. Εἶσαι ό πρῶτος. Ό μέγιστος! Ἔλα νά πιοῦμε. Ρωξάνη, δύο ρακές.

Τσουγκρισαν τά ποτήρια. Ό Άλεξ ένοιωθε λυτρωμένος, πού μπόρεσε νά πεῖ τό μεγάλο του μυστικό. Τώρα πού έχω καί τόν Μάικ μέ τό μέρος μου, σκεπτόταν, θά τό ὑλοποιήσω γρηγορότερα.

- Ηῦρες τήν κοπελιάν; τόν κοιτοῦσε μέ σοβαροφάνεια ό Μάικ.

- Γιές. Ἐντόπισα τή μελλοννυφο...

- Καί ποιά εἶναι αὐτή; πετάχτηκε άπό τήν καρέκλα του εκείνος.

- Μιά ψηλή κοκκινομάλλα, μέ πολύ πλούσια όλα... Μένει δεξιά από τήν πλατεΐα, στό άσπρο δίπατο σπίτι μέ τά μπλέ πορτοπαράθυρα.

- Αυτό πού εΐναι στήν παραλία, πάνω από τό μόλο;

- Ναί.

- Νά σέ φιλήσω, Άλεξ. Θα συγγενέψουμε. Ή Διαμάντα εΐναι άνεψιά μου.

Σύζυγος ό Άλεξ. Από ποϋ τοϋ ήρθε τόση τύχη... Ό Μάικ εΐναι θεΐος της. Καί τή λένε καί Διαμάντα. Τί ώραΐο όνομα!

- Δηλαδή, Μάικ, μπορώ νά έλπίζω στή βοήθειά σου; Τό εΐπτε τάχα δειλά, όντας άπόλυτα σίγουρος ότι θά βρεΐ άνταπόκριση.

- Τό ρωτās Άλεξ; Πάω άμέσως. Άφήνω γώ τήν άνηψιάν μου νά χάσει τέτοιαν εύκαιρίαν ζωής;

Έπλεε σέ πελάγη εύτυχίας ό ύποψήφιος γαμπρός. Τί καλό τό μικρό χωριό... Όλα εΐναι άπλά, καθαρά, άπτά καί γίνονται γρήγορα.

- Για βάστα μία στιγμή, Μάικ, νά συζητήσουμε πώς θά τής τό ποϋμε.

- Τί θά πεί πώς θά τής τό ποϋμε; Θα τής πω, Διαμάντα, ίδου ό σύζυγός σου! Θεΐος της εΐμαι...

Άλλά ό άλλος ένιωσε ξαφνικά νά βρίσκεται σέ στρόβιλο. Παρατρέχαν τά πράγματα.

- Δέ νομίζεις ότι χρειάζεται κάποια προετοιμασία, Μάικ;

- Καμμία. Πηγαίνω άμέσως εις τό σπίτι της. Ή καλύτερα έλα καί σύ μαζί μου.

- Αυτό μέ τίποτε.

- Τότε πάω έγώ νά κάνω τό προξενιό. Κάθησε έσύ έδω καί περιμένε. Πιές καλύτερα ακόμα μιάν ρακίν.

Σηκώθηκε ό Μάικ, όλο κέφια, τό πρόσωπό του έλαφρώς κοκκινισμένο από τό ποτό. Έστριψε δεξιά. Άλλά,

ὅταν ἦταν στή μέση τῆς πλατείας, εἶδε νά ἔρχεται ἀπό τό ἀπέναντι πέτρινο στενό ἡ Μαντώ. Λυγερόκορμη, φορώντας ἓνα τζίν καί ἓνα κοντομάνικο ἄσπρο πουκαμισάκι, πού ἄφηνε νά ζωγραφίζεται εὐδιάκριτα τό πλούσιο στῆθος της, μέ πεταγμένο ψηλά τόν θώρακα, τό βῆμα ὑπερήφανο καί γοργό. Τή σταμάτησε στήν στροφὴ κάτω ἀπὸ τὴ μουριά.

- Διαμάντα σέ κουκουλώσαμε! Σοῦ φέρνω προξενιὸν ἀπὸ τόν Ἄλεξ.

- Πάω στὸν μπακάλη, θεῖε. Δέν ἔχω καιρό γιὰ καλαμπούριν...

- Ρέ Διαμάντα, ὁ ἄνθρωπος λειώνει σάν τό κερί. Λίγην κατανόησιν...

- Ὡραῖα, κάνε ὅ,τι θές.

Ἡ γυναῖκα διέσχισε τὴν πλατεῖα καί πρὶν στρίψει πρὸς τὴν ἀνηφόρα ἀριστερά, ὅταν βρισκόταν μπροστά στή βρύση, γύρισε ἀργὰ πρὸς τὰ δεξιὰ τὴν κεφαλὴ της κι ἔρριξε μιά ματιά στὸν Ἄλεξ, πού καθισμένος στήν ψάθινη καρέκλα, ἀκουμποῦσε τοὺς ἀγκῶνες του στό στρογγυλό σιδερένιο τραπεζάκι καί κρατοῦσε τό πρόσωπό του στὶς παλάμες του.

᾽Ω! Τί θεῖα εὐνοια! Ποιό οὐράνιο πλάσμα σοῦ δωρίζει τὴ θωριά του. Τί κορμοστασιά, τί ἡρωΐδα, ποιά Μπουμπουλίνα ξαναγύρισε ἐπὶ τῆς γῆς. Καί πὼς περπατάει. Ἀνάλαφρη. Ἐλαφίνα. Πατρίδα καί πάλι πατρίδα. Αὐτές εἶναι γυναῖκες. Μέ λάμπη. Μέ καρδιά. Μέ ντροπαλοσύνη. Πού σέβονται τοὺς ἀνθρώπους. Ἀγαποῦν τοὺς συζύγους. Λατρεύουν τὴν οἰκογένεια. Αὐτό εἶναι ἐπιτυχία. Ἡ μεγαλύτερη τῆς ζωῆς μου. Ἐδῶ εἶναι ὁ παράδεισος. Ἡ Γῆ τῆς Ἐπαγγελίας.

Ὁ Μάικ τὸν πλησίασε μ' ἓνα πλατύ χαμόγελο στό πρόσωπο.

- "Άλεξ, μοῦ 'δωκεν ἐν λευκῷ ἐξουσιοδότησιν!
- "Ὡστε συμφωνεῖ;
- Τί θά πει συμφωνεῖ; "Ἐχω πράσινο φῶς. Τό πρότζεκτ προχωρεῖ...

Ἡ εἶδηση γιά τόν ἐπικείμενο γάμο τῆς Μαντῶς μέ τόν "Άλεξ πῆγε ἀπό σπίτι σέ σπίτι. Πρῶτο θέμα κάθε συνάντησης, σέ φιλική ὁμήγουρη, στή ταβέρνα, στό καφενεῖο. Γενική εὐθυμία. Μεγάλη χαρά γιά τό προσδοκώμενο γλεντοκόπι. Κοιτοῦσαν ὅλοι μέ θαυμασμό τόν "Άλεξ, τόν συνέχαιραν καί κρυφογελοῦσαν, ὅταν αὐτός ἀπομακρυνόταν.

Ὁ Κόνι ὅμως ἔπτεσε ἀπό τά σύννεφα. Αὐτό πιά δέν τό χωροῦσε ὁ νοῦς του. Βέβαια ἡ Μαντῶ διατηροῦσε τήν ἴδια ἀβρότητα, πράγμα πού ἐσωτερικά τόν ἐκνεύριζε. Πῶς εἶναι δυνατόν νά παντρεύεται, χωρίς νά μοῦ πει μία λέξη; "Ἡμασταν τέλος πάντων καί φίλοι καί ἐρωτευμένοι. "Ἐτσι τελειώνει ἓνας ἔρωτας, μία ἀγάπη; Ποιά μοῖρα φθονερή μέ κατατρέχει...

Ἀπέφευγε νά βγαίνει στούς δρόμους. Οὔτε πῆγαινε στή βιοφάρμα τοῦ πατέρα της. Προσποιοῦσαν ὅτι ἔχει δουλειά καί περνοῦσε τόν καιρό του στό καῖκι τοῦ καπετάν Παντελῆ. Νά μερεμετίσματα, νά βαψίματα, νά σφίξιμο τά ξάρτια. Ἐκεῖνος τόν κοιτοῦσε μέ ἐλαφρά θλίψη, κατανόηση, ἀλλά καί μέ λίγη εἰρωνεία.

- Σεκλέτι ἔχεις Κόνι.

- Θά μοῦ περάσει.

Ἀλλά τήν ἴδια στιγμή, πού τόσο κοφτά τοῦ μίλησε, μετάνιωσε. Γιατί νά μὴν ἀνοίξει τήν καρδιά του; "Ἡ καλύτερα γιατί νά μὴ ζητήσει τή βοήθειά του; Νά τοῦ πει μιὰ κουβέντα, νά τοῦ ἐξηγήσει κάτι, νά καταλάβει τί γίνεται γύρω του τέλος πάντων.

- Πώς βλέπεις τόν γάμο τῆς ἀνεψιάς σου, Καπετάνιε;
 - Τά χρονάκια της τά 'χει. Πρέπει κι αὐτή νά φτιάσει οἰκογένειαν, νά βολευτεῖ...
 - Νά βολευτεῖ! Τελικά ὅλες οἱ γυναῖκες, ὅπου γῆς, τό ἴδιο θέλουν. Τό βόλεμα.

- Οἱ γυναῖκες εἶναι πρακτικοί ἄνθρωποι, Κόνι. Δέν ὀνειροβατοῦν. Καί μία φορά περνάει ὁ λαγός μέσα ἀφ' τά πόδια σου. Ἡ τά κλείνεις καί τόν πιάνεις ἢ δέν ὑπάρχει μπλιό ψητό στόν φοῦρνον.

- Πολύ τά ἀπλοποιεῖς, καπετάνιε.

- Ὅχι ἐγώ, ἡ ζωή.

- Καί εἶναι αὐτός ὁ σωστός ἄνδρας γιά τή Μαντώ;

Ὁ Παντελῆς θλιβόταν πραγματικά. Ἀλλά ἔπρεπε νά παίξει τόν ρόλο του...

- Ἀβυσσος ἡ ψυχή τῆς γυναίκας. Σήμερα λέει αὐτό, αὔριο τ' ἄλλο. Σήμερα σκέφτεται ἔτσι, αὔριο ἄλλιῶς. Καί ποιός μπορεῖ νά κρίνει καλύτερα ἀφ' τήν ἴδιαν, τί τῆς ταιριάζει;

- Σ' αὐτό ἔχεις δίκιο.

Τώρα ἦταν καί τό καῖκι μικρό γιά νά τόν χωρέσει. Δέν ἤθελε νά βλέπει ἄνθρωπο μπροστά του.

- Θά πάω μιά βόλτα.

- Καλά θά κάνεις, Κόνι. Ἀλλά μήν τά παίρνεις οὔλα κατά-καρδα. Τά πράματα δέν εἶναι πάντα ὅπως φαίνονται. Καί ἡ Μαντώ δέν εἶναι ἀπλός ἄνθρωπος γιά νά τότε διαβάσεις εὐκολα. Κανείς δέν ἠξέρει τί κλώθει στό μυαλό της...

Τά λόγια του αὐτά δέν μπόρεσαν νά τόν βοηθήσουν. Ἀπεναντίας τόν μπέρδεψαν ἀκόμη περισσότερο. Καί ὀδήγησαν τίς σκέψεις του σέ πιό στραβά μονοπάτια.

Ἄφησε τό λιμάνι, περπάτησε στό λιθόστρωτο πλάι ἀπό τίς τραβηγμένες βάρκες, διέσχισε τήν πλατεῖα, ἀνέβηκε τήν ἀνηφόρα μέχρι τήν ἐκκλησία καί πῆγε δεξιά

νά βγει από τό χωριό ακολουθώντας τό χωματόδρομο. Κανέναν δέν ήθελε νά δει. Κανέναν δέν ήθελε ν' ακούσει.

Καί βέβαια είναι ή Μαντώ πολύπλοκος άνθρωπος, σκεφτόταν. Καί προπαντός θέλει νά τά έχει όλα. Καί γιατί ν' αφήσει τό λαγό, όταν περνάει ανάμεσα από τά σκέλια της; Αὐτά τά ώραία σκέλια, πού τόσο απολάμβανε ό ίδιος στό πέτρινο άλωνάκι ή πέρα στά κάπαρα, δίπλα στόν ήμιτελή πύργο. Τώρα θά τά χαίρεται ό γερο-σαλιάρης.

Νεοέφηβο! Κοίταξε πώς βαφτίσανε τό γερομουρνάρη. Έχει τουλάχιστον δυό φορές τήν ήλικία της. Καί τό σπέρμα του είναι σίγουρα κούφιο. Μέ μυρουδιά πίτσας. Ή φτιαγμένο από τή στάχτη πού θ' αφήσουν τά δολάρια πού θά κάψει στό βωμό τής Μαντῶς.

Τί διαστροφή! Καί τή βλακεία δική μου. Νά πιστέψω ότι βρήκα τήν ήρεμη γωνιά, γιά ν' αρχίσω μιá καινούρια ζωή. Στηριγμένος πάνω σ' αὐτή τή γυναίκα. Τή μόνη πού μέ δέχτηκε όπως είμαι. Χωρίς τίτλους, χωρίς λεφτά. Ή όπως δέν είμαι... Τί άνοησία νά θέλω νά γίνω δοῦλος τής άφεντιάς της. Καί παραγιός σέ παράδες καί χόμπι-γεωργούς.

Τελικά όλες οί γυναίκες τό ίδιο είναι. Μπερδεύομαστε, γιατί ή μιá είναι έτσι, καί ή άλλη αλλιῶς. Αλλά παραμένουν οί ίδιες αλλάζοντας συνεχῶς. Ό πυρήνας τους είναι πάντα τό συμφέρον. Όλα τ' άλλα είναι κουραφέξαλα. Μέ παράτησε ή γυναίκα μου γιατί πτώχευσα. Καί δέν περίμενε καν νά χωρίσουμε. Άκουσον-άκουσον, νά πηδιέται μέ τό δικηγόρο της στό γραφείο του. Καί νά τήν κάνω τσακωτή. Τί αϊσχος, τί ντροπή! Καί αὐτή οὔτε καν νά έρυθριῇ.

«Μέ συγχωρεῖς, Κόνι, δέν περιμέναμε νά 'ρθεις τόσο νωρίς.»

Δέν άντεξε τά τριάντα λεφτά, ὥσπου νά υπογράψαμε από κοινού τήν αίτηση διαζυγίου.

Καί τί κάνειι τώρα ἡ Μαντώ; Ἡ καλή Μαντώ, ἡ ἐλεύθερη, ἡ ἀνεξάρτητη, πού ἀπεχθάνεται τήν κατανάλωση, πού δέν τήν συγκινεῖ τό χρῆμα; Πουλιέται γιά μερικά δολάρια. Δηλαδή μερικές δεκάδες ἑκατομμύρια...

Τί κρίμα πού σέ αὐτόν τόν κάβο τελειώνει τό νησί! Δέν ὑπάρχει μέρος πιό μακριά νά πάω. Δέν ὑπάρχει δρόμος διαφυγῆς. Ἐδῶ θά μείνω καί θά τά ὑποστῶ ὅλα.

Συνέχισε μέχρι πού ἔφτασε στό μεγάλο χεῖμαρρο. Κάθισε ἐκεῖ σέ μιὰ πέτρα. Ἐπλυνε μέ κρύο νερό τό πρόσωπό του.

Εἶχε λίγο μαλακώσει ἡ καρδιά του ἀπό τό θρόισμα τοῦ ρυακιοῦ καί τή συναυλία τῶν πουλιῶν, ὅταν εἶδε νά ἔρχεται ἀπ' τήν ἀντίθετη πλευρά ὁ Μάικ συνοδεύοντας ἕνα παπά.

- Ἔ, καλῶς τόν Κόνι! ἦταν ὅλο χαρά ἐκεῖνος.

- Γειά σας, ἀπάντησε ξερά.

- Νά σοῦ γνωρίσω τόν παπα-Εὐστάθιο. Εἶναι ἀπό τό διπλανό χωριό. Τόν φέραμε νά κάνειι τή στέψη τῆς Μαντῶς μέ τόν Ἄλεξ, ἐπειδή ὁ παπαῖς μας ἀρνιέται νά κάνειι τό μυστήριο στό ἐξωκλήσι τοῦ Ἀι-Νικόλα, δίπλα στό χωράφι τοῦ μπαμπᾶ της, ὅπως θέλει ἐκείνη. Πρέπει, λέει, τό μυστήριο νά τελεστεῖ στήν ἐκκλησία. Νά ἀνάψουν τόν πολυέλαιο καί νά πάρει καί τό μπαξίσι του αὐτός καί ὁ Δεσπότης.

Ὅλα αὐτά τά ἄκουγε μέ ἀπέχθεια. Ὁ παπαῖς χαμογελοῦσε πονηρά.

- Δέ σέ βλέπω καλά, Κόνι.

- Περίμενες νά χοροπηδῶ ἀπό τή χαρά μου; Ἐσύ πού εἶσαι προξενητής.

- Σιγά ρέ παιδί. Τί κάνεις ἔτσι;

Ἀλλά ὁ Κόνι δέν εἶχε ὀρεξη γιά κουβέντα.

Ὁ Μάικ τόν πλησίασε, ἔβαλε τό χέρι στήν πλάτη του καί τοῦ εἶπε φιλικά.

- Θέλεις νά μάθεις τό μυστικό τῆς ζωῆς;
 - Ναί, πές το... τοῦ ἀπάντησε ἀδιάφορα.
 - Κόνι, ὅ,τι δέν μπορεῖς νά ἀποφύγεις, νά τό ἀπολάψεις το.
- Ἐξαγριώθηκε.
- Τί νά ἀπολαύσω; Τό γάμο ἢ τή νύφη;
 - Καί τά δύο!

Ἐγινε ἔξω φρενῶν. Τό ἔβαλε στά πόδια. Αὐτό κι ἂν ἦταν ἀπαράδεκτο. Ἀπόλαυσε τό γάμο καί τή νύφη...

Τό γάμο πάει κι ἔρχεται. Θά μποροῦσε νά καταπιεῖ τήν ὀργή του, καί νά συμμετέχει κι αὐτός στό γλέντι. Ἄλλωστε οἱ ἄνθρωποι ἐδῶ τά δίνουν ὅλα γιά ἓνα φαγοπότι. Παρατοῦν τά πάντα γι' αὐτό. Καί κάνουν τά πάντα. Ἀλλά γιατί ὅχι; Θά μποροῦσε κι αὐτός νά συμμετέχει. Ἐχει ὅμως τή δύναμη; Ἀντέχεις νά βλέπεις πώς ἀλλάζουν τά στέφανα, πώς βάζουν τίς βέρες; Ἡ θά τόν πιάσει τό γερμανικό του καί θά τά κάνει ὅλα γυαλιά καρφιά; Πολλά δέ θά πετύχαινε βέβαια, γιατί ὅλοι αὐτοί ἐδῶ εἶναι γεροδεμένοι, κάνουνε ναυτικές καί γεωργικές δουλειές καί τά χέρια τους εἶναι τανάλλια. Ἄν τά ἔβαζε μαζί τους μᾶλλον ζημιωμένος θά ἔβγαινε. Μά πάει στό διάολο, ἄς ποῦμε ὅτι ξεπερνάει τόν ἑαυτό του, κάνει τήν ἀνάγκη φιλοτιμία καί πάει στό γλέντι.

Τό ἄλλο ὅμως; Ἀπόλαυσε τή νύφη! Πῶς δηλαδή νά τήν ἀπολαύσω; Κρατώντας φαναράκι στούς νεόνυμφους...; Νά ὅμως πού κάτι ἔλαμψε στό νοῦ του: ρέ τό γεροξούρη, τόν Μάικ! Κοίταξε τί ἐννοεῖ. Ἐννοεῖ νά συνεχίσω τίς σχέσεις μου μέ τήν Μαντώ καί μετά τό γάμο της. Ὑπέροχος θεῖος! Πρακτικός. Μένω ἐγώ στό σπίτι τοῦ καπετάν Παντελῆ καί ἡ Μαντώ στό σπίτι τοῦ Ἀλεξ. Κι

όταν κοιμάται ο «παππούς» της, ξεμυτίζει αυτή μέ τό νυχτικό της καί συναντιόμαστε στό μόλο. Καί κάνουμε ξρωτα κάτω από τ' άστέρια. Ίδού τό μυστικό τής ζωής. Πφού!... Διαφθορά! Αυτή είναι ή Ίκαρία. Ή κιβωτός τής αϋθεντικής ζωής, πού μου τσαμπουνούσε ή Μαντώ. Φρίκη. Ντροπή. Αΐσχος.

Εΐχε σχεδόν φτάσει στό διπλανό χωριό. Σκονισμένος καί ιδρωμένος. Περιπατώντας στά χώματα μέσ' τόν ήλιο. Μά όσο άσχημα κι αν σκέφτονταν γιά τήν Μαντώ, δέν μπορούσε νά τήν ξεριζώσει από τήν καρδιά του. Κατά βάθος δέν πειθόταν ή δέν ήθελε νά πειστεί, ότι όντως έτσι έχουν τά πράγματα. Αλλά άκόμη καί αν ήταν έτσι, δέν του πήγαινε νά παραδώσει τά όπλα άμαχητί. Θά πολεμήσω. Αλλά πώς;

Του ήρθε τότε ή σωτήρια σκέψη: Ή πιο καλή λύση είναι πάντα ή πιο απλή. Καί τί είναι τό πιο απλό; Νά ρωτήσω γιά όλα αυτά τήν ίδια τήν Μαντώ. Έκανε μεταβολή καί πήγε νά τή βρεί στό σπίτι της.

Εκείνη καθόταν στό μπαλκόνι. Κοιτούσε πρós τή θάλασσα. Ήταν μάλλον σκυθρωπή. Αλλά μόλις τόν αντίληφθηκε χάρηκε. Σήκωσε τό φλιτζάνι του καφέ πού ήταν στό τραπεζάκι της καί τόν ρώτησε:

- Θέλεις το;

Του βγήκε ένα βαρύ «Όχι».

- Νερό;

Έγνεψε καταφατικά. Ανέβηκε καί κάθησε κι αυτός στό μπαλκόνι. Στό τραπεζάκι βρισκόταν ένα κλειστό βιβλίο κι ένα πακέτο από τσιγάρα.

- Άρχισες καί νά καπνίζεις τώρα;

- Πού καί πού κανένα.

- Μοῦ γίνεσαι ὄλο καί πιό αἰνιγματική. Ἀλλά δέν ἦρθα γι αὐτό. Ἦρθα νά σέ ρωτήσω ἂν ἀληθεύουν ὅλα αὐτά πού ἄκουσα.

- Τί ἄκουσες;

- Ὅτι παντρεύεσαι.

- Προξενιό εἶναι. Μοῦ τό ζήτησε ὁ θεῖος μου.

- Ἐμένα δέν μέ σκέφτεσαι;

- Σκέφτομαί σε.

- Κι αὐτά πού ἔχουν γίνει μέ μᾶς; Οἱ ὅρκοι ἀγάπης, δέν ἰσχύουν;

- Ἰσχύουν! Ἀλλά μποροῦμε οἱ δύο μας νά κτίσουμε μιά νέαν ζωήν; Ἐσύ, Κόνι, ἦρτες ἐδῶ οὐρανοκατέβατος, ποιός ξέρει ἀπό ποῦ, μένεις ποιός ξέρει πόσο, καί πηγαίνεις ποιός ξέρει ποῦ πάλι. Ἐγώ ὅμως θά εἶμαι πάντα εἰς τόν τόπον αὐτόν.

- Κι ὁ Ἄλεξ δέν εἶναι οὐρανοκατέβατος;

- Εἶναι.

- Ἀλλά αὐτός κατέβηκε μέ μιά χρυσή ἄμαξα...

- Μή μέ περιμπαῖζεις, Κόνι. Δέν ταιριάζει εἰς τόν χαρακτήρα σου.

Ἦνοιωσε ποταπός καί βρώμικος. Τώρα γίνομαι καί ἀγοραῖος...

- Μέ συγχωρεῖς, Μαντώ, παραφέρθηκα. Πάντως θεωροῦσα πώς εἴμαστε ἐρωτευμένοι.

- Σωστά. Μά δέν καταλαβαίνεις ὅτι ἄλλο εἶναι ὁ ἔρωτας καί ἄλλο ἡ οἰκογένεια;

- Τότε, Μαντώ, ἔκανα λάθος ἐκτίμηση ὡς πρός ἐσένα.

- Ἦμουν καί εἶμαι πάντα ἀληθινή μαζί σου.

- Βεβαίως, ἀλλά τό ἓνα δέν συμβιβάζεται μέ τό ἄλλο.

- Γιατί; Δηλαδή ἡ ζωή τί εἶναι, ξάπλα καί βουτιές στή θάλασσα;

Τοῦ Κόνι τοῦ πῆγαν τά πάνω κάτω. Τελικά δέν εἶναι

καί τόσο διαφορετική ή Ίκαρία... Όσο μένουμε στην έπιφάνεια, γέλια, τραγούδι, πείραγμα, καλά παμε. Άλλά όταν σκάψουμε λίγο πιό βαθιά, ανακαλύπτουμε την έντιμή μας άστική κοινωνία. Άλλά άς εΐναι κι έτσι. Σφίχτηκε λιγάκι καί εΐπε αυτό πού τόν πίεζε μέσα του.

- Πίστευα, Μαντώ, ότι άν έσύ εΐσαι δεμένη μέ μένα κι έγώ μέ σένα, όλα μπορούν νά γίνουν. Νά φτιάξουμε δική μας οίκογένεια...

- Δηλαδή μοϋ κάνεις πρόταση γάμου;

- Ναί.

- Όραϊα, θά τό έχω ύπόψη μου. Εΐναι καλό πού τό λές. Καί πραγματικά χαίρομαι γι' αυτό. Άλλά φοβοϋμαι πώς όδηγείσαι άφ' τό συναίσθημα. Καί σκέβομαι ότι σέ ξέρω πολύ λίγο γιά νά μιλήσω στά σοβαρά γιά γάμο μαζί σου. Όμολογώ πώς μέχρι ενός σημείου νοιώθω πώς δέ μοϋ νοίχτηκες ως θά 'θελα.

- Τί έννοεις;

- Δέν ήξέρω οϋτε ποιός εΐσαι. Δέν ήξέρω τί κουβαλείς στά μέσα σου. Υπάρκουνε άμπαρωμένες καταπακτές στην ψυχήν σου. Όσο καί άν ήπροσπάθησα μέχρι τώρα, δέν ήμπόρεσα νά εισχωρήσω. Καί δέν μπορώ νά δεσμευτώ μέ γάμον, όταν δέν γνωρίζω ποιός πραγματικά εΐσαι.

- Μαντώ, φάσκεις καί άντιφάσκεις, άρχισε νά όργίζεται λιγάκι.

- Γιατί;

- Άπό την μιά μεριά λές ότι προϋπόθεση γάμου γιά σένα εΐναι νά μέ ξέρεις καλά καί από την άλλη παντρεύεσαι κάποιον πού γνωρίζεις άκόμα λιγότερο.

- Λάθος. Τόν Άλεξ τόν κατάλαβα πολύ καλά. Γιατί εΐναι άνοιχτό βιβλίο. Θέλει νά μέ αγοράσει, νά μέ χρυσώσει καί νά ζήσω μαζί του βασίλισσα τό ύπόλοιπο τής ζωής μου.

- Καί ένδίδεις, Μαντώ, σ' αυτή την πρόκληση;

- Κόνι, σ' αυτόν τόν τόπον όπου ζοῦμεν ἀπό τήν μιά εἵμαστε λεύτεροι καί ἀπό τήν ἄλλην ὑπάρκουνε κανόνες στούς ὁποίους ὑποχρεωνόμαστε νά ὑπακοῦμεν. Ἕνας ἀπό αὐτούς ὁρίζει ὅτι παράλληλα μέ τήν προσωπική μας ζωή, πρέπει νά γνοιαζόμαστε καί γιά τήν κοινωνική μας ζωή. Κι ὅταν ἡ κοινωνία μοῦ ζητᾷ νά κάνω μιάν παραχώρησην στήν πρόταση γάμου τοῦ Ἄλεξ, δέν μπορῶ νά τοῦς τό ἀρνηθῶ. Δέν εἶναι κι ἡ καλύτερη ἐπιλογή τῆς ζωῆς μου. Δέν εἶναι δική μου πεθυμιά. Ἀπλά δέν θέλω νά ἀπογοητέψω ἀνθρώπους ποῦ ἀγαπάω καί μ' ἀγαποῦν κι ἀτοί τους.

- Νόμιζα, Μαντώ, ὅτι ἡ κοινωνία τῆς Ἰκαρίας εἶναι διαφορετικά δομημένη. Ὅτι εἶναι ὑπεράνω χρημάτων καί περιουσίας.

- Ἄλλο τί λένε καί τί φαίνεται καί ἄλλο τί εἶναι, Κόνι.

- Ἐντάξει!

Τό εἶπε αὐτό χωρίς ψυχή. Ἡ φωνή του ἦταν ἀδύναμη. Σχεδόν ἡ σκιά της.

- Δέν διεκδικῶ ἕναν ἄνθρωπο, ὁ ὁποῖος ἐλκύεται ἀπό τέτοιου εἴδους καταστάσεις. Μαντώ, μέ ἀπογοήτεψες.

- Λυποῦμαι, Κόνι. Ἀλλά ἀφοῦ ἀπογοητεύεσαι τόσον γρήγορα, ἐγώ δέν ἔμπορῶ νά σέ βοηθήσω...

Τελικά αὐτή ἡ τόσο καλή προσπάθεια τοῦ Κόνι δέν ἀπέδωσε. Μᾶλλον τά ἔμπλεξε ἀκόμα περισσότερο.

Οἱ προετοιμασίες τοῦ γάμου βρίσκονταν στό ἀποκορύφωμα. Σύμφωνα μέ τά πατρῶα ἥθη καί ἔθιμα. Αἰτήτηση τῆς Μαντῶς! Τοπικές φορεσιές γιά νύφη καί γαμπρό. Παραδοσιακή γιορτή, μέ κλαρίνο, βιολί, οὔτι, τουμπελέκι, μπουζούκι, σφαχτά στή σούβλα, χοροί καί καλεσμένο ὅλο τό χωριό.

Ἡ θεία της ἀπό τούς Φούρνους ἀγόρασε στήν πόλη μεταξωτά γιά καπέλο καί παραδοσιακό νυφικό καί ἦρθε καί τὰ ἔγραψε ἡ ἴδια γιά τήν ἀνεψιά της. Ταιριαστά στό κορμί της.

Ὁ γαμπρός ἔπρεπε ἐπίσης νά βάλει τήν παραδοσιακή φορεσιά. Παρήγγειλε ὁ Ἄλεξ νά ἔρθει ράφτης ἀπό τόν Ἅγιο γιά νά τοῦ φτιάξει βράκα, γιλέκο, φέσι καί ζώνη καί ἔφερε καί ἔξτρα παπουτσή γιά νά τοῦ κάνει μαῦρα δερμάτινα ὑποδήματα.

Ὁ μαραγκός, πού ἦταν ὑποαπασχολημένος, μιᾶς καί δέν ὑπῆρχαν βάρκες νά κτίσει, πῆρε ἐντολή νά κατασκευάσει τραπέζια συνολικοῦ μήκους ἑκατό μέτρων. Οἱ καρέκλες μόνο ἦταν πλαστικές. Τίς ἔφερε ἓνας γύφτος ἀπό τήν πόλη μέ τό φορτηγό του.

Προσκλήθηκαν καί ὀργανοπαῖκτες ἀπ' ὅλο τό νησί. Οἱ καλύτεροι στό εἶδος τους. Ὁ καλύτερος μπουζουξής, ὁ καλύτερος βιολιστής, ὁ καλύτερος στό οὔτι καί τό τουμπελέκι. Τρεῖς γνωστές παραδοσιακές φωνές θά τραγουδοῦσαν τά γαμήλια ἄσματα. Κάλεσαν καί τό χορευτικό συγκρότημα τοῦ ἐκπολιτιστικοῦ συλλόγου τοῦ νησιοῦ.

Ἀπό ἐδέσματα, φάε κόσμε. Τριάντα κατσίκια σφάχτηκαν, σειρά τὰ κοκορέτσια ἐτοιμάστηκαν. Καί μετά τὰ μαγειρευτά. Κρέσ πατατάτο καί κρέσ πιλάφι. Καί χορσταλίσματα. Κι ἀπό σαλάτες καί τὰ καθέκαστα ὧν οὐκ ἔστι ἀριθμός.

Πάντως ἡ Μαντώ ἀποκαλύφθηκε τελικά πολύ καπριτσιόζα. Ζήτησε κουμπάρους της νά εἶναι ὁ Κόνι. Αὐτό πιά τό θεώρησε ἐκεῖνος τό ἄκρον ἄωτον τῆς αὐθάδειας καί τῆς σκληροκαρδίας. Ὁ Ἄλεξ διάλεξε γιά κουμπάρα του τή Βαγγελιώ, τή γκαρσόνα τοῦ «Καρακάς», πού πολὺ τόν διασκέδαζε μέ τὰ ὠραῖα φαγητά, πού κάθε τό-

σο έκανε κατά παραγγελιά του, αλλά και τά τραγούδια, τούς χορούς και τίς πλάκες της.

Ό Μάικ ανέλαβε τό δύσκολο έργο νά πείσει τόν Κόνι νά ανταποκριθεί σέ μίαν άκόμη έπιθυμία τής νύφης. Τόν πέτυχε μιά μέρα στό λιμάνι.

- Κόνι, σέ θέλει ή Διαμάντα κουμπάρο.

- Τρελλάθηκαν; Ή Μαντώ πρέπει νά σάλεψε. Καί μόνο πού τό σκέφτηκε...

- Έλα, ρέ Κόνι, μή κάνεις έτσε νά.

- Άποκλείεται. Ούτε στό γάμο της θά πάω.

- Κόνι στάσου στό ύψος σου. Ούλο τό χωριό έτοιμάζεται μέρα νύχτα γι' αυτό τό γάμο.

- Έ, όχι, Μάικ, δέν θά μέ έκβιάσει κατ' αυτόν τόν τρόπο... Έκμεταλλεύεται τά αίσθήματά μου έπειδή τήν αγαπώ.

- Ξέρεις γυναίκα πού δέν έκμεταλλεύεται τά αίσθήματά μας;

- Όχι καί μέ τίποτε!

- Στάσου, ρέ Κόνι, έδω ήστήσαμεν όλόκληρο σενάριο ν μέ σένανε κουμπάρον.

- Άλλάξτε τό σενάριο!

Ό Μάικ έφυγε τελικά άπραγος κι έφερε στή Βαγγελιώ τά κακά μαντάτα.

- Άσε, Μάικ, θά παραφυλάω έγώ σά θά πογυριστει άφ' τό λιμάνι.

Κι όταν μετά καμιά ώρα περνοῦσε εκείνος τόν φώναξε μέσα.

- Πότεν ήφαγες τελευταία φοράν πατατοσαλάτα, Κόνι;

- Ούτε καν θυμάμαι.

- Θωρεϊς τηνε; τοῦ έδειξε μιά γεμάτη γαβάθα.

- Για ποιόν τήν έκανες;

- Πάρτον στό γάμο σου νά πει σου καί τοῦ χρόνου.

- Για μένα;
- Μάντεψε τρεῖς φορές.

Τοῦ ἔκανε καί μπιφτέκια, χόρτα σαλάτα καί τοῦ κέρασε τό κόκκινο βαρελίσιο κρασί της. Ἐφαγε ἐκεῖνος μέ ὄρεξη. Μετά ἔπιασε κουβέντα μαζί του.

- Κόνι, ἐμεῖς σέ ἀγαπήσαμε ἀφ' τήν πρώτην μέρα πού ἤρτες ἐδωνά. Καί εἵμαστε περήφανοι πού ἕνας μορφωμένος ἄνθρωπος ὡσάν καί σένα μένει κοντά μας. Καί χαιρόμαστε νά σέ ἀκοῦμε σάν μιλεῖς. Γιατί ἐσύ ἔχεις γνώση. Ξέρεις τί λέει ὁ κόσμος; Τό εἶπε ὁ Κόνι! Εἶναι νόμος. Δέν χωράει ἄλλη γνώμη.

Συγκινήθηκε ἐκεῖνος. Τήν χτύπησε ἐλαφρά στήν πλάτη.

- Κι ἐγώ σᾶς ἀγαπῶ.
- Τό ξέρουμε. Καί γι' αὐτό πρέπει νά μᾶς κρίνεις μέ ἐπιείκεια. Καί τήν Μαντώ. Ὅσο καί ἂν σέ πόνεσε. Κι αὐτή πονᾷ. Ἄκουσε ἐμένανε πού 'μαι γυναίκα. Γνωρίζω το καλά. Ὑποφέρει περισσότερο ἀπό ὅ,τι μπορεῖς νά φανταστεῖς ἐλόγου σου.

- Τά 'θελε καί τά 'παθε.
- Σωστά... Ἀλλά μή τῆς κάνεις τή ζωήν πιό δύσκολην. Καί κάνε το καί γιά μᾶς οὕλους. Ξέρεις τήν τρέλλα μας γιά τά γλέντια.

- Δέν μοῦ εἶναι καθόλου εὐκολο, Βαγγελιώ.
- Τό ξέρω. Μά, Κόνι, εἶναι καί τιμὴ γιά σένα. Ἡ Μαντώ σέ θέλει δίπλα της. Μή τήν πικράνεις. Καί εἶναι προσβολή καί σέ μένα πού θά 'μαι ἡ κουμπάρα σου.
- Τό τί εἶναι προσβολή καί τί ἐπιτρέπεται νά κάνω, Βαγγελιώ, ἄσε νά τό κρίνω ἐγώ.

Τελικά δέν θά ἦτανε αὐτός πού θά κατάστρεφε τό γάμο καί τό γλέντι. Δέχτηκε μέ κρύα καρδιά.

Τό τελευταῖο καπρίτσιο τῆς Μαντῶς ἦταν νά δοκιμαστεῖ τό ζευγάρι σύμφωνα μέ ἕνα παλιό τοπικό ἔθιμο. Ξεχασμένο γενιές καί γενιές...

Στό δρόμο ἀπό τό χωριό στό παρεκκλήσι ὑπῆρχε ἕνα ρυάκι καί ἔπρεπε οἱ μελλοντοίμοι νά πηδήξουν ἀπό τή μιά ὀχθη στήν ἄλλη. Αὐτό ἦταν κριτήριο λεβεντιάς καί ἱκανότητας. Ὅποιος δέν μπορεῖ νά πηδήξει ἕνα ρυάκι, πολλά ἄλλα ἐμπόδια δέν μπορεῖ νά ξεπεράσει στό γάμο του.

Ἐφτασε ἡ ὥρα ἡ καλή. Ὁ Ἄλεξ καθόταν σ' ἀναμμένα κάρβουνα, καθῶς φοβόταν μήν καθυστερήσει τό πρότζεκτ, λόγω τῆς γνωστῆς ἀσυνέπειας τῶν κατοίκων σέ σχέση μέ τό χρόνο. Γι' αὐτό ὄρισε δώδεκα ἀκριβῶς νά βρίσκονται τά ὄργανα στό σπίτι του. Καθόντουσαν ὅλοι στά πεζούλια τῆς μακριᾶς σκάλας καί τότε ἐφάνιστηκε αὐτός στήν ἐξώπορτα. Βρακοφόρος καί μέ φέσι, ἔλαμπε, ὅπως οἱ ἥρωες τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ ἀγῶνα στίς κορνίζες.

Ξεκίνησαν. Μπροστά τό κλαρίνο καί τό βιολί, ὕστερα τό οὔτι καί τό τουμπελέκι, μετά τό μπουζούκι καί ἡ γκάιντα. Ἀπό πίσω ὁ Ἄλεξ, δεξιά του ἡ κουμπάρα ἡ Βαγγελιώ, ἀριστερά ὁ Μάικ ὁ προξενητής. Κι ἀπό πίσω μερικοί συγγενεῖς του καί ἄλλοι χωριανοί. Κατέβηκαν τό μονοπάτι καί παίζοντας διέσχιζαν τήν πλατεῖα. Ἐκεῖ στή μέση στάθηκαν γιά λίγο νά παίξουν. «Σᾶς πῆραμε τήν πέρδικα μέσ' ἀπ' τή γειτονιά σας, πού κελαηδοῦσε τό πρωῒ καί ἐξύπνησαν τήγ γενιά σας». Ὅλοι γύρω χτυποῦσαν παλαμάκια καί ἀκολουθοῦσαν στό δρόμο κατά μῆκος τῆς παραλίας μέχρι νά φθάσουνε στό σπίτι τῆς Μαντῶς, ἐπαναλαμβάνοντας κάθε τόσο τό ἴδιο τραγού-

δι. Κάτω από τήν πόρτα της σταμάτησαν. Τότε ἄρχισαν τά κορίτσια νά τραγουδοῦν ἀπό τό μπαλκόνι τῆς νύφης «Ἐσεῖς ἔν τήν ἐπήρατε μέ τήν παλικάριά σας, μόνον σᾶς λυπηθῆκαμεν ἀπό τά δάκρυά σας».

Στόν πρῶτο ὄροφο τό στόλισμα τῆς Μαντῶς εἶχαν ἀναλάβει τέσσερεις ἐλεύθερες κοπέλες. Τῆς ἔβαλαν μακριά, καφέ μέ ρίγες, μεταξωτή φορεσιά πού ἔφθανε κάτω μέχρι τά παπούτσια της, ἓνα ἐπίσης μεταξωτό καπελάκι κι ἓνα ἄσπρο πέπλο, πού σκέπαζε τοὺς ὤμους της μέχρι τή μέση. Κι ὅταν σταμάτησε ἡ μουσική τοῦ γαμπροῦ καί περίμεναν νά κατέβει ἡ νύφη, ἄρχισαν οἱ κοπέλες νά τραγουδοῦν: «Ὅσοι βρισκόμαστεν ἐδῶ καί συγγενεῖς καί φίλοι, νά δεηθοῦμε τοῦ Θεοῦ τόγ Γαβριήλ νά στείλει. Πού ἔν ἄγγελος χαροποιός, διά νά εὐλογῇσαι τά στέφανα τῶν νιόνυμφων, νά μᾶς χαροποιήσει».

Καί φάνηκε στό κεφαλόσκαλο. Λυγερόκορμη, μέση δαχτυλίδι, τό μεταξένιο φόρεμα ν' ἀνοίγει τριγωνικά πρὸς τά κάτω, τό στῆθος νά τεντώνει τίς χρυσοῦφαντες δαντέλες, ὁ λαιμός, τό μακρουλό φιλντισένιο πρόσωπο, τά χεῖλη τριαντάφυλλο, ἡ λεπτή μύτη, τό μέτωπο κορῶνα, τά πυρόξανθα μαλλιά πεσμένα στοὺς ὤμους, δροσάτη καί βελούδινη, ἀρχοντική καί ἀέρινη. Τοὺς κοιτοῦσε μέ ἀγάπη καί τρυφερότητα, καί ἡ λάμψη τῶν ματιῶν της χρύσωνε τόν περίβολο. Σώπασαν οἱ πάντες, κόπηκαν τά εἰρωνικά χαμόγελα, κρατήθηκαν οἱ ἀναπνοές. Πολλοί ἀλληλοκοιτάχτηκαν μέ μάτια θλιμμένα, πού ἔβγαζαν ἓνα «κρίμα» καί ἓνα «γιατί»... Ἀλλά ἐκείνη ἄρχισε ἀνάλαφρα νά κατεβαίνει τά σκαλοπάτια καί τοὺς ἔλεγε μέ τό χαμόγελό της: «Δέν πειράζει, ἀκόμα κι ἔτσι ὥραϊα εἶναι...».

Ὁ Ἄλεξ τήν κοιτοῦσε καί δέν ἐμπιστευόταν τά μάτια του. Παντρεύεται αὐτήν τήν κόρη, αὐτή τή γυναῖκα; Γί-

νεται τό αδύνατο, δυνατό. Τό οὐράνιο γήινο, τό ἀγγελικό ἀνθρώπινο; Ἡ μήπως ὅλα αὐτά εἶναι ἓνα παραμύθι, μιὰ παράσταση, ὅπως κάποτε στό σχολεῖο, πού παίζανε θέατρο, αὐτός παρίστανε τό βρακοφόρο πολεμιστή καί ἡ μάνα τῆς Μαντῶς τήν σκλαβωμένη Ἰκαρία, πού αὐτός ἀπελευθέρωσε, θαλασσώνοντας τοὺς Τούρκους. Ποιά εἶναι ἡ πραγματικότητα καί ποιό τό ὄνειρο;

Τή κοιτοῦσε σιωπηλός, μέ ὀρθάνοιχτα μάτια, μή μπορώντας οὔτε τήν πραγματικότητα νά δεχθεῖ οὔτε τό ὄνειρο νά τaráξει. Κι ἤρθε ἐκείνη, στάθηκε δεξιά του καί πέρασε ἥρεμα τό ἀριστερό της χέρι κάτω ἀπό τό μπράτσο του.

Χειροκροτήματα ἀκούστηκαν ἀπό παντοῦ. Ἀλλά ὄχι χειροκροτήματα χαράς. Ἡ καλύτερα χαρά πού βάραινε ἡ πίκρα. Πονεμένη χαρά. Χαρά πού σκλαβώνει. Πού γεννᾷ τήν πεθυμιὰ νά κάνεις τά πάνω κάτω. Τήν ἀλήθεια ψέμα, καί τό ψέμα ἀλήθεια. Καί γεμάτη εὐγνωμοσύνη, γιά τή θυσία τοῦ πιό τρυφεροῦ παιδικοῦ ὄνειρου. Ἀλλά καί θλίψη γιά τήν ἀπάνθρωπη τιμωρία, τῆς πιό ἀνθρώπινης λαγνείας.

Ἀδύνατο νά μιλήσει ὁ Ἄλεξ. Προχωροῦσε βουβός δίπλα στή Μαντῶ, καί μαζί μ' αὐτόν ὅλοι. Τά ὄργανα σιωποῦσαν. Ὁ γάμος καί τό πανηγύρι μεταμορφώθηκε σέ νεκρώσιμη ἀκολουθία. Δίπλα στοὺς γονεῖς τῆς Μαντῶς, ἓνα βῆμα πίσω ἀπό τή νύφη, ὁ Κόνι, σκιά τοῦ ἑαυτοῦ του. Ἀκόμη καί ὁ Μάικ τά χρειάστηκε. Γλέντι ἤθελε νά ὀργανώσει, γέλιο καί χαρά, πανηγύρι καί χορό εἶχε στό νοῦ του. Τοῦ ξέφυγε ἡ κατάσταση. Ἀλλά σφίχτηκε, πῆρε βαθεῖα ἀναπνοή καί φώναξε σά λύκος:

- Ἔ, ὄργανα, σήμερα γάμος γίνεται...

Οἱ ὀργανοπαῖχτες ἄρπαξαν τό τραγούδι. «Σήμερα γάμος γίνεται...» Οἱ ἄνθρωποι ἄρχισαν νά ξελασκάρουν. Νά

σιγοτραγουδοῦν μαζί μέ τή μουσική καί νά χειροκροτοῦν κάθε τόσο. Φτάσανε τήν ἄκρη τοῦ χωριοῦ καί συνέχισαν στό δρομάκι πρός τό ἐκκλησάκι τοῦ Ἁν-Νικόλα.

Τό κλαρίνο, πού ὀδηγοῦσε τή νυφοπομπή, σταματοῦσε κάθε τόσο, γυρνοῦσε καί κοίταζε πίσω πρός τή μεριά τῶν νεονύμφων καί ἔπαιξε ὅλο καί καινούριους ρυθμούς. Ζωντάνεψαν οἱ ψυχές, γέλασαν τά πρόσωπα, τεντώθηκαν τά λαρύγγια.

Στά μισά τοῦ δρόμου βρισκόταν τό ρυάκι, πού ἔπρεπε νά περάσουν πηδώντας νύφη καί γαμπρός. Ὁ Μάικ ἔδωσε ἐντολή νά σταματήσουν τά ὄργανα. Ζήτησε ἀπό ὅλους νά σωπάσουν, γιά νά μή ἐμποδίσουν τοὺς μελλόνυμφους στό μεγάλο σάλτο τῆς ζωῆς τους. Ἐρριξε καί μιὰ γρήγορη ματιά, ἂν τό φρέσκο τσιμεντάκι ἀριστερά στό χεῖλος τοῦ ρυακιοῦ ἦταν καλά καμουφλαρισμένο.
- Πρῶτα νά πηδήξει ἡ νύφη! πρόσταξε.

Ἡ Μαντώ προχώρησε στή μέση τοῦ δρόμου, ἔκανε ἓνα μικρό πηδηματάκι, πάτησε σέ μία πέτρα πού ἦταν περίπου στό μέσο τοῦ ρυακιοῦ καί πήδηξε στήν ἀπέναντι μεριά.

- Ζαβολιά, φώναξε ὁ Μάικ. Πάτησε στή μέση.

- Ἐχω μακρὺ φόρεμα κι αὐτό δυσκολεύει, τοῦ ἀπάντησε χαμογελαστή ἐκείνη.

Ἀπ' ὅλο τόν κόσμο ἀκούστηκε μιὰ μεγάλη φωνή.

- Ναί, ναί, σωστό, ἐπιτρέπεται σ' αὐτή.

Μπῆκε στή μέση νά τήν ὑπερασπιστεῖ καί ὁ Ἄλεξ.

- Μάικ, οὔτε σύ μπορεῖς νά πηδήξεις μέ τόσο μακρὺ φόρεμα.

- Ἐντάξει, ἐντάξει. δέν ἐπέμεινε περισσότερο. Ἡ σειρά σου τώρα, Ἄλεξ.

Ἡ Μαντώ ἀπὸ τήν ἀπέναντι μεριά τόν παρατηροῦσε μέ κομμένη τήν ἀνάσα. Ἐκεῖνος πλησίασε στό χεῖλος

τοῦ ρυακιοῦ καί μέτρησε τήν ἀπόσταση. Ἔλαμψε ἀπό σιγουριά. Ὑπολόγισε ὅτι παίρνοντας λίγη φόρα, καί πατώντας στήν ἄκρη τοῦ τσιμέντου, θά κατάφερνε νά τό πηδήξει. Συγκεντρώθηκε, ἔκανε τρία γοργά βήματα, καί πάτησε μέ δύναμη στό χεῖλος τοῦ ρεματιοῦ.

Ἀκούστηκε ἓνα κράκ, τό τσιμεντάκι κατάρρευσε, καί ὁ Ἄλεξ βρέθηκε μέχρι τή μέση στό νερό. Ὁ γέλωτας τράνταξε γῆ, οὐρανό καί θάλασσα.

«Κρίμα! Κρίμα! Κρίμα!»

Τό πρόσωπο τοῦ Ἄλεξ εἶχε πετρώσει. Ἐτρεξε ἀμέσως ὁ Μάικ νά τόν βγάλει. Ἀλλά αὐτός δέν δεχόταν βοήθεια ἀπό κανένα. Προσπάθησε ν' ἀνέβει κόντρα στό ρεῦμα, πρὸς τή μεριά τοῦ σπασμένου γεφυριοῦ, ἀλλά δέν τά κατάφερε. Ὑστερα γύρισε πρὸς τή θάλασσα καί προχώρησε λίγο, ἐκεῖ πού πλάταινε. Μπόρεσε νά βγεῖ στά χωράφια. Πανδαιμόνιο. Ἄλλοι γελοῦσαν, ἄλλοι χειροκροτοῦσαν, ἄλλοι γιουχαίζαν, ἄλλοι φώναζαν «δέ πειράζει, δέ πειράζει».

Ὁ Μάικ πλησίασε τόν Ἄλεξ.

- Πᾶμε ν' ἀλλάξουμε, φίλε μου, καί θά κάνουμε μετά ἓνα τρικούβερο γλέντι. Γάμος βέβαια δέν μπορεῖ νά γί-
νει! Ἀλλά θά τό γιορτάσουμε...

Ἐκεῖνος ὅμως τόν κοιτοῦσε παγερά.

- Δέν μέ ἀφορᾷ...

- Ἀδελφέ Ἄλεξ, σφαχτάρια, μουσικές, βραστά καί δέ θά τό γλεντήσουμεν;

- Ἀπολαῦστε τα, τά προσφέρω ἀπό καρδιᾶς. Ἐγώ ὅμως εἶμαι ἔξω. Off. Αὐτό ἦταν, Μάικ. Τό παιχνίδι τέλειωσε. Εἶμαι ἓνας ἀποτυχημένος. Ἐνας looser.

Πάλι τά χρειάστηκε ὁ Μάικ.

- Ἄλεξ ἀδελφέ, τί μᾶς τσαμπουνᾶς τώρα. Ἐλα νά γλεντήσουμε. Νά φάμεν, νά πιοῦμεν, νά τραγουδήσουμεν.

- Μάικ, είσαι ο καλύτερός μου φίλος. Έκτιμῶ ὅσα ἔκανες γιὰ μένα. Σέ παρακαλῶ ὅμως, μὴν ἐπιμένεις... "Επαιξα κι ἔχασα. Τελεία καὶ παῦλα.

- Πολύ κατάκαρδα τὰ παίρνεις, Ἄλεξ.

- "Οχι. Ἀπλά, ξέρω νά χάνω.

Τότε παρενέβη ἡ Μαντώ:

- Ἄλεξ, θέλω νά χορέψουμε τὸν πρῶτο χορό μαζί.

- "Οχι, Διαμάντα. Ἐγὼ ἀποχωρῶ.

- Τότε γλέντιν ἔν γίνεται!

Πάγωσαν οἱ πάντες. Τὰ βλέμματά τους στράφηκαν στὸν Ἄλεξ. Ἐκεῖνος εἶχε τὸ δικό του καρφωμένο στή Μαντώ. Τὸν κοιτοῦσε μέ γλύκα. Ἦταν σοβαρή. Πολύ σοβαρή. Τὰ μάτια της τοῦ ἔβγαζαν ζεστασιά, κατανόηση, συμπάθεια. Ἀλλά καὶ τρυφερότητα. "Οχι ἀκριβῶς ἐκείνη πού θά ἐπιθυμοῦσε. Τοῦ ἔλεγαν ὅμως, ἀνήκεις ἐδῶ Ἄλεξ, ἀνήκουμε ὅλοι μαζί, εἴμαστε ἐνότητα, καὶ στά καλά καὶ στά κακά. Καὶ στά εὐχάριστα καὶ στά δυσάρεστα.

"Ενιωσε πῶς ἡ μοῖρα τοῦ χάρισε τὴν μοναδική εὐνοια, νά ἀποφασίσει αὐτός γιὰ τὸ καλὸ ἢ τὸ κακὸ τοῦ χωριοῦ. Τὴ χαρὰ καὶ τὴν εὐτυχία ἢ τὴ δυστυχία τῶν συγχωριανῶν. Μαζί καὶ τῆς Μαντῶς.

Ἐνέδωσε.

- Ἐντάξει, Διαμάντα. Ἀλλά μόνο ἓνα χορό.

Χαρᾶς εὐαγγέλια. Χειροκροτήματα ἀπὸ παντοῦ: «Μπράβο, Ἄλεξ! Μπράβο!»

"Ὡσπου νά πάει, νά βγάλει τὴν μασκαράδα, νά βάλει κανονικὴ φορεσιά καὶ νά γυρίσει, τὸ γλέντι εἶχε ἀνάψει. Οἱ καλεσμένοι τραγουδιστὲς βάλανε μπρὸς τὰ γαμήλια ἄσματα. Σταμάτησαν ὅμως μόλις ἐμφανίστηκε ὁ Ἄλεξ. Ἡ Μαντώ σηκώθηκε νά τὸν ὑποδεχτεῖ. Τὸν ὁδήγησε στή μέση τῆς ἀλάνας. Ἐκεῖνος στάθηκε κορδωμένος ἀπέναντί της, ἔπιασε τὸ ἓνα χέρι της καὶ

έβαλε τό άλλο άπαλά στή πλάτη της. Τά όργανα έπαιζαν τήν κομπαρσίτα. Καί τό ζευγάρι άρχισε νά γλιστράει κυματιστά στό έδαφος. Ό κόσμος όλος γύρω τους χειροκροτοϋσε. Ή Μαντώ τοϋ χαμογελοϋσε. Ό Άλεξ μέ κάθε στροφή έλαμπε όλο καί περισσότερο. Καί μέ πιό πολύ ζωντάνια καί όρμη στριφογύριζε τήν νύφη.

Στό τέλος τοϋ χοροϋ έκανε μιά βαθιά υπόκλιση στή Μαντώ, ύστερα γύρισε τό βλέμμα του στους συγχωριανούς του καί τούς χειροκρότησε κι αϋτός. Άνάσταση έγινε. Χαρά καί λύτρωση γιά όλους.

- Άλεξ! Άλεξ! ακούγονταν από παντοϋ.

Φωνές, τσιρίδες, σφυρίγματα. Χαλοϋσε ό κόσμος.

- Σās εύχαριστῶ! Σās εύχαριστῶ! απολάμβανε εκείνος τήν αποθέωσή του.

Τοϋ ζήτησαν νά μείνει καί νά γλεντήσει μαζί τους. Άλλά σ' αϋτό ἦταν ανένδοτος.

- Όχι. Όχι. Φάτε καί πιέτε έσεις. Τά προσφέρω μέ τήν ψυχή μου!

Είπε καί έφυγε. Λίγο σκυθρωπός. Άλλά περήφανος. Έκανε στους συγχωριανούς του τό καλύτερο τραπέζι πού έγινε ποτέ στό νησί.

Λίγο άργότερα έφυγε καί ἡ Μαντώ νά βγάλει τά νυφικά της. Γύρισε φορώντας ένα κοντό μαϋρο ρουχαλάκι, πού τέλειωνε μισή πιθαμή πάνω από τό λεπτό της γόνυ καί τό βαθύ ντεκολτέ του κάλυπτε μέ δυσκολία τό πλούσιο στῆθος καί τήν ανάγκαζε κάθε τόσο νά ανεβάξει προσεκτικά τό στηθόδεσμο, μιά καί τό φόρεμα γλιστροϋσε προς τά κάτω έπειδή δέν διέθετε τιράντες γιά νά τό κρατοϋν στή θέση του.

Τά μάτια όλων καρφώθηκαν πάνω της. Ἡ γυναίκα! Θαύμαζαν οἱ ἄνδρες.

Οἱ χωριανοί ἐν τῷ μεταξύ ἦταν στρωμένοι στά τραπέζια. Ἡ Μαντώ μέ τό πατέρα, τή μάνα καί τό θεῖο της, κάθισαν στή μέση. Δίπλα τους ὁ παπᾶς, παραδίπλα ἡ Βαγγελιώ καί ὁ Κόνι. Τά ὄργανα πῆραν θέση στή μέση τῆς ἀλάνας, ἀπέναντι ἀπό τή Μαντώ καί τοὺς δικούς της, καί ἄρχισαν νά παίζουν λαϊκά τραγούδια τοῦ νησιοῦ. Δυό νεαρές κοπέλες φέρανε στή Μαντώ καί στοὺς γύρω της πιάτα μέ ψητό καί ποτήρια μέ κρασί.

Μόλις εἶδε ὁ παπᾶς τό ὥραϊο φαγητό μπροστά του, ἀγανάκτησε μέ τή φορεσιά του.

- Μεγάλο βάσανον τό ράσον, εἶπε

Μέ μία κίνηση τό ἔβγαλε. Μέ μία δεύτερη ξεφορτώθηκε καί τό ζωστικό του. Τό καλυμμαύχι τό εἶχε ἔτσι κι ἀλλιῶς βάλει ἀπό τήν πρώτη στιγμή στό ξυλοτράπεζο. "Υστερα τράβηξε μέ δύναμη τά γένια του. Ξεκόλλησαν. Τράβηξε καί τό μουστάκι του." Ἐφυγε κι αὐτό.

- Νά φάω ὥσάν ἄνθρωπος..., ψιθύρισε.

Ὁ Κόνι δέν πίστευε τά μάτια του. Κοίταξε τή Βαγγελιώ μέ ἀπορία:

- Δέν εἶναι παπᾶς;

- Παπαγιός, διαόλου ἐγγόνι! γέλασε ἐκείνη.

- Δέν καταλαβαίνω.

- Τί νά καταλάβεις; Τά ράσα εἶν' τοῦ πατέρα του, ἀτός εἶναι παρᾶς. Δέν βλέπεις πῶς τό κούτελόν του τόφαεν ἡ ἀρμύρα;

- Καί γιατί μασκαρεύτηκε τότε παπᾶς;

- Γίνεται γάμος μέ δίχως τόν παπᾶν;

- Μά αὐτός εἶναι θεομπαίχτης!

- Καί ὁ γαμπρός εἶναι γεροξεκούτης...

- Καί πάλι δέν καταλαβαίνω...

- "Έλα ρέ Κόνι. Στήν Ίκαρία βρίσκεσαι. Έμεῖς ἐδῶ ζοῦμεν καὶ γλεντοῦμεν. Δέν τά παίρνουμε οὔλα τοῖς μετρητοῖς. Τρία πανηγύρια ἔχει οὔλα κι οὔλα τό χωριό μας." Ε, στήνουμε καί καμιάν μηχανήν, γιά νά γιορτάσουμε ἐνδιάμεσα.

Ὁ Κόνι ἔμεινε στήλη ἄλατος. Αὐτό δέν εἶναι δυνατόν. Μία συνωμοσία, στήν ὁποία συμμετέχει ἓνα ὁλόκληρο χωριό, ἐναντίον ἑνός ἀνθρώπου πού κανένα δέν ἔβλαψε. Καί πού ταλάνισε αὐτόν τόν ἴδιο ἓναν γεμᾶτο μήνα.

- Ἐγώ φεύγω. Πιεῖτε, φᾶτε, σκάστε...

- Μή μᾶς χαλάσεις τώρα ἐσύ τό κέφι. Ἐτσι κι ἄλλιῶς παραλίγο νά γενεῖ τραγωδία.

- Εἶναι τραγωδία! Εὐτελίσσαμε τόν ἀνθρωπο καί γλεντᾶμε εἰς βάρος του.

Ἡ Βαγγελιώ ἦταν ὅμως ρωμαλέα. Τόν πάτησε μέ δύναμη στούς ὤμους νά καθίσει. Πλησίασε στ' αὐτί του:

- Μή τό κάνεις αὐτό στή Διαμάντα. Ἀρκετά ὑπέφερε τό κορίτσι. Ἐχει ὑποστεῖ οὔλην αὐτήν τήν ταλαιπωρίαν γιά τήν τρέλλα μας. Θέλεις τώρα νά τήν ξεκάνεις ἐσύ; Ὅσο γιά τό γλέντι πού πληρώνει ὁ Ἄλεξ, μικρό τό κακό. Ἐχει αὐτός λεφτά νά θρέψει ὁλόκληρην τήν Ίκαρίαν γιά ἑκατό χρόνια. Ἄλλωστε μᾶς τό προσφέρει ἀπό καρδιάς. Τό εἶπεν ὁ ἴδιος ὁ ἀνθρωπος.

Ὁ θυμός του δέν μποροῦσε νά καταλαγιάσει. Καλά, ξεχνᾶμε τόν Ἄλεξ, τή δικιά του τήν ταλαιπωρία τή σκέφτηκε κανεῖς; Πόσα ὑπέφερε ἓναν ὁλόκληρο μήνα, πόσο βασανίστηκε, πόσο βλαστήμησε, πόσο μάτωσε ἡ καρδιά του;

Ἡ Βαγγελιώ τοῦ γέμισε τό ποτήρι καί τσούγκρισε μαζί του.

- Ἄσπρο πάτο.

Τό ἄδειασε. Ἐκείνη τοῦ τό ξαναγέμισε. Τό ἔπιε κι αὐτό.

- Άσε τή Διαμάντα νά συνέρτει λίγον καί πάρε την ύστερι νά χορέψεις μαζί της. Δέν μπορείς νά φανταστείς πόσον υπόφερεν ή καημένη. Κόνι, σέ αγαπάει...

Φούσκωνε καί ξεφούσκωνε εκείνος. Κουνοῦσε ξερβά δεξιά τό κεφάλι του, άνεβοκατέβαζε τά φρύδια του.

- Ή έγώ τρελλάθηκα ή μέ τρελλό κόσμο έμπλεξα.

- Μιά χαρά είσαι καί σύ, μία χαρά είμαστε καί έμεΐς. Άγαποῦμε τό γλέντι καί μᾶς ἀρέσουν οί πλάκες. Καμιά φορά ἴσως νά τό παρακάνουμε καί λιγάκι. Ή νά μᾶς ξεφεύγει κάπως ὁ έλεγχος. Άλλά, ὅταν πέφτει ή αὐλαία, ὑπάρχει γέλιο.

Άφοῦ μοιράστηκαν τά πιάτα, ἔφαγαν οί ἄνθρωποι πρῶτα τά ψητά καί τίς σαλάτες καί, πρίν προσφερθοῦν τά μαγειρευτά, στήσανε τό χορό. Στήν ἀρχή τά χορευτικά συγκροτήματα καί μετά οί χωρικοί. Οί ὀργανοπαῖχτες είχαν μπροστά τους δυό τραπεζάκια μέ μεζέδες καί ποτά, τσιμπολογούσανε, πίνανε καί παίζανε ἀσταμάτητα.

Σέ λίγο ἦρθε καί κάθησε δίπλα του ὁ Μάικ. Δέν ἦταν καί τόσο τροπαιοῦχος.

- Τό παρατράβηξα, Κόνι, τό σχοινίν. Άλλά ξέρεις, έμεΐς ζοῦμεν μέ ὅ,τι ἔχουμε. Μέ ὅ,τι μποροῦμε. Τό χρῆμα δέν τό πολυὑπολογίζουμε... Κι ὅταν κανείς κομπάζει μ' αὐτό, τοῦ κάνουμε καί μίαν ψυχρολουσίαν...

- Δέ χρειαζόταν νά εἶναι τόσο ἄγρια.

- Συμφωνῶ. Άλλά ἔτσι εἶναι ή ζωή. Ή πραγματικότητα καμιά φορά ξεπερνάει τή φαντασία. Δέν παρακολουθεῖς τηλεόραση; Δέν βλέπεις τά ρεάλιτυ σόου; Άκόμα καί ἄνθρώπους σκοτώνουν μπροστά στά μάτια σου, ἅμα λάχει...

- Έσεῖς δέν τό κάνατε ἐπί τῆς ὀθόνης, ἀλλά στήν πραγματικότητα.

- Ναί, ἀλλά έμεΐς στό τέλος γελοῦμε.

Εἶχε ἀνάψει γιά καλά τό γλέντι, ὅταν τά ὄργανα ἄρχισαν τόν ικαριώτικο χορό. Τό βιολί ἔπαιζε ἀσταμάτητα τόν ἴδιο καί τόν ἴδιο σκοπό, χωρίς διακοπές. Τά πόδια πετοῦσαν μέ κάποια δυσκολία στήν ἀλάνα, κι ἦταν ἀπίστευτο, πῶς μπορεῖ νά ἐπαναλαμβάνεται πάντα ὁ ἴδιος σκοπός καί οἱ ἀνθρώποι νά ἐνθουσιάζονται ὅλο καί περισσότερο, νά χορεύουν ὅλο μέ περισσότερη ζωντάνια. Ἀκόμα καί ὁ Κόνι σπκώθηκε. Πιάστηκε ἀνάμεσα στή Βαγγελιώ καί τόν Μάικ καί χοροπηδοῦσε, λιγουλάκι ἄτσαλα, ἀλλά τά κατάφερνε μιά χαρά. Κάποια στιγμή συνέλαβε τή ματιά τῆς Μαντῶς νά τόν παρατηρεῖ, νά τόν θαυμάζει καί νά τόν χαίρεται. Πῶς καταπραΰνει τήν ψυχή μου αὐτή ἡ γυναίκα... Μέχρι πρίν λίγο ἤθελα νά τήν κάνω χίλια κομμάτια. Καί νά τήν πετάξω στή θάλασσα, νά θρέψω τά ψάρια μέ τίς σάρκες της. Καί τώρα, τίποτε στόν κόσμο δέν θέλω περισσότερο, ἀπό νά τή σφίξω στήν ἀγκαλιά μου. Καί ἡ ματιά της αὐτό λέει: "Ελα, πάρε με. Γαμπρός στή θέση τοῦ ἐκλιπόντος γαμπροῦ...

Πῆγε καί τή σήκωσε νά χορέψει.

- Μπροστά. Νά σύρει τό χορό! φώναξε ἡ Βαγγελιώ.

"Ἔτσι κι ἔγινε. Τήν κρατοῦσε ὁ Κόνι κι ἐκείνη χόρευε ἀσταμάτητα. Τό σῶμα της φιδίσιο. Ἐκανε τά τσακιστά βήματα, τίς στροφές καί τά γυρίσματα, ἀνοιγότανε στό χῶρο, ἀποκαλύπτονταν λίγο οἱ θησαυροί τοῦ κορμιοῦ της κι ἔδινε νόημα στόν ὑπέροχο χορό καί σκοπό. Οἱ χωριανοί θαύμαζαν τήν ὠραία κόρη, δικιά τους χαρά, τιμή καί δόξα. Ὁ Κόνι κάθε φορά πού τόν κοιτοῦσε, κάθε φορά πού τοῦ χαμογελοῦσε, ἐνοιωθε πῶς τόν τραβάει ἀπό τήν κόλαση πού ἦταν βυθισμένος, καί τόν ἀνεβάζει, τόν ἐκσφεντονίζει σέ ἀπρόσιτους οὐρανούς.

Τό γλέντι τράβηξε ὥς τά μεσάνυχτα καί βάλε. Ἐφάγαν, ἤπιαν, χόρεψαν, τραγούδησαν. Ὁ Κόνι θαύμαζε

κάθε τόσο τή Μαντώ, πού απολάμβανε τό άνεκπλήρωτο παιδικό της όραμα, άν καί έλειπε ό έκλεκτός γαμπρός, πού τόσο κοντά της ήταν.

Οί δύο τους έφυγαν τελευταίοι. Προχωρούσαν σιωπηλοί στό χωματόδρομο. Έκείνος άναπολούσε τά όσα πέρασε τίς τελευταίες μέρες. Φοβερά σκαμπανεβάσματα. Ένοιώθε τσαλακωμένος. Σάν νά τόν άλεσαν στόν μύλο. Συλλογιζόταν: Μπορεΐ τελικά νά έγιναν όλα αυτά γιά νά με φέρει ή Μαντώ πιό κοντά σ' αύτή. Νά τής άνοιχτώ άπόλυτα. Νά μέ γνωρίσει άκόμα καλύτερα. Νά μέ τρομάξει, νά μέ κλονίσει, γιά νά σπάσω τά δεσμά πού σκλαβώνουν τήν ψυχή μου. Μπορεΐ νά ήταν άναγκαΐο νά περάσω διά πυρός. Νά έγκλιματιστώ κι έγώ σ' αύτόν τό χώρο καί νά τόν δεχτώ έτσι όπως πραγματικά είναι. Νά γίνω ένα μ' αύτούς. Γιατί μέχρι τώρα ήμουν ξένο σώμα. Μ' αύτά πού πέρασα προσγειώθηκα. Έγκλιματίστηκα.

Όταν μπήκαν στήν άκρη τοϋ χωριού σταμάτησε εκείνη καί τόν ρώτησε:

- Εέρεις τί ποθεΐ ή ψυχή μου, Κόνι;
- Πές μου!
- Νά μέ πās στή σπηλιά μου. Καί νά μείνουμε εκεί άγκαλισμένοι μέχρι τήν άνατολήν. Νά δοϋμε πώς βγαίνει ό ήλιος άφ' τήν θάλασσαν.
- Καί δικός μου πόθος Μαντώ!

Περπάτησαν προσεχτικά πάνω στίς πέτρες. Έφτασαν στό άγαπημένο τους άλωνακι στή καρδιά τοϋ κούφιου βράχου. Ό Κόνι έβγαλε τό πουκάμισό του καί τό άπλωσε κάτω γιά εκείνη. Καθώς κάθισε, τό φορεματάκι της μαζεύτηκε στή μέση.

- Μάλλον δύσκολο, είπε η Μαντώ και σήκωσε ψηλά τα χέρια της.

Της τράβηξε προσεχτικά τό φόρεμα. Αποκαλύφτηκε σχεδόν όλόγυμνο τό οὐράνιό της σώμα.

- Σ' αγαπῶ, Μαντώ.

Τήν αγκάλιασε καί τή ρουφοῦσε στό στῆθος, τό λαιμό, τό στόμα. Ἡ Μαντώ κουλουριάστηκε γύρω του. Παραδόθηκαν σ' ἓνα μακρόσυρτο ἀκόρεστο ἔρωτα.

- Μεγαλόπρεπο! ἄκουσε ὁ Κόνι κάποια στιγμή τή Μαντώ νά λέει.

Λίγο πρίν ξημερώσει πεσμένος μέ τή πλάτη στό βράχο ξαπöstαινε, ὀνειρευόταν καί ἀπολάμβανε. Τοῦ χάιδεψε ἐκείνη τά μαλλιά.

- Ἀγάπη μου, κάτι σέ βασανίζει πολύ καιρό.

- Ὅχι πιά, Μαντώ. Νοιώθω τώρα ἀπελευθερωμένος. Ἀγαπῶ ἐσένα. Καί αγαπῶ τόν κόσμο ὅλο. Δέν ἔμεινε μῖσος στήν καρδιά μου. Δέν ὑπάρχει χῶρος γιά κακίες. Κακές σκέψεις. Αὐτό τό πάθος τοῦ ἔρωτα, τά ζεστά καί κρύα λουτρά αὐτοῦ τοῦ γάμου, πού γάμος δέν ἦταν, μοῦ ἔδωσε τό τελικό λυτρωτικό χτύπημα. Δέν μισῶ πιά Ἐκεῖνον.

Τόν αγκάλιασε καί τόν φίλησε.

- Ὅντως, ἦταν μεγάλο βάρος. Νά πολεμᾷς κάθε μέρα μέ τόν ἑαυτό σου...

- Ἀνοίξε τήν καρδιά σου, ἔρωτά μου.

- Ἐέρεις, ἡ ἀφόρητη ἐπιθυμία νά θέλεις νά σκοτώσεις τόν φίλο σου. Τόν φίλο πού εἶναι καί εὐεργέτης σου. Πού ὅμως σέ πρόδωσε. Καί πρόδωσε καί πολλούς ἄλλους. Νά ἀπαλλαγεῖς ἐσύ κι ὁ κόσμος ὅλος ἀπό αὐτόν. Νά πιέξεις ἐσωτερικά νά κάνεις ὅ,τι πιό πολύ καταδικάζεις στή ζωή σου: Φόνο.

- Κόνι, πῶς ἄντεξες, πῶς τά κράτησες στήν ψυχή σου

τόσον καιρό; Άλλά, αγάπη μου, πρέπει νά τά βγάλεις από μέσα σου.

- Άντεξα, Μαντώ. Εὐτυχῶς. Χάρη σέ σένα. Καί τόν ἔρωτά σου. Άλλά τώρα ὅλα αὐτά εἶναι παρελθόν. Καί σίγουρα θά ῥθει ἡ μέρα, πού θά μπορέσω νά μιλήσω γι' αὐτό.

Ὁ ὁρίζοντας πῆρε ἕνα χρυσοκίτρινο χρῶμα.

- Κοίτα, Κόνι, ἀνατέλλει.

Σφιχταγκαλιάσθηκαν. Καί θωροῦσαν τόν ἥλιο νά ἀναδύεται ἀπό τή θάλασσα.

Ἡ ἀπάντηση στό γράμμα ἀπό τόν γέροντα πατέρα του ἦρθε πολύ γρήγορα.

Ἐνα ἀπό τά βράδια ἔπινε μέ τόν Ἄλεξ τσίπουρο στής Βαγγελιώς, πρᾶγμα πού ἐπιδίωκε πολύ ὁ ἄλλος, γιατί μέρα μέ τή μέρα συμπαθοῦσε ὅλο καί περισσότερο τόν Κόνι. Τοῦ εἶπε πόσο σωστή ἦταν ἡ σκέψη του νά ιδρῦσουν τόν σύλλογο γιά τήν προστασία τῶν νεοφερμένων. Μήπως καί ἀντιληφθεῖ ἐκεῖνος ὅτι ἡ μεγάλη ἀποτυχία του δέν ὀφειλόταν σ' αὐτόν, ἀλλά ἦταν μιὰ καλοστημένη παγίδα, μιὰ κακή φάρσα, στήν ὁποία συμμετεῖχε ὅλο τό χωριό. Τόν ἐνοχλοῦσε τό γεγονός ὅτι καί τώρα ἀκόμη, πού φαινόταν ὅτι εἶχε ἐπουλωθεῖ ἡ πληγή καί ὅτι κατά κάποιον τρόπο τό ξεπέρασε μέ τήν φροντίδα καί τή συντροφιά τῆς Βαγγελιώς, ἡ ὁποία τόν κάλυπτε καί πέραν τῆς ταβέρνας, τοῦ τό ἀπέκρυπταν οἱ συγχωριανοί. Μιά μέρα πρέπει ἡ ἀλήθεια νά λέγεται...

Κι ἐκεῖ πού προσπαθοῦσε νά τόν ἀφυπνίσει, μπαίνει ὁ Μάικ στήν ταβέρνα καί τοῦ λέει μ' ἕνα πλατύ χαμόγελο:

- Κόνι, τάξε!

- Ἀπό ἐσένα ἀποκλείεται νά προκύψει καλό πρᾶγμα. Δέν τάζω τίποτε.

- Βρέ, τάξε πού σοῦ λέω.

- Μέ τίποτε!

- Τότε μάθε, Κόνι, ότι ακόμα και σύ μπορεί νά σφάλεις. Δι-
κό σου είναι. Ο φαρμακοποιός υπέγραψε γιά λογαριασμό
σου στόν ταχυδρόμο καί μου τό έδωσε νά σοῦ τό φέρω.

Τοῦ παρέδωσε τό συστημένο γράμμα. Ἦταν ἕνας
ὁμορφος σκοῦρος φάκελος μέ τυπωμένα ὄνομα καί σύ-
σταση τοῦ ἀποστολέα καί μέ καλλιγραφικά τά στοιχεῖα
τοῦ παραλήπτη.

- Σωστός, Μάικ. Ἀνακαλῶ! Βαγγελιώ, ρακές γιά τήν παρέα.

Πῆρε τό γράμμα στά χέρια του καί ἀναγνωρίζοντας
τόν γραφικό χαρακτήρα τοῦ πατέρα του, βούρκωσε.
Σκούπισε ἕνα μαχαιράκι καί τό ἄνοιξε μ' αὐτό λίγο-λίγο
ἀπό τό πλάι. Ἔπιασε μετά τόν φάκελο μέ τό ἀριστερό
του χέρι καί τόν ἔσειε προσεχτικά. Βγῆκε λίγο τό γράμ-
μα, ὅποτε τό τράβηξε μέ τόν δείκτη καί τόν ἀντίχειρα
τοῦ δεξιοῦ του. Μαζί μέ τό γράμμα ἔπεσαν στό τραπέζι
καί τρεῖς φωτογραφίες. Ὁ Ἄλεξ ἔσπευσε, τίς μάζεψε
καί τοῦ τίς ἔβαλε ἀμέσως δίπλα.

Ὁ Κόνι φαινόταν ἀποκομμένος ἀπό τό περιβάλλον. Διά-
βαζε, τό πρόσωπό του ἄλλοτε γινόταν σοβαρό καί ἄλλοτε
ἐλαφρά χαμογελαστό, πάντα ὅμως κυριαρχοῦσε μιά βα-
θειά ἱκανοποίηση. Μόλις τέλειωσε τό διάβασμα, φύσηξε μέ
ἀνακούφιση τόν ἀέρα ἀπό τά σωθικά του καί εἶπε:

- Αὐτά μέ τούς γονεῖς. Θέλουν πάντα νά σκέφτονται
ἀποκαταστημένα τά παιδιά τους!

- Καί καλά κάνουν, σεγκοντάρισε ὁ Μάικ.

Ὁ Ἄλεξ φλεγόταν νά δεῖ τίς φωτογραφίες καί τοῦ
εἶπε δείχνοντάς τις στό τραπέζι:

- Ἔχεις κι ἄλλα, Κόνι.

Τίς ἔρριξε ἐκεῖνος μιά γρήγορη ματιά.

- Δέν ἄλλαξε καί τίποτε. Τό ἔβαψε μόνο καί ἀνανέωσε
τήν στέγη.

- Μπορώ νά τίς κοιτάξω; ρώτησε προσεχτικά ὁ Ἄλεξ.
- Ναί, βέβαια, δεῖτε τίς ὅλοι.

Πρῶτα τίς πῆρε στά χέρια του ὁ Ἄλεξ.

- Τί εἶναι αὐτό τό ἀριστούργημα μέ τά περίτεχνα δοκάρια καί τήν καλαμοσκεπή;
- Εἶναι τό πατρικό μου. Ἔτσι ἔχτιζαν τότε τά σπίτια τοὺς οἱ γεωργοί. Εἶναι παμπάλαιο, διακόσια καί χρόνια.

Περιεργάστηκε μετὰ τήν ἐπόμενη.

- Κι αὐτή ἐδῶ ἡ περιοχή μέ τό ποτάμι, Κόνι;
- Εἶναι τό κτῆμα μας. Καί τό ποτάμι εἶναι ὁ Ἑλβας, Ἄλεξ.

Τοῦ βγῆκε μέγας θαυμασμός στή τρίτη:

- Ποιός ἀρχοντας εἶναι αὐτός, Κόνι; Ὁ πατέρας σου;
- Ναί. Ὀγδόντα πέντε χρόνων.
- Τί λεβέντης εἶναι, παιδί μου. Φέρ' τον νά τόν γνωρίσουμε ἀπό κοντά.
- Πρῶτα θέλει νά πάω νά τόν δῶ ἐγώ μετὰ τῆς οἰκογενείας μου.
- Πολύ σωστά μιλάει ὁ ἄνθρωπος. Πάρε τήν Διαμάντα καί πηγαινε.

Ἔμεινε ἄφωνος. Ὡστε τά ξέρει ὅλα;

- Πῶς τό ἐννοεῖς αὐτό, Ἄλεξ; εἶπε προσπαθώντας νά κρατήσῃ τήν ψυχραιμία του.
- Κόνι, ἄκουσε ἐμένα πού λόγῳ ἡλικίας μπορῶ νά καταλάβω τόν πατέρα σου καλύτερα. Δέν ὑπάρχει μεγαλύτερη χαρά στή ζωή ἀπό τό νά βλέπεις τό παιδί σου εὐτυχισμένο μέ μιὰ καλή σύζυγο καί νά προσδοκᾷς νά σοῦ κάνουν ἐγγονάκια. Κι αὐτή τῇ χαρά μὴν τοῦ τήν στερήσεις.
- Μέχρι ἐδῶ καλά. Ἀλλά τό ἄλλο;
- Ἡ Διαμάντα ταιριάζει σέ σένα. Ἀποκλείεται νά βρεῖς καλύτερη γυναῖκα στή ζωή σου. Ἐέχνα τίς δικές μου τρέλλες. Ἡ Διαμάντα μοῦ πάει πιό πολύ γιά κόρη. Κι

ἐγὼ σᾶς ἀγαπάω καί τοὺς δυὸ σάν παιδιὰ μου. Καί προπαντός, Κόνι, μὴν κάνεις τὸ δικό μου λάθος. Ὅταν ἤμουν στὴν ἡλικία σου, ἔκαναν καί σέ μένα ἓνα σωρὸ προξενιά. Ἀλλὰ ἐγὼ ἤθελα νά πλουτίσω κι ἄλλο, γιὰ νά πάρω ἀκόμα μεγαλύτερο τρόποιο. Κι εὐτυχῶς πού ἦρθα ἐδῶ, γιατί ἐκεῖ θά μέ ξεκοκκάλιζαν οἱ γυναῖκες τῆς μιᾶς βραδιᾶς.

Στό μεταξύ γύρισαν οἱ φωτογραφίες ἀπὸ χέρι σέ χέρι καί οἱ ὁμοτράπεζοι ὅλο καί ρωτοῦσαν νά μάθουν κάτι, πῶς καί ἔχει τόσο πολὺ πράσινο, ποιὸς καλλιεργεῖ τὸ κτῆμα. Ὁ Σίμος, πού ἔπινε ὅλη τὴν ὥρα σιωπηλός, δέν ἄντεξε ἄλλο καί τὸν πείραξε λίγο:

- Κόνι, ἂν ἡγεννιόσουν στὴν Ἑλλάδα, θά ἠμπόρεις νά γένεις καλὸς φαροφύλακας.

- Γιατί τὸ λές αὐτό, Σίμο;

- Γιατί ἀφήνεις τὸν παράδεισό σου καί κλείνεις σ' αὐτὸ ἐδῶ τὸ βραχοχώρι, ὅπως ἐγὼ στὸν φάρο μου.

- Τὸν παράδεισο δέν τὸν κάνουν μόνο τὰ πολλὰ νερά, τὰ χοντρά στάχυα καί οἱ παχιές ἀγελάδες. Χρειάζεσαι καί ἀνθρώπινη ζεστασιά. Χρειάζεσαι καί κατανόηση. Νά σέ ἀποδέχονται γι' αὐτὸ πού εἶσαι κι ὄχι γι' αὐτὸ πού κατέχεις.

Στό μεταξύ ζήτησε ὁ Ἄλεξ τὸν φάκελο. Τὸν κοίταξε προσεχτικά κι ἄρχισε νά διαβάσει μέ τὴν ἀμερικάνικη προφορά του: «Χέρμπερτ φόν Λίνδενς». Ξαφνιάστηκε κάπως:

- Τί σημαίνει τὸ φόν, Κόνι;

- Κόμης. Οἱ προπάπποι μου ἦταν τοπικοὶ ἄρχοντες στὴν περιοχή.

- Αὐτὸ εἶναι κληρονομικό, ἔτσι; Ἄρα εἶσαι κι ἐσύ.

- Ἔε, ναί. Τὰ πρῶτα χρόνια στό πανεπιστήμιο ἔγραφα κι ἐγὼ τὸν τίτλο μου. Ἀλλὰ ἀπὸ τότε πού πολιτικοποιήθη-

κα δέν τόν χρησιμοποιοῦ. Ἄλλωστε στή Ἑλλάδα ἔτσι κι ἄλλιῶς δέν ἀναγνωρίζονται τίτλοι εὐγενείας.

Ὅμως ὁ Κόνι ἔνοιωθε τήν ἀνάγκη νά μοιραστεῖ αὐτή τή μεγάλη χαρά μέ τή Μαντώ. Ἄφησε τήν ταβέρνα καί πῆγε σπίτι της. Τήν βρῆκε νά κάθεται στό μπαλκόνι της καί νά διαβάζει.

- Θέλεις νά πιοῦμεν κάτι; τόν προσκάλεσε ἐκείνη.

- Ναί. Μέ μεγάλη μου χαρά.

Ἀνέβηκε, πῆρε θέση δίπλα της καί ἀπολάμβανε μέ ἰδιαίτερη χαρά τό ποτό.

- Σοῦ συμβαίνει κάτι, Κόνι;

- Ὅντως, Μαντώ. Πῆρα γράμμα ἀπό τόν πατέρα μου.

- ὦ, καί εἶναι καλά;

- Χαίρει ἄκρας ὑγείας. Καί ρωτάει ἂν θά μποροῦσε νά μέ ἔχει γιά λίγο κοντά του. Γιά νά εἶναι κι αὐτός ἐξ ἴσου μέ μένα εὐτυχής.

- ὦ, τί γλυκό! Πήγαινε, Κόνι. Εἶναι καλό γι' αὐτόν. Καί καλό γιά σένα.

- Τό σκέφτομαι. Τά Χριστούγεννα ἴσως. Ξέρεις, Μαντώ, εἶναι τόσο ὁμορφο σέ μᾶς τότε. Τό χιονισμένα δένδρα καί καμπαναριά. Οἱ ἄσπρες σκεπές τῶν σπιτιῶν. Οἱ φωτοστολισμένοι δρόμοι. Οἱ χαρμόσυνες μελωδίες. Τό πατινάζ στή λιμνούλα μας.

- Κόνι, πρέπει νά πᾶς ὅπωςδήποτε! Δέν πρέπει νά στερῇσεις τέτοια χαρά στόν ἑαυτό σου καί σ' αὐτόν.

- Ἔχεις δίκιο. Ἀλλά μοῦ γράφει νά πάω ἐκεῖ μέ τήν οἰκογένειά μου. Θέλει νά γνωρίσει τόν ἄνθρωπο πού μέ κάνει εὐτυχισμένο...

Ἐκείνη ἔμεινε μιά στιγμὴ σιωπηλή. Ὑστερα σήκωσε μέ θαυμασμό τά φρύδια της.

- Ἔχει τόσο εὐγενικὴν ψυχὴν!

- Πράγματι. Εἶναι σκληρός ἢ καλύτερα αὐστηρός μέ τόν

ἐαυτό του καί τούς ἄλλους. Ἀλλά κάτω ἀπό τό τσόφλι κρύβεται μιὰ εὐαίσθητη καρδιά. Θά τόν ἀγαπήσεις μέ τήν πρώτη ματιά.

Ἡ Μαντώ αἰφνιδιάστηκε λιγάκι. Τόν κοίταξε στά μάτια. Τῆς χαμογελοῦσε. Ρίχτηκε στήν ἀγκαλιά του.

- Ἀγάπη μου. Πῶς θέλω νά γνωρίσω τά μέρη πού γεννήθηκαν, πού μεγάλωσες. Καί τόν πατέρα σου. Καί τούς δικούς σου. Χαίρομαι κάθε μέρα ἀπό σήμερα μέχρι τά Χριστούγεννα.

Τῆς ἔδειξε πρῶτα τήν φωτογραφία τοῦ πατέρα.

- Τί καλλιέργειαν καί τί καλωσύνην ἐκπέμπει! Ὁ πατέρας σου εἶναι ἐναρμονισμένος μέ τήν φύση.

- Πιθανότατα. Ἄλλωστε μοῦ τό ἔλεγε. Ἀλλά τότε δέν μπορούσα νά τόν καταλάβω.

- Πρέπει νά εἶσαι πολύ ὑπερήφανος πού ἔχεις τέτοιο γονιό.

Ὑστερα παρατήρησε τήν ἄλλη.

- ὦ, ἔχετε τό παραδοσιακό σπίτι τοῦ βορρά. Πραγματική ζωγραφιά. Πρέπει νά νοιώθει κανεῖς πολύ ὁμορφα σέ ἓνα τέτοιο χῶρο.

- Ὅπωςδήποτε. Τό πατρικό μου εἶναι μιὰ ἐνότητα μέ τό κτήμα. Κι ἔχω πολύ ὠραῖα βιώματα. Θά σοῦ διηγηθῶ τί ἔχει συμβεῖ σέ κάθε γωνιά του. Δέν ἤμουν πάντα τόσο ἥσυχος.

- Θεέ μου, νά τά ζήσουμε ὅλα αὐτά μαζί!

Καί μετά πῆρε τήν ἀεροφωτογραφία τοῦ κτήματος.

- Μά εἶναι τεράστιο, Κόνι!

- Γιατί νομίζεις ἤθελε ὁ πατέρας μου νά ἀσχοληθῶ μ' αὐτό;

- Δέν εἶναι μιὰ μεγάλη πρόκληση γιά σένα;

- Σαφῶς καί εἶναι. Φοβοῦμαι ὅμως ὅτι τό δέλεαρ εἶναι ταυτόχρονα καί ἓνα λούκι, ἀπό τό ὁποῖο δέν βγαίνεις εὐκολα. Καί ὅτι τελικά μπορεῖ νά ἀλλοτριωθῶ.

- 'Αγάπη μου, ἄς μὴ χαλάσουμε τὴν ὁμορφὴ ἀτμόσφαιρα. Ἄς σκεφτόμαστε μέχρι τὴν μέρα ποὺ θὰ φτάσουμε, τὰ ὠραῖα πράγματα ποὺ θὰ γνωρίσουμε.
- Σύμφωναι. Θὰ γράψω αὔριο στὸν πατέρα ὅτι ἐρχόμαστε, γιὰ νὰ χαίρεται κι αὐτός.

Ὅσο τυχερός ἦταν ὁ Κόνι μέ τό γράμμα στὸν πατέρα του, τόσο ἄτυχος ἦταν μέ ἐκεῖνο πρὸς τὴν πρώην σύζυγό του. Τὰ βιβλία του ἦρθαν στὸν Εὐδηλο. Ἀλλά μαζί μέ αὐτά καὶ δυό φουσκωτοὶ γιὰ νὰ εἰσπράξουν τό χρέος του.

Δέν ἦταν καθόλου δύσκολο νὰ τὸν ἐντοπίσουν. Μέ το ποὺ βγῆκαν μέ τό πολυτελές τζίπ τους ἀπὸ τό πλοῖο ρώτησαν στά μαγαζιά τῆς προκυμαίας ποῦ μένει ἓνας ψηλὸς γερμανὸς καθηγητής.

- Ἄ, ἐννοεῖτε τὸν Κόνι, τοὺς ἀπάντησαν. Ψαρεύει μέ τὸν «Παντελεήμονα» κάπου στὶς γύρω θάλασσες. Πᾶτε στὴν ἀδελφή τοῦ Καπετάν Παντελῆ, στό μεγάλο ἄσπρο σπίτι, νὰ τὸν εἰδοποιήσει.

Ἐκείνη τηλεφώνησε στὸν ἀδελφό της, ὅτι κάποιοι κύριοι ζητοῦν τὸν Κόνι.

- Τί κύριοι εἶναι τοῦτοι, Οὐρανία;
- Κάποιοι σπουδαῖοι, Παντελῆ. Ἔχουσιν καὶ μεγάλον ἀμάξιν.

Τοῦ Παντελῆ δέν τοῦ καλοφάνηκε. Ποιὸς «σπουδαῖος» ἄνθρωπος νὰ ἐνδιαφέρεται σήμερα γιὰ τὸν Κόνι; Κάποιον λάκκον ἔχει ἢ φάβα...

Πῆγε καὶ τὸν βρῆκε στό καῖκι.

- Ρέ, Κόνι, πόσα μούλικά ἔχεις; τὸν πείραξε.
- Μακάρι νὰ εἶχα μερικά, Καπετάνιε! Ἀλλά ποῦ τέτοιο πράγμα...

- Τότε τί σέ γυρεύουνε, μωρέ, ἀνθρώποι μέ μεγάλες ἄμαξες;

Ἐκεῖνος σκέφτηκε λίγο.

- Θά εἶναι οἱ πιστωτές μου...

- Πῶς καί ἀπόχτησες ἐσύ πιστωτές; Δυό παντελόνια ἔχεις οὐλα κι οὐλα καί τρία πουκάμισα.

- Φορτώθηκα ὁμῶς μετοχοδάνεια...

- Κρίμας τά γράμματά σου. Τί γύρευγε ὁ κῶλος σου καί ἡμπλέχτης ἐτσεδά;

- Τώρα οὔτε κι ἐγώ τό καταλαβαίνω... Ἀλλά ἐκεῖ στήν Ἀθήνα εἶχα προσαρμοστεῖ στὸν τρόπο ζωῆς. Μέ τό πού παντρεύτηκα, ἄφησα τό ἰδιόκτητό μου δυαράκι κοντά στό Πανεπιστήμιο, ὅπου ἔμεινα, μετακόμισα στήν βίλλα τῆς γυναίκας μου καί ἄρχισα μιά ξένη ἔως τότε σέ μένα καταναλωτική συμπεριφορά, πού ἀπαιτοῦσε ὅλο καί περισσότερα χρήματα. Τά λίγα λεφτά, πού εἶχα στήν τράπεζα, ἄρχισα νά τά παίζω σέ μετοχές. Κέρδισα πολλά, πράγμα πού ἄρεσε ἰδιαίτερα στήν νεαρή μου γυναίκα. Μέ πίεζε μάλιστα ἐκείνη νά ἀγοράσουμε καί κότερο. Καί δανείστηκα ἀπὸ τοκογλύφους, μέ ὀχτῶ τοῖς ἑκατὸ τὸν μήνα, γιὰ νά πλουτίσω γρηγορότερα καί νά τῆς κάνω τὴν μεγάλη χάρη, μιά καί ἐμεῖς ἤμασταν οἱ μοναδικοὶ στὸν φιλικὸ της κύκλο χωρὶς πλεούμενο.

- Καί πόσα τάλαρα χρωστᾶς, ρέ ἀθεόφοβε;

- Οὔτε καί ξέρω. Δανείστηκα τριάντα ἑκατομμύρια σέ δραχμές, ἀλλὰ μέ τά πανωτόκιά τους πρέπει νά εἶναι πλέον τῶν ἐξήντα. Τοὺς ἔδωσα ἔναντι τό δυάρι μου στὸν Χολαργό γιὰ δέκα πέντε ἑκατομμύρια, ἄρα ὑπολείπονται ἄλλα σαράντα πέντε.

- Καί ἴντα ἥδωκες σ' αὐτές τέσ βδέλες;

- Ἐπιταγές. Ὅλες χωρὶς ἀντίκρουσμα. Δέν ἔχω στήν τράπεζα οὔτε δραχμὴ στὸν λογαριασμό μου.

- Καλός είσαι. Καί σέ ἀνώτερα... Ἀλλά πῶς καί δέν ἡνοιάστης γιά νά τά τακτοποιήσεις; Ἐσύ είσαι καθαρός στίς δουλειές σου...

- Καπετάνιε, ἀπό τότε πού ἤρθα ἐδῶ, δέν ἤθελα νά σκέφτομαι πλέον τήν ζωή στήν Ἀθήνα καί τόν μεταλλαγμένο ἑαυτό μου πού ἄφησα ἐκεῖ. Ἀγριεύω ὅταν τά θυμοῦμαι ὅλα αὐτά. Καί μέ καταλαμβάνουν φριχτές σκέψεις καί ἀνίερες ἐπιθυμίες.

- Ὁ μπελᾶς εἶναι, Κόνι, πῶς ἔν ἔχεις μόνο ἐσύ κακές ἐπιθυμίες γιά δαύτους, μά κι αὐτοί γιά σένανε...

Ἔπεςαν σέ περισυλλογή. Ὁ Παντελῆς κάπνιζε τό ἕνα τσιγάρο πάνω ἀπό τό ἄλλο.

- Πές μου, Κόνι, τά πανωτόκια δέν ἔχουν καταργηθεῖ;

- Ἐδῶ καί δυό χιλιάδες χρόνια ἀπό τόν Λούκουλλο. Καί πρόσφατα ἀπό τήν σοσιαλιστική κυβέρνηση τῆς Ἑλλάδας.

- Ὁ ἀγράμματος παρᾶς ἀπό τήν Ἰκαρίαν, Κόνι, σοῦ βρῆκε τήν λύσιν.

- Μπράβο, Καπετάνιε! Ἀλλά ποιά εἶναι;

- Ὑπολόγισέ μου ἐσύ πόσα χρωστᾶς μέ ἐπιτόκιον ἐφτά τοῖς ἑκατό τόν χρόνο. Καί βρές τί ἀξία ἔχουνε τά «πλανόφυλλα» πού ἀγόρασες. Τήν διαφορά θά τήνε δανειστείς ἀπό τήν τράπεζαν. Ἔτσι θά τοὺς ἐξοφλήσεις. Καί θά ξεπληρώνεις σιγά-σιγά τήν τράπεζαν.

- Καί θά μοῦ δώσει ἡ τράπεζα δάνειο ὅταν, Παντελῆ, δέν ἔχω σταθερή δουλειά;

- Κανονικά ὄχι! Μά θά μπῶ ἐγγυητής ἐγώ.

- Πολύ καλή ἡ σκέψη σου, Παντελῆ. Καί σ' εὐχαριστῶ πολύ πού τό κάνεις αὐτό γιά μένα. Σοῦ διαφεύγει μόνο μιά λεπτομέρεια. Δέν ἔχουμε νά κάνουμε μέ κοινούς πι-

στωτές, αλλά μέ τοκογλύφους. Κι αὐτοί ἔχουν τοὺς ἀνθρώπους τους γιὰ νά εἰσπράττουν τίς ὀφειλές.

- Καί δυό ἀπὸ δαύτους ἤφταξαν στὸν Εὐδηλον. Μά κάνε ὅσα σοῦ λέω. Καί ἄφησε ἐμένανε νά τοὺς καλαφατίσω...

Τὴν ἄλλη μέρα γύρισε στὸν Εὐδηλο μόνος μέ τὸν «Παντελεήμονα» ὁ καπετάν Παντελῆς, καί προφανῶς τὰ κατάφερε, γιατί κατὰ τίς δώδεκα τὸ μεσημέρι τηλεφώνησε στὸν Κόνι νά πάρει τὴν μοτοσυκλέτα καί νά ἔρθει κι αὐτός, μιά καί τὸν διαβεβαίωσε ὁ διευθυντής τοῦ ὑποκαταστήματος ὅτι τὸ δάνειο πού ζητοῦν θά ἐγκριθεῖ.

Εἶχε στό μεταξύ ἐπικοινωνήσει καί ὁ Κόνι μέ τὸ χρηματιστηριακὸ του γραφεῖο, τὸ ὁποῖο τὸν πληροφόρησε ὅτι ἡ τρέχουσα ἀξία τῶν μετοχῶν του ἦταν γύρω στὰ ὀχτὼ ἑκατομμύρια δραχμές, κάτι παραπάνω ἀπὸ τὸ δέκα τοῖς ἑκατὸ τῆς ἀξίας τοῦ κεφαλαίου πού εἶχε ἀρχικά τοποθετήσει στό Χρηματιστήριο...

- Ὑψαίνει κι ἔτσι! τοὺς ἀπάντησε. Πωλεῖστε αὐθημερόν τίς μετοχές καί βάλετε τὸ ποσὸν στὸν λογαριασμό μου.

Ἐφτασε νωρίς τὸ ἀπόγευμα στό σπίτι τοῦ καπετάν Παντελῆ στὸν Εὐδηλο. Ἐκεῖνος εἶχε τὰ κέφια του.

- Πῆγα, Κόνι, καί στὸν ἐξάδελφό μου τὸν συμβολαιογράφο κι ἔφτιαξε τοῦτο τὸ χαρτί.

- Καί τί λέει, Καπετάνιε;

- Πὼς οἱ κύριοι αὐτοί θά παραδώκουσι τίς ἀκάλυπτες ἐπιταγές σου, ἀξίας γύρω στὰ ἐξήντα ἑκατομμύρια, στὸν συμβολαιογράφο, πού θά σοῦ ἐπιστρέψει αὐτός μόλις πληρώσει στοὺς δανειστές σου, ὀχτὼ ἑκατομμύρια ἀπὸ τίς μετο-

χές πού πούλησες σήμερα και δέκα εκατομμύρια από δάνειο πού θά έκταμιεύσει ή τράπεζα μέσ σ' ένα μήναν.

- Δηλαδή παίρνουν τριάντα τρία εκατομμύρια για τά τριάντα πού μου δάνεισαν πρίν περίπου ένα χρόνο;

- Και πολλά τους είναι, Κόνι. Είχα τίς καλές μου και τως ήδωκα και τρείς μονάδες πάνω αφ' τό τραπεζικόν έπιτόκιον...

- Πολύ λογικό για νά τό δεχτούν παράλογοι άνθρωποι...

- Ά δέν τό δεχτούνε ύπάρκει και ό μπάρμπας ό είσαγγελέας, πού δέν πολυχωνεύει τούς τοκογλύφους! Άλλά άντε νά τσουρμάρουμε για τό πλοίο, γιατί σέ λίγο θά φτάσουν και οί... καλεσμένοι μας.

Βγήκαν από τό σπίτι νά πάνε τά λίγα βήματα μέχρι τόν «Παντελεήμονα».

Ό Κόνι άπόρησε βλέποντας τούς βαρκάρηδες νά βρίσκονται μπροστά στίς δεμένες βάρκες τους και νά πασπατεύουνε τά καμάκιά τους.

- Τί πάθανε όλοι αυτοί σήμερα, Καπετάνιε, και μαζεύτηκαν στό μόλο;

- Ψαράδες, Κόνι. Κακιά φάρα. Τήν μιά μέρα ρίχνουν τά καμάκια τους στή θάλασσα, τήν άλλη στήν στεριά...

- Και δέν θά σπάσουν αυτά στίς πέτρες;

- Έξαρτάται τί θά πετύχουνε...

Του Κόνι του φαινόταν όλα αυτά όλίγον τρελλά και πάντως έκτός του δικου τρόπου σκέψης και συμπεριφοράς. Άλλά στο μεταξύ είχε μάθει νά δέχεται τήν Ίκαρία και τούς Ίκαριώτες όπως ήταν. Και από πάνω είχε απόλυτη έμπιστοσύνη στήν κρίση και τίς ενέργειες του Παντελή. Άν αυτός κάνει κάτι έχει τόν λόγο του.

Δέν περίμεναν πάνω από τέταρτο τής ώρας, όταν ένα μαύρο τζίπ έφτασε στόν μικρό χώρο στάθμευσης, στήν άρχή τής προβλήτας.

- "Α, οί μουσαφίρηδες μας εἶναι στήν ὥρα τους, Κόνι, γέλασε ὁ Παντελῆς.

Ἦταν μέτριου ἀναστήματος, μέ τριγωνικά πρόσωπα, σκουρο ντύσιμο, καί παχύ σῶμα, σάν νά τούς εἶχες τρομπάρει. Μιά ἐμφάνιση πού προκαλοῦσε ἀπέχθεια στό Κόνι.

- Καλῶς τά παιδιά! φώναξε ὁ καπετάνιος, ἀρκετά δυνατά, ὥστε νά ἀκουστεῖ καί στίς γύρω βάρκες. Πρώτη φοράν φέρνει σας ὁ ἄνεμος στήν Ἰκαριά;

- Πρώτη, ἀπάντησε ὁ ἕνας πού εἶχε μιά οὐλή στό πρόσωπο.

- Τότε πρέπει νά σᾶς φιλέψουμε. Νά γνωρίσετε τήν φιλοξενίαν τοῦ νησιοῦ μας.

- Ποῦ καιρός γιά τέτοια, Μάστορα! ἀπάντησε μέ κάποια ἀναίδεια καί ψευδά ὁ ἄλλος, ὁ ὁποῖος ἦταν καί ὀλίγον φαφούτης.

- "Α, ἐνθά χαλάσετε λοιπό ἐσεῖς τό καλό ὄνομά μας! ἐπέμενε ἀτάραχος στόν χαβᾶ του ὁ Παντελῆς.

Ἀνέβηκαν στό πλοῖο καί στάθηκαν μπροστά στόν πυργίσκο τῆς μηχανῆς.

- Εἶπες ὅτι θά τακτοποιηθεῖ τό θέμα, στράφηκε ὁ σημαδεμένος στόν Παντελῆ.

- Κανείς δέν φεύγει ἀφ' τήν Ἰκαριάν παραπονεμένος, τοῦ ἀπάντησε χαμογελώντας ἐκεῖνος.

- Ἐχετε τά λεφτά;

- Ἐχετε τίς ἐπιταγές;

- Βεβαίως.

- Διάβασε! τοῦ πρότεινε ὁ καπετάνιος τό σχέδιο τοῦ συμβολαιογράφου.

- Τί εἶναι αὐτό;

- Δέ νογᾶς...

Ὁ σημαδεμένος ἔδωσε τό χαρτί στόν φαφούτη.

- Τί λέει τό κωλόχαρτο;

Ἐκεῖνος τό ἔρριξε μιὰ γρήγορη ματιά.

- Λέει νά δώσουμε τίς ἐπιταγές στόν συμβολαιογράφο κι ἐκεῖνος θά μᾶς πληρώσει μέσῳ τράπεζας.

Ἀγρίεψε τό πρόσωπο τοῦ σημαδεμένου. Κοίταξε τόν Παντελεῆ μέ θυμό.

- Ὁ ἄνθρωπος πού θά δουλέψει τόν Χρηστάρα δέν γεννήθηκε ἀκόμα!

- Χρῆστο, νταπλίκια ἐδῶ ἔν περνοῦνε, ἀπάντησε ἥρεμα ὁ Παντελεῆς.

Αὐτό ὅμως τόν ἐξόργισε ἀκόμα περισσότερο.

- Μάστορα, ἀντιλαμβάνεσαι τί εἴμαστε ἐμεῖς;

- Μπράβοι τοκογλύφων!

- Σωστός... Καί κάνουμε ὅλες τίς ρυθμίσεις ἐπὶ τόπου, Μάστορα!

- Λάθος τόπον διαλέξατε, Χρῆστο. Ἐδῶ καμακώνουσιν τό σπάρων εἰς τὰ δέκα μέτρα.

Ὁ φαφούτης πού στεκόταν ἀριστερά ἀπό τόν Κόνι ξεκούμπωσε τό σακάκι του, ὅποτε φάνηκε τό κρεμασμένο στή θήκη πιστόλι του καί καθὼς πλησίαζε τό χέρι του πρὸς τὰ ἐκεῖ, εἶπε:

- Τά λεφτά ἢ τή ζωή σας!

Ὁ Κόνι πού περίσσευε ἓνα κεφάλι, ἔπεσε πάνω του, τοῦ ἔκανε μέ τό ἀριστερό του μπράτσο κεφαλοκλείδομα, καί μέ τό δεξί του χέρι πῆρε τό πιστόλι ἀπό τήν θήκη πρὶν τό προφτάσει ὁ ἄλλος. Ὅλοι σαστίσανε. Ἦταν τό τελευταῖο πού περίμεναν. Τοῦ φαφούτη πετάχτηκαν τὰ μάτια ἀπό τόν πόνο καί τήν τρομάρα.

- Θά τόν πνίξεις! εἶπε ὁ Χρηστάρας μέ θυμό καί κίνησε τό δεξί του χέρι πρὸς τήν ἀριστερή τοῦ μασχάλη.

Ὁ Κόνι ἔρριξε μιὰ σφαῖρα ἀνάμεσα στά πόδια του. Τώρα τρόμαξε καί ὁ Χρηστάρας. Σήκωσε αὐτόματα τὰ χέρια του ψηλά μέχρι τοὺς ὦμους.

- 'Ο Κύριος Καθηγητής ήταν εκτελεστής τῆς Μπάντερ-Μάινχοφ! εἶπε κοιτάζοντας σοβαρά ὁ Παντελῆς τόν ση-μαδεμένο. Προσοχή... Καί μέ ἤρεμες κινήσεις τοῦ ἀφῆ-ρεσε τό πιστόλι.

'Ο Κόνι ἐκείνη τήν στιγμή συνειδητοποίησε τί ἔκανε. "Ὅτι ἔσφιγγε ἕναν ἄνθρωπο στόν λαιμό. Καί ὅτι εἶχε πυροβολήσει ἕναν ἄλλο. Τρόμαξε στή διαπίστωση αὐτή. Ἀλλά στήν στιγμή πάνω ἀπόλαυσε τήν δύναμή του. Καί ἔνοιωθε ὁμορφα πού προξενοῦσε πόνο στά καθαρματάκια...

- Κόνι, ἄφησέ τον πρίν λερώσει τό κατάστρωμα.

- Ἐντάξει! Ἀλλά ἤρεμα, παιδιά... ἀπάντησε ἐκεῖνος.

"Αφησε ἐλεύθερο τόν φαφούτη. Ἐκείνου τά μάτια ἦταν κυριολεκτικά πεταμένα ἔξω. Ἄρχισε ὁ φουκαράς νά κουνάει δεξιά-ξερβά τό κεφάλι του νά συνέλθει καί κοιτοῦσε τόν Κόνι μέ δέος.

Στό μεταξύ πλησίαζαν πρὸς τόν «Παντελεήμονα» κρατώντας τά καμάκια τους οἱ ψαράδες ἀπό τίς γύρω βάρκες. Ἐρχονταν καί στέκονταν μπροστά στό πλοῖο, ὁ ἕνας δίπλα στόν ἄλλο. Σέ λίγο ἀκούστηκε καί ἡ σειρήνα ἀπό τό λιμενικό τζίπ πού ἐρχόταν ἀπό τήν ἄλλη ἄκρη τοῦ λιμανιοῦ.

- Εἴμαστε τυχεροί, Κόνι, πού ἔρκεται τό λιμενικόν, μί-λησε ὅσο μποροῦσε πιό σοβαρά ὁ Παντελῆς. Ἡ κατάθε-ση τοῦ λιμενάρχῃ θά βοηθήσει πολύ εἰς τό δικαστήριον.

- "Οχι τέτοια πράγματα παιδιά! φώναξε ὁ Χρηστάρας.

- Μά ἐπιβάλλεται ἀφ' τόν νόμον, Χρῆστο!

- "Οχι, ὄχι, σέ παρακαλῶ, Καπετάνιε! Θά τά βροῦμε... τόν ἰκέτευε ἐκεῖνος.

- Τί νά βροῦμε, Χρῆστο; Ἐγώ σᾶς ἠπρότεινα νά πᾶμε στόν συμβολαιογράφον κι ἐσεῖς ἠτραβήξετε τήν κου-μπούραν.

- Πᾶμε στὸν... πῶς τὸν λένε τὸν μαλάκα;
- Συμβολαιογράφο, Χρῆστο.
- Σ' αὐτόν. Πᾶμε ἀμέσως!
- Ἐντάξει, Χρῆστο μου. Θά ἀναβάλομεν μέχρι αὔριον τὴν κατάθεσιν. Καί μέχρι τότες θά ἔχετε ἐσεῖς ξεκουμπιστεῖ ἀπὸ ἐδωνά!

Ἐφτασε καὶ τὸ λιμενικό. Βγῆκε ὁ Λιμενάρχης, ἓνα νέο ψηλό παιδί, κι ἓνας κοντούλης λιμενοφύλακας. Ἦταν παραξενεμένοι βλέποντας τόσο κόσμον μέ τὰ καμάκια.

- Συμβαίνει τίποτε, καπετάν Παντελῆ; ρώτησε ὁ Λιμενάρχης.

- Ὅχι, Λιμενάρχη μου! Ἐμάθαινα στά παιδιά νά ρίχνουν τέσ φωτοβολίδες καὶ ξέφυγεν μιά κι ἡβρόντηξεν εἰς τὸ κατάστρωμα. Θά περάσω αὔριο νά κάμω τὴν κατάθεσιν, ἂν τὸ γυρεύεις.

- Ὅπως θέλεις, καπετάνιε. Μόνο νά προσέχεις... καὶ νά βάζεις στό πλοῖο ἀνθρώπους πού ξέρουν ἀπὸ θάλασσα.

- Ἐννοιά σου, Λιμενάρχη μου. Ἐν ξαναμπαίνει ἄναυτος στό καΐκιν.

Ὁ Λιμενάρχης ἀποχώρησε. Καί σιγά-σιγά καὶ οἱ καμακάδες ψαράδες. Χωρίς νά πεῖ κανέναν κουβέντα. Ὅλα ἦταν σέ ὅλους αὐτονόητα. Ἀπὸ τὸν Λιμενάρχη μέχρι καὶ τὸν τελευταῖο κάτοικο. Ὁ Παντελῆς τὰ κατάφερε. Δέν χρειαζόταν ἄλλη βοήθεια. Πᾶμε λοιπόν στὶς δουλειές μας...

Καὶ τὰ κατάφερε καὶ πολὺ γρήγορα. Ὁδήγησε ἀμέσως τοὺς φουσκωτοὺς στὸν συμβολαιογράφο, παρέδωσαν αὐτοὶ τίς ἐπιταγές καὶ πῆραν τὸ ἔγγραφο πού ἐξασφάλιζε τίς πληρωμές. Πάγωσαν μόλις ἄκουσαν πὼς τὸ ποσό πού θά πληρωθεῖ εἶναι μόνο δέκα ὀχτὼ ἑκατομμύρια. Ἀλλὰ δέν εἶπαν λέξη. Μόνο τὴν ὥρα

πού ἔμπαιναν στό τζίπ, τούς εἶπε ὁ Χρηστάρας μέ πα-
ράπονο:

- Αὐτή τὴν φορά, Καπετάνιε, δέν βγάλαμε μεροκάματο!
- Θαρρεῖς βγάζω ἐγὼ ψάρια κάθε φορά πού πάω στό
ψάρεμα, Χρῆστο!

Ἐκεῖνος πού δέν μποροῦσε νά τὰ χωνέψει ὅλα αὐτά
ἦταν ὁ Κόνι.

- Καπετάνιε, δέν ξέρω πῶς νά σέ εὐχαριστήσω...

- Πῶς; Ἀμόλα τὴν καὶ ἠγόρασε δυό-τρία κιλά σαυρίδια
γιὰ δόλωμα. Νά κάνουμε καμιάν ψαριὰν ἀπόψε.

- Τρέχω κιόλας. Ἀλλά πρέπει νά σοῦ πῶ καὶ τοῦτο. Δέν
μέ ἀπάλλαξες μόνο ἀπὸ μιά οἰκονομικὴ ἐκκρεμότητα.
Ὅσο ἄλυτο πρόβλημα καὶ ἂν ἦταν γιὰ μένα. Μὲ ἀπελευ-
θέρωσες καὶ ἀπὸ κάτι.

- Ἀπὸ τί Κόνι;

- Αὐτή τὴν φορά μπόρεσα συνειδητὰ νά τραβήξω τὴν
σκανδάλη. Παλιά αὐτό πού ἔκανα τό ἔκανα στὴν παρα-
ζάλη τῆς σκοτισμένης φαντασίας μου. Μοῦ ἦταν ἀπο-
τρόπαιο νά τραβήξω τὴν σκανδάλη, νά κάνω ἐγκλημα
καὶ νά σταθῶ σ' αὐτό ἀναλαμβάνοντας τίς εὐθύνες μου.
Τώρα τό μπόρεσα. Τό μόνο κακό ξέρεις ποιό εἶναι;

- Ποιό;

- Ὅτι ἀπόλαυσα κάνοντας τό κακό. Καὶ αὐτό μέ τρομάζει...

Ὁ Καπετάν Παντελῆς δέν ἔδωσε σημασία στὶς φιλο-
σοφίες του. Ἐκεῖνο πού τώρα τὸν ἔτρωγε ἐσωτερικά
ἦταν ἂν θὰ ἔχουν καλὴ ψαριά.

Ήταν κιόλας αργά τό βράδυ. Αφήσαμε πίσω μας τό λιμάνι τῆς Πάρου καί βάλαμε πλώρη γιά τήν Ίκαρία. Στεκόμουν στό κατάστρωμα, ἀκριβῶς πίσω ἀπό τήν γέφυρα, καί ἀπολάμβανα τῆς νύχτας τῆ σιγαλιά καί τίς μυρουδιές καί τήν φρεσκάδα τῆς θάλασσας. Εἶχα πολύ καιρό νά κάνω θαλασσινό ταξίδι. Καί τώρα βρισκόμουν καταμεσῆς τοῦ Αἰγαίου. Ὅλόγυρά μου τό πέλαγος. Κανένα φῶς ἀπό ἀνθρώπινη δραστηριότητα. Οὔτε κᾶν ἀπό φάρο. Καί ὁ φωτισμός εἶχε σβήσει. Μόνο μέ τά φῶτα πλοήγησης πλανιόταν τό πλοῖο στά κύματα.

Μιά συνεχῆς ἔνταση διαπερνοῦσε τό κορμί μου, μιά ἀδημονία, μιά προσμονή, γιά τό τί μέ περιμένει ἐκεῖ. Ἡ Ίκαρία δέν εἶναι ἀπλῶς ἓνα νησί. Εἶναι ἓνα ὄραμα. Ἕνα σύμβολο. Καί εἶναι συναρπαστικό νά πάω νά συναντήσω μετά τόσα χρόνια ἓνα μαθητή μου, κατά κάποιο τρόπο, καί δικό μου δημιούργημα. Τόν τράβηξα ἀπό τήν ἀπραξία τῆς ἀμφισβήτησης καί τῆς κρίσης καί τόν ὤθησα στή δημιουργία. Ἔκανε ἓνα πρωτοποριακό διδακτορικό, πού τοῦ ἐξασφάλισε ζηλευτή καριέρα, πρῶτα στή Γαλλία καί μετά στήν Ἑλλάδα.

Δέν εἶχαν τελειωμό οἱ σκέψεις, οἱ εἰκόνες καί τά συναισθήματα πού μέ διαπερνοῦσαν καί ἀποφάσισα νά πάω στήν αἴθουσα, ὅπου εἶχα ἀφήσει τό σακ βουαγιάζ

μου, νά απολαύσω τό υπόλοιπο τοῦ κρασιοῦ μου καί νά κλείσω γιά λίγο τά μάτια, ἄν τό κατάφερνα, ἀφοῦ μέ περιέμενε μιά πλούσια σέ κίνηση καί βιώματα μέρα.

Εὐτυχῶς, ἡ διακεκριμένη θέση δέν εἶχε συνωστισμό. Γέμισα τό ποτηράκι μου κι ἔρριξα καί μιά ματιά στή Le Mond, πού εἶχα πάρει στό ἀεροπλάνο, καθώς πρὶν κατέβω στήν Ἑλλάδα, πέρασα νά δῶ τοὺς ὑπερήλικους γονεῖς μου, πού ἔμεναν ἀπὸ τὸν μεσοπόλεμο στό Παρίσι.

Μετά ἀπὸ κάμποση ὥρα ὑπέπεσε στήν ἀντίληψή μου ὅτι τό νεαρό ζευγάρι πού καθόταν στίς διπλανές πολυθρόνες κοιτοῦσε πρὸς τό μέρος μου καί ἔλεγε κάθε τόσο κάτι πού φαινόταν νά εἶχε σχέση καί μέ μένα.

- Θέλετε μήπως τήν ἐφημερίδα; ρώτησα τὸν ἄνδρα, ἕνα γυμνασμένο καί ὁμορφο παλληκάρι, ἀρκετά ψηλό γιά τά ἑλληνικά δεδομένα.

- Ὁχι ἀκριβῶς! ἀπάντησε ἡ συμπαθητική ξανθιά κοπέλα. Σχολιάσαμε τό ντραπέ φόρεμά σας. Ἀποπνέει χάρη καί προσωπικότητα.

- Εὐχαριστῶ πολύ! Ἀσχολεῖστε μέ τήν μόδα;

- Ὁχι ἀκριβῶς. Κάνω μιά ἐκπομπή γιά λάϊφ στάϊλ. Καί προσέχω πάντα τί φοριέται.

- Χαίρομαι. Κι ἐμένα μ' ἀρέσει. Τό ἔχω πάρει πρὶν ἀπὸ πολύ καιρό στήν γκαλερί Λαφαγιέτ, στά Ἡλύσια Πεδία.

- Μένετε στό Παρίσι;

- Δυστυχῶς ὄχι πιά, ἀλλά οἱ γονεῖς μου ζοῦν ἐκεῖ.

Μέ ἐνθουσίασε ἡ κουβέντα μέ τοὺς καλλιεργημένους νέους καί τοὺς πρότεινα νά ἔρθουν στό τραπέζι μου νά πιοῦν λίγο κρασί, καί νά περάσει κάπως ἡ ὥρα.

- Μέ λένε Ἀλέξανδρο καί τήν γυναῖκα μου Ζωή, συστήθηκε ὁ νεαρός.

- Ἐμένα Μαρία.

- Καί γιά ποῦ ταξιδεύετε, Μαρία;

- Για την Ίκαρία.
- Ώ!, πολύ ωραίο νησί.
- Τό γνωρίζετε, Άλέξανδρε;
- Πολύ καλά. Έρχομαστε μερικές φορές τόν χρόνο και έπισκεπτόμαστε τούς γονείς μου.
- Ά, είναι Ίκαριώτες;
- Όχι πλήρως. Τόν πατέρα μου, ήταν τότε νέο παλληκάρι, τόν εκτόπισε έδω στην Ίκαρία, μαζί μέ τούς άλλους δέκα χιλιάδες πολιτικούς εξόριστους, ό Ζέρβας, ύπουργός του καθεστῶτος, κατά την μεγάλη δίωξη των άριστερων πού έκανε στίς 8 πρόσ 9 Αύγούστου του 1945, μέ την κατηγορία του κουμμουνιστή.
- Ώ, λυπουμαι πολύ, Άλέξανδρε...
- Δέν χρειάζεται νά λυπᾶσαι, Μαρία. Μιά χαρά πέρασε κι αυτός καί οί άλλοι.
- Πῶς αυτό;
- Οί κάτοικοι του νησιου τούς φιλοξένησαν στά σπίτιά τους, κι αυτοί, καθώς ήταν ανάμεσά τους πολλοί διανοούμενοι καί καλλιτέχνες, διοργάνωναν ύψηλου έπιπέδου θεατρικές παραστάσεις καί άλλες πολιτιστικές έκδηλώσεις. Έζησαν μαζί, νησιῶτες καί εξόριστοι, ειρηνικά καί εύτυχισμένα.
- Δέν είναι δυνατόν, Άλέξανδρε!
- Γιατί, Μαρία;
- Μά κοίταξε τί παιχνίδια μᾶς κάνει ή ιστορία... σχεδόν μονολογοῦσα έγώ. Ό Cabet κάλεσε στά μέσα του δέκατου ένατου αιώνα τούς απόκληρους τῆς Εὐρώπης νά τόν ακολουθήσουν στην «Ίκαρία» καί νά χτίσουν μία ιδεαλιστική κοινωνία, όπου οί άνθρωποι θά ζουν μεταξύ τους ειρηνικά καί εύτυχισμένα. Κάποιοι τόν ακολουθοῦν, προσπαθοῦν, αλλά τελικά αποτυγχάνουν. Καί εκατό χρόνια αργότερα, οί πολιτικοί εξόριστοι

στήν Ίκαρία δημιουργοῦν μία ἰδεαλιστική κοινωνία, ζοῦν μέ τούς κατοίκους της εἰρηνικά καί εὐτυχισμένα καί προάγουν τό θέατρο καί τίς τέχνες.

- Ὅντως, Μαρία, εἶναι ἐντυπωσιακό! Οἱ ἐξόριστοι ἔζησαν πολύ καλά μέ τούς Ίκαριῶτες καί ἀπό εὐγνωμοσύνη τούς ἔφκιασαν μέ τόν κασμᾶ καί τήν ἀξίνα τόν δρόμο ἀπό τόν Ἀρμενιστή στίς Ράχες. Ὁ πατέρας μου μάλιστα ἐρωτεύτηκε τήν κόρη τοῦ σπιτινοικοκύρη του, τήν παντρεύτηκε καί ἔμεινε στό νησί.

- Πολύ ἐνδιαφέρον μέ τόν πατέρα σου. Ὅσο γιά τόν δρόμο ἀπό ὅτι εἶδα στόν χάρτη περνοῦμε ἀπό κεῖ, γιατί θά πᾶμε μέχρι τό ἀκρωτήριο Πάπα.

- Βεβαίως καί περνᾶτε, Μαρία. Καί θά συναντήσετε, ἕνα ἀπό τά πιό ὁμορφα δάση τοῦ νησιοῦ.

- Χαίρομαι γι' αὐτό, ἀλλά ἐσεῖς ποῦ θά μένετε;

- Παντοῦ καί πουθενά! Βάση μας θά εἶναι βέβαια τό πατρικό μας στίς Ράχες. Ἀλλά θά πηγαίνουμε μέ τήν μηχανή κάθε μέρα καί σέ ἄλλο μέρος. Καί θά μένουμε ὅπου ὑπάρχει καλό ψάρι. Ἔχετε, οἱ ἀποστάσεις εἶναι μικρές.

- Εὐχομαι νά ὑπάρχει καλό ψάρι καί στόν τόπο πού θά μέ φιλοξενήσουν καί νά βλέπόμαστε συχνά.

- Καί ἐμεῖς θά χαροῦμε πολύ, ἀπάντησε ἡ Ζωή.

Ἀπολάμβανα τήν συζήτηση καί χαιρόμουν πού ἡ συνάντηση αὐτή βοηθοῦσε νά περάσει ἡ ὥρα καί ἴσως νά ἐμπλουτίζε τό ταξίδι μου.

- Οἱ φίλοι σας εἶναι Ίκαριῶτες; μέ ρώτησε ἡ Ζωή.

- Ὁχι. Ὁ φίλος μου εἶναι πανεπιστημιακός πού τόν κούρασαν οἱ ρυθμοί τῆς πόλης καί παροπλίστηκε ἐκεῖ.

- Καί ἐγώ θά παροπλιζόμουν ἐκεῖ μετά χαρᾶς, Μαρία, ἀντί νά τρέχω στίς διάφορες πόλεις καί νά παίρνω συνε-

ντεύξεις για τόν τρόπο ζωής καταξιωμένων ανθρώπων.

- Κρίμα! γέλασα στή Ζωή. Πρίν είκοσι περίπου χρόνια, πού ήμουν κι ἐγώ καταξιωμένη στό κίνημα τοῦ Μάη τοῦ 68, θά μπορούσα νά προσφέρω ὑλικό γιά τήν ἐκπομπή σας. Καί μέ αὐτήν τήν εὐκαιρία θά γνωρίζατε τήν ἱστορική πόλη Κωσταντζα, πού βρίσκεται στήν καρδιά τῆς Εὐρώπης, στήν Bodensee.

- Μαρία, μιά φορά καταξιωμένη, πάντα καταξιωμένη! Ἀλλά γιατί ὄχι; Νά ἔρθουμε κάποια μέρα στήν ὥραία πόλη σας. Ὁ ἄνδρας μου ταξιδεύει πολύ ὑπηρεσιακά καί μέ παίρνει καί μένα μαζί του. Χωρίς μεγάλα ἔξοδα ἐννοεῖτε.

- Τί δουλειά κάνετε, Ἀλέξανδρε;

- Δουλεύω Μεταφραστής στό Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν καί συμμετέχω σέ πολλές ἀποστολές. Πρώτη μου γλῶσσα εἶναι τά Γερμανικά, ἀλλά μιλῶ ἀκόμα Ἀγγλικά καί λιγότερο Γαλλικά.

- Τότε νά ἐξασκήσετε λίγο τά Γαλλικά σας μέ μένα. Διδάσκω γαλλικό πολιτισμό στό Πανεπιστήμιο.

- Ἡ μεγάλη μου εὐκαιρία, Μαρία, νά μάθω ἐπιτέλους σωστά Γαλλικά ἀπό σας! Θά σᾶς ἔχουμε ἀπό κοντά ὅπου κι ἂν πᾶτε στό νησί.

- Χαίρομαι πολύ γι αὐτό, Ἀλέξανδρε.

Τά λέγαμε μέχρι πού τέλειωσε τό κρασί. Τό γυρίσαμε καί στόν ἐνικό καί συμφωνήσαμε νά ἰδωθοῦμε πάλι, ὅταν φτάσουμε στόν Εὐδηλο, καί νά κανονίσουμε ποῦ θά ξανασυναντηθοῦμε. Ὑστερα ἀποφασίσαμε νά κοιμηθοῦμε λιγάκι.

Ἐγώ εἶχα τίς δυσκολίες μου μέ τόν ὕπνο. Εἰκόνες ἀπό τά παλιά ἔρχονταν συνεχῶς στή σκέψη μου.

Πρώτα τά ώραῖα χρόνια στό Πανεπιστήμιο τήν ἐποχή τῆς ἀμφισβήτησης, τῶν μεγάλων ὁραμάτων καί προσδοκιῶν. Γιά νά ἐξοικειωθοῦν οἱ φοιτητές μου μέ τήν γλῶσσα καί τήν χρήση τῶν φιλοσοφικῶν ἐννοιῶν, καθόμουν συχνά μαζί τους στά καφέ καί τά ζαχαροπλαστεῖα δίπλα στή λίμνη καί συζητούσαμε μέ τίς ὥρες πῶς θά κτίσουμε ἕνα καλύτερο κόσμο, πιό δίκαιο, πιό ἐλεύθερο. Καθώς ἐπίσης καί γιά τήν συνεργασία καί τήν κατανόηση τῶν λαῶν.

Κλωθογύριζαν στό νοῦ μου ἀκόμη καί παραστάσεις ἀπό τήν τωρινή ἐποχή, τήν ἐποχή τῆς μεγάλης ἀπογοήτευσης καί τοῦ ἄκρατου ἀτομικισμοῦ. Ἐξακολουθῶ νά διδάσκω τοὺς μεγάλους Γάλλους θεωρητικούς πού μιλοῦν γιά τήν ἐλευθερία. Ἀλλά ὅλα αὐτά δέν ταιριάζουν στό κλίμα τῶν ἡμερῶν. Τό μάθημά μου δέν τοὺς ἀγγίζει. Παρακολουθοῦν τίς παραδόσεις μου, ἐπειδή ἐπιβάλλεται ἀπό τίς σπουδές τους. Τό μόνο πού θέλουν εἶναι νά πάρουν γρήγορα τό πτυχίο τους καί νά βγοῦν στήν ἀγορά, νά δουλέψουν καί νά κάνουν λεφτά. Κι ὄχι νά μορφωθοῦν. Νά ἀνοίξει ἡ σκέψη τους. Νά πετάξουν. Ἐννοῶ γενικά, γιατί εὐτυχῶς ὑπάρχουν κάποιες ἐξαιρέσεις. Νοιώθω πιό πολύ ὅτι κάνω μουσειακή δουλειά. Δέν εἶμαι πλέον μέσα στή ζωή. Γίνομαι περιττή.

Εἶχα πιά πειστεῖ πῶς δέν θά χαρῶ ὕπνο.

- Τί κάνουμε τώρα, Μαρία; διερωτήθηκα. Βόλτες στό κατάστρωμα; Μᾶλλον ἄστοχο θά ἦταν. Μιά καί παντοῦ κοιμόταν ἄνθρωποι, εἴτε στά στρώματά τους εἴτε στά σανίδια. Ἄλλωστε θά ἦταν ἱεροσυλία νά διαταράξω τῆς νύχτας τήν σιγαλιά.

Μετά πολλές σκέψεις κατέληξα πώς τό καλύτερο πού θά μποροῦσα νά κάνω ἦταν νά πάρω τό μαγνητοφωνάκι μου καί νά ἐγγράψω τά συναισθήματα πού μέ διακατεῖχαν, καθώς ἔφθανα στήν Ἰκαρία γιά νά συναντήσω τόν Κόνι.

Πῆρα τό ἀγαπητό μου ἐργαλεῖο καί μιά καινούργια κασέτα, καί ἐπέστρεψα πάλι στήν πρότερή μου θέση, δίπλα στό πράσινο φωτάκι τῆς πλοήγησης. Στό μαγνητοφωνάκι βρισκόταν ἀκόμα ἡ κασέτα ἀπό τίς τελευταῖες κουβέντες πού εἶχα μέ τούς φοιτητές μου στήν Κωσταντζά. Ἦταν δραματικές γιά μένα συζητήσεις, πού ἔδωσαν ἄλλωστε καί τό ἔναυσμα γιά τό ταξίδι μου στήν Ἰκαρία.

Καθόμουν στό καφέ, μπροστά στό Συνοδικό Μέγαρο, στήν παραλία τῆς λίμνης. Καί ἦρθαν τρεῖς ἀπό τούς πιό ζωντανούς στίς παραδόσεις φοιτητές μου στό τραπέζι μου. Ὁ Φλόριαν, ἕνας καλός ἀλλά ἀρκετά ἐπιθετικός φοιτητής, ἡ Ρενᾶτε, μιά συνήθως ἡρεμν ἀλλά κριτική φοιτήτρια, καί ἡ Ζίγκρουν, ἕνα ἀξιαγάπητο πλάσμα πού γεννοῦσε μέσα μου μητρικά αἰσθήματα.

Θά μοῦ πεῖτε τώρα, τί θέλει μιά κρητικοπούλα στήν Κωσταντζά; Ἦταν ἡ τελευταία μου πατρίδα. Γιατί γεννήθηκα καί πῆγα στό γυμνάσιο στήν Κρήτη, κοντά στήν γιαγιά καί τόν παπποῦ μου. Οἱ γονεῖς μου ζοῦσαν πολιτικοί ἐξόριστοι στό Παρίσι, ὅπου πῆγα κι ἐγώ μετά τό σχολεῖο. Ἡ Γαλλία, στήν ὁποία σπούδασα καί ἔκανα τό διδακτορικό μου, ἔγινε ἡ δεύτερή μου πατρίδα.

Στήν Κωσταντζά βρέθηκα τυχαῖα, ἐπειδή μοῦ δόθηκε μιά ὑποτροφία γιά μετεκπαίδευση. Μέ τό πέρας ὁμως τῆς ὑποτροφίας, μοῦ πρόσφεραν μιά θέση νά διδάξω

στό πανεπιστήμιο. Κι ἔτσι ἔμεινα στήν πόλη αὐτή. Τήν ἀγάπησα. Ἀγαπήθηκα. Κι ἔγινε ἡ τρίτη μου πατρίδα.

Ἐγώ εἶχα μιὰ ἀδυναμία στήν κίνηση τῶν ἰδεῶν τοῦ δέκατου ἑνατου αἰώνα, σέ ὅλες αὐτές τίς constructions, σέ ὅλα αὐτά τά ὁράματα, πού τά λέμε μέ μιὰ λέξη: οὐτοπία. Καί ἔκανα μιὰ σειρά ἀπό παραδόσεις γιά τά οὐτοπικά κινήματα, κυρίως στήν Γαλλία, ἀλλά καί τήν ὑπολοιπὴ Εὐρώπη, κατὰ τόν αἰώνα αὐτό.

Ἐκείνη τήν μέρα πού ἦρθαν καί κάθισαν στό τραπέζι μου οἱ τρεῖς φοιτητές μου, εἶχαμε μιλήσει γιά τόν Cabet καί τό «Ταξίδι στήν Ἰκαρία», γιά τό ὄραμά του γιά τήν κοινωνία, τήν δικαιοσύνη, τήν ἰσότητα καί ὅλα αὐτά.

Μέ το πού ἄνοιξα τό μαγνητόφωνο, ἄκουσα τήν μπάσα καί μαχητικὴ φωνή τοῦ Φλόριαν:

- Μαρία, τά ὁράματα, γιά τά ὅποια μᾶς μίλησες σήμερα, εἶναι γιά τοὺς φτωχοὺς τῷ πνεύματι. Γι' αὐτοὺς πού δέν μποροῦν νά ἀντιμετωπίσουν τήν σκληρὴ πραγματικότητα τῆς ζωῆς.

- Γι' αὐτό, Φλόριαν, εἶχε πεῖ καί ὁ Χριστός: μακάριοι οἱ πτωχοί τῷ πνεύματι. Αὐτοὶ ἔχουν ὁράματα. Αὐτοὶ ἀλλάζουν τή ζωή.

Ἀπόρησα μέ τόν ἑαυτό μου ὅτι ἐπιστράτευα ἀκόμα καί τόν Χριστό, γιά νά ὑπερασπιστῶ τίς ἰδέες μου. Γιά νά δοῦμε μέχρι ποῦ θά φτάσω...

- Ποιὰ ζωὴ ἀλλάζουν, Μαρία;

- Ἀλλάζουν τή ζωὴ, Φλόριαν, γιατί σέ κάθε ἐποχῇ, σέ κάθε περίπτωσι, ὑπάρχουν ὀρισμένα πράγματα πού δέν πᾶνε καλά. Στήν ἐποχῇ πού ἀναφέρεται ὁ Cabet καί ὅλες οἱ ἄλλες οὐτοπίες, αὐτό πού βασάνιζε τίς τότε εὐρωπαϊκὲς κοινότητες ἦταν ἡ φτώχεια, ἡ ἀνέχεια καί ἡ μιζέρια. Καί σ' αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους ἔπρεπε κάποιος νά δώσει ὄραμα. Νά τοὺς κάνει τή ζωὴ ὑποφερτή.

- Ὑπέροχη εἶσαι, Μαρία. Μᾶς λές ὅτι ἔπρεπε οἱ πολλοί νά ἔχουν ὄραμα γιά νά ἀντέξουν... Ὡστε νά μποροῦν οἱ λίγοι νά ζοῦν, ὅπως μᾶς διδάσκει ἡ «Κωσταντζα» μας! Πού ποζάρει μέ τό γυμνό μπουτί καί κρατάει στό ἓνα της τό χέρι τόν αὐτοκράτορα καί στόν ἄλλο τόν ἐπίσκοπο.

Γέλασα μέ τήν καρδιά μου. Ποῦ τοῦ κατέβηκε τώρα ἡ «Κωσταντζα», ἡ τεράστια μαρμαρίνη κόρη στήν προκυμαία μπροστά στό Συνοδικό Μέγαρο; Ἐνα πολύ ἀμφιλεγόμενο ἄγαλμα πού δίχασε τούς κατοίκους τῆς πόλης μας. Θυμίζει τήν Σύνοδο πού ἐγινε ἐδῶ ἀπό τό 1414 ἕως τό 1418 καί στήν ὁποία συμμετεῖχαν ὁ Πάπας, ὁ Αὐτοκράτορας καί ἑκατοντάδες ἐπίσκοποι. Καί προσῆλθαν καί δυό χιλιάδες ἱερόδουλες γιά τίς ἀνάγκες τῶν Συνοδικῶν.

Ἄνοιξα πάλι τό μαγνητόφωνο νά ἀκούσω τί ἀπόκριση τοῦ ἔδωσα.

- Φλόριαν, τήν βλέπω τήν «Κωσταντζα» καί τήν ἔχω δεῖ πολλές φορές. Αὐτό ὅμως πού μᾶς ἔδωσε τό ὄραμα εἶναι ἡ δύναμη νά θεωροῦμε σκάνδαλα καί νά καταγγέλλουμε αὐτά πού ἐξακολουθοῦν, δέν τό ἀρνιέμαι, νά συμβαίνουν, καί αὐτοί πού τά κάνουν νά κρύβονται. Ἐνῶ τότε περνοῦσαν ἀπαρατήρητα, γιατί αὐτοί πού τά ἔπρατταν εἶχαν τήν ἐξουσία.

- Καί τώρα δέν τήν ἔχουν; μέ ρωτοῦσε ἡ Ρενᾶτε.

- Δέν τήν ἔχουν ὅπως τότε. Δέν εἶναι τό ἴδιο πρᾶγμα, διότι οἱ ἄνθρωποι σήμερα, κατ' ἀρχήν, ἔχουν τήν ἐλευθερία τῆς σκέψης καί τῆς συνείδησης. Τουλάχιστον στόν δικό μας δυτικό πολιτισμό. Σήμερα, ἂν θέλω δέν πάω στήν ἐκκλησία, ἐνῶ τότε μποροῦσαν νά μέ κάψουν στήν πυρά. Ἄρα τό ὄραμα, κατ' ἐμέ, δέν πῆγε χαμένο. Καί δέν πῆγε χαμένο καί γιά ἓνα ἄλλο κυρίως λόγο. Ὁ ἄνθρωπος δέν μπορεῖ νά ἔχει ἀγωνιστικότητα καί

νά προσπαθήσει νά αλλάξει τά κακῶς κείμενα, ἂν δέν τοῦ δώσεις ὄραμα.

- Κι ἐμεῖς, Μαρία, εἴχαμε τό ὄραμα ὅτι εἵμαστε ἀνώτερος λαός! μίλησε ἡ Ζίγκρουν. Καί ποῦ καταλήξαμε; Σέ ἕναν πόλεμο μέ πενήντα ἑκατομμύρια νεκρούς.

- Δέν ξέρω, Ζίγκρουν, ἂν αὐτό ἦταν ὄραμα. Ἐγώ θά ἔλεγα, τήν ὥρα πού οἱ Γερμανοί εἶχαν τήν ψευδαίσθηση ὅτι εἶναι ἀνώτερος λαός, ἄλλοι εἶχαν τό ὄραμα ὅλοι οἱ ἄνθρωποι νά εἶναι ἴσοι. Καί κανένας νά μὴν εἶναι παραπάνω ἀπό τόν ἄλλο. Αὐτό εἶναι γιά μένα τό ὄραμα. Ἡ ἰσότητα ἀνάμεσα στούς ἀνθρώπους. Ἡ δικαιοσύνη ἀνάμεσα στούς ἀνθρώπους. Ἡ ἐλευθερία. Καί ὄχι ὁ ἕνας λαός νά καταδυναστεύει τοὺς ἄλλους γιά νά περνάει καλά.

- Ἡ σκληρή πραγματικότητα σήμερα, εἶπε ἡ Ρενᾶτε, εἶναι ὅτι οἱ διάφορες ἐλίτ, πολιτικές, οἰκονομικές, πνευματικές, καταδυναστεύουν τοὺς λαούς, τόν δικό τους καί ξένους. Κι αὐτό πού κάνεις ἐσύ, Μαρία, εἶναι νά μᾶς περνᾷς τήν ἐλπίδα ὅτι θά ὑπάρξει μιὰ μέρα ἰσότητα. Νά μᾶς ἀποκοιμίζεις, νά μᾶς παγιδεύεις, γιά νά μὴ ξεσηκωθοῦμε. Καί γίνεσαι ἔτσι στυλοβάτης τοῦ συστήματος, πού κόπτεσαι ὅτι θέλεις νά αλλάξεις.

- Ἐγώ συμφωνῶ, Ρενᾶτε, ὅτι ἰσότητα δέν θά ὑπάρξει ποτέ. Καί ἀπόλυτη ἐλευθερία δέν θά ὑπάρξει ποτέ. Ὅμως, ὀραματιστές δέν εἶναι αὐτοί πού δίνουν ἕνα ψευδεπίγραφο ὄραμα γιά νά καταδυναστεύσουν τοὺς λαούς, ἀλλά αὐτοί πού ἀντιστέκονται σ' αὐτό. Αὐτούς λέγω ὀραματιστές. Αὐτοὺς πού ἐπαγγέλλονται, ὅτι, ναί, μπορεῖ νά ὑπάρξει μιὰ καλύτερη ζωή.

- Μά αὐτό ἀκριβῶς εἶναι τό λάθος σου, Μαρία, ἐπενέβη πάλι δυναμικά ὁ Φλόριαν. Λές ὅτι θά ὑπάρξει κάτι καλύτερο, δίνεις ἕνα γλειφιτζούρι, ἀντί...

- Ἀντί, τί Φλόριαν;

- Άντί νά πεῖς, Μαρία, κρεμάστε, στῆστε στόν τοῖχο, ὅλες τίς ἐλίτ πού λεπλατοῦν τοὺς λαούς.

- Πῶς θά τίς κρεμάσεις, Φλόριαν, ἐάν δέν ἔχεις ἀγωνιστικότητα, ἐάν δέν πιστεύεις ὅτι μπορεῖς νά τίς κρεμάσεις; Καί δεύτερον, ὅταν τίς κρεμάσεις αὐτές τίς ἐλίτ θά γίνει κάτι καλύτερο; Πολλές φορές δέν ἔχει προκύψει κάτι καλύτερο. Ἀναδεικνύεται κάτι χειρότερο. Ἀλλά ἐγώ ἔτσι κι ἀλλιῶς δέν εἶμαι ὑπέρ τῆς βίας. Καί οὔτε νομίζω ὅτι, ἂν βάλετε αὐτοὺς στόν τοῖχο, δέν θά βρεθοῦν ἄλλοι. Καί τότε δέν θά κάνατε ἄλλη δουλειά παρά κάθε μέρα νά στήνετε μερικούς στόν τοῖχο καί μετὰ νά φυτρώνουν οἱ ἐπόμενοι. Ἐμένα μέ ἐμπνέει ἀκόμα αὐτός ὁ ρομαντισμός. Πιστεύω ὅτι μέ τό ὄραμα, μέ τήν πειθῶ, σιγά-σιγά ὁ κόσμος θά ἀλλάξει.

- Τήν δύναμη γιά νά ἀγωνιστεῖ, Μαρία, δέν θά τήν πάρει ἀπό τά ἀνούσια ὁράματα τοῦ Cabet, ἀλλά ἀπό τήν ἴδια τήν ζωή. Βλέποντας τήν μετακίνηση τοῦ πλούτου ἀπό τά κατώτερα καί μεσαία κοινωνικά στρώματα πρὸς τίς ἐλίτ πού κυβερνοῦν, ἀπό τόν τρίτο καί τέταρτο κόσμο πρὸς τόν πλούσιο βορρᾶ.

Ἔνιωσα πάλι ἄσχημα στριμωγμένη ἀπὸ τοὺς φοιτητές μου. Πῶς τὰ καταφέρνουν τὰ παλιόπαιδα καί μέ κολλοῦνε στόν τοῖχο...

Συγκέντρωσα τήν προσοχή μου νά ἀκούσω τί ἀποκρινόταν τό ἀγαπητό μου μαγνητοφωνάκι:

- Ἔ, τότε, Φλόριαν, ἀφοῦ εἶναι ἔτσι, γιατί, ὅταν ὁ Cabet ἔρριξε τό σύνθημα «Πᾶμε στήν Ἰκαρία, νά φτιάξουμε αὐτὴ τήν ἰδεώδη κοινωνία», οἱ ἄνθρωποι μπαρκάρισαν στά πλοῖα καί πῆγαν νά βροῦν αὐτὴ τήν ἀνῦπαρκτη χώρα; Κι αὐτοὶ πού τόν ἀκολούθησαν δέν ἦταν βέβαια οἱ πλούσιοι. Φτωχοὶ καί κατατρεγμένοι ἦταν.

- Μά ἀκριβῶς, Μαρία, ἀκολούθησαν τό ὄραμα καί ἀπέ-

τυχαν. Ἀντί νά πᾶνε νά κλαδέψουνε τόν βασιλιά ἢ τοὺς τάχα ἐπαναστάτες πού καταχράστηκαν τὴν ἐξουσία. Ἀντί νά ἀκονίσουν τὰ μαχαίρια τους καί νά λύσουν τὸ πρόβλημα στὴ Γαλλία, ἀναζήτησαν τὴν λύση του στὴν Ἀμερική.

- Λυποῦμαι, Φλόριαν, ἀλλὰ τὰ ἔβγαλαν καί τὰ μαχαίρια τους. Στὴ Γαλλία τὸ οὐτοπιστικό αὐτὸ κίνημα ἦταν πολὺ δυνατό καί ἔφερε καρπούς. Ἔδωξε τὸ 1848 ὀριστικά τὸν βασιλιά.

Τὸ ἐρώτημα πού παραμένει γιὰ μένα ἀφορᾷ στοῖς ποιὸς εἶναι αὐτός πού θά δώσει σήμερα ὄραμα; Κανένas, ἂν ὄχι, ἐγώ, ἢ ἀθεράπευτα ρομαντική, γνήσιο τέκνο τοῦ δέκατου ἑνατοῦ αἰῶνα, προσπλωμένη σὲ ἐκεῖνα τὰ φωτεινά μυαλά, τὰ ὁποῖα θαυμάζω. Πού ὄχι μόνο ὀραματίστηκαν. Ὅχι μόνο ἐνέπνευσαν. Ἐδωσαν καί τὴν ζωὴ τους γι' αὐτά τὰ ὁράματα. Καί αὐτὸ εἶναι πού τοὺς ξεχωρίζει ἀπὸ τοὺς σημερινούς. Καί δέν εἶναι μόνο ὁ Cabet. Εἶναι ὁ Fourier. Εἶναι ἡ Saint-Simon, ὁ Blanc, ὁ Marx, ὁ Engels. Εἶναι, εἶναι... Πάρα πολλοί. Ἀπειροί. Ἐγὼ τί κάνω τώρα; Εἶμαι μιά φτωχὴ καθηγήτρια, ἡ ὁποία ἔρχομαι καί σᾶs ἀναμασῶ ἐκεῖνες τίς ἐποχές. Προσπαθῶ λίγο νά σᾶs ἐμπνεύσω. Νά σᾶs κάνω λίγο νά σκεφτεῖτε.

Ἦταν συναρπαστικό! Σταμάτησα γιὰ λίγο τὴν ἀκρόαση νά ἡρεμήσω. Πῶς τὰ κατάφερε ὁ ἀγαπητός μου ἡλεκτρονικός σύντροφος νά φέρει ἀντίθετα τῶν ἀναμενόμενων ἀποτελέσματα; Ὅμως μετὰ ἀπὸ λίγο θέλησα νά ἀκούσω πῶς εἶχε τελειώσει αὐτὴ ἡ συζήτηση καί τὸ ἔβαλα πάλι μπροστά.

- Βέβαια, παιδιά, συνέχισα, ὅπως κατὰ τὴν προσφιλή μου ὀλίγον ἑλληνικὴ ἔκφραση συνήθιζα νά ἀποκαλῶ

τούς φοιτητές, ἐσεῖς εἶστε ἡ νεώτερη γενιά κι ἐσεῖς φτιά-
νετε τό μέλλον. Ἐσεῖς μπορεῖτε νά πεῖτε, αὐτά ἐμᾶς πλέ-
ον δέν μᾶς ἐγγίζουν. Ἐγώ εἶμαι τῆς παλιᾶς γενιάς, ἡ ἐπο-
χή πού τά πρωτοδίδαξα αὐτά ἦταν ἡ δεκαετία τοῦ ἐβδο-
μήντα. Ὑπῆρχε μιά ἀνησυχία, μιά ἔξαρση. Πολλά ἰδεολο-
γικά ρεύματα καί πραγματικά πολλοί ἄνθρωποι, δέν
ἦταν ἓνας ὁραματιστής ἢ δυό, πίστευαν σέ ἓνα καλύτε-
ρο κόσμο. Δέχομαι ὅτι ἀπό τότε ἔγιναν πολλά, ὅτι ἀπο-
γοητευτήκαμε. Οἱ τότε ὁραματιστές ἔγιναν οἱ χειρότεροι
ὕλιστές. Αὐτή τήν στιγμή κατέκτησαν τήν ἐξουσία καί
κάθονται καβάλα. Ὅπως ὁ περιβόητος Κόν Μπεντίτ,
πού πρωτοστάτησε στόν βομβαρδισμό τῆς Σερβίας, στίς
καταστροφές καί τίς ἀπάνθρωπες ἐνέργειες πού ἔγιναν
καί ἀποτελοῦν στίγμα γιά τόν δυτικό πολιτισμό. Καί
προδοσία γιά τούς ὁραματιστές καί τά ὁράματά μας.

Πῆγα καί τοποθέτησα στόν σάκκο μου τόν καλό
μου φίλο νά μή μέ ἀναστατώνει ἄλλο μέ ἀνεκπλήρω-
τους πόθους καί ἀπογοητεύσεις καί ξαναβγῆκα στό
κατάστρομα.

Ἀτέλειωτη νύχτα καί ἀπέραντη σιγαλιά. Μέσα στό
Αἰγαίο. Λίγο πρίν τήν Ἰκαρία. Ἀπίστευτο! Καί ὅμως
ἀναπνέω τήν αὖρα τῆς θάλασσας. Δέν εἶμαι χαμένη σέ
ὁράματα. Ἡ ὄχι; Νά ρωτήσω τόν τιμονιέρη ἂν μέ βλέ-
πει; Ὁχι, ὄχι, εἶναι περιττό...

Ἀλλά ἀκόμα πιο ἀπίστευτο τό τί μέ περιμένει ἐκεῖ.
Ἡ αὐθεντική ζωή!

Ὁμολογῶ ὅτι ἔνοιωθα τήν ἀνάγκη νά πάρω ἐκδίκηση
γιά ὅλα τά φοβερά καί τά φριχτά πού μοῦ εἶχαν σούρει
οἱ φοιτητές μου. Κάλεσα καί τούς τρεῖς καί τούς κέρα-
σα στό καφέ, στόν κεντρικό πεζόδρομο τῆς πόλης, μέ τά
ώραῖα λουλούδια, τά στολισμένα χρωματιστά παράθυ-
ρα καί τίς καλαίσθητες βιτρίνες.

- Παιδιά, τούς είπα, θά σᾶς πῶ πρῶτα μιὰ μικρή ἱστορία. Καί μετὰ γιά τό σημερινό χαρτί πού ἔχω γιά σᾶς.
- Δέν γίνεται ἀντίστροφα; ἀστειεύτηκε ἡ Ρενᾶτε.
- Ὅχι, Ρενᾶτε μου, ἐπιβάλλεται αὐτή ἡ σειρά.
- Ἀκοῦμε τότε, Μαρία.
- Προχθές μιλούσαμε καί, βέβαια μέ τό δίκιο σας, μέ κατατροπώσατε. Μοῦ εἶπατε, σήμερα δέν ὑπάρχουν ὁράματα, ἡ κοινωνία εἶναι ἀθεράπευτη καί ὅποιος διδάσκει ὁράματα ξέρει ὅτι ποτέ δέν πρόκειται νά πραγματοποιηθοῦν, καί ἄρα ἐξαπατᾷ κατὰ κάποιον τρόπο τό ἀκροατήριό του. Τό ἀποκοιμίζει.
- Πού εἶναι χειρότερο! συμπλήρωσε ὁ Φλόριαν.
- Τά δέχτηκα ὅλα αὐτά πού μοῦ εἶπατε, ὅπως δέχομαι κι αὐτό πού λέει τώρα ὁ Φλόριαν. Δέν σᾶς εἶπα ὅμως, ὅτι, ὅταν ἄρχισα νά διδάσκω στό Πανεπιστήμιο αὐτό, βγαίναμε ἀπό τήν μεγάλη περιπέτεια τοῦ 1968, ὅποτε εἶχε γίνει μιὰ μεγάλη ἐπανάσταση. Καί μάλιστα ἐπανάσταση τῆς νεολαίας. Στή Γαλλία, ὅπου εἶχα βρεθεῖ κι ἐγώ τότε, τά κινήματα αὐτά παίρνουν, ὅπως πάντα, μεγάλες διαστάσεις. Καί παίρνουν ἀμέσως τό ὄνομα ἐπανάσταση! Λέμε ἡ ἐπανάσταση τοῦ '32, ἡ ἐπανάσταση τοῦ '48. Τό ἐνδιαφέρον, παιδιά, εἶναι ὅτι ἀπό τό 1870, πού ἔγινε ἡ Κομμούνα τοῦ Παρισιοῦ, μέχρι τό 1968, περίπου ἕναν αἰῶνα, κανεῖς δέν πίστευε πιά ὅτι θά ὑπάρξει ξανά λαϊκό κίνημα. Ἐπειδή εἶχε ἀστικοποιηθεῖ ἡ κοινωνία. Νά ὅμως, κεραυνός ἐν αἰθρία, καί μάλιστα σέ μιὰ στιγμή πού ὅλα ἔβαιναν καλά, ξεκινᾷ τό 1968 μιὰ ἐπανάσταση, πού συγκλόνισε τήν ἀστική κοινωνία συθέμελα. Σέ ὅλη τήν δεκαετία ἀκολουθοῦν ἀπελευθερωτικά κινήματα, ὅπως τό γυναικεῖο καί τό νεολαιίστικο κίνημα. Τότε λοιπόν ὑπῆρχε μιὰ δίψα ἀπό τούς φοιτητές, ἦταν τό ἀντίθετο ἀπό ὅ,τι ἰσχύει τώρα, ἤθελαν νά

μάθουν. Καί ιδιαίτερα από έμένα πού τά είχα ζήσει από κοντά. Καί ξέρετε, παιδιά, ποιό ήταν τότε τό σύνθημα; Ήταν «Κάντε έρωτα, όχι πόλεμο». Γιατί ήταν καί μία σεξουαλική απελευθέρωση. Κυρίως τής νεολαίας καί τών γυναικών. Νά σκεφτείτε ότι τότε οί φοιτητές πήγαιναν μέσα στην αϋλή τής Σορβόννης καί έκαναν έρωτα. Ένώπιον όλων. Δέν ήταν ότι ήθελαν μ' αυτό νά προκαλέσουν τήν κοινωνία. Ήθελαν νά δώσουν τό μήνυμα ότι, ναι, ό έρωτας είναι τό καλό, ή αγάπη, ή ένωση τών ανθρώπων. Καί όχι ή σφαγή, ό πόλεμος. Όλα αυτά, πού μου ήταν πολύ φρέσκα, τά διηγίόμουν στους φοιτητές μου, καί ένας είχε τόσο ένθουσιαστεί, πού θέλησε νά κάνει μία διατριβή. Καί συγκεκριμένα πάνω στό έργο του Cabet «Ταξίδι στην Ίκαρία». Είχα τήν απορία, καί τήν είπα καί στον φοιτητή μου, γιατί ό Cabet τοποθετεί στην Ίκαρία αϋτή τήν ιδεατή κοινωνία, όπου τό χρῆμα δέν παίζει κανένα ρόλο, όπου οί άνθρωποι είναι πολύ αγαπημένοι, όπου οί άνθρωποι είναι πολύ ευτυχισμένοι; Τό γιατί Ίκαρία, είναι ένα έρώτημα ανοιχτό. Προχθές λοιπόν πήρα ένα γράμμα από τόν φοιτητή μου αϋτόν, τόν όποιο είχα χάσει γιά πολλά χρόνια, πού μου λέει:

«Μαρία, σου γράφω από τήν Ίκαρία! Βρήκα τήν Ίκαρία τής αϋθεντικῆς ζωῆς». Καί μου αναφέρει ότι ζει τώρα στό νησί αϋτό, πού βέβαια γνώριζα τήν ύπαρξή του, αλλά δέν τό είχα επισκεφτεί ποτέ, καί μέ προσκαλεί νά πάω. Καί ότι μου έχει μία έκπληξη.

- Θά πρόκειται γιά μία κοινωνία οργανωμένη στις αρχές πού έχει οραματιστεί ό Cabet, είπε ειρωνικά ό Φλόριαν, αλλά δέν τό γνώριζε ό καημένος... Πήγαινε νά τά δεις από κοντά, Μαρία, καί νά μᾶς τά πεις δια ζώσης στό έπόμενο εξάμηνο.

- Ασφαλῶς καί θά πάω, παιδιά! Ἐκεῖ θά περάσω αὐτή
τήν φορά τίς διακοπές μου. Καί τόν Ὀκτώβρη ραντεβού
πάλι ἐδῶ μαζί!

Ἔτσι κύλησε ἡ νύχτα μέχρι πού ἀντίκρυσά τά φῶτα
τῆς νήσου Ἰκαρίας.

Χαράματα φθάσαμε στόν Εϋδηλο. Πῆρα τό σακκίδιό μου καί κατέβηκα μέ τούς πρώτους ἐπιβάτες. Ἀπό κοντά μου ὁ Ἀλέξανδρος μέ τήν Ζωή.

Ὑπῆρχε πολὺς κόσμος στήν προβλήτα. Μά ξεχώριζε ἀνάμεσά τους ἕνας ψηλός, γυμνασμένος καί ἡλιοκαμένος ἄνδρας.

- Regardez le monsieur! ἀστειεύτηκα μέ τόν Ἀλέξανδρο.

- Εἶναι ξανθός! Ὅπως κι ἐσύ εἶσαι ξανθιά! παρατήρησε ἡ Ζωή.

- Καί πολὺ καλὰ διατηρημένος, συμπλήρωσα ἐγώ.

Σάν ἀστραπή πέρασε ἀπό τόν νοῦ μου ἡ σκέψη: Θά μέ γνωρίσει; Πόσο ἄλλαξα ἄραγε ὅλα αὐτά τά χρόνια;

Δέν χρειάστηκε νά μέ βασανίζει πολὺ ὥρα αὐτό τό ἐρώτημα. Ὁ ξανθός ἄνδρας ἔφτασε μέ μεγάλα βήματα κοντά μου, ἄπλωσε τό χέρι του καί εἶπε:

- Je suis Cabet! Vous êtes arrivée en Icarie, madame!

Ξαφνιάστηκε λιγάκι, ἀλλά τοῦ ἀπάντησα:

- Bonjour, Monsieur Cabet! Quelle magnifique coïncidence!

Ὅχι λιγότερο μέ ξάφνιασε ἡ ἐμφάνισή του. Φοροῦσε ἕνα μπλέ τζίν παντελόνι κι ἕνα κοντομάνικο μαῦρο πουκάμισο, πού ἔδειχναν νέο καί δυναμικό ἄτομο. Μέχρι ἐδῶ καλὰ. Ἀλλά κουβαλοῦσε στή πλάτη του ἕναν καφέ

ντορβά από δέρμα γίδας. Κι αυτό τόν έκανε νά φαίνεται πολύ άστεϊος. Τοϋ έδειξα τούς συνταξιδιωτες μου.

- Νά σοϋ συστήσω τούς φίλους μου, Ζωή καί Άλέξανδρος. Γνωριστήκαμε στό πλοίο.

Έσφιξαν τά χέρια τους.

- Πιστεύω νά έχεις κάποιο τετράποδο γιά νά ταξιδέψουμε μέ στύλ.

- Δίποδο. Ή εισβολή τοϋ έκσυγχρονισμού στό νησί μας!

- Κι έμεϊς έχουμε δίποδο! γέλασε ό Άλέξανδρος. Εΐναι γιά τούς δρόμους έδω ό,τι πιό βολικό ύπάρχει. Έλπίζω νά συναντηθοϋμε σύντομα, κύριε Cabet.

- Έλᾶτε στόν Κάβο Πάπα. Θα μάς βρεΐτε σέ ένα από τά τρία καφενεΐα στήν παραλία τοϋ χωριοϋ.

Θεώρησα άναγκαϊο νά παρέμβω λιγάκι γιά νά βοηθήσω τήν κατάσταση.

- Μήπως μπορείς νά πεις τί ώρα συνηθίζεις νά βγαίνεις στό καφενεΐο, νά μή περιμένουν πολύ τά παιδιά;

- Στήν Ίκαρία δέν χρησιμοποιοϋνται ρολόγια παρά μόνο όταν παίρνει κανείς φάρμακα.

- Ω!, ξμεινα ᾤφωνη.

Τό νέο ζευγάρι μάς άποχαιρέτησε καί έφυγε βιαστικά. Έμεϊς προχωρήσαμε μέχρι τό τέλος τής προβλήτας. Σ' ένα μικρό χώρο στάθμευσης εκεί πού αρχίζει ή στεριά είχε αφήσει τήν μοτοσυκλέτα.

- Εΐναι παλιά, αλλά καλά συντηρημένη, μοϋ είπε. Καί ασφαλής. Άνήκει στόν καπετάνιο μου, τόν Παντελή. Δηλαδή ακριβέστερα, σ' έναν ξάδελφό του πού ταξιδεύει στά πλοία. Αλλά έδω άνήκουν όλα σέ όλους. Κι εΐναι όλοι ή συγγενείς ή συμτέθεροι.

- Ά, έτσι!

Στερέωσε τά πράγματά μου στή μηχανή καί έτοιμαζόμασταν νά ξεκινήσουμε. Ήταν άκόμη πολύ πρωΐ.

- Πιάσε με από τήν μέση για νά μή πέσεις, μοῦ εἶπε. Ὁ δρόμος εἶναι στενός καί ἔχει πολλές στροφές. Θά πᾶμε στίς Ράχες νά δοῦμε ἀπό τό βουνό τήν ἀνατολή τοῦ ἡλίου.

- Πολύ καλά, ἀλλά ἔχω κάποιες δυσκολίες μέ τόν κομψό ντορβά σου.

- Ἄ, ναι, τόν χρησιμοποιοῦμε πολύ ἐδῶ, γιατί δέν ξοδεύουμε χρήματα, δηλαδή δέν μᾶς περισσεύουν, γιά ἀγορά σακκιδίων. Ἐνῶ ὑπάρχουν πολλά κατσίκια, ζοῦν ἐλεύθερα στά βουνά καί μπορεῖς εὐκόλα νά τόν ράψεις ἀπό τό δέρμα τους. Καί ἔτσι δέν ἔχεις καί τό πρόβλημα τί νά κάνεις μ' αὐτό.

- Πολύ ὠραῖα! Μήπως εἶναι καλύτερο νά τόν βάλω ἐγώ στήν πλάτη μου;

- Καλή ιδέα. Θά εἶναι ἡ πρώτη προσαρμογή σου στήν ἐδῶ ζωή, Μαρία.

Μολονότι ἦταν σχετικά σκοτεινά καί δέν εἶχα τήν ἄνεση ἀπό τήν μηχανή νά ἀπολαύσω ἥρεμα τήν διαδρομή, ἐντυπωσιάστηκα ἀπό τήν πλούσια βλάστηση, τά ὁμορφα σπιτάκια μέ τήν γκρίζα πέτρα, τά ἐκκλησιάκια, ἀλλά καί τίς ἀκρογιαλιές, ὡς ἐπὶ τό πλεῖστον ἀπόκρημνες, γιομαῖτες μαύρους βράχους, ἀλλά κάθε τόσο καί μιά κατάσπρη ἀμμουδιά.

Ὅταν ἀφήσαμε τόν παραλιακό δρόμο στόν Ἀρμενιστή καί γυρίσαμε πρὸς τίς Ράχες, θαμπώθηκα ἀπό τό πευκοδάσος πού ξεκινοῦσε ἀπό τήν θάλασσα καί ἀπλωνόταν γλυκά μέχρι τήν κορφή τοῦ βουνοῦ. Τά σπῖτια βρισκόταν σπαρμένα ἐδῶ κι ἐκεῖ, ἀνάμεσα στά πεῦκα ἢ τίς ἐλιές, μ' ἓνα μικρό κυπαρισσάκι ἢ ἓνα κλῆμα στή αὐλή.

Δέν ἀναγνωρίζοταν ἀπό μακριά ὁ κεντρικός ἱστός τῆς μικρῆς πόλης, ἀλλά ὅταν πύκνωσαν τά κτίσματα, σέ μιά ἀπότομη στροφή μοῦ ἦρθε νά γελάσω, γιατί εἶχαν

γράφει στόν τοίχο μέ μεγάλα γράμματα «Ψωμί γιά
δλους».

- Πώς ἐρμηνεύεται αὐτό, Cabet; τόν ρώτησα.

- Πᾶμε νά δοῦμε, Μαρία!

Ἀνεβήκαμε δυό-τρία σκαλοπάτια καί μπήκαμε σ' ἓνα σκοτεινό μαγαζάκι. Στὴν δεξιὰ του μεριά ἦταν τὰ ἐξαρτήματα ἑνὸς παλιοῦ φούρνου, ὅχι πιά σέ λειτουργία, πού προφανῶς μαρτυροῦσε τὴν παράδοση στὴν παραγωγή ψωμοῦ. Ἀπέναντι ἀπὸ τὴν πόρτα ἦταν κτισμένος ὁ καινούργιος, μέ τὴ πρόσοψή του καλυμμένη ἀπὸ ἄσπρα πλακάκια, δίπλα μιὰ μοντέρνα μηχανὴ ζύμωσης καί σ' ἓνα πάγκο κάθε λογῆς ἄρτοσκευάσματα.

- Πάρε, Μαρία, ὅ,τι ἐπιθυμεῖ ἡ καρδιά σου. Εἶναι τό καλύτερο ψωμί τοῦ νησιοῦ.

Διάλεξα μερικά ψωμάκια. Ἐκεῖνος ἐφοδιάστηκε μέ δυό-τρία καρβέλια κι ἄφησε κάποια κέρματα στὴν ἄκρη τοῦ πάγκου.

- Λειτουργεῖ ἔτσι τό σύστημα; ρώτησα.

- Προφανῶς δέν βγαίνει ζημιωμένος, γιατί τό κάνει χρόνια τώρα. Παρασκευάζει νωρίς τὰ ψωμιά του κι ὕστερα πηγαίνει νά κοιμηθεῖ ἢ στὶς ἄλλες δουλειές του, καθὼς καλλιεργεῖ καὶ κτήματα, ὅπως οἱ περισσότεροί ἐδῶ. Ὅποιος χρειάζεται κάτι, τό παίρνει καί ἀφήνει τό ἀντίτιμο.

Ὑστερα κάναμε ἓνα γύρω στὴν κεντρικὴ πλατεῖα, μέ τό ὠραῖο πλακόστρωτο, τοὺς γραφικοὺς καφενέδες μέ τὰ στρόγγυλα γαλάζια σιδερένια τραπεζάκια καὶ τίς πράσινες ψάθινες καρέκλες, τίς δυὸ ἐκκλησοῦλες καὶ καθίσαμε δεξιὰ τοῦ δρόμου, σ' ἓνα ζαχαροπλαστεῖο πού ἦταν μπαλκόνι στὴν ἀνατολή. Μόλις ἔφτασαν οἱ καφέδες πού παραγγείλαμε, πρόβαλε ὁ ἥλιος ἀπὸ τὴν θάλασσα. Ἕνας κατακόκκινος ἥλιος, ὅλο ζωντάνια καὶ

δύναμη, γιομᾶτος ὄρεξη νά ὁμορφύνει, νά χαροποιήσει καί νά ζωογονήσει φύση καί ἀνθρώπους.

Ἐγώ φλεγόμουν νά μάθω τά πάντα γιά τόν Κόνι. Ἀπό τότε πού ἄφησε τό Παρίσι καί ἐγκαταστάθηκε στήν Ἑλλάδα. Τό ἀπολάμβανε καί μοῦ τά εἶπε ὅλα, μέ λεπτομέρειες. Καί γιά τήν ὁμορφη, ἀλλά καί γιά τήν δυσάρεστη πλευρά τῆς ζωῆς του. Πόσο πόνεσε γιά τῖς ἀνόντῃς του πράξεις σέ σχέση μέ τό χρηματιστήριο. Τήν ντροπή πού ἔνοιωσε, ὅταν ἦρθαν οἱ δανειστῆς του νά τοῦ κάνουν κατάσχεση, ὅταν τοῦ πετοῦσε ἡ γυναίκα του τά πράγματά του ἀπό τό παράθυρο ἢ ὅταν τήν ἔπιασε μέ τόν δικηγόρο τους.

- Πές μου, ὅμως, τί συγκεκριμένα σέ ὀδήγησε στήν Ἰκαρία; ἀδημονοῦσα νά μάθω.

- Δέν ἄντεχα ἄλλο τόν πολιτισμό τῶν σκουπιδιῶν. Μιά κοινωνία πού ξέρει μόνο νά καταναλώνει καί νά παράγει σκουπίδια. Ὅπου καί οἱ ἀνθρώποι σκουπίδια καταντοῦν, ὅταν δέν τούς χρειάζεται ἄλλο ἢ ἀγορά.

- Καί πῶς καί γιατί βρέθηκες ἐδῶ;

- Ἀκολούθησα τό ἔνστικτό μου ἢ τήν εἰμαρμένη μου. Καί ἀνακάλυψα μιά ζωή ἐνταγμένη στόν ρυθμό τῆς φύσης. Ὅπου εἶσαι κι ἐσύ ἓνα κομμάτι της. Παίρνεις ἀπό αὐτή τό ἀπολύτως ἀναγκαῖο γιά τήν διαβίωσή σου. Καί τῆς προσφέρεις ὅ,τι σοῦ περισσεύει γιά νά τό καταναλώσει μιά ἄλλη ὄντοτητα στήν ἀλυσίδα τῆς ζωῆς.

- Κι ἔτσι μιά ὥραία πρωῒα εἶπες: ἀντίο πολιτισμέ;

- Δέν ἦταν καθόλου ὥραία πρωῒα. Ἦταν μιά καταραμένη μέρα, πού ἡ Ἀθήνα ἐπλήγη ἀπό θεομηνία, πλημμύριζε καί ἔπνιγε τούς κατοίκους της, βούλιαζε στά σκουπίδια καί τά λύματά της, ὅποτε ἔφυγα ἄρον-ἄρον μέσ στή βροχή.

Νά σηκώσουν τά δίχτυα, νά ρίξουν παραγάδι. Καί προπαντός νά κυλήσουν ὅλα ὁμαλά. Νά μή φτύσει πάλι κανένας κόπανος στή σούπα τους. Κι ἀκόμα ξαναζοῦσε ἐκείνη τήν περηφάνια, πού ἔνοιωθε καί σάν φοιτητής, ὅταν ἐργαζόταν. Πιθανόν νά μήν εἶμαι ὁ γεννημένος καθηγητής. Δίδασκα εὐχάριστα, ἀλλά οὐσιαστικά προτιμῶ τή δράση. Νά καταπιάνομαι μέ κάθε λογῆς πράματα. Νά ζῶ καί νά δημιουργῶ.

Καί τό πλέον παράδοξο, ὅλος αὐτός ἐδῶ ὁ κόσμος ἔχει μιᾶ χάρη, μιᾶ φρεσκάδα, μιᾶ δροσιά. Εἶναι αὐθεντικός. Καί ἡ Μαντώ, τί αἰθήρια ὕπαρξη! Μέ ἀκολουθεῖ παντοῦ. Τήν νοιώθω πάντα δίπλα μου. Ὁ κόσμος γιομίζει ἀπό τήν παρουσία της, εὐωδιάζει ἀπό τήν μυρουδιά τοῦ κορμιοῦ της.

Ἔβαλαν μπρός τήν μηχανή καί βγήκαν ἀπό τό λιμάνι. Κατεύθυνση Μύκονο. Τό γοργό караβάκι σήκωνε πίσω του βουναλάκια ἀπό ἀπόνερα, πού γίνονταν ὅλο καί μικρότερα, καί ἔσβηναν σιγά-σιγά καθώς ἀπομακρύνονταν. Μπροστά τους ἡ θάλασσα σκεπαζόταν μέ μιᾶ γκρίζα ζώνη πού λίγο-λίγο ἔπαιρνε ἀχνό πορτοκαλί χρῶμα. Φυσοῦσε δυνατούτσικο ἀεράκι καί ἔκανε ἀρκετό κυματισμό.

Πέρασαν τόν Κάβο Ψαλίδα, τεράστιος κοῖλος κόκκινος βράχος μέ λίγα καμένα δένδρα στή πλάτη του, καί ἀντίκρυσαν τόν φάρο στόν Κάβο Πάπα. Τό δυτικότερο ἄκρο τοῦ νησιοῦ εἶναι ἓνας κωνικός μαρμαρόβραχος ἀπό ἐναλλασσόμενες ζῶνες τοῦ γκρίζου, κόκκινου, μπλέ καί γαλάζιου, γιγαντιαῖο ἀκατέργαστο κρύσταλλο. Καί στή κορφή του, σάν δωρικός κίονας, ἐξήντα τέσσερα μέτρα πάνω ἀπό τήν θάλασσα, δεσπόζει ὁ φάρος, μέ τή γαλάζια θολωτή σκεπή του καί τό ἄσπρο φανάρι του, πού ἀναλάμπει γιά δέκα ὀχτῶ δευτερόλεπτα, εἶναι

δρατό μέχρι είκοσι έννιά μίλια απόσταση και παρηγο-
ρει και προστατεύει τούς ναυτικούς στην πιο άφιλόξε-
νη γωνιά του Αιγαίου.

Στόν κάβο άέρας και θάλασσα δυνάμωσαν. Σκαμπα-
νέβαζε τό καΐκι. Καί τά δίχτυα δέν φαίνονταν. Άλλου τά
ρίξανε και άλλου τά πήγε τό ρεύμα. Τά έντόπισαν τελι-
κά πολύ δυτικότερα.

- Τό ρεύμα έφερεν τά δίχτυα γιαλό. Στο Κάβον Αύλάκι,
είπε ήρεμα ό καπετάνιος.

Άρχισαν τίς προετοιμασίες για τό σήκωμα. Φόρεσαν
πρώτα και οι δύο τους από ένα μαύρο αδιάβροχο πα-
ντελόνι και γκριζες μπότες. Ύστερα έβρεξαν τίς πάνες
και τίς απλωσαν στο κατάστρωμα για νά μαζέψουν
αργότερα πάνω τους τά δίχτυα. Καί μετά έβγαλε ό κα-
πετάν Παντελής τό δοιάκι πού χρησιμοποιούσε μέχρι
τότε κι έβαλε ένα κοντό, για νά μπορεί νά κινεί τό τιμόνι
από τό άμπάρι ανάμεσα στη μηχανή και την πρύμνη
του σκάφους και μέ μία βέργα πού συνδεόταν μέ τό χει-
ριστήριο μπορούσε νά βάζει μπρός και νά σταματά τη
μηχανή.

- Δικιά μου πατέντα! Για νά μπορώ νά ψαρεύω μοναχός
μου, είπε στόν Κόνι πού άπορούσε μέ την έφεύρεση.

Ό καπετάνιος σταμάτησε τη μηχανή, καθώς πλησία-
σαν τά δίχτυα, και ό Κόνι ανέβασε μέ ένα γάντζο τη ση-
μαδούρα στο πλοίο. Ύστερα έβαλε μπροστά την άνέμη
για νά τραβήξει τό δίχτυ. Τό κεφαλάρι, ό πάνω τροχός
της άνέμης, είχε κίνηση, ένω ό κάτω, ό τρελλός, γυρ-
νούσε καθώς άνέβαινε τό δίχτυ, τό όποιο μάζευε ό Κόνι
σέ μία πάνα. Ήταν πολύ εύχάριστη δουλειά Δέν χρεια-
ζόταν νά βάλει δύναμη. Τό έργαλειό άνέβαζε τό δίχτυ.

Φλεγόταν βέβαια ό Κόνι νά δεί πόσο γουρλής ήταν, τί
ψάρια θά έπιαναν. Πρώτα άνέβηκαν κάποια κοράλλια

πού τραβήχτηκαν από τόν βυθό τῆς θάλασσας. Ὑστερα ανέβηκε ἓνα σκαράκι, πολύ νόστιμο ψάρι. Τό ἄφησαν βέβαια στό δίχτυ. Τό ξεψάρεμα θά γινόταν ἀργότερα στό λιμανάκι, κάτω ἀπό τόν φάρο. Μερικά ἀπό τά ψάρια ἦταν φαγωμένα. Τά ἔτρωγαν συνήθως οἱ ψεῖρες τῆς θάλασσας, ὅταν ἦταν ἀβοήθητα στό δίχτυ. Ἀλλά πιάστηκαν καί μερικά ἄξια λόγου ψάρια. Σκορπιομάνες, σαλάχια, μπαρμπούνια, σουπιές.

Τό πρῶτο δίχτυ, γύρω στά πεντακόσια μέτρα, τέλειωσε. Ὁ Κόνι τό ἔδεσε στήν πάνα καί τό κατέβασε στό ἀμπάρι.

Τά ἄλλα δυό τά εἶχαν ρίξει πάνω στόν κάβο, γιά νά πιάσουν σπάρους καί πέγκες. Αὐτά ὅμως πέτρωσαν, δηλαδή μπερδεύτηκαν.

- Αὐτά 'ναι τοῦ γάμου τά δύσκολα! εἶπε ὁ καπετάν Παυτελής.

Ἔκανε ὀπισθεν. Ἀλλά ἐκεῖ κάτι δέν πήγαινε καλά. Ὑπῆρχε πρόβλημα μέ τή μηχανή.

- Δέν ἀκούει τό τρελλοκάϊκο εἰς τά ἀνάποδα! εἶπε χωρίς νά χάσει τήν ἡρεμία του.

Διαπίστωσαν ὅτι ἓνα κομμάτι τοῦ διχτυοῦ ἦταν σχισμένο.

- Νά εἶχεν ἄραγε ψάριν; διερωτόταν ὁ καπετάνιος.

- Ποιός τό ἔχει κόψει, δελφίني; ρώτησε ὁ Κόνι.

- Αὐτό τό ἔκανε φώκια. Ἡ φώκια τραβάει μέ τά χέρια της τό δίχτυ γιά νά φάει τό ψάρι καί τό ξεσκίζει. Τό δελφίني κάνει μεγάλη τρύπα. Τρώει τό ψάρι καί τρυπάει καί τό δίχτυ μαζί.

Ὅταν μάζεψαν καί τά ἄλλα δυό δίχτυα ἔβαλαν πλώρη γιά τό φυσικό λιμανάκι κάτω ἀπό τόν φάρο, νά ξεπαρίσουν καί νά δολώσουν τό παραγάδι. Ἐδῶ πού τά λέμε, δέν ἐπιτρέπεται ἀπό τήν νομοθεσία νά πλησιάσει

κανείς φάρο στά πεντακόσια μέτρα. Άλλά αυτά είναι ψιλά γράμματα...

Ό Κόνι μολονότι δέν νόμιζε ότι κόπιασε πολύ, αίσθανόταν αρκετά κουρασμένος. Δέν ήταν συνηθισμένος νά κάνει τέτοιες κινήσεις, πολλές φορές σκυφτός, όπως απαιτείται, όταν δουλεύεις κατάστρωμα. Δέν έλεγε όμως τίποτε. Προσπαθούσε νά πείσει τόν έαυτό του, μιὰ χαρά είσαι, ξέχνα τήν κούραση, θά περάσει.

Τόν έντυπωσίαζε ή άπέραντη γαλήνη του καπετάν Παντελή. Συνεχώς κάτι έκανε, αλλά ποτέ βιαστικός. Όλες οι κινήσεις του πρέπει νά ήταν χαραγμένες στά γονίδιά του και γίνονταν ή μιὰ μετά τήν άλλη άνετα, ήρεμα, αὐτονόητα, και πολλές φορές, μά καλά πήγαιναν, μά στραβά, δέν έχανε τό κέφι του. Σπάνια όργιζόταν. Καί σπανιότερα έβριζε.

Δέν έδειξε πικρία για τή φτωχή παριά. Ό Κόνι περίμενε πώς θά θυμόταν εκείνος τήν άνεμότρατα πού τούς έδιωξε από τή Τραγάνα άνοιχτά του χωριού. Τίποτε όμως. Άλλά ούτε είπε τίποτε για τά σχισμένα δίχτυα.

- Θά μαντάρεις τά δίχτυα; δοκίμασε ό Κόνι άν μπορεί νά ταράξει τήν ήρεμία του.

- Όχι. Πολύ δουλειά τό πλέξιμο. Θά αλλάξω τό πανί τως.

Έβγαινε ό ήλιος ψηλά πάνω από τό βουνό, όταν τελικά έφτασαν στό λιμάνι. Έκείνο έμοιαζε περισσότερο μέ κρατήρα ήφαιστείου, ένα χωνί από μαρμαρόβραχο, πού από τήν μιὰ μεριά άνοιγόταν σάν πέταλο στό πέλαγος. Στήν άριστερή του άκρη έκτισαν οι παράδες ένα μικρό μόλο, μερικά μέτρα κι έρριξαν και λίγο άμμο άνάμεσα στά βράχια, για νά μπορούν νά βγαίνουν στή στεριά. Άν τό γνώριζε ό Όμηρος, θά έλεγε σίγουρα, ότι

εἶναι μιά ἀπό τίς εἰσόδους στὸν κάτω κόσμο. Παρά λίγο μάλιστα νά ὀδηγηθεῖ ἐκεῖ κι ἓνας Πάπας τῆς Ρώμης, ὁ ὁποῖος, γιὰ νά δοξάσει τὸ Θεό πού σώθηκε, δώρισε στὸν τόπο τὸ μικρὸ ἐκκλησιάκι τοῦ Ἀἰ Γιώργη, πού εἶναι κτισμένο δίπλα στὸ κῦμα, παρατημένο τώρα, καί στὸν κάβο τὸ ὄνομα τοῦ ἀξιώματός του: Κάβο Πάπα.

Φοῦνταρε τὴν ἄγκυρα ὁ καπετάνιος καί ὁ Κόνι βγῆκε στή στεριά νά πλαγιοδέσει τὸ πλοῖο ἀπὸ ἓνα βραχάκι, πού κάποιοι πελέκησαν σέ μαρμάρινη στήλη, καί μετὰ ἄρχισε τὸ ξεψάρωμα.

Δύσκολη δουλειά. Πρῶτα ἀνέβασε ὁ Κόνι ἀπὸ τὸ ἀμπάρι τὰ δίχτυα στὸ κατάστρωμα. Ὕστερα ἄρχισαν νά τὰ ξετυλίγουν ἀπὸ τὸ τέλος στή ἀρχή, πιθαμὴ πρὸς πιθαμὴ, μέχρι νά βρουν ψάρι. Καί μετὰ νά βγάλουν τὸ ψάρι. Τὸ χέρι ἔπρεπε νά μπεῖ ἀπὸ τὸ ἐξωτερικὸ φαρδύ δίχτυ, νά περάσει στὸ μικρὸ ἐσωτερικὸ, νά πιάσει τὸ ψάρι καί νά βγεῖ πάλι ἀπὸ τὸ μεγάλο.

Ὁ Κόνι εἶχε ὑποτιμήσει τὸ ἔργο καί βάλθηκε νά βγάλει μιά πέρκα. Τοῦ βγῆκε τὸ λάδι ὥσπου νά τὰ καταφέρει. Ἐκεῖ κάπου τρώθηκε ὁ ἐγωῖσμός του καί ἐτοιμαζόταν μέ τὴν ἐμπειρία πού ἀπόχτησε νά βγάλει τὸ ἐπόμενο, μιά σκορπιομάνα.

- Ἄσ' τὸ καλύτερα, Κόνι, εἶπε ὁ καπετάν Παντελῆς, πού τὸν κοιτοῦσε ἀπὸ τὸ πλάϊ τῶν ματιῶν του. Αὐτὴ ἔχει στήν πλατὴν της ἀγκάθι δηλητήριο. Ἄν τρυπηθεῖς, θά σέ τρέχουμεν γιὰ κανένα μῆνα στοὺς γιατροὺς. Καί εἶναι πολὺ ἀλάργα, ἀχρείαςτοι νά 'ναι.

- Δέν τὸ φαντάστηκα...

- Δέν γίνεσαι ψαρᾶς σέ μιὰν μέραν, ὅσο σπουδαγμένος καί νά 'σαι. Καί ἡ θάλασσα θέλει σεβασμόν. Νά εἶσαι τολμηρός, μὰ καί νά τὴν φοβᾶσαι. Γιατί τὸ πρῶτο λάθος σου εἶναι καί τὸ τελευταῖο.

Μαζεύτηκαν όλα κι όλα ένας κουβάς ψάρια. Τά έπλυνε ό Παντελής καί τά έβαλε στό ψυγείο.

- Τώρα, Κόνι, θά καθαρίσουμε τά δίχτυα, πιθαμή πρός πιθαμή θά βγάλουμε πέτρες, κοράλλια, φύκια καί σκελετούς από ψάρια καί θά τά βάλουμε σέ καθαρές πάνες.

- Καί τί θά γίνει μέ τά σχισμένα;

- Δέν μās παίρνει νά αρματώσουμε δίχτυα τώρα, γιατί πρέπει νά δολώσουμε καί νά ρίξουμε τό παραγάδι πρίν φρεσκάρει κι άλλον ό καιρός.

Όταν νετάρανε, πήρε ό καπετάνιος τόν κουβά, έπλυνε μέ θαλασσινό νερό τήν κουβέρτα τοϋ «Παντελεήμονα» καί είπε:

- Άϊντε νά δολώσουμε τό παραγάδι.

Πήρε ό Κόνι ένα από τά κοφίνια πού ήταν δίπλα στή πλώρη καί βγήκε στή στεριά. Παρατήρησε ότι τό παραγάδι ήταν ένα πανέρι, πού είχε μέσα τή μεσινέτζα, τή νάιλον κλωστή, όπου είναι δεμένα τά άγκίστρια, καί γύρω-γύρω στό χεϊλος του είχε φελλό, μέ πολλές μικρές χαρακιές, όπου ήταν τ' άγκίστρια καρφωμένα, ώραία το ένα δίπλα στό άλλο.

Ό Παντελής έφερε μιά σακούλα μέ τρία κιλά σαυρίδια. Άκόνισε, τό ένα μέ τό άλλο, τέσσερα μαχαίρια, έκοψε ένα ψάρι σέ δυό φιλέτα καί κάθε φιλέτο σέ τρία κομμάτια.

- Κατάλαβες, Κόνι, πώς κόβουμε τό δόλωμα;

- Κατάλαβα, Καπετάνιε.

Όταν τά τεμάχισαν όλα, έρριξε πάνω τους άλάτι, γιά νά σφίξουν καί νά μή διαλύεται τό κρέας τους στό βυθό. Τά ύπολείμματά τους, σκελετοί καί κεφάλια, τά έκανε μαλάγρα, γιά νά τά ρίξει στή θάλασσα καί νά προσελκύει τά ψάρια.

Όστερα τοϋ έδειξε πώς δολώνουν.

- Παίρομεν τό άγκίστριν, τρυπούμεν τό δόλωμα από τήν

ὄξω πέτσαν, τό γυρνοῦμε στή μέσα μεριά, πού εἶναι τό κρέας, καί τό βγάζουμεν ἀπό τήν ἄλλην ἄκρην τῆς πέτσας. Ὑστερα τήν κλωστήν ἀπό τήν ἄκρην τοῦ ἀγκιστριοῦ τήν σφηνώνουμε στό σκίσιμον τοῦ φελλοῦ, κι ἔτσι μένει τό δολωμένο ἀγκίστρι στό χεῖλος τοῦ παραγαδιοῦ.
- Μεγάλη μαστοριά!

- Τήν ἤμαθα ἀπό τόν πάππο μου. Φοβερός θαλασσόλυκος. Μ' ἓνα ἀξάδελφόν του πηγαίνανε μέ τά κουπιά στή Μικρά Ἀσία. Ἔδιναν ψάρια καί ἔφερναν πετρέλαιο καί ζάχαρη. Πολλές φορές τοὺς ἔπιανεν καιρός, ἀποκλείονταν στήν Ἀμοργό ἢ στή Μύκονο καί στό σπίτι μῆνες ὕστερα ποδογυρίζονταν.

Εὐκαιρία νά μάθω περισσότερα, σκέφτηκε ὁ Κόνι:

- Καί πόσα ἀγκίστρια ἔχει τό παραγάδι;
- Διακόσια ὀγδόντα. Τά ἀγκίστρια εἶναι σέ ἀπόσταση τρεῖς ὀργιές τό ἓνα ἀπό τό ἄλλο, δεμένα μέ τό παράμαλλο στή μάνα. Τό παράμαλλο ἔχει μῆκος λιγότερο ἀπό μέτρο, εἶναι πιό λεπτό, ἑβδομήντα χιλιοστά, ἐνῶ ἡ μάνα ἑκατό χιλιοστά.
- Μιλᾶμε γιά μιᾶ ἀπόσταση δυό χιλιόμετρα;
- Πλούσια!
- Καί τί θά ψαρεύουμε;
- Ἔχουμε δωδεκάρια ἀγκίστρια, γιά ψάρια πέντε ὡς δέκα κιλά. Φαγκριά, σκορπίνες, χάνους.
- Καί ἀξίζει τόν κόπο νά δολώνεις γιά χάνο;
- Ἴντα νά κάνουμε ἀφοῦ πάει καί ὁ χάνος; Νά τοῦ ποῦμε νά μή πάει;

Βγῆκαν πάλι στό πέλαγος. Κατεύθυνση νότια, πρὸς Νάξο. Ἡ θάλασσα βαθιά μπλέ καί γιομάτη ἀφρούς ἀπό τά κύματα πού χτυποῦσαν ἀλύττητα τό καῖκι. Γέμιζε τό

κατάστρομα νερό. Δεξιά και άριστερά δέν φαίνονταν τίποτε. Μόνο τό πλοίο σκαμπανέβαζε. Ό καπετάνιος παρακολουθοῦσε τό βυθόμετρο, εἴκοσι πέντε, τριάντα, σαράντα πέντε ὀργιές.

Ό Κόνι άσφαλίστηκε στό θάλαμο τῆς μηχανῆς. "Ενοιωθε νά τοῦ φεύγει τό αἷμα, νά ανακατώνεται τό στομάχι του, νά εἶναι έτοιμος νά τά βγάλει ὅλα...

Θά γίνω ρεζίλι τῶν σκυλιῶν, σκέφτηκε. Θέλω νά κερδίσω τό ψωμί μου σάν παρᾶς και μέ πιάνει ἡ θάλασσα! - Κόνι, πάρε από τό καλάδι έναν κομμάτι ψωμί νά μα σουλήσεις και κοιτά μακριά στόν ὀρίζοντα, τοῦ εἶπε ὁ καπετάν Παντελῆς.

"Όσο και ἂν δέν ἤθελε νά τό δείξει, αὐτό τοῦ ἦταν πα-
ραπάνω από πολύ. "Ωστε φαίνομαι. Θά εἶμαι κίτρινος ἢ
πράσινος ἢ και τά δύο. Αὐτό ἦταν. Άπέτυχα πάλι στή
ζωή μου. Άποκλείεται από παρᾶς για τεχνικούς λόγους.
Σέ πιάνει ἡ θάλασσα. Τέρμα και τελείωσε!

Μετά ὁμως σκέφτηκε, ὅταν εἶσαι χαμένος, δέν ἔχεις
και τίποτε νά χάσεις. Στό διάβολο μέ ὅλα αὐτά. Κάνε
ὅ,τι σοῦ λένε και ὅ,τι βρέξει ἄς κατεβάσει. "Εκοψε ένα
κομμάτι ψωμί, τό ἔτρωγε ἀργά-ἀργά και κοιτοῦσε μα-
κριά πρὸς Νάξο και Μύκονο. "Ωραῖες μολυβιές γραμμές
στό βάθος τοῦ ὀρίζοντα. Τί ὥραῖες ἀναμνήσεις ἔχει από
αὐτά τά νησιά... Μπάνια, γλέντια, ἀνεμελιά. "Άλλοι και-
ροί βέβαια τότε.

- Πενήντα ἔξι ὀργιές! φώναξε ὁ καπετάνιος. Για κοιτά,
Κόνι, ποῦ εἶναι ἡ εὐθεῖα φάρος και βουνοκορφή.

- Λίγο δεξιά.

Προχώρησε λίγο ἀκόμη τό καραβάκι.

- Σαράντα πέντε ὀργιές! χάρηκε ὁ Παντελῆς. "Εδῶ εἶναι
ὁ πάγκος. Ρίχνουμεν τό παραγάδι.

"Εβαλε τῇ μηχανή στό ρελαντί και ἠρέμνησε λίγο τό

καράβι. 'Ο Κόνι πῆρε τήν κόκκινη σημαδούρα καί ἔδεσε τήν καλούμα.

- Πενήντα πέντε ὀργιές καλά εἶναι;

- Καλά-καλά, γέλασε ὁ καπετάνιος. Φέρε μόνο τήν ἄκρη του νά δέσω τό παραγάδι.

Ἔδεσε καί μιά πέτρα στήν ἀρχή καί ἔδωσε τό πρόσταγμα:

- Φοῦντα, Κόνι, τό καλάρι!

Καθώς κινιόταν τό σκάφος ἀργά, ἔφυγε ἡ καλούμα κι ὕστερα ξετυλιγόταν τό παραγάδι, ἡ μεσινέντζα χόρευε κυριολεκτικά μέσα στό πανέρι χωρίς νά μπερδεύεται ἢ νά τή σηκώνει ὁ ἀέρας, γιατί πολύ σοφά εἶχε ἀπλώσει πάνω της χαλίκια. Καί τά δολωμένα ἀγκίστρια ξεσκάλωναν ἀπό μόνα τους καί βυθίζονταν στή θάλασσα.

Τό καῖκι ἔκανε ἓνα μικρό γύρο νά παρακάμψει λίγο τόν καιρό, ὅταν εἶχε ριχτεῖ τό μισό παραγάδι. 'Ο Κόνι ἔβαλε καινούργια καλούμα καί πέτρα κι ὕστερα ἔριξαν καί τό ὑπόλοιπο παραγάδι.

- Πρέπει νά μείνει τουλάχιστον μιάν ὥρα στό βυθόν, εἶπε ὁ Παντελῆς. Πᾶμε στό φάρον νά φάμεν κάτι καί ὕστερι γυρίζουμε νά τό μαζέψουμε πρίν δυναμώσει κι ἄλλον ὁ καιρός.

Ἔτσι κι ἔγινε. Δέν βγῆκαν ὅμως στό μόλο γιατί ἡ θάλασσα εἶχε ἀγριέψει κι ἔκανε καί στό λιμάνι αἰσθητή τήν παρουσία της. Στό καλάθι ὑπῆρχαν ντομάτες ἀπό τό μποστάνι στό Πέζι, ψηλά στό βουνό, μικρές ἀλλά νόστιμες, καί τυρί καθούρα, καθώς καί φρέσκο ψωμί. Ἔτρωγαν μέ ὄρεξη τό κολατσιό τους.

- Κόνι, κάνουμε ἐπικίνδυνα πράγματα, εἶπε ὁ Παντελῆς μέ σοβαροφάνεια.

- Γιατί;

- Οἱ Ἰκαριῶτες λένε, δέν μπορεῖς νά πίνεις νερό, ἐπει-

δὴς τό νερό κάνει βατράχια. Γι' αὐτό πρέπει νά πίνεις κρασονέρι.

Ἀνέβασε ἀπό τό ἀμπάρι τή νταμιτζάνα μέ τό κρασί, μισογέμισαν τά ποτήρια τους καί προσθέσανε καί λίγο νερό. Τό ἀπολάμβαναν. Ὁ Κόνι παρατήρησε με ἐκπληξη κάποια στιγμή ὅτι πέφτει ψιλή βροχή.

- Τί γίνεται μέ τόν καιρό, καπετάνιε;

- Εἶναι γρεολεβάντης, Κόνι. Φέρνει συχνά βροχήν. Καί βουβοθαλασσιά. Ἔρχεται ξαφνικά καί πέφτει ξαφνικά. Ἀλλά πᾶμε καλύτερα νά σηκώσουμε τό παραγάδι πρὶν φρεσκάρει κι ἄλλο.

Ἔβαλαν πλώρη γιά Νάξο, στήν εὐθεῖα βουνοκορφή καί φάρο, καί ἔψαχναν τό παραγάδι στίς σαράντα πέντε ὀργιές, ὅπου τό ἄφησαν. Ματαίως ὅμως ἀναζητοῦσαν τό κόκκινο καλάρι.

- Καμιὰ φορά τό παίρνει τό ρεῦμα, Κόνι. Ἀλλοῦ τό ζητᾶς καί ἀλλοῦ εἶναι.

Ἐκεῖνος πιάστηκε γιά ἀσφάλεια ἀπό τό κατάρτι καί ἀγνάντευε γιά τή σημαδούρα. Ὅμως ἤρθαν μερικά κύματα ἀπανωτά καί τόν ἔκαναν μούσκεμα.

- Κόνι, ἂν δέν βρέξεις κῶλον ἔν τρῶς ψάριν, λέμε μεῖς.

Ἐνίωσε τό ρῖγος στό κορμί του. Ἀποροῦσε πού ἐνῶ κιόλας καλοκαίρι ἡ θάλασσα ἦταν κρύα.

- Ἐδῶ εἶναι πέλαγος κι ἡ θάλασσα εἶναι πάντα κρύα. Πάλι ὁ Παντελής διάβαζε τίς σκέψεις του.

Ἐψαχναν ἐδῶ, ἔψαχναν ἐκεῖ, ἀνάμεσα στά βουβά κύματα. Ἐνα σημάδι τοὺς ξεγελοῦσε στά ἀριστερά, ἄλλο στά δεξιά. Ἀφροί, ἀντικείμενα πεταγμένα στή θάλασσα, πουλιά. Ἐκαναν ἓνα κύκλο. Ὁ Κόνι διέκρινε κάτι νά κάθεται στά κύματα.

- Σάν πουλί φαίνεται, καπετάνιε.

Ὅταν ὅμως πλησίασαν, διαπίστωσαν ὅτι ἦταν τό κα-

λάρι. Τό ρεῦμα τό εἶχε μεταφέρει μερικά χιλιόμετρα δυτικότερα.

- Κόνι, πάρε τόν γάντζον καί σήκωσε τή σημαδούραν, εἶπε ὁ Παντελῆς καί ἔκοψε ταχύτητα.

Ἔφαγε ἐκεῖνος μερικά κύματα κατακέφαλα, ἀλλά τήν ἀνέβασε.

- Ὡραῖα, Κόνι, τά κατάφερεις. Ἄσε τώρα τή σημαδούραν καί δώσε μου τήν καλούμα νά τήνε δέσω μέ τήν ἄλλην πού ἔχω στό πανέριν.

Κι ὕστερα ἄρχισε νά τραβάει τή μεσινέτζα, σύροντάς την μέ τό δείκτη τοῦ δεξιοῦ του χεριοῦ, στόν ὁποῖο εἶχε περασμένο, ὅπως μιά δαχτυλήθρα, ἓνα δερμάτινο κομμάτι ἀπό γάντι. Καί ὀργιά-ὀργιά μάζευε τήν κλωστή στό πανέρι.

Ὁ Κόνι, μολονότι ἔνοιωθε στήν κουβέρτα κάθε ἄλλο παρά σίγουρα, πιεζόταν κάτι νά κάνει. Τόν πείραζε νά βλέπει πώς κοιπιάζει ὁ Παντελῆς.

- Ποῦ νά βοηθήσω, καπετάνιε;

- Κάρφωνε τά ἀγκίστρια, ἂν μπορεῖς. Νά ἔχουμε τό παραγάδιν ἔτοιμο γιά τήν ἄλλην φορά.

Κάθε ἄλλο παρά εὐκολο ἦταν. Καί ὁ Παντελῆς μάζευε τόσο γρήγορα. Ἀπό ποῦ στήν εὐχή τήν εἶχε τόσο δύναμη; Προσπαθοῦσε ὁ Κόνι νά τά καρφώνει στό φελλό, ἄλλοτε προλαβαίνοντας τόν καπετάνιο κα ἄλλοτε ὄχι.

Ὅμως τή δουλειά τήν κάνανε μηχανικά. Ἡ προσοχή τους ἦταν ἐπικεντρωμένη στά ἀγκίστρια πού ἀνέβαιναν το ἓνα μετά τό ἄλλο, γυάλιζαν στό νερό σάν νά ἦταν ψάρια, καί στό τέλος τίποτε.

Νά ὅμως πού κάτι γυάλιζε καί χτυποῦσε πέρα-δῶθε. Φαινόταν μεγάλο. Ἐντυπωσιακά μεγάλο μέσα στό νερό. Τελικά ἦταν σκυλοπαράκι, κάπου σαράντα πόντους. Μικρούλικο, ἀλλά καλή λιχουδιά. Ὁ καπετάνιος τό ξε-

δόλωσε καί τό ξριξε στή κουβέρτα. Ὁ Κόνι παρατηροῦσε τίς κινήσεις του. Αὐτό σήκωνε τό κεφαλάκι του, κοιτοῦσε δεξιά-ἀριστερά, κι ὕστερα ἔτρεχε, ὅπως τά φίδια στή στεριά. Προσεκτικά, γιά νά μή ἐκτεθεῖ κι ἄλλο, ὅπως αἰσθανόταν, στόν καπετάνιο, τραβήχτηκε ἀπό ἐκεῖνο τό μέρος.

Πάλι φάνηκε κάτι νά γυαλίζει, ἀλλά αὐτή τή φορά ἦταν μιά ἀπό τίς πέτρες πού εἶναι δεμένες στό παραγάδι γιά νά τό κρατοῦν στό βυθό.

Τό ἐπόμενο ἦταν πάλι σκυλοψαράκι, ὅπως καί τά ἐπόμενα δύο.

Ἀκούστηκε ἓνα «ἀνάθεμά το» ἀπό τόν Παντελῆ, ὅταν τοῦ μπερδεύτηκε τό παραγάδι. Ἀλλά ξεπεράστηκε γρήγορα, γιατί ἀνέβηκε σύντομα μιά μεγάλη δράκαινα. Πολύ ἐπικίνδυνη λόγω τοῦ δηλητηριώδους ἀγκαθιοῦ στή πλάτη της. Ἐκοψε ἐκεῖνος τό παράμαλο πού κρατοῦσε τὸ ἀγκίστρι καί τήν πέταξε στή κουβέρτα. Καί συνέχιζε νά ἀνεβάξει τό παραγάδι βάζοντας μπροστά κάθε τόσο καί σταματώντας κάθε τόσο τή μηχανή.

Κάποια στιγμή ἦταν πιασμένη μιά μεγάλη συναγρίδα.
- Πάρε τήν ἀπόχην, Κόνι.

Τήν ἀνέβασε ἐκεῖνος καί τήν ἔφερε γιομᾶτος χαρά κοντά στόν καπετάνιο.

- Αὐτή ἀξίζει, Κόνι. Εἶναι τουλάχιστον δύο κιλά.

Μεγάλη χαρά. Καί, ὦ! τοῦ θαύματος καί τό ἐπόμενο ἀγκίστρι ἔφερεν κάτι μεγάλο.

- Εἶναι τό ἀδελφάκι της ἢ τό παιδάκι της, καπετάνιε;

- Ὁχι. Αὐτόν εἶναι φαγκρί. Τουλάχιστον ἓναν κιλό.

Εἶχαν σηκώσει τό μισό παραγάδι καί πλησίαζε ἡ ἐπόμενη σημαδούρα. Τή τράβηξαν πάνω καί βάλανε μπροστά νά μαζέψουν ὅπως-ὅπως τό ὑπόλοιπο, γιατί ὁ καιρός δέν ἀστειευόταν. Εἶχαν πιάσει μιά μεγάλη σμέρνα,

πού μόλις τήν ανέβασε ὁ Παντελῆς, τοῦ ἐπιτέθηκε, μέχρι πού τήν κοπάνησε μερικές φορές μέ τό κοντό δοιάκι στό κεφάλι.

- Αὐτή, Κόνι, κόβει ἄνετα χέρι-πόδι. Ἀλλά εἶναι νοστιμότατη στό τηγάκι.

Πιάσανε κι ἓνα σαλάχι καί κάτι χάνους. Τίποτε ἀξιόλογο.

Στό μεταξύ ὁ ἥλιος εἶχε χαθεῖ, τό ψιλοβρόχι ἔγινε πιό ἔντονο κι ἡ θάλασσα πιό ζωνρή.

- Δέν μπορούμε νά πᾶμε στά ὄρτσα γιά τό χωριό, Κόνι. Γυρνοῦμε εἰς τό λιμανάκι ὥσπου νά πέσει ὁ καιρός.

Ἔρριξαν ἐκεῖ τήν ἄγκυρα καί ἔμειναν στό καΐκι. Βέβαια ἡ θάλασσα ἦταν πιό ἥσυχη, ἀλλά τό ταρακούνημα γενναῖο. Εὐτυχῶς εἶχαν νερό. Ὅπως καί κρασί. Ἀλλά χωρίς τροφή, ἀφοῦ εἶχαν φάει τό πρωῒ τήν κουμπάνια τους, δέν εἶναι νά τό σκέφτεσαι. Καί ὁ καιρός τό χαβᾶ του...

Πρίν σουρουπώσει εἶδαν ἓνα ἄνδρα νά κατεβαίνει ἀπό τόν κατσικόδρομο. Κρατοῦσε κάτι στό χέρι του.

- Πῶς τολμάει νά κατεβαίνει τέτοια κατηφορικά βράχια; ἀπόρησε ὁ Κόνι.

- Θά εἶναι τό ξαδερφάκι, ὁ Σίμος. Μαθημένα τά βουνά στά χιόνια.

- Καί δέν ὑπάρχει ἄλλος δρόμος;

- Ὑπάρχει ὁ μουλαρόδρομος. Πηγαίνει γύρω-γύρω τήν χοάνην, μά εἶναι πιό μακρύς.

Ἦταν ὄντως αὐτός. Καί μόλις ἔφτασε στό λιμάνι, τοὺς ἔκανε νόημα νά ρίξουν ἔξω παλαμάρι.

Πῆρε ὁ Παντελῆς τόν καβοπιάνο, ἔδεσε το ἓνα ἄκρο τῆς κλωστῆς στή μέση ἑνός παλαμαριοῦ καί πέταξε τή μικρή μπάλα πού ἦταν δεμένη στήν ἄλλη ἄκρη πρὸς τή μεριά τοῦ Σίμου. Ἡ μπάλα ἔπεσε στή θάλασσα. Ἐκανε μιά δεύτερη προσπάθεια. Τζίφος κι αὐτή. Περίμενε

Ύστερα μέχρι μία στιγμή που ό άέρας κόπασε λιγάκι κι έκανε τήν τρίτη βολή. Ή μπάλα έφτασε σχεδόν στή στεριά. Ό Σίμος μπήκε γρήγορα στή θάλασσα καί τήν άρπαξε.

- Βρέ τό θηρίον, ήπιασέ τηνε, είπε ό καπετάνιος.

Ό Σίμος μάζεψε την κλωστή καί ό Παντελής άφηνε καλούμα. Τό παλαμάρι, δεμένο στά μισά του καθώς ήταν, συρόταν σαν δυό σχοινιά στήν έπιφάνεια τής θάλασσας. Όταν τό τράβηξε στή στεριά, τό πέρασε ό Σίμος δυό στροφές στή μαρμάρινη στήλη που δένανε τούς κάβους τών πλοίων. Έδεσε μετά τή πλαστική σακούλα που κουβαλοϋσε στό σχοινί. Ό Παντελής άφηνε μόλα άριστερά καί μάζεψε δεξιά.

- Δουλεύει άψογα ό τροχαλίας! θαύμασε ό Κόνι.

- Στή θάλασσα ή βρίσκεις λύσεις ή πεθαίνεις.

Περυσυνέλεξαν τήν πολυπόθητη σακούλα. Μάζεψαν καί τό καβοπιάνο. Ό Σίμος τούς χαιρέτησε κι άνέβηκε στόν φάρο.

Όταν τήν άνοιξαν βρήκαν μέσα τηγανισμένα ψάρια, τυρί, ντομάτες καί ψωμί. Κάθισαν στό μπροστινό άμπάρι καί έτρωγαν μέ όρεξη. Βέβαια, τό καράβι πήγαινε πάνω-κάτω, μπρός-πίσω. Άλλά ή πείνα τά ξεπερνούσε όλα. Ήπιαν καί λίγο κρασί.

Όταν τελείωσαν τό φαγητό, ό καπετάνιος είπε:

- Άς ρίξουμε καί τήν βοηθητική άγκυρα, γιατί ή νύχτα θά εΐναι δύσκολη.

Ζήτησε από τόν Κόνι νά άνεβάσει μία πάνα μέ δίχτυα από τό άμπάρι στή κουπαστή. Ύστερα έδεσε στήν άγκυρα αντί για άλυσίδα τό δίχτυ, καί τήν φούνταρε. Ό Κόνι κοιτοϋσε σιωπηλός. Ό Παντελής μπήκε στό θάλαμο τής μηχανής, έτοιμος νά βάλει μπροστά καί νά φύγουν, άν ξεσέρονταν από τά κύματα.

- Πώς τά βλέπεις, καπετάνιε; ρώτησε πιά πολύ από περιέργεια.

Δέν φοβόταν. "Ενοιωθε απόλυτη σιγουριά στον «Παντελεήμονα» μέ τον καπετάνιο αυτόν.

- "Εχουμε τώρα έδω έφτάριν. "Οξω στό πέλαγο παραπάνω. Άκόμα λίγο καιρό άντέχουμε. Άν όμως άγριέψει κι άλλο, πρέπει νά φύγουμε, άν προλάβουμε. Καί καλήν Τήνο...

- Γιατί αυτό;

- Γιατί αυτός ό καιρός πιάνει τό νησί, από Μαγγανίτι μέχρι Εϋδηλο. Μόνο προς Τήνο μπορούμε νά ταξιδέψουμε μέ ασφάλεια. Κι εκεί θά πᾶμε, άν δέν πέσει απότομα, όπως ήρχισεν.

- Καί γιατί λές άν προλάβουμε; Δέν εἶναι ό «Παντελεήμονας» καλό σκαρί;

- Καλόν σκαρίν εἶναι. Άλλά όπως άνεβοκατεβαίνει στά κύματα μπορεί νά μή πιάσει ή προπέλα του. Όπότε μάς έρρίξασιν τά κύματα στά βράχια.

Δέν ρώτησε περισσότερα. Καθόταν κι αυτός στό άμπάρι τής μηχανής καί κρατούσε παρέα στον καπετάνιο.

- Πήγαινε, Κόνι, νά κοιμηθεῖς λίγο. Στό άμπάρι μπροστά στό δεξί κρεβάτι. τοῦ εἶπε κάποια στιγμή εκείνος

- Μπορῶ κι ἐγώ νά προσέχω. Νά κοιμηθεῖς κι ἐσύ λίγο.

- Καλά ἄ σέ ξυπνήσω.

Δέν τον ξύπνησε. Έκεῖνος κοιμόταν στό κρεβάτι, δηλαδή κατρακυλούσε μιά έδω καί μιά εκεί, άλλοτε προσπαθώντας νά κοιμηθεῖ, άλλοτε νομίζοντας πώς κοιμάται καί άλλοτε όνειρεύομενος.

Όταν τελικά αποφάσισε νά σηκωθεί ἦταν ακόμα νύχτα, αλλά ήρχισε νά χαράζει. Ό Παντελής ἦταν όρθιος στό θάλαμο τής μηχανής.

- Σοῦ ἔσπασε κανέναν κόκκαλο, Κόνι; τόν ρώτησε σχεδόν εὐδιάθετος.

- Αὐτό, ὄχι. Ἀλλά γυρνοῦσα σάν βαρέλι πέρα-δῶθε.

Ἔμειναν ὅλη τή μέρα στό φάρο. Κι ἄλλη μιὰ νύχτα. Ἀλλά τό ἐπόμενο βράδυ, ξαφνικά, ὅπως ἄρχισε, ἔπεσε ὁ καιρός. Καί μπόρεσαν νά γυρίσουν στό χωριό. Ἀξύριοι καί ἄγρυπνοι, μέ σκιές κάτω ἀπό τά μάτια τους, ἔμοιαζαν μέ δραπέτες φυλακῶν. Ὁ Κόνι ἦταν διαλυμένος. Ἀλλά καί εὐχαριστημένος καί περήφανος πού ἄντεξε τήν τλαιπωρία τῶν τριῶν ἡμερῶν στή θάλασσα. Τελικά ὅλα τά μπορεῖς! σκεφτόταν. Ὅταν θέλεις ἢ δέν ἔχεις ἄλλη δυνατότητα ἀπό τό νά παλέψεις γιά τή ζωή σου.

Ἡ ψαριά βέβαια ἦταν πενιχρή. Ἀλλά χαίρονταν πού ἐπιβίωσαν.

Ὅταν νετάρανε καί γυρνοῦσαν στό σπίτι ξαφνιάστηκε ὁ Κόνι πού ἡ γῆς ἀνεβοκατέβαινε. Μαζί της τά δέντρα καί τά σπίτια. Ὅλα πήγαιναν πάνω κάτω, μέ τήν ἴδια ἔνταση. Κι ἀποροῦσε μέ τόν ἑαυτό του, πῶς μπορεῖ καί περπατάει σωστά. Ἡ μήπως ὄχι; Λές νά τρικλίζω καί νά μή τό ἀντιλαμβάνομαι; Θά μέ περνοῦν γιά μεθυσμένο, κι ἐγώ στόν κόσμο μου.

Σάν νά μή ἔφταναν τά δεινά του, καθώς περνοῦσαν μπροστά ἀπό τήν ταβέρνα τοῦ «Καρακάς» εἶδε τήν Μαντώ νά πίνει καφέ μέ τήν Βαγγελιώ. Αὐτό ἦταν τό τελευταῖο πού ἄντεχε! Νά τόν δεῖ ἐκείνη σ' αὐτά τά χάλια... Προσπάθησε νά προσπεράσει, ὑποκρινόμενος ὅτι δέν τήν πρόσεξε. Ἀλλά ἡ Μαντώ ἔτρεξε κοντά του.

- Κόνι, γυρίσατε; Κι εἶσαι καλά;

- Σχετικά... Λίγο ξάγρυπνοι.

- Μά εἴστε τρεῖς μέρες εἰς τήν θάλασσαν...

Τόν κράτησε ἀπό τό μπράτσο καί περπατοῦσε μαζί του. Ὁ Παντελῆς εἶχε ἤδη προχωρήσει μπροστά. Ὁ Κόνι

ξνοιωθε τώρα πιό σίγουρα τά βήματά του. Άλλά μέσα του εξακολουθοῦσε νά αἰσθάνεται ἄσχημα.

- Πῶς ἄντεξες, Κόνι, τόσες μέρες, εἶπε ἡ γυναίκα καί ἔσφιξε δυνατά τό μπράτσο του.

- Δέν ἦταν εὐκόλο, Μαντώ. Άλλά μέ τόν Παντελεῆ νοιώ-
θω σιγουριά.

Πλησίασε τό στόμα της στό αὐτί του καί τοῦ ψιθύρισε:
- Εἶμαι ὑπερήφανη γιά σένα!

Τοῦ Κόνι πῆγαν τά πάνω κάτω. Ὡστε ἔτσι εἶναι; Δέν
χρειάζεται νά ντρέπεται γιά τήν κατάντια του; Τό ἀντί-
θετο; Δέν ἦταν σέ θέση νά ξεκαθαρίσει μέσα του τά
αἰσθήματά του...

Ἡ Μαντώ τοὺς ἐτοίμασε στά γρήγορα κάτι νά φᾶνε
καί τοὺς ἔβαλε καί μιά κούπα κρασί στό τραπέζι. Τήν
ᾠρα πού ἔφευγε τοῦ εἶπε σιγά νά μὴν ἀκούσει ὁ καπε-
τάνιος:

- Κοιμήσου νά ξεκουραστεῖς. Μετά θά σέ πάρω νά πᾶμε
στήν σπηλιά μου...

Ὅταν ἔμειναν μόνοι στό σπίτι τοῦ εἶπε ὁ Παντελεῆς:
- Κόνι, εἶχαμε σκατόκαιρο. Άλλά πέρασε. Πήγαινε ἐσύ
μερικές μέρες στό κτῆμα μέ τόν Θεολόγον, ὥσπου νά
ἔρθει ἡ γῆς στά ἴσια της.

Ὁ Κόνι μέ κοιτοῦσε μέ ἔνταση.

- Αὐτή τήν αὐθεντική ζωὴ ἐννοῶ, Μαρία.

Ἐγὼ ἔνοιωθα βαθιά στήν κόλαση ριγμένη.

- Μέ συγχωρεῖς, Κόνι, γιά τήν ἀμετροέπειά μου. Δέν χω-
ροῦσε στό μυαλό μου ὅτι πέρασες τέτοιες δοκιμασίες.

- Ἦταν ὄντως φοβερό. Άλλά τό ἀπολάμβανα... Εἶναι συ-
ναρπαστικό νά παίζεις μέ τόν κίνδυνο. Νά ξέρεις ὅτι τό
πρῶτο λάθος σου εἶναι καί τό τελευταῖο. Νά σκέφτεσαι,

Θεέ μου, θά βγῶ ποτέ ἀπό ἐδῶ ζωντανός; Καί ὅταν τελικά τά καταφέρεις... Τί χαρά εἶναι αὐτή! Νιώθεις ὅτι γύρισες ἀπό τόν κάτω κόσμο ξανά στή ζωή. Ἀναγεννιέσαι.

Ἦμουν συγκλονισμένη. Ἦθελα νά ἀλλάξω ἀμέσως θέμα καί παραστάσεις. Μοῦ ἤρθε σωσίβιο ἡ παραγωγή τοῦ τσίπουρου. Πίεσα τόν ἑαυτό μου νά φανῶ χαρούμενη.

- Μή μοῦ πεῖς ὅτι θά δῶ πῶς κάνουν τσίπουρο... Θεέ μου. Ἀπίστευτο. Ἐχῶ πατήσει σταφύλια πρίν ἀμέτρητα χρόνια στό σπίτι τοῦ παπποῦ μου στήν Κρήτη. Εὐπόλητη μέσα στόν κάδο. Ἦταν τρέλλα.

- Βεβαίως καί θά δεῖς. Τά σταφύλια πάντως εἶναι ἤδη πατημένα. Ἀλλά πρέπει πρῶτα νά περάσουμε ἀπό τόν φαρμακοποιό, νά παραλάβω τήν ἀλληλογραφία τοῦ χωριοῦ.

- Δέν καταλαβαίνω τί σχέση μπορεῖ νά ἔχει ὁ φαρμακοποιός μέ τά γράμματα;

- Στήν μικρή μας κοινωνία ἐπιβιώνουμε, γιατί ὁ ἕνας ἐξυπηρετεῖ ὅπως καί ὅπου μπορεῖ τόν ἄλλο. Ὅποιος θέλει νά στείλει κάτι στό χωριό τό ἀφήνει στόν φαρμακοποιό. Εἶναι τό σημεῖο ἀπό ὅπου περνοῦν πιό συχνά οἱ κάτοικοι, γιατί παίρνουν ἀπό αὐτόν τά φάρμακά τους. Κι ὅποιος γυρνάει στό χωριό, περνάει πρῶτα ἀπ' αὐτόν καί παραλαμβάνει γράμματα, φάρμακα καί ὅ,τι ἄλλο παρέδωσαν ἐκεῖ.

- Βλέπω καταφέρνετε νά ζεῖτε μιά χαρά χωρίς τό κράτος καί τίς λειτουργίες του!

- Ζοῦμε θαυμάσια χωρίς αὐτό. Καί ὅσο πιό μακριά τό νοιώθουμε, τόσο πιό εὐτυχισμένοι εἴμαστε.

Μετά τήν παραλαβή τῶν γραμμάτων καί κάτι ἄλλων μικρῶν παραγγελιῶν, πού μαζί μέ τό ψωμί σχεδόν γέμισαν τόν ντορβά, συνεχίσαμε τήν διαδρομή μέσα στό πανέμορφο πευκοδάσος, πού ἐμένα μοῦ ἔδινε τήν αἴσθη-

ση πώς βρίσκομαι κάπου στόν όνομαστό Μέλανα Δρυμό, μόνο πού έδω είχαμε από πάνω μας τόν λαμπρό μεσογειακό ήλιο καί μπροστά μας τό καταγάλανο Αίγαίο.

Σταθήκαμε γιά λίγο στό φράγμα πού πρόσφατα κατασκευάστηκε γιά νά άρδεύεται τό καλοκαίρι τό νησί καί νά παράγει ήλεκτρική έέργεια καί άπολαύσαμε τά κρυστάλλινα νερά του, στά όποια καθρεφτίζονταν οί σταχτιοί βράχοι καί τά πράσινα δέντρα. Κι ύστερα φθάσαμε στ' άμπέλι.

Τό Πέζι είναι σάν ένα κοχύλι πού τό άνοιγμά του κοιτάει τόν ούρανό. Τό διαπερνάει ένα ποταμάκι, έχει έλάχιστα κτίσματα, αλλά πολλές καλλιέργειες. Έμείς πήγαμε στην δεξιά πλευρά του λόφου, όχι πολύ μακριά από τόν δρόμο. Ήταν ένα από τά μεγάλα άμπέλια, μέ μικρά κλήματα καί μιά πλινθόκτιστη αποθήκη στην πάνω άκρη του.

Έκείνη τήν ώρα ό Θεολόγος σκόρπιζε στό άμπέλι μέ τό φτυάρι τίς φλοϋδες από τά σταφύλια πού έμειναν τίς τελευταίες μέρες μετά τό βράσιμο στό καζάνι. Ένας δυνατός καί ήλιοκαμένος άνδρας, πού σίγουρα είχε πολύ περισσότερα χρόνια στην καμπούρα του από ό,τι έδειχνε. Τό πρόσωπό του καθρέφτιζε καλωσύνη καί πραότητα, πού έρχόταν σέ αντίθεση μέ τόν σκληρό δουλευτή πού έδειχνε ή έμφάνισή του.

- Καλώς ήρθες, Μαρία, στή Ίκαριά! Είπε μόλις πλησιάσαμε.

- Χαίρω πολύ πού σ'α γνωρίζω στό όμορφο νησί σας, Θεολόγε.

- Βεβαίως όμορφο νησί. Καί καταφύγιον! Γιά κάθε ευαίσθητην ψυχήν πού αναζητά τήν αύθεντικήν ζωήν.

- Τί έχει ή Ίκαρία καί τήν κάνει τόσο σημαντική, Θεολόγε; ρώτησα αύθόρμητα.

- Θέλεις νά σοῦ τό πῶ ἢ νά σοῦ τό δείξω;
- Καί τά δύο!
- Πᾶμε τότε μέσα.

Στήν καλύβα ἦταν ὅλα συνωστισμένα τό ἕνα πάνω στό ἄλλο. Στόν τοῖχο ἀριστερά ἀπό τήν πόρτα ἦταν τά καζάνια. Τό ἕνα, στό ὁποῖο ἔβραζαν μέ σιγανή φωτιά τά σταφύλια, καί τό ἄλλο, ὅπου ὀδηγιόταν μέ ἕνα σωλῆνα ὁ ἀτμός. Ἐκεῖ ψυχόταν μέ νερό, καί τό τσίπουρο ἔτρεχε ἀπό μιά λεπτή βρυσούλα, ὅπως ἀπό τό τσουτσουνάκι μικροῦ παιδιοῦ, σέ ἕναν κάδο. Δεξιά τήν μισή καί πλέον καλύβα τήν καταλάμβαναν κάδοι γιά σταφύλια, σχεδόν ὅλοι ἄδειοι τώρα. Κι ἀνάμεσά τους κάδοι γεμάτοι τσίπουρο. Μεταξύ κάδων καί καζανιών βρισκόταν δύο στενά κρεβάτια, τό ἕνα πάνω στό ἄλλο καί μερικά ἀναποδογυρισμένα βαρέλια, πού χρησίμευαν εἴτε γιά καθίσματα εἴτε γιά τραπέζι.

- Ἄπλωσε σέ μιά πετσέτα τυρί, ἐλιές καί τρία ποτηράκια.
- Κόνι, μπάς καί ἔφερές, μωρέ, καί ψωμί ἀπό τίς Ράχες;
- Πλέον ἢ ἀρκετό! ἀπάντησε ἐκεῖνος κι ἔβγαλε ἕνα καρβέλι ἀπό τόν ντορβά του.

Τράβηξε ἀπό τήν γωνιά ὁ Θεολόγος μιά μπουτίλια μέ κόκκινο κρασί καί γέμισε τά ποτήρια.

- Ἄντε νά καλοπεράσει ἡ Μαρία μας στήν Ἰκαριά! εἶπε καί τσούγκρισε τά ποτήριά μας.
- Μέ τήν ἀρχή πού κάνουμε εἶμαι σίγουρη πώς θά ἀπολαύσω τήν ἐδῶ παραμονή μου, τοῦ ἀποκριθῆκα.

Μέ τήν πρώτη γουλιὰ κατάλαβα ὅτι αὐτό τό κρασί ἔχει κάτι τό ἰδιαίτερο. Ἕνα ἄρωμα. Ἀλλά καί μιά δύναμη. Εἰσχωρεῖ στό σῶμα καί ἀγγίζει τήν ψυχή. Χαλάρωνα καί ἔνοιωθα νά λύνονται οἱ κόμποι μέσα μου.

- Φάγε καί καθούρα, τό τυρί μας, μέ τίς ἐλιές καί τό ψωμί. Εἶναι μοναδικά!

Καί ὄντως ἦταν. Τά ἀπολάμβανα ὅχι γιατί δέν εἶχα κάνει ἔτσι κι ἄλλιῶς πρωινό, ἀλλά γιατί ἦταν νοστιμότατα. Καί ἀποροῦσα πῶς μποροῦσαν τά πιό ἀπλά πράγματα νά εὐφραίνουν τόσο τήν καρδιά μου.

- Τό μυστικό τῆς Νικαριᾶς, Μαρία, εἶναι τό κρασάκι της, εἶπε ὁ Θεολόγος μόλις κατάλαβε τήν ἐπίδραση πού εἶχε πάνω μου. Θεραπεύει πᾶσαν νόσον καί πᾶσαν μαλακίαν.

- Αὐτό εἶναι πολύ βιβλικό, τοῦ χαμογέλασα.

- Βεβαίως! Γιατί τί ἄλλο θά μποροῦσε νά θέλει ὁ Θεός ἀπό τό νά κάνει τούς ἀνθρώπους εὐτυχισμένους; Θά ἤθελέν τους δυστυχεῖς; Τότε δέν θά ἦταν Θεός!

- Καί πῶς γίνεστε εὐτυχισμένοι;

- Μέ τό κρασί καί τόν χορό. Αὐτά τά δύο μᾶς συναδελφώνουν. Καί βιώνουμε τίς φυσικές ἀξίες τῆς ἀγάπης καί τῆς εἰρήνης. Κι αὐτό δέν τό ἀνακαλύψαμε χθές ἢ προχθές. Εἶναι τό καταστάλαγμα ἀμέτρητων γενιῶν. Γιατί ὅπως φαίνεται ἡ Ἰκαρία ἔμεινε ἀλώβητη στό πέρασμα τῶν αἰώνων. Δέν συνταράχθηκε ἀπό ἐξωτερικές παρεμβάσεις. Καί εἶναι ἡ κιβωτός τοῦ ἑλληνικοῦ ἰδεώδους. Τοῦ ἀληθινοῦ. Τοῦ ἀφθαρτοῦ. Τοῦ αἰώνιου. Αὐτοῦ πού θά ὑπάρχει καί ὅταν οἱ σημερινές ἐξουσίες περάσουν. Ὅπως πέρασαν καί τόσες ἄλλες ἐξουσίες στήν ἱστορία. Καί στίς ὁποῖες ἡ Ἰκαρία ἄντεξε. Ἰδιαίτερα αὐτές πού πέρασαν ἀπό τό Αἰγαῖο πέλαγος. Καί εὐχομαι καί ἐλπίζω νά συνεχίσει νά ἀντέχει καί νά ἀποτελεῖ καταφύγιον.

Ἐντυπωσιάστηκα ἀπό τίς σκέψεις τοῦ Θεολόγου, ἀλλά ἤθελα νά πᾶξω κι ἄλλο τό θέμα.

- Προβληματίζομαι, ἂν αὐτά τά δύο πράγματα εἶναι ἀρκετά γιά τήν ἀνθρώπινη εὐτυχία.

- Ἀπό μόνα τους ὅχι. Ἀλλά πίσω τους κρύβεται μιᾶ ὁλόκληρη φιλοσοφία ζωῆς.

- 'Η όποία είναι, Θεολόγε;
- Νά ζεις την στιγμήν. Νά απολαμβάνεις ότι κάθε μέρα βγάζεις τό μεροκάματον. Νά κατακτάς την εύτυχία σου από τίς αντίξοότητες της καθημερινότητας. Πρίν σηκώσεις τά δίχτυα έχεις την αγωνία, τί θά βρείς όταν τά σηκώσεις. Θά βάλεις κάτι παραπάνω στην τσέπη σου από τά ψάρια που έπιασες; 'Η θά βγείς ζημιωμένος γιατί έχασες τά δίχτυα από ένα ρεύμα, μιάν τρικυμία; Άλλά καί αυτό είναι εύτυχία!
- Πώς είναι δυνατό νά είσαι εύτυχισμένος, όταν χάνεις;
- Έπειδή αυτή ή συγκίνηση σέ βάζει σέ ένα προβληματισμό, νά ξανααποκτήσεις τά δίχτυα σου. Νά τό ξαναμπορέσεις. Καί όταν τό μπορέσεις, θά αισθάνεσαι εύτυχισμένος.
- Καί όταν δέν τό μπορέσεις;
- Πās καί λές τόν πόνο σου. Σέ ένα φίλο, σέ ένα γείτονα, σέ ένα συγγενή. Κάποιος θά σοῦ δώσει δίχτυα.
- Κι άν δέν σοῦ δώσει;
- Θά σοῦ δώσει. Γιατί ξέρει ότι δέν θά τοῦ κλέψεις. Ότι θά τόν πληρώσεις μέ ψάρια. Καί ότι αύριο μπορεί νά συμβεί τό ίδιο καί σ' αυτόν. Καί άν δέν βοηθήσει, δέν θά βοηθηθεί!
- Ωραία! Άν όμως για όποιοδήποτε λόγο αυτός που δίνει χάσει τά χρήματά του;
- Τότε θά έχει γίνει πιό σοφός. Θά έχει μάθει πώς εις την ζωήν μπορεί καί νά χάνεις.

Άπόλαυσα την κουβέντα μαζί του. Αύτός όμως είχε νά κάνει καί δουλειά. Κι εγώ την εύκαιρία νά δω πώς παράγεται τό υπέροχο αυτό ποτό. Καί νά απολαύσω την χαρά μέ την όποία ό Κόνι συνεργαζόταν μαζί του.

Πιάσανε οί δυό τούς κάδους μέ τά σταφύλια καί γέμισαν τό καζάνι. Χωροῦσαν γύρω στά ἑκατόν πενήντα κιλά. Ἄναψαν σιγανή φωτιά καί στούς ἑκατό βαθμούς ἄρχισε νά βράζει. Ὁ ἀτμός περνοῦσε ἀπό τόν σωλῆνα, τό τόξο ὅπως τόν ἔλεγαν, γινόταν ἡ ψύξη καί λίγο-λίγο ἔτρεχε σέ ἓνα ἄλλο κάδο τό νέο πολυπόθητο ποτό.

- Αὐτό πού βγαίνει ἀπό τήν πρώτη βράση, ἐξήγησε ὁ Θεολόγος, τό λένε χάμικο. Ἀρχίζει ἀπό εἴκοσι τρεῖς βαθμούς, τούς λέμε γράδα, γιατί τόσους βαθμούς ἔχουν τά σταφύλιά μας, καί ὅσον προχωρεῖ ὁ βρασμός χάνει σέ περιεχόμενο οἶνοπνεύματος. Συνεχίζουμε τήν βράσην μέχρι δεκαπέντε γράδα. Στούς δέκα τρεῖς βαθμούς βγαίνει νερό.

- Καί πόσους βαθμούς ἔχει τελικά; ἤθελα νά μάθω ἐγώ.
- Ἐπιτυγχάνουμε δέκα ἐννιά γράδα, ἀπάντησε περήφανος γιά τίς γνώσεις του ὁ Κόνι. Αὐτό σημαίνει σάρα-ντα δυό τοῖς ἑκατό ποσοστό οἶνοπνεύματος.

Ὁ Θεολόγος ἔβαλε σέ ἓνα πλαστικό ποτηράκι λίγο χάμικο καί μοῦ τό πρόσφερε:

- Δοκίμασέ το, Μαρία.

Ἦπια μιά γουλιά.

- Μοῦ φαίνεται, Θεολόγε, ὅτι ἔχει ἓνα λεπτό ἄρωμα, κάτι σάν πικραμύδαλο.

- Αὐτό εἶναι τό ὑπέροχον ἄρωμα τοῦ σταφυλίου. Εἶναι ὅ,τι καλύτερο ὑπάρχει γιά νά βγάλεις τσίπουρον. Ἄν βάλεις ἄλλην πρώτην ὕλην ἔχεις διαφορετική γεύσιν. Ὅταν βράξεις σῦκα, βγαίνει γλυκό. Ἀπό δαμάσκηνα ἡ κούμαρα προκύπτει πάλι ἄλλη γεύση.

Τελικά γέμισαν ἀπό τό ἓνα καζάνι δυό τενεκέδες χάμικο. Γύρω στά τριάντα πέντε λίτρα. Πῆρε μετά ὁ Κόνι τό γραδόμετρο καί τό βύθισε στόν ἓνα τενεκέ.

- Κοίταξε, Μαρία, τί δείχνει.

Ἦσκυψα προσεχτικά πάνω ἀπό τό ἐργαλεῖο μέτρησης.

- Δέκα ἐννιά βαθμοί! ἀπάντησα.

- Ὁ στόχος ἔχει ἐπιτευχθεῖ!

Ἦελαμπαν τά πρόσωπα ὄλων μας.

- Τώρα θά βγάλουμεν τήν σούμα πού εἶναι ἡ βάση γιά ὅλα τά ποτά.

Ἦεπλυναν καλά οἱ δύο τους τό καζάνι καί ἔρριξαν μέσα τό χάμικο.

- Τώρα κάνουμεν τό δεύτερο βράσιμο, Μαρία. Ξεκινοῦμε ἀπό τοὺς δέκα ἐννιά βαθμούς πού ἔχει τό χάμικο καί φτάνουμεν μέχρι τοὺς τριάντα τρεῖς βαθμούς.

Ἦρχισε πάλι νά θερμαίνεται σέ σιγανή φωτιά. Στό μεταξύ πρόσθεσε ὁ Θεολόγος στό καζάνι γλυκάνισο καί λίγη μαστίχη. Ὅταν ὀλοκληρώθηκε τό βράσιμο, πῆρε πάλι ὁ Κόνι τό γραδόμετρο γιά νά μετρήσει τήν δύναμη τῆς σούμας.

- Εἴκοσι ἐννιά βαθμοί! ἀναφώνησε.

- Πολύ καλά, χάρηκε καί ὁ Θεολόγος.

- Εἶναι αὐτό τό τελικό προϊόν; ρώτησα ἐγώ.

Γέλασε ἐκεῖνος.

- Ὁχι ἀκόμα, Μαρία. Τώρα πρέπει νά τό βαφτίσουμε.

- Τί πράγμα;

- Νά βάλουμε νερό καί νά τό φέρουμε εἰς τό ἐπίπεδον ἐκεῖνο πού νά μπορεῖ νά δοθεῖ στό ἐμπόριο.

- Καί πῶς γίνεται αὐτό, Θεολόγε;

- Βάζουμε σέ πεντέμισι τενεκέδες σούμα δύομισι τενεκέδες καθαρό νερό καί τό ἀνακατεύουμε. Κι ἔτσι γίνεται τό τσίπουρον πού πίνουμε!

Ἦενιωθα πανευτυχής πού πῆρα μιά γεύση ἀπό τό πῶς παράγεται αὐτό τό ὑπέροχο ποτό πού τόσο πολὺ ἐνθουσιάζει τοὺς ἀνθρώπους καί πού πολλοὶ τό χρησιμοποιοῦν ὄχι λίγες φορές ὡς φάρμακο γιά πάρα πολλές ἀδιαθεσίες ἢ ἀσθένειες.

- Δέν τολμῶ νά διανοηθῶ τί πρόκειται νά γνωρίσω σ' αυτό τό ταξίδι μου. Σᾶς εὐχαριστῶ πολύ. Καί ἰδιαίτερα ἐσᾶς, Θεολόγε, γιά τήν ὑπομονή σας νά μοῦ τά ἐξηγήσετε ὅλα αὐτά.

- Ἡ χαρά ἀνήκει σέ μένα, Μαρία. Ὅμως πρέπει νά βιαστεῖς. Ἡ Μαντώ περιμένει ὥρα καί στιγμή νά φθάσεις. Ἔχει ἀκούσει τόσα πολλά γιά σένα ἀπό τόν Κόνι καί ἀδημονεῖ νά σέ γνωρίσει. Σοῦ ἐτοίμασε τό κονάκιν εἰς στό ἰσόγειο. Βγαίνεις ἀπό τό σπίτι κατευθεῖαν στή θάλασσα. Μόνο πού ἔχει πολλούς ἀχινούς καί πρέπει νά προσέχεις.

Συγκινήθηκα ἀπό τήν ἀνεπάντεχνη αὐτή φιλοξενία πού μοῦ ἐπιφύλαξαν. Οὔτε φανταζόμουν ὅτι μποροῦσα νά ἀπασχολῶ τόσο πολύ τίς σκέψεις ἐνός φοιτητῆ μου πού εἶχε δεκαετίες νά μέ δεῖ. Τόν κοίταξα ἀπορώντας.

- Πῶς αὐτό;

- Ἔχω πάντα στή καρδιά μου τήν καθηγήτριά μου, εἶπε ἐκεῖνος καί τό πρόσωπό του ἔλαμπε ἀπό χαρά.

Καί πάλι πάνω στή μοτοσυκλέτα. Περνούσαμε ἕνα ὑπέροχο δάσος ἀπό κουμαριές, πού οὔτε καί καταλάβαινα πῶς μπορούσε νά ἀναπτυχθεῖ ἀνάμεσα στά βράχια καί εἶδαμε ἀπό ψηλά τήν Λαγκάδα. Ὁ ὁδηγός μου ὑποσχέθηκε ὅτι σύντομα θά τήν ἐπισκεφτοῦμε, μόλις σκαρφιστοῦμε κάποιον καλό λόγο γιά γλέντι.

Συνεχίσαμε τήν κáθοδο ἀπό τό βουνό, μέ τίς πολλές στροφές, ἀγνάντεψα δεξιά τόν περίφημο φάρο Πάπα καί σέ λίγο μπήκαμε στό χωριό.

Ἐκείνη τήν ὥρα σχολνοῦσε ἡ ἐκκλησία. Ἄ, θά εἶναι Κυριακή, σκέφτηκα. Καί βέβαια ἦταν, ἀφοῦ Παρασκευή πέταξα στήν Ἀθήνα καί τό Σάββατο ἀπόγευμα πῆρα τό πλοῖο ἀπό τόν Πειραιά.

- Μόνο γυναίκες βλέπω νά βγαίνουν, γέλασα. Οί άνδρες προφανώς τά πίνουν ως συνήθως στά καφενεία.

- Μή βιάζεσαι νά σχηματίσεις γνώμη! Ήταν ή κάπως γριφώδης απάντηση πού πήρα.

Κατεβήκαμε μέχρι τήν παραλία καί σταθμεύσαμε τήν μηχανή μπροστά στό σπίτι του καπετάν Παντελή, όπου άφησε εκείνος καί τόν ντορβά του. Πήρε μετά τό σακίδιό μου καί τραβήξαμε γιά τήν Μαντώ.

Βρισκόταν στήν αυλή της καί φρόντιζε τά λουλούδια. Σταμάτησε καί μās κοίταξε. Γήινη. Φρέσκια. Τρυφερή.

Μέ άγκάλιασε.

- Χαίρομαι πάρα πολύ πού ήρθες, Μαρία! Ήπόθουν τόσο νά κάμω τήν γνωριμία σου. Διπλαδή από κοντά. Γιατί έχω τήν αίσθηση ότι σέ ξέρω. Από αυτά πού μου λέει ό Κόνι.

"Ενιωσα πάλι λίγο άβολα. Τόσα πολλά πιά δέν έχω κάνει γιά νά αξίζω αυτή τή μεταχείριση." Η όχι;

Τήν έσφιξα κι έγώ πάνω μου.

- Μέ κάνετε όλοι έδω, Μαντώ, νά νοιώθω ότι είμαι οικογένεια. Ό πατέρας σου, έσύ... Είται τόσο υπέροχο αίσθημα!

- Μά είσαι οικογένεια, Μαρία. Έσύ, ό Κόνι, οί γονείς μου, ό θεϊός μου, κι όλον τό χωριό, είμαστε μιά μεγάλην οικογένεια. "Ελα μου πρώτα νά θωρεϊς τήν φωλίτσα σου.

Μέ όδήγησε από τήν άνοιχτή πόρτα στό ισόγειο του σπιτιου. Καί ήταν κάθε άλλο παρά φωλίτσα. Ένα μεγάλο δωμάτιο, γύρω-γύρω μέ στρωμένους καναπέδες, ώραϊα σκουρα έπιπλα καί στό βάθος μιά κουζινίτσα καί λουτροκαμπινές.

- Μή θέλεις νά φρεσκαριστεϊς λίγα, Μαρία; "Η μήπως καί νά ξαποστάσεις; Θα σου λείπει ύπνος λόγω του ταξιδιου.

- Τό μόνο πού δέν μπορῶ τώρα, Μαντώ, εἶναι νά ξαπλώσω. Βιάζομαι νά γνωρίσω ἐδῶ τόν τόπο καί τόν κόσμο...

- Εἶσαι στά καλύτερα χέρια, παρενέβη ὁ Κόνι. Ἐγώ δυστυχῶς πρέπει νά πᾶω στό Πέζι, νά βοηθήσω τόν Θεολόγο.

- Θά ἀποκάμετε σήμερα μέ τό τσίπουρο; ρώτησε ἡ Μαντώ.

- Ναί, βέβαια. Ἐκτός ἀπροόπτου.

- Πρόσεχε μου, σέ παρακαλῶ, Κόνι, μὴν εὔρει καμιὰ παραδουλειάν ὁ πατέρας μου καί ἔρθετε τά μεσάνυχτα. Ὁ θεῖος πῆγε γιά ψάρεμα κι ἐγώ ἐτοίμασα κάτι νά γιορτάσουμε τόν ἐρχομό τῆς Μαρίας.

- Μὴν ἀνησυχεῖς, θά τά καταφέρω!

Ἔφυγε. Κι ἐμεῖς εἴχαμε ὅλη τή μέρα μπροστά μας. Φορέσαμε τά μαγιό μας νά πᾶμε γιά μπάνιο.

- Ἐγώ συνήθως πηγαίνω δεξιά ἐκεῖ στά βράχια, Μαρία. Ἀλλά σήμερα ἄς πᾶμε καλύτερα πρὸς τὴν πλατεῖα, γιατί εἶναι πιό εὐκόλη ἢ πρόσβαση στή θάλασσα.

Κάναμε μιὰ βουτιά στά δροσερά ἀλλά εὐχάριστα νερά. Ἐπρεπε νά προσέχω ἰδιαίτερα, γιατί ὑπῆρχαν πολλές ξέρες, ἀλλά προπαντός ἀχινοί. Καί δέν εἶναι καθόλου εὐχάριστο ὅταν πατήσεις κάποιον.

Τὴν ὥρα πού βγαίναμε ἀπὸ τά κύματα, παρατήρησα ὅτι στά τραπεζάκια κάτω ἀπὸ τίς ἀλμύρες κάθονταν οἱ γυναῖκες πού πρὶν λίγο κατηφόριζαν ἀπὸ τὴν ἐκκλησία.

- Τί κάνουν αὐτές ἐκεῖ, Μαντώ; ἀπόρησα.

- Πίνουν τό τσιπουράκι τους.

- Μά πρὶν λίγο λειτουργήθηκαν.

- Καί τώρα διασκεδάζουν, Μαρία.

- Δέν τό καταλαβαίνω! Δέν ἔχουν δουλειές; Δέν ἔχουν νά φροντίσουν τοὺς συζύγους τους καί τά παιδιὰ τους;

- Ἐχουνε.

- Καί πότε θά τό κάνουν;
- Όταν τελειώσουν μέ τό τσίπουρο!
- Δέν πίστευα τά μάτια μου.
- Δέν μπορῶ νά διανοηθῶ ὅτι σέ ἑλληνικό νησί κάθονται μόνες τους τέσσερις γυναῖκες καί πίνουν.
- Έδῶ 'ναι Ἰκαρία, Μαρία.

Ἦθελα ὅπωςδήποτε νά τίς γνωρίσω ἀπό κοντά, νά μιλήσω μαζί τους.

Ρίξαμε πάνω μας μέ τό λάστιχο νερό ἀπό τήν βρύση πού εἶναι στό δασύλλιο καί ξεπλυθήκαμε.

- Μποροῦμε, Μαντώ, νά πᾶμε κοντά τους;
- Βεβαίως. Πᾶμε στό τραπέζιν τους.
- Μά μήπως εἶναι παρέα. Τά λένε μεταξύ τους.
- Έδῶ μπορεῖς νά πᾶς καί νά κάτσεις σ' ὅποιαν συντροφιάν σοῦ ἀρέσει. Καί μή φοβᾶσαι, δέν ὑπάρχει μυστικό πού νά μή τό ξέρει ὅλο τό χωριό.

Ἡ Μαντώ μοῦ τίς σύστησε ὅλες. Ἡ μιά, ἡ Εἰρήνη, ἦταν ἡ γυναῖκα τοῦ φαροφύλακα, τοῦ Σίμου. Ἡ ἄλλη, ἡ Ἐλευθερία, ἦταν ἡ παπαδιά. Ὁ παπᾶς τά ἔπινε στή διπλανή ταβέρνα. Κι ἦταν καί ἡ μάνα τῆς Μαντῶς, ἡ Λεωνιώ, ὅπως ἔμαθα, καθῶς καί μιά θεία της, ἡ Λεμονιά, πού πρέπει νά ἦρθε ἀπό τόν Πειραιᾶ μέ τό ἴδιο πλοῖο μέ μένα. Ἐγώ δέν τήν εἶχα προσέξει, ἀλλά ἐκείνη μέ ἀναγνώρισε.

- Εἶδα σέ στό παπόρον κι εἶπα «έτοῦτο δά 'ναι τό Μαράκιν»!

- Μά πῶς αὐτό, Λεμονιά.
- Φαίνεσαι! Τό σουλούπι σου εἶν' ἄλλο, ὅπως καί ὁ Κόνι.

Ἄς εἶναι, σκέφτηκα. Δέν εἶναι δά τό πρῶτο πρᾶγμα πού δέν καταλαβαίνω σ' αὐτό τό μέρος. Ἦταν ὅμως καί μιά εὐκαιρία νά ψάξω πράγματα πού μέ ἐνδιέφεραν.

- Ὁ Κόνι ἔμαθε πολλά στό νησί σας.

- Σιγά τόν τραχανάν, είπε ή Ειρήνη. "Ιντα μπορεί νά μάθει 'νας καθηγητής πανεπιστημίου άφ' τούς άγράμματους νησῶτες;

- Μήν υπερτιμᾶτε τά πανεπιστήμια, τῆς απάντησα αὐθόρμητα. "Αν εἴμαστε τόσο σοφοί, πῶς καταφέρνουμε καί βγάζουμε ανθρώπους πού κάνουν τόσο λίγο σοφά πράγματα; Καί πῶς συμβαίνει, ἄνθρωποι πού δέν πῆγαν καθόλου ἢ πολύ λίγο στό σχολεῖο, νά ξέρουν νά ἐνεργοῦν ὀρθά;

- "Εμεῖς μίαν φοράν, ἐπέμεινε ἐκείνη, ἀκοῦμεν τόν Κόνιν μέ ἀνοιχτόν τό στόμα. "Ο,τι λέει βγαίνει σωστόν.

"Αλλά ἐκεῖ μέ ἔπιασε καί μένα τό καθηγητικό μου. Δέν θά ἐξαντλήσω τόσο γρήγορα τά ἐπιχειρήματά μου.

- Αὐτά πού λέμε μπορεί νά βγαίνουν σωστά. Δέν εἶμαι ὁμως σίγουρη ὅτι καί αὐτά πού κάνουμε εἶναι σωστά! ἐπέμεινα ἐγώ.

Γέλασαν ἀπό καρδιᾶς ὅλες.

- Δίκιον ἔχει ή Μαρία, μέ ὑποστήριξε ή Λεμονιά. "Αλλον τά βιβλία καί ἄλλον ή ζωή. Στό τέλος τέλος μπορεί νά μήν εἴμαστε καί τόσον ἀμόρφωτοι.

"Εβλεπα τήν Μαντώ νά παίρνει φόρα νά μπεῖ στή συζήτηση καί ὄξυνα τ' αὐτιά μου. "Ηθελα πολύ ν' ἀκούσω πῶς μιλάει ή γυναίκα, πού ἐπέλεξε γιά σύντροφό του ἕνας ἀπό τούς καλύτερους φοιτητές μου.

- Κι ἐμεῖς ἔχουμεν τό πανεπιστήμιόν μας, εἶπε. Εἶναι ή παράδοσή μας! Αὐτά πού μέ ἔμαθε ή μαμά. "Η ή γιαγιά. Πού καί κείνη τά ἔμαθεν ἀπό τήν μαμά της καί τήν γιαγιά της. Καί μπορῶ νά σᾶς πῶ ὅτι μέ ὅσα διδάχτηκα στό πανεπιστήμιο ὡς μαθηματικός, δέν μπορῶ νά ζήσω. "Αν ποτέ εὐτυχίσω νά διοριστῶ σέ σχολεῖο σέ σαράντα χρόνια, σύμφωνα μέ τήν λίστα ἀναμονῆς. "Αλλά μ' αὐτά πού ἀπό τούς δικούς μου ἔμαθα, ζῶ καί εἶμαι καί πολύ εὐχαριστημένη.

Ἐνδιαφέρον! σκέφτηκα. Κάποια ὥρα πού θά εἶμα-
στε μόνες θά κάνουμε καλή κουβέντα...

- Ἐγὼ ζῶ ὀλημέριος μ' ἓνα ἄνδρα πού εἶναι σπουδαγμέ-
νος, μίλησε μέ τήν λίγο τραγουδιστή φωνή της ἡ Λενιώ.
Καί λέω σας πώς μέ τά λόγια ὁ Θεολόγος κυβερνᾷ τόν
κόσμο. Ἀλλά τό σπίτιν ἐγὼ τό κυβερνῶ. Γιατί ἃ δέν ἤκα-
να κουμάντο, δέν θά εἶχαμεν τίποτι στό τραπέζιν νά φά-
μεν. Τό πολύ-πολύ νά ἤκοβε λίγην ἀγριάδαν, ἀπό κείνην
πού ταΐζει τά γουρούνια του, ἥ καμιά τσουκνίδα γιά νά
βράσουμε. Καί θά ἔλεγε πώς τρῶμεν βασιλικό πολτό!

Λυθήκαμε ὅλες πλήν τῆς θυγατέρας της στά γέλια.

- Ὅμως οἱ τσουκνίδες εἶναι ἐξάιρετες, μάννα! σήκωσε λί-
γο τήν φωνή της ἡ Μαντώ. Τίς ἤβρασα μιά φοράν εἰς τόν
Κόνι καί εἶπε ὅτι δέν ἔχει φάει ποτέ τόσο νόστιμην σα-
λάταν.

- Καλά, ἂν ἡμπόρει ποτές ἡ Διαμάντα νά βρεῖ ψεγάδι εἰς
τόν κύρην της... Τά δικά του μυαλά ἡπῆρε. Ὅσο γιά τόν
Κόνιν, ἤκαμές του τσουκνίδες τότες πού ἤρτεν εἰς τόν
Εὐδηλον. Μέ δίχως νά ρωτήσεις, πότεν εἶχε φάει γιά
ὑστερι φοράν.

Ὑψώθηκαν τά ποτήρια καί τσουγκρίσαμε. Ἦταν τέ-
τοιο τό κέφι, ἔνοιωθα τόσο ἄνετα καί τόσο ὁμορφα, σάν
νά γνωρίζομασταν ἀπό χρόνια καί ἤθελα ὅπωςδῆποτε
νά πιῶ κι ἄλλο. Ἔκανα νόημα στή σερβιτόρα, μιά ξαν-
θιά στρουμπουλή γυναίκα, νά ἔρθει στό τραπέζι μας.

- Ἀκόμα μιά φορά ἀπό τά ἴδια! παράγγειλα.

Ἐκείνη μέ κοίταξε διερευνητικά

- Εἶσαι ἡ Μαρία;

- Κι ἐσεῖς μέ ξέρετε;

- Οὐλοὶ γνωρίζοιμέ σε, Μαρία. Ἐγὼ ἔμαι ἡ Βαγγελιώ.
Καί ὁ Κόνι εἶναι ὁ καλύτερός μου φίλος. Καί ὁ καλύτε-
ρος ἄντρας τοῦ χωριοῦ. Κάτησε νά σέ φιλήσω.

Μέ φίλησε σταυρωτά. "Υστερα ἔφερε τσίπουρα γιά ὅλες, ἀλλά καί γιά τόν ἑαυτό της καί κάθησε στό τραπέζι μας.

- Καλά νά περάσεις, Μαρία, στήν Ἰκαρίαν. Κερνώ.

"Ἦπτε μονορούφι τό ποτό της, ἔβγαλε ἕναν βαθύ ἀναστεναγμό καί εἶπε:

- "Ἡκαμεν ὁ θεός νά μιλήσω καί μέ ἕναν ἄνθρωπο πού ἔν θέλει νά μοῦ πάρει λόγια.

"Εγώ δέν καταλάβαινα τί ἐννοεῖ καί ρώτησα:

- Τί συμβαίνει; Ποιός θέλει νά σοῦ πάρει λόγια;

- Καλέ ἔν ἠβλέπεις αὐτά τά κοντοκουρεμένα μοντελάκια, πού κάθονται ἐκεῖ στά τραπέζια; Ἐμεῖς ποτές ἔν εἴχαμεν τουρίστες.

- Καί δέν εἶναι καλά πού ἔρχονται; ἐπέμεινα πάλι ἐγώ.

- Μωρέ καλά κάνουν καί ἔρχονται. Ἀλλά πές μου γιατί ἄξαφνα γιόμισεν τό νησί μας ἀπό δαύτους;

- Γιατί;

"Εσκυψε στό αὐτί μου.

- Ψάχνουνε γιά τοὺς τρομοκράτες!

- Τρομοκράτες σ' αὐτό τό φιλήσυχο νησί, Βαγγελιώ;

- Ἄ, τούτη νά ἠποκοιμήθη!

Δέν ἦταν ἀκριβῶς ἔτσι. Εἶχα κι ἐγώ δεῖ, ἀκούσει καί διαβάσει, ὅπως ἄλλωστε ὁλόκληρη ἡ Εὐρώπη καί ὁ κόσμος, ὅτι πιάστηκε, ὕστερα ἀπό τραυματισμό του στόν Πειραιᾶ, ἐκτελεστής τοῦ «Λαϊκοῦ Τιμωροῦ», τῆς τρομοκρατικῆς ὀργάνωσης φάντασμα πού ταλανίζει καί ἐκθέτει σχεδόν τριάντα χρόνια τήν Ἑλλάδα. Ἀλλά μέχρι ἐκεῖ. Αὐτό πού δέν μοῦ πῆγαινε καθόλου, ἦταν νά μοῦ ἀμαυρώσουν τό ὑπέροχο ὄραμα πού ζοῦσα ἐδῶ καί λίγο στήν Ἰκαρία.

- Μά γιατί, Βαγγελιώ; διαμαρτυρήθηκα ἔντονα.

- Γιατί αὐτός ἀπού ἠτραυματίστηκεν στόν Πειραιᾶν εἶν' Καριώτης.

- Δέν τό πιστεύω!

- Τό πώς ἔν τό πιστεύγεις ἐσύ, Μαρία μου, ἔν βλάπτει τόσον, ὅσο τό πώς τό πιστεύγει ἡ μάνα του πού τόν πισκέφτηκεν εἰς τό νοσοκομεῖον. Κι ὄχι μόνον ἡ μάνα του, μά καί οὔλο του τό σοίν.

- Πῶς εἶναι δυνατόν, μονολογοῦσα, ἄνθρωποι πού γεννήθηκαν σ' αὐτό τό μοναδικό νησί, πού ἀνατράφηκαν μ' αὐτή τήν φιλειρηνική παράδοση, νά καταντήσουν τρομοκράτες...

Μολονότι καί οἱ ἄλλες γυναῖκες κάθε ἄλλο παρά καλά ἔνοιωθαν πού ἕνας συμπατριώτης τους ἦταν μπλεγμένος σέ τέτοιες ἐνέργειες, ξαφνιαστήκαν ἀπό τό πόσο πόνεσα.

- Μαρία, στή ζωήν εἶναι οὔλα δυνατά! μέ παρηγόρησε ἡ Λενιώ. Κι ἄλλον εἶναι νά ζεῖς στήν Ἰκαριάν κι ἄλλον μακριά της. Αὐτή ἦτανε μεγάλη καί γνωστή οἰκογένεια. Καί μιάν ἡμέρα ἤφυγαν ἀπό τόν κόρφο τῆς Ἰκαριᾶς καί ἠπήγαν ὄξω στόν κόσμον. Καί τί συνάντησαν ἐκεῖ;

- Τό χρῆμα καί τήν ἀδικίαν! φώναξε ἡ Λεμονιά.

- Καί χρειάζεται πολύ γιά νά λωλαθεῖς, ὅταν εἶσαι ἀντιμέτωπος μέ αὐτά τά δύο;

- Σύν τίς διώξεις; πρόσθεσε ἡ Μαντώ.

- Κι ἀμέ τό χρῆμα! Αὐτό τοῦς ἠτρέλανε, Λενιώ μου, εἶπε ἡ Λεμονιά. Κι ἀπ' ὅ,τι ψιθυρίζεται καί σπίτια ἀπόχτησαν καί ἐξοχικά καί γκόμενες.

- Καί τό ἄλλο μετράει, θεία, μίλησε πάλι ἡ Μαντώ. Λένε πώς καταδίωκαν τόν πατέρα του. Λόγω τῶν φρονημάτων του. Κι ἔτρεχεν ἀπό πόλη σέ πόλην καί ἀπό χωριό σέ χωριόν.

- Τόν δυστυχῆ νέο, τί τοῦ ἔμελλε νά πάθει, συνέπασχα ἐγώ. Ἐφυγε ἀπό ἕναν παράδεισο καί βρέθηκε σέ μιά ζούγκλα. Ἀλλά πέστε μου, ἔγινε γνωστό ἂν εἶχε κάποιο ἐπάγγελμα;

- Άγιογράφος ήτανε, μοῦ ἀπάντησε ἡ Μαντώ. Καί πολύ καλός μάλιστα. Σπούδασε στή Σχολήν Καλῶν Τεχνῶν καί ἔχει διακοσμήσει ἀρκετούς ναούς μέ τά ἔργα του.

Δέν καταλάβαινα πιά τόν κόσμο. Ποιός κακός δαίμονας μέ κατατρέχει καί δέν μέ ἀφήνει νά ζήσω γιά λίγο τό ὄνειρο! Τή χαρά ὅτι ὅλα αὐτά πού χρόνια διδάσκω, πώς μπορεῖ νά ὑπάρξει ἓνας καλύτερος κόσμος, πώς οἱ ἄνθρωποι μπορεῖ νά ζήσουν ἀδελφωμένοι, εἶναι ἀποκυήματα τῆς φαντασίας γερασμένων μυαλῶν. Καί νά δικαιώνει τούς φοιτητές μου, πού μοῦ προσάπτουν ὅτι εἶμαι κι ἐγώ ἓνας στυλοβάτης τοῦ συστήματος, γιατί τούς παραμυθιάζω, ἀντί νά τούς ἀποκαλύπτω τήν ἀλήθεια. Ἐγώ; Μέ τό παρελθόν μου. Καί τῆς οἰκογένειάς μου. Πού πάππου πρὸς πάππου πολέμησαν στίς ἐπάλξεις καί ἔζησαν μιά ζωή στήν ξενιτειά γιά τίς ιδέες τους.

- Τώρα θά σαλτάρω ἐγώ, Μαντώ! Μοῦ λές ὅτι ἓνας ἄνθρωπος ζωγραφίζει τόν Χριστό καί...

- Ἐχει μέσα του τόν Διάβολον! συμπλήρωσε ἡρεμα ἡ Ἐλευθερία.

Ἀλλά ἐμένα δέν μοῦ καθότανε ὅλα αὐτά.

- Ἡ ὁ κόσμος δέν εἶναι καλά ἢ ἐγώ, Ἐλευθερία.

- Μιά χαρά εἶσαι, Μαρία, μοῦ χτύπησε ἐλαφρά στή πλάτη ἡ Βαγγελιώ. Καί θά γένεις ἀκόμα καλύτερα, ἂν πιεῖς ἄλλον ἓνα τσιπουράκιν.

- Αὐτό τό χρειάζομαι τώρα!

Ἐφερε γρήγορα ἓνα μπουκαλάκι ποτό καί γέμισε μέχρι τή μέση τά ποτήρια μας. Ἐγώ τό ἀδειασα σχεδόν ἀμέσως. Ἀλλά τήν ἡρεμία μου δέν τήν ἔβρισκα. Στράφηκα πάλι στή Βαγγελιώ:

- Ἐσύ πού εἶσαι τόσο καλά πληροφορημένη, πές μου. Ἀφοῦ πιάσανε τόν ἐκτελεστή στόν Πειραιά, τί ἄλλο ζητοῦν νά βρουν στήν Ἰκαρία;

- Τόν αρχηγόν τοῦ «Λαϊκοῦ Τιμωροῦ». Εἶναι ἕνας ψηλός καθηγητής. Λένε ὅτι κρύβγεται ἐδῶ. Μαζί μέ μιὰ ξανθιάν κεράν.

- Σιγά μήν ψάχνουν τόν Κόνι! γέλασα ἐγώ σαρκαστικά.

- Ἡ ἐσένανε! ἐκούνησε ἡ Μαντώ σκυθρωπά τό κεφάλι της.

Πάγωσα. Ἀπίστευτα πράγματα συμβαίνουν. Τί σχέση μπορῶ νά ἔχω ἐγώ ἢ ὁ Κόνι μέ ὅλα αὐτά; Σάν ἀστραπή πέρασαν ἀπό τόν νοῦ μου τά λόγια τῆς Ζωῆς: Εἶναι ξανθός! Ὅπως κι ἐσύ εἶσαι ξανθιά! Ἐπιστράτευσα ὁμῶς ὅλες τίς δυνάμεις μου καί εἶπα μέσα μου: Μακριά ἀπό μένα ἐφιάλτες! Ἐστρεψα τήν προσοχή μου στήν παρέα.

- Ὁ Κόνι μηδέ τήν μύαν νά ξεκάμει ἐν μπορεῖ, εἶπε ἡ ρεμα ἡ Λενιώ.

- Ἄν ὁ Κόνι εἶναι ὁ ἀρχηγός τότες θά γίνω ἐγώ ἡ ξανθιά γυναίκα, πού τόν συντροφεύει! εἶπε σοβαρά ἡ Μαντώ.

- Γιατί; Ὑπάρχει καί γυναίκα στήν ὀργάνωση αὐτή; θέλησα ἐγώ νά βεβαιωθῶ.

- Οἱ εἰδήσεις στήν τηλεόραση λέγανε ψές τό βράδυ, ὅτι ὁ ἀρχηγός μέ μιὰ ξανθιάν γυναίκαν βρίσκονται σέ κάποιον νησί τοῦ Αἰγαίου, μέ ἐνημέρωσε ἡ Μαντώ.

- Ἄν ὅλα αὐτά δέν ἦταν τόσο τραγικά θά γελοῦσα, Μαντώ!

- Ἐτοῦτο εἶναι τό καλύτερον πού ἔχουμε νά κάμουμε, εἶπε ἡ Ἐλευθερία. Ἐγώ πάντως πᾶω νά συμμαζώψω τόν παπαῖ μου. Χαιρετῶ σας, κοπελοῦδες.

- Κι ἐγώ ἔχω δουγειές, εἶπε ἡ Λενιώ. Καί περιμένω σας ἀπόψε τό βράδυ στό σπίτι τοῦ κουνιάδου μου. Ἐχει πάει γιά ψάρεμα καί θά κάνουμεν καλόν τραπέζιν. Ἄν βέβαια ἔρτει νωρίς καί ὁ Θεολόγος μέ τόν Κόνι.

- Ἐλα, μάνα! Μή κακολογεῖς πάλι τόν μπαμπά. Θά ἔρτει νωρίς. Εἶπα το καί στόν Κόνιν νά βιαστοῦνε.

- Μή μου ἄρπάξεις, Διαμάντα. "Εν κακολογῶ κανένα. Μόνο θυμίζω σέ ὅσους δέν μᾶς ξέρουνε καλά, τί πᾶ νά πεῖ Καριώτης.

Τό διαλύσαμε ὕστερα. Ἐγώ ὁμολογῶ ὅτι ἔνοιωθα νά ἔχω προσγειωθεῖ ἀνώμαλα. Ἀλλά ἦταν ἀπλῶς ἡ ἀρχή τοῦ ταξιδιοῦ μου. Κι ὅλα ἀπό τό τέλος κρίνονται. "Ετσι δέν λένε;

Τ' απόγευμα, μετά έναν μακρύ και αρκετά απολαυστικό ύπνο, ξεκινήσαμε μέ την Μαντώ για μιά βόλτα στο λιμανάκι.

Όταν περάσαμε μπροστά από τό καφενεϊο τῆς Ρωζάνης, μᾶς ρώτησε ἕνα ψηλό καί ὁμορφο κορίτσι πού ἔκανε τήν σερβιτόρα:

- Πότε θ' ἀπογουριστεῖ ὁ Κόνι;
- Σήμερα βράδυ, Θάλεια, ἀπάντησε ἡ Μαντώ. Αὔριο θά σοῦ κάμει μάθημα.
- Βλέπω σωστά πώς ὁ Κόνι συνεχίζει τό παλιό του λειτούργημα;
- Βέβαια, τήν προετοιμάζει γιά τίς εἰσαγωγικές ἐξετάσεις στό Πανεπιστήμιο. Ἡ Θάλεια ἤρτε πρίν λίγα χρόνια μέ τήν μάνα της ἀπ' τήν Βουλγαρίαν, χωρίς νά ξέρει λέξην Ἑλληνικά. Τώρα τελειώνει τό Λύκειον καί θέλει νά σπουδάσει Γερμανικήν Φιλολογίαν, γιά νά μιλάει μέ τόν Κόνι Γερμανικά.
- Μαθαίνουν ἐδῶ οἱ ἄνθρωποι ξένες γλῶσσες;
- Συνήθως Ἀγγλικά, γιατί ἔχουν πολλοί συγγενεῖς εἰς τήν Ἀμερικνήν. Ἀλλά τά μικροπαῖδια τά μαθαίνει ὁ Κόνι Γερμανικά. Ἐδῶ στόν ἴσκιο, κάτω ἀπό τίς ἀρμύρες. Τραγουδάκια, ἱστοριοῦλες, κανένα παιχνίδιν.
- Καί πῶς τά πάει μ' αὐτά, Μαντώ;

- Πάρα πολύ καλά. Λατρεύει τά παιδιά. Καί αὐτά ἐκεῖνον.

- Αὐτό θά βολεύει καί τίς μανάδες, νά ἀσχολεῖται κάποιος μέ τά παιδιά καί νά ἔχουν αὐτές χρόνο νά κάνουν τίς δουλειές τους.

- Αὐτό, Μαρία, δέν εἶναι πρόβλημα ἐδῶ, γιατί τά παιδιά ζοῦν τελείως λεύτερα καί λίγον-πολύ τά προσέχουν ὅλοι. Βλέπεις γιά παράδειγμα τό μικρόν πού ἔρχεται κατὰ δῶ;

Πράγματι, ἓνα ἀγοράκι, γύρω στά τρία χρόνια, μέ τό κόκκινο σωσιβιάκι του στό χέρι μᾶς πλησίαζε.

- Θανασάκη, θέλεις νά κολυμπήσεις;

- Ναί! ἀπάντησε γιομᾶτο προσμονή ἐκεῖνο.

- Ἔλα τότες νά σέ ξεντύσω καί νά βάλω σου καί τό σωσίβιον σου.

Τοῦ ἔβγαλε ἡ Μαντώ τά ρουχαλάκια του, τά ἄπλωσε πάνω σέ μιά πέτρα, καί τοῦ φόρεσε καί τήν κουλούρα του, γιά νά εἶναι ἀσφαλής. Κι ὁ μικρός ἔτρεξε χαρούμενος στή θάλασσα.

Ἐγώ ἀπολάμβανα τό θέαμα. Τόν μικρό νά χτυπάει τά κύματα, νά μπαίνει λίγο πιό βαθιά, ὕστερα νά τρέχει γρήγορα στή στεριά. Καί πίσω τό γαλανό πέλαγος καί τό τρεχαντήρι πού πλησίαζε στό λιμάνι.

Ἀγνάντεψε τό πλοῖο καί ἡ Μαντώ.

- Ὁ θεῖος μου ὁ Παντελῆς ἀπογυρίζεται μέ τόν «Παντελεήμονα», Μαρία. Πᾶμε νά δοῦμε τί καλά μᾶς ἔφερε.

- Μά βγαίνει μόνος του γιά ψάρεμα; προβληματίστηκα βλέποντας τόν ἡλιοκαμένο μεσήλικα μέ τήν ἄσπρη φόρμα στό τιμόνι.

- Συνήθως πᾶει μέ τόν Κόνιν. Μά τοῦτες τέσ μέρες βοηθαί αὐτός τόν πατέρα μου στό τσίπουρον.

- Καί δέν εἶναι αὐτό ἐπικίνδuno, Μαντώ;

- Καί ἐπικίντυνο καί ἀπαγορευμένον. Ἀλλά ἀναγκαζόμεσθε νά κάνουμεν πολλά καί ἐπικίντυνα καί ἀπαγορευμένα, γιά νά ἐπιβιώσουμε ἐδῶ στό νησίν μας.

Δέσαμε τό παλαμάρι πού μᾶς ἔρριξε ὁ καπετάνιος στό μόλο καί μόλις τέλειωσε ἐκεῖνος ὅλες τίς ἀναγκαῖες δουλειές γιά νά ἀράξει τό καῖκι, φώναξε:

- Νέτα! Ἐλᾶτε νά δεῖτε τήν ψαριά, κορίτσια... Εἶσαι ἡ Μαρία τοῦ λόγου σου;

- Καλά τό μάντεψες, καπετάν Παντελῆ.

- Δέν μάντεψα. Τό βλέπω!

- Μακάρι νά μποροῦσα νά δῶ κι ἐγώ ὅλα ὅσα βλέπετε ἐσεῖς.

- Ὦ! γέλασε. Ἐμεῖς βλέπουμε, Μαρία, καί αὐτά πού ἐν φαίνονται.

Ὑστερα μᾶς ἔδειξε τήν σοδειά. Καί τί δέν εἶχε; Ψάρια. Πρῶτα. Λυθρίνια, μπαρμπούνια, σαργοί. Μετά διάφορα ἄλλα εἶδη τά ὁποῖα ἐγώ, πλὴν τῶν ἀχινῶν, δέν γνώριζα, ἀλλά ἐκεῖνος μοῦ εἶπε πειραχτικά:

- Μαρία, τώρα θά μάθεις τί χάνεις ἐκεῖ πού ζεῖς εἰς τήν πόλιν. Θά σοῦ τοιμάσω τό βράδυν ἕναν πιάτον ἀπό τοῦτα τά καλούδια τῆς θάλασσας καί θά παραδεχτεῖς πῶς ἐν ξανάφας τέτοιον πρᾶμα στή ζωή σου.

Σ' ἕνα κουβᾶ εἶχε τέσσερα χταπόδια.

- Αὐτά ὅμως τά ξέρω, Καπετάνιε.

- Ξέρεις καί νά μαγειρεύεις;

- Ὦχι καί τόσο καλά.

- Τότες ἄ δείξει σου ἡ Μαντώ.

Πρῶτα ἄρχισε νά χτυπάει τά χταπόδια στό μόλο, γιά νά μαλακώσουν, κι ὕστερα τά ἔβαλε σ' ἕνα πανέρι καί μᾶς τά ἔδωσε νά τά πᾶμε σπίτι του. Αὐτός πῆρε τά ψάρια καί τά θαλασσινά φροῦτα καί ἔφυγε γιά νά ἐτοιμάσει τό δεῖπνο.

Τόν ακολουθήσαμε. Μπροστά από τήν ταβέρνα τῆς Λάμπρας εἶδα τοὺς φίλους μου ἀπὸ τὸ πλοῖο τοῦ Πειραιᾶ νὰ πίνουν ἐκεῖ τὸν καφέ τους. Χάρηκα πολύ.

- Νά σοῦ γνωρίσω, Μαντώ, τὴν Ζωή καὶ τὸν Ἀλέξανδρο. Συνταξιδεύαμε. Πηγαίνουν παντοῦ στὴν Ἰκαρία, ὅπου ὑπάρχουν ψάρια.

- Καί ἴντα ψάρια;

Ἡ ἐρώτηση τῆς Μαντῶς δημιούργησε μιὰ ἀμνηχανία στοὺς δυό. Χαμογελοῦσαν λίγο σφιγμένοι.

- Τί ἐννοεῖς, Μαντώ; ρώτησα ἐγώ. Ψάρια σάν κι αὐτά πού ἔπιασε σήμερα ὁ θεῖος σου!

- Αὐτά δέν εἶναι τὰ μόνα ψάρια πού ὑπάρχουνε στὶς μέρες μας εἰς τὴν Ἰκαρία!

Ἐπαναλήφτηκε πάλι γιὰ μιὰ στιγμή στοὺς δυό ἡ ἀμνηχανία, ἀλλὰ τὴν ξεπέρασε γρήγορα μὲ ἓνα πλατύ χαμόγελο ὁ Ἀλέξανδρος.

- Θεῖος σας εἶναι αὐτός μὲ τὰ δύο πανέρια πού πέρασε πρὶν λίγο;

- Ναί, μπάρμπας μου.

- Ἐξαιρετικός παρᾶς! Εἶχε πράγματα πού οὔτε μεγιστάνες δέν τρῶνε.

Ἡ Μαντώ σκέφτηκε λίγο καὶ ὕστερα ἀπάντησε στὸν ἄνδρα:

- Ἐλᾶτε ἀπόψε τὸ βράδυ νὰ τὰ γευτεῖτε καὶ νὰ βεγγερέψομεν. Ἐχει παραγγίλει ὁ θεῖος μου καὶ τὰ βιολιά. Νὰ γιορτάσουμε τὸν ἐρχομὸν τῆς Μαρίας.

- Βιολιά; Γιὰ μένα! δέν πίστευα ἐγώ τὰ αὐτιά μου.

- Ἔτσι εἶναι ἡ Ἰκαρία! μοῦ χαμογέλασε ὁ Ἀλέξανδρος.

- Τί μὲ περιμένει ἀκόμα, ἐδῶ, Μαντώ, δέν τολμῶ νὰ ἀναλογιστῶ.

- Πολλά καλά, Μαρία, πού δέν θά λησμονήσεις τόσο γρήγορα.

Πράγματι, τό βράδυ ἦταν γιά μένα μιά ἀποκάλυψη.

Φορτωθήκαμε μέ τίς σαλάτες καί τά γλυκά πού ἐτοίμασαν ἡ Μαντώ μέ τήν μπτέρα της καί κινήσαμε γιά τό σπίτι τοῦ καπετάν Παντελῆ. Κι ἦταν τόσο ἀπρόσμενο νά δῶ ἐκεῖ τόν Κόνι μπροστά στήν ἀναμμένη θράκα νά ψήνει τά ψάρια. Εἶχε τρεῖς πιατέλες γεμᾶτες, ἀλλά ἡ σχάρα εἶχε κι ἄλλα, καί μερικά περίμεναν ἀκόμη στή σειρά. Φαινόταν κουρασμένος, γιά νά μὴν πῶ ἐξαντλημένος, ὅμως πολύ εὐτυχής καί εὐχαρις, σάν νά ἔκανε τήν πιό σπουδαία δουλειά τῆς ζωῆς του.

Ὁ καπετάνιος ἔκοβε ἀχινοὺς κι εἶχε καί κάτι ἀκόμα στό τηγάνι. Ἀργότερα ἔφτασε καί ὁ Θεολόγος μέ τήν νέα παραγωγή σέ τσίπουρο.

- Δοκίμασε, Μαρία, εἶναι σούμα.
- Δηλαδή, Θεολόγε, αὐτό πού πίνει μόνο ὁ παραγωγός! 29 γράδα.
- Μᾶλλον.

Τό δοκίμασα.

- Μά αὐτό εἶναι σκέτο οἰνόπνευμα.
- Ναί, εἶναι ἀλήθεια λίγον δυνατόν. Κάπου ἐβδομήντα τοῖς ἑκατό.
- Φρίκη! τρώμαξα ἐγώ καί μόνο στή σκέψη νά πιῶ τόσο δυνατό ποτό.
- Τότε πάρε ἀπό τοῦτο.

Μοῦ πρόσφερε ἀπό ἓνα ἄλλο μπουκάλι.

- Αὐτό εἶναι ὄντως γλυκόπιτο, τοῦ εἶπα. Καί ἀρωματικό.
- Νά δεῖς Μαρία πῶς θά εἶναι τοῦτο μέ τά θαλασσινά πού τοίμασεν ὁ Παντελῆς, ἐνθουσιάστηκε ἐκεῖνος.

Σιγά-σιγά ἔφταναν οἱ καλεσμένοι ἢ καλύτερα οἱ συγγενεῖς, γιατί κατάλαβα ὅτι λίγο-πολύ ὅλοι ἦταν συγγενεῖς μεταξύ τους. Πιάσαμε θέσεις σέ ἐκεῖνο τό τεράστιο τραπέζι κάτω ἀπό τά κλήματα. Πάνω ἀπό εἴκοσι ἄτομα.

Ήταν οί γυναῖκες πού εἶχα γνωρίσει τό μεσημέρι μέ τούς ἄνδρες καί τά παιδιά τους, τέσσερεις νεαρές καί τρεῖς νεαροί, ὁ Κόνι μέ τόν Θεολόγο, ὁ Σίμος ὁ φαροφύλακας, ἕνας γεράκος, πού λεγόταν καπετάν Νικόλας, κι ἕνας φίλος τῆς σερβιτόρας τῆς Βαγγελιώς, πού ἄκουγε στό ὄνομα Ἄλεξ. Ἡ Βαγγελιώ ἦρθε ἀργότερα, ἀλλά ἔκανε αἰσθητή τήν παρουσία της. Καί ὁ Ἀλέξανδρος μέ τήν Ζωή ἦρθαν λίγο ἀργοπορημένοι. Ζήτησαν συγνώμη, γιατί, ὅπως εἶπαν, εἶχαν κάποια δουλειά νά περατώσουν.

Μέ βάλανε νά καθίσω στή μέση τοῦ τραπεζιοῦ. Δεξιά μου ὁ Κόνι, ἀριστερά μου ἡ Μαντώ. Καί παραδίπλα ὁ Ἀλέξανδρος μέ τήν Ζωή. Ἀπέναντί μου ὁ Καπετάν Παντελῆς μέ τόν Θεολόγο καί τήν Λενιώ, τόν Ἄλεξ καί τήν Λεμονιά. Καί ὅλοι οἱ ἄλλοι κατά μῆκος τοῦ τραπεζιοῦ.

Ὁ Παντελῆς ἔβαλε μπροστά μου μιά τεράστια πιατέλα ἀπό τήν πλούσια σοδειά του:

- Ἐτοῦτο νά, Μαρία, εἶναι γιά νά δοκιμάσεις τό τσίπουρον τοῦ Θεολόγου.

- Θά πάρω πρῶτα τούς ἀχινούς πού τούς γνωρίζω. Τρώγονται μέ λεμόνι.

Δοκίμασα μέ τό κουταλάκι τό κόκκινο χαβιάρι τους.

Ήταν νοστιμότατο.

- Ἀσπρο πάτο! φώναξε ὁ Θεολόγος.

- Πιές το σιγά-σιγά, παρενέβη ἡ Λενιώ. Ἡ Μαρία εἶναι ἀσυνήθιστη καί θά τήνε χαλάσει, Θεολόγε.

Ἦπια μιά γουλιὰ καί ἔνοιωσα πολύ ὁμορφα τόν συνδυασμό τοῦ ἀρμυροῦ μέ τό τσίπουρο. Χάρηκα πού εἶχα καί ἕναν προστάτη στό τραπέζι, γιατί μέ τόσες πολλές προκλήσεις ποιός ξέρει τί μπερδέματα μποροῦσε νά προκύψουν.

- Δοκίμασε τίς φοῦσκες, μοῦ πρότεινε ὁ καπετάνιος. Τήν κόβεις σάν τήν πατάτα καί βάζεις λίγο λάδι καί λεμόνι.

Τίς δοκίμασα κι αυτές.

- 'Υπέροχες, Παντελῆ. Πρώτη μου φορά τρώω τόσο όμορφο πρᾶγμα.

- Πρώτη φορά, Μαρία, ναι, αλλά όχι τελευταία! "Ελα νά τσουγκρίσουμε.

Τόν κοιτούσα καί άπορουσα μέ τήν λεβεντιά αὐτοῦ τοῦ χαροκαμένου, ὅπως μοῦ εἶχε πει ἡ Μαντώ, ναυτικοῦ. Ἀπό ποῦ ἄραγε ἀντλεῖ τόση δύναμη γιά τή ζωή; Πῶς μπορεῖ νά χαίρεται ἔτσι, καί νά μοιράζει χαρά καί εὐτυχία σέ ἄλλους; Θά 'θελα νά ξέρω τό μυστικό του...

Ἀφοῦ τά κατάφερα κι αὐτά, ἔκανα ἕνα μικρό διάλειμμα. Ἀλλά πολύ γρήγορα μοῦ ἔδειξε ὁ Παντελῆς τό ὑπόλοιπο τῆς πιατέλας.

- Αὐτά ὅλα ἔν ἦταν τίποτι, Μαρία. Φάε τώρα τίς κολιφάδες.

- Μά τί εἶναι αὐτές καί γιατί εὐωδιάζουν ἔτσι;

- Εἶναι ζωντανά χόρτα τῆς θάλασσας, πασαλειμμένα μέ λίγον ἄλευράκιν καί ψημένα στό τηγάνιν μέ κρεμμυδάκιν καί δυόσμον. Ὅπως φκιάνεις τοὺς κεφτέδες.

Τό ἀπόλαυσα κι αὐτό. Καί ξανά τσουγκρίσα μέ τόν Παντελῆ καί τοὺς γύρω μου.

"Υστερα στράφηκα στό ἀγαπητό μου χταποδάκι πού τό ἄφησα καλοῦ-κακοῦ τελευταῖο, ἂν κάτι μοῦ χαλοῦσε τήν γεύση, νά ἐπανορθώσω. Κι ἦταν μούρλια! Βρασμένο ἀρχικά, καί μετά κρασᾶτο στόν φοῦρνο, μέ λαδάκι, ρίγανη καί σκόρδο.

- Πρώτη φορά τρώω τέτοιο φρέσκο χταπόδι, Καπετάνιε. "Ελα νά τσουγκρίσουμε!

Κατενθουσιάστηκε ἐκεῖνος. Τά μάτια του ἔλαμπαν. Κι ἐγώ ἔνοιωθα περήφανη πού πρόσφερα λίγη χαρά σέ ἕναν ἄνδρα, πού μέχρι χθές δέν μέ ἤξερε καί ὅμως ἔκανε τόσο πολλά γιά μένα.

Πρίν καλά-καλά συνέλθω από όλες αυτές τίς λιχουδιές, μου ἔφερε ὁ Κόνι ἕναν τεράστιο σαργό.

- Γιά τήν καθηγήτριά μου μέ ἀγάπη! φώναξε καί οἱ γύρω χειροκρότησαν.

Ἐγώ τρόμαξα.

- Κόνι, αὐτό εἶναι ἄδικο! Περιμένεις ἀπό μένα νά φάω αὐτό τόν γίγαντα;

- Αὐτό τώρα γιά νά δοκιμάσεις τό ἱκαριώτικο κρασί. Δέν μπορεῖς νά φανταστεῖς πόσο ἀλαφρύνει τήν καρδιά.

- Μά ἔχω ἤδη λαφριά καρδιά, Κόνι. Λαφρύ στομάχι δέν ἔχω...

- Μή φοβᾶσαι, Μαρία. Μόλις ἔρθουν τά βιολιά καί στήσουμε τόν χορό θά γίνεις περδίκι.

Εὐτυχῶς ἦρθαν αὐτά σέ λίγο. Ἐγώ προσποιήθηκα ὅτι θέλω νά χορέψω, γιά νά ξεφύγω λίγο ἀπό τόν πειρασμό νά καταβροχθίσω τό τεράστιο αὐτό ψάρι.

Ὁ Παντελῆς βάλθηκε νά μου μάθει τά βήματα. Δεκατρία στόν ἀριθμό, μέ ἀρκετά τσακίσματα, ἀλλά, χάρη στόν καλό καθηγητή μου, τά κατάφερα γρήγορα. Μοῦ ἀρέσει πολύ αὐτός ὁ χορός. Νύχτες ὁλόκληρες θά μπορούσα νά χορεύω.

Ἡ Βαγγελιώ ἔκλεισε τήν ταβέρνα της μόλις ἄκουσε τά βιολιά καί ἔτρεξε κοντά μας, νά σύρει τόν χορό. Ὁ Ἄλεξ τῆς κρατοῦσε τό χέρι. Ἦταν λίγο ἄστεϊο, ἡ Βαγγελιώ ἕνα κεφάλι πάνω ἀπό ἐκεῖνον, κι ὅμως νά χορεύει μαζί του, νά τοῦ χαμογελάει, καί προφανῶς νά νοιώθει πολύ περήφανη γιά τόν θαυμαστή της.

Ὕστερα τό γυρίσαμε στό τραγούδι. Ξεχώρισε ἡ φωνή τῆς Λενιώσ καί τῆς Λεμονιάς. Τραγούδησαν νησιώτικα τραγούδια. Ἀλλά καί ὁ παπᾶς, πού πρέπει νά ἦταν ἀρκετά μέγας, δέν πήγαινε παραπίσω. Εἶχε πολύ κα-

λή και καλλιεργημένη φωνή και συνόδευε ισάξια τις γυναίκες. Κι όχι πώς ύστερουσε στο πιοτό και τό φαγητό. Και η Μαντώ με κατέπληξε με την ζωντάνια και τό κέφι της. Μέσα σέ όλα. Χορό, τραγούδι, ποτό και φαγητό. Και παρέσυρε τόν Κόνι, πού, παρά την κούρασή του, συμμετείχε σέ όλα.

Διαφαινόταν ότι κι αυτή θά ήταν μιά μακριά νύχτα. Πρέπει κι εγώ νά χορεύα πολύ ώρα. Ο Παντελής δέν μέ άφηνε από κοντά του. Απολάμβανα την συντροφιά του ζωντανού και τόσο αυθεντικού άνδρα. Ήξερε νά χορεύει, νά γελάει και νά γλεντάει.

Περασμένα πολύ τά μεσάνυχτα κάθισα κουρασμένη και διαλυμένη στο τραπέζι. Ο Κόνι χαιρόταν πού μέ έβλεπε χαρούμενη.

- Όμορφη δέν είναι έδω ή ζωή, Μαρία;

- Πιό όμορφη δέν γίνεται. Και σου είμαι ευγνώμων πού μέ κάλεσες νά έρθω.

- Έγώ σου είμαι ευγνώμων, Μαρία. Γιατί μου ένεφύσησες την πίστη στο όραμα. Δέν μπορείς νά φανταστείς πόσο χαμηλά είχα πέσει. Αλλά και τότε, όταν ήμουν κυριολεκτικά πάτος, πίστευα ότι υπάρχει ή Ίκαρία. Και νά πού την βρήκα. Και χαιρόμαι πού την γνωρίζεις κι έσύ!

Συγκινήθηκα φοβερά. Ωστε δέν πήγαν όλα χαμένα; Έπάρχει κάποιος, ένας, έστω ένας, φοιτητής μου, πού μπόρεσα νά του δώσω κάτι;

- Δέν μπορείς νά φανταστείς, Κόνι, τί δύσκολες μέρες περνά στο Πανεπιστήμιο. Οι φοιτητές μου με κατηγορούν ότι τούς αποπροσανατολίζω, διδάσκοντας για ιδανικές κοινωνίες πού ποτέ δέν πρόκειται νά υπάρξουν. Κάποιοι με θεωρούν και στυλοβάτη του συστήματος. Τους αποκοιμίζω, λένε, με παρωχημένα όράματα,

ἀντί νά τοὺς ἀφυπνίσω, νά ἀναλάβουν τίς εὐθύνες τοὺς καί νά ἀνατρέψουν τὸ ξεπερασμένο ἱστορικά καί κοινωνικά σύστημα.

Ἐκεῖνος μέ κοιτοῦσε μέ ἐσωτερική ἔνταση.

- Μά ἔχεις, Μαρία, τὴν δυνατότητα νά τοὺς δείξεις τὴν αὐθεντική Ἰκαρία..

- Βεβαίως! Καί τίποτε δέν θά ἔκανα μέ περισσότερη χαρά. Μόνο πού μοῦ χαλοῦνε αὐτή τὴν μοναδική εἰκόνα τὰ τελευταῖα γεγονότα.

- Ποιά γεγονότα;

- Οἱ τελευταῖες συλλήψεις ἔδειξαν ὅτι κάποιοι τρομοκράτες προέρχονται ἀπὸ ἐδῶ.

Τά μάτια του ἔπαιζαν καί σούφρωσε λίγο τὸ μέτωπό του. Μετά μιά μικρή σιωπή εἶπε μέ ἥρεμη φωνή:

- Μαρία, μπορεῖς αὐτό νά τό ἐρμηνεύσεις καί θετικά.

- Πῶς;

- Οἱ νέοι αὐτοί μεγάλωσαν στήν Ἰκαρία, ἓνα νησί τῆς εἰρήνης καί τῆς ἀδελφосύνης καί βίωσαν τὴν δικαιοσύνη σάν τὴν φυσική ἀναγκαιότητα στίς ἀνθρώπινες σχέσεις. Ὅταν ἔφυγαν ἀπὸ αὐτόν τόν τόπο καί βρέθηκαν ἀντιμέτωποι μέ τὴν ἀδικία τῆς ἔξω κοινωνίας, διαπίστωσαν τὸ ἔλλειμμα στήν ἀπονομή δικαιοσύνης. Καί ὅταν μέ τόν καιρό κατάλαβαν ὅτι οἱ θεσμοί εἶναι μιά φάρσα καί ἐξυπηρετοῦν συγκεκριμένα συμφέροντα, ἀνέλαβαν αὐτοί τὴν εὐθύνη τῆς ἀπονομῆς δικαιοσύνης.

Ταράχτηκα. Μοῦ ἤρθαν παλιές μνημέες στό μυαλό... Τότε πού ὡς φοιτητής μοῦ μιλοῦσε γιὰ τὴν ἀνάγκη νά ὑπάρχουν Βροῦτοι, οἱ ὅποιοι σπᾶνε τῆς κοινωνίας τὰ δεσμά, μέ τὰ ὅποια τὴν δένουν οἱ κάθε λογῆς Καίσαρες ἢ Καισαρίσκοι, ὥστε νά προχωρεῖ, νά ἐξελίσσεται καί νά ἀναπτύσσεται. «Πῶς εἶναι δυνατόν νά παραμένει τόσα χρόνια καρφωμένος σ' αὐτές τίς ἐμμονές;», σκεφτό-

μουν. Όμως, ταυτόχρονα ένωσα τήν εϋθύνη νά προστατέψω τόν πάλαι ποτέ φοιτητή μου.

- Κόνι, τοϋ είπα, είναι πολύ πρωτότυπη προσέγγιση καί θέλω νά τό συζητήσουμε αϋτό έκτενωσ αϋριο, πού θά έχω καθαρό μυαλό.

Συμφώνησε κι έγώ άνάσανα βαθιά.

Άλλά από τήν άπέναντι πλευρά ό Άλεξ άρχισε νά κοκκινίζει, νά κουνάει δυσανεστημένος τό κεφάλι του, νά κοιτάει έχθρικά ή κάπως έτσι τόν Κόνι. Στο τέλος μίλησε:

- Κόνι, τώρα μέ απογοπεύεις κι έσύ! Ό μόνος άνθρωπος μέ τόν όποιο μπόρεσα νά συνεννοηθώ σ' αϋτό τό μέρος.

- Καί γιατί;

- Μά δικαιολογείς αϋτούς, πού τό μίσος τους γιά τούς ανθρώπους καί τήν κοινωνία τούς έκανε δολοφόνους;

- Δολοφόνος δέν γίνεται κανείς μόνο από μίσος. Μπορεί νά γίνει καί από άγάπη. Γιατί δεινοπαθεί ό τόπος πού άγαπᾶ. Γιατί κάποιοι τόν καταδυναστεύουν. Γιατί δέν ύπάρχει κανείς νά άπονείμει δικαιοσύνη. Γιατί αϋτοί πού βασάνιζαν δημοκράτες κατά τήν διάρκεια τής δικτατορίας κυκλοφοροϋν έλεύθεροι.

- Τί μᾶς λές τώρα; φουρκίστηκε ό Άλεξ. Υποστηρίζεις ότι οί Έλληνες θέλουν τούς τρομοκράτες; Αϋτούς πού διασύρουν τήν χώρα μας διεθνώς;

- Όχι αϋτό, Άλεξ! Γιατί ό έλληνικός λαός είναι φιλήσυχος καί άπεχθάνεται τήν βία. Θέλει όμως νά άποδοθει δικαιοσύνη. Νά τιμωρηθoϋν οί βασανιστές. Καί αν κανείς δέν τό κάνει αϋτό, καλώς τό κάνει, όποιος τό κάνει. Έστω καί ό «Λαϊκός Τιμωρός». Πού κανείς δέν ξέρει οϋτε τί είναι οϋτε ποιός τόν συντηρεί.

- Κόνι, αϋτό μέ τίποτε. Κανείς Έλληνας δέν σκέφτεται έτσι!

- Κάνεις μεγάλο λάθος. Ρώτησε έδω τον κόσμο, ποιόν τον απασχολεί ή τρομοκρατία;

“Ολοι έμειναν σιωπηλοί. Έγώ δέν συμφωνούσα μ’ αυτά, αλλά ήθελα νά διαφυλάξω τον Κόνι από μιά κουβέντα, πού δέν οδηγούσε πουθενά. «Θά τά ποϋμε, φίλε μου, κάποια άλλη στιγμή», σκέφτηκα.

- Βλέπεις, Άλεξ, δέν τούς άφορά, του άπάντησε ο Κόνι. Καί ίσως καί νά σκέφτονται «μακάρι νά έφευγαν από την μέση κάποιοι, πού μέ τον ένα ή τον άλλο τρόπο υποδουλώνουν αυτό τον τόπο».

“Ο Άλεξ ένοιωθε τώρα καί από τούς άλλους προδομένος. Άλλά δέν ήθελε νά τό βάλει κάτω.

- Φταίει τό κακό σου παράδειγμα! Άναφέρθηκε στους βασανιστές καί την δικτατορία. Καί τό νησί μας έχει πολύ κακές μνημες καί από τά δυό.

- Τό παραδέχομαι αυτό, άπάντησε εκείνος καλόβουλα. Άλλά γιά ρώτησε τον καπετάν Παντελή, πόσα λεφτά πήρε από αυτά πού δίνει ή Ευρωπαϊκή Κοινότητα στους παράδες γιά νά έκσυγχρονίσουν τά σκάφη τους.

Κοίταξε ο Άλεξ τον καπετάνιο σάν σανίδα σωτηρίας.

- Πόσα Παντελή; Ένα, δύο, πέντε έκατομμύρια δραχμές;

- Πέντε κατομμύρια ψείρες!

Γέλασαν όλοι σαρκαστικά καί τραντάχτηκε τό τραπέζι.

- Καί ποιός παίρνει τίς έπιδότησεις, Παντελή; ρώτησε ο Κόνι.

- Οί άνεμότρατες.

- Καί γιατί τίς παίρνουν οί άνεμότρατες;

- Γιατί δίνουνε μερδικά στους βουλευτές καί εν ήξέρω σέ ποιούς άλλους πού μεσολαβοϋνε νά τούς δοθεϊ ή έπιδότηση.

- Καί γιά πές μου άκόμα, καπετάν Παντελή, οί άνεμό-

τρατες μέ τίς ἐπιδοτήσεις πού παίρνουν πόσο συμβάλουν στην ανάπτυξη τῆς ἀλιείας;

- Πλάκα κάνεις; Ποιάν ἀνάπτυξη μολογᾷς; Αὐτές μέ τά δίχτυα τους ἀπό τήν μιᾷ μεριάν διαλύουν τόν γόνον, κι ἔτσι ἔν μπορεῖ νά μεγαλώσει τό ψάρι, καί ἀφ' τήν ἄλλην γδέρνουν τόν πυθμένα τῆς θάλασσας, πού εἶναι τό φαί τοῦ ψαριοῦ.

- Δηλαδή, Καπετάνιε, δίνει ἡ Κοινότητα λεφτά γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς ἀλιείας μας καί μέ αὐτά αὐτοί οἱ κύριοι καταστρέφουν τοὺς ψαρότοπους μας;

- Λίγα λές. Ὁχι τοὺς ψαρότοπους μας. Τήν ζωή μας, Κόνι, ρημάζουνε. Ἰκαριά καί Ἑλλάδα ἴσον θάλασσαν. Ἄν αὐτή ἀρρωστήσει, ἐμεῖς πᾶμεν φοῦντο.

Ὁ Κόνι κοιτοῦσε μέ κατανόηση τόν Ἄλεξ.

- Πόσο καιρό βρίσκεσαι στην Ἑλλάδα;

- Ὁχι πολύ.

- Δικαιολογεῖσαι νά μή τά ξέρεις αὐτά. Ἀλλά ἐγώ θά σοῦ πῶ καί κάτι ἄλλο. Αὐτοί πού τοὺς λεπλάτησαν τίς καταθέσεις τους μέ τίς προτροπές τῆς Κυβέρνησης «ἐπενδύσετε στό χρηματιστήριο», ξέρεις τί λένε τώρα;

- Τί;

- Πού εἶναι ὁ «Λαϊκός Τιμωρός», νά καθαρίσει τοὺς ὑπευθύνους!

- Ἀλήθεια, Κόνι;

- Ἀλήθεια, Ἄλεξ. Κι ἓνας ἀπό αὐτοὺς πού τό λένε εἶμαι κι ἐγώ!

Βουβαμάρα στό τραπέζι. Ἄλλοι κοιτοῦσαν ὁ ἓνας τόν ἄλλο, ἄλλοι ξύνονταν, ἄλλοι ἔβηχαν. Ὁ Ἀλέξανδρος μέ τήν Ζωή ἦταν ἀνέκφραστοι.

Εἶφνου σηκώνει ὁ Παντελῆς τό ποτήρι του.

- Ὁ Κόνι μονάχος λέει τήν ἀλήθειαν! φώναξε. Ἐλα νά τσουγκρίσουμε, λεβέντη μου.

Τσουγκρισαν. Άλλά μαζί μέ αυτόν καί όλοι οί όμοτράπεζοι. Χαρά καί ευθυμία από τήν μιá άκρη μέχρι τήν άλλη.

- Τά βιολιά, ποϋ εἶναι τά βιολιά; έβαλε τήν θαλασσοφω-
νάρα του ό Παντελῆς.

- Έδω. Παίζουμε, απάντησε ό βιολιτζῆς κι άρχισε τόν
ικαριώτικο σκοπό.

- Ποϋ εἶσαι, Μαρία, κοίταξε πρός τό μέρος μου ό καπετάνιος.

- Έδω εἶμαι Παντελῆ.

- Έλα νά χορέψουμεν έναν χορόν!

Τελικά δέν ἦταν οϋτε ένας οϋτε δυό. Άλλά μέχρι τά
ξημερώματα. Οϋτε καί κατάλαβα πῶς πέρασε ό χρόνος.
Άλλά οϋτε πού κουράστηκα. Μολονότι εἶχα ξεσυνηθί-
σει τά ξενύχτια, από τότε πού παύσαμε πιά νά μιλάμε
ατέλειωτες ὥρες τήν νύχτα γιά τό πῶς θά αλλάξουμε
τήν κοινωνία.

Όταν φύγαμε πιά καί γυρίσαμε δεξιά γιά τό σπίτι
τῆς Μαντῶς, ό ἥλιος έσκαγε μύτη πάνω από τό λιμάνι.

- Αρχίζει μιάν καινούργια μέρα, Μαρία.

- Έλπίζω νά εἶναι λιγότερο ανατρεπτική από αϋτή πού
πέρασε, Μαντώ!

Τελικά δέν ἦταν. Άν καί εἶχε άρχίσει πολύ ἥρεμα.

Δέν μπόρεσα νά κοιμηθῶ πάρα πολύ καί σηκώθηκα
κατά τό μεσημέρι. Βρῆκα τήν Λενιώ νά πίνει καφέ μέ
τόν Θεολόγο.

- Τί σχεδιάζεις νά κάμεις σήμερα, Μαρία; μέ ρώτησε
έκεῖνος.

- Κάτι... "Η καλύτερα τίποτε, Θεολόγε. Άπλῶς νά βλέπω
πῶς κυλάει έδω ἡ ζωή.

- Τότε έλα μαζί μας στό κτῆμα. Καί νά δοκιμάσεις
φρούτα πού δέν όρμονιάζονται.

- Πολύ ωραία ιδέα!

Σέ περίπου μιά ώρα ήμασταν οί τρεῖς μας ἐκεῖ. Ἐγώ κατενθουσιάστηκα ἀπό τά ἡλιοτρόπια, τά χρυσάνθεμα καί τά κρεβατά μέ τά τόσο διαφορετικά εἶδη σταφύλια. Ἀλλά προπαντός ἀπό τά δέντρα πού ἦταν φυτεμένα γύρω στόν ἡμιτελῆ πύργο.

- Πρέπει νά μοῦ τά ἐξηγεῖς ἓνα-ἓνα τά δέντρα, Θεολόγε, γιατί δυστυχῶς ἔχω ξεχάσει πολλά ἀπό αὐτά πού ἤξε-
ρα παιδί.

- Ποῦ νά ἀρχίσω, Μαρία, καί ποῦ νά τελειώσω... Αὐτό τό μέγαλον δένδρον πού ἀκουμπᾷ εἰς τόν τοῖχον, τό ξέρεις.

- Ἐ, βέβαια, εἶναι συκιά.

- Δέν ξέρεις ὅμως ὅτι εἶναι «Βικτόρια», κάνει βασιλικά σῦκα, ὅ,τι πιό νόστιμο ὑπάρχει. Πάρε αὐτό καί φάγε. Ἐχει λίγο γάλαν, μά δέν πειράζει, εἶναι γινομένο.

- Ὅντως, δέν τό γνώριζα καί τό βρίσκω πράγματι νοστι-
μότατο, εἶπα μόλις ἔφαγα λίγο.

- Τά μεγάλα δένδρα ἐκεῖ εἶναι καρυδιές καί μυγδαλιές. Δαμασκηνιές καί κορομηλιές εἶναι τά διπλανά. Οἱ ἀχλαδιές εἶναι αὐτές οἱ λίγον μικρότερες.

- Πῶς μποροῦν καί συνυπάρχουν τόσο κοντά το ἓνα δένδρο μέ τό ἄλλο, Θεολόγε;

- Μποροῦν, Μαρία. Ἄλλωστε ἐμεῖς δέν θέλουμε νά κά-
νουμε μεγάλην παραγωγὴν καί αὐτοματισμόν, ὥστε νά
βάλουμε σέ ἀπόστασιν τό ἓνα δένδρο ἀπό τό ἄλλο, γιά
νά περνάει ἀνάμεσά τους τό τρακτέρ. Θέλουμε μόνο νά
καλύψουμε τίς ἀνάγκες μας σέ φρούτα, νά τά ἔχουμε φρέ-
σκα ἀφ' τό δένδρο, νά τά χαιρόμαστε μέ τούς φίλους μας
καί νά κάνουμε τίς μαρμελάδες καί τίς κομπόστες μας.

Χαιρόμουν μέ τά μάτια τά πανέμορφα δένδρα, ἄγγι-
ζα τά φύλλα τους καί ἔκοβα ἀπό κανένα καρπό, κι ἄς
μήν ἦταν τελείως ὠριμος.

- Μά τί συμβαίνει ἐδῶ; ἀπόρησα μέ ἓνα δένδρο πού ἔφερεν δύο διαφορετικούς καρπούς.

- Εἶναι μισή κυδωνιά καί μισή συκιά. Κεντρωμένη.

- Γίνεται τέτοιο πρᾶμα, Θεολόγε;

- Γίνεται. Ἡ φύση δέν βάζει ὅρια στήν φαντασία μας. Ἀρκεῖ νά τήν σεβόμαστε.

“Υστερα γυρίσαμε πρὸς τήν μεριά τῆς θάλασσας, ὅπου βρίσκονταν τά κρεβατά μέ τίς κληματαριές. Ἀπλωμένες πάνω σέ φρεσκοβαμμένα καδρόνια, λίγο πιό ψηλά ἀπό ἀνθρώπου μπόι, χάριζαν βαθύ ἴσκιο μέ τά φύλλα τους. Τά σταφύλια, πρασινωπά, γιατί ἦταν ἀκόμα ἄγουρα, κρέμονταν ἄρμαθιές σέ διαφορετικά μεγέθη καί σχήματα.

- Τί πλοῦτος εἶναι αὐτός, Θεολόγε!

Δέν πίστευα τά μάτια μου.

- Βλέπεις τώρα, Μαρία, δέκα πέντε ποικιλίες σταφυλιῶν. Ὅλα ἐπιτραπέζια. Ὅλα γλυκά σά μέλιν ικαριώτικο.

- Πές μου νά μάθω μερικές.

- Μμ... Αὐτό ἐδῶ στή μέση ἀπού βλέπεις εἶναι μοσχᾶτον. Σκέτο ἄρωμα. Καί γλυκό.

Προχώρησε λίγο παραπέρα.

- Αὐτό, Μαρία, εἶναι τό καρτινάλι.

- Καί πῶς εἶναι αὐτό, Θεολόγε;

- Εἶναι πρὸς τό μοσχᾶτο, ἀλλά ὄχι τόσο ἀρωματικό.

- Τί ἄλλες ποικιλίες ὑπάρχουν;

- Πολλές. Αὐτά ἐδῶ πού στεκόμαστε ἀπό κάτω εἶναι φράουλο. Ἐκεῖνο ἐκεῖ κέρινο. Καί τό ἄλλο παρακάτω κούντορο, κολοκυθᾶτο, φωκιανό, μπεγλέρι.

- Καί αὐτά ἐδῶ πού μοιάζουν σάν κουδουνάκια;

- Λέγονται καμπανάκι. Βαθιά γλυκά, ἀλλά ἀργοῦν πολὺ νά γίνουν.

- Καί νά καί κάτι πού γνωρίζω!

- Έννοεῖς τήν σταφίδα;

- Βεβαίως καί έννοῶ τήν σταφίδα. Πού μάξευα κοπελί-
τσα στό ἀμπέλι τοῦ παπποῦ μου.

- Έξαίρετον σταφύλιν, Μαρία. "Όταν ἤμουνα ἐγώ
μπαῖνι βγάξαμεν μεγάλες ποσότητες σταφίδα καί τίς
πνυγαίναμε μέ τό μουλάριν εἰς τόν Εὐδηλο νά τίς πάρει
τό καῖκι γιά τόν Πειραιᾶ. Ἀλλά ἄλλες μέρες ἐκεῖνες...

"Υστερα καθίσαμε κάτω ἀπό τά κλήματα.

- Γιά πέ μας τώρα, Μαριώ, πῶς ζεῖ ὁ κόσμος ἐκεῖ ὅξω
στήν Εὐρώπην; μέ ρώτησε ὁ Θεολόγος.

Εἶναι ἀλήθεια ὅτι τό τελευταῖο πού ἐπιθυμοῦσα
ἐκείνη τήν στιγμή ἦταν νά μιλήσω γιά τήν ζωή στήν
Εὐρώπην. Γιά τήν Ἰκαρία φλεγόμουν ἐγώ! Ἀλλά δέν
μποροῦσα νά τοῦ τό ἀρνηθῶ.

- "Όχι καί τόσο καλά. Ἀλλά ἴσως ποτέ νά μὴν ἔζησε κα-
λύτερα...

- Ψάχνεται;

- Αὐτό σίγουρα, Θεολόγε!

- Κι ἐσύ πῶς περνᾷς ἐκεῖ, Μαρία;

- "Ω, αὐτό εἶναι μεγάλη ἱστορία...

Ἀλλά μέ ἄγγιξε τό ἐνδιαφέρον του γιά μένα. Καί τοῦ
ἄνοιξα τήν καρδιά μου. Τοῦ διηγήθηκα τά πάντα. Τά
παιδικά μου χρόνια, μέ τόν παπποῦ καί τήν γιαγιά στήν
Κρήτη, μακριά ἀπό τούς γονεῖς μου, πού ζοῦσαν πολι-
τικοί πρόσφυγες στό Παρίσι. Τά ὠραῖα φοιτητικά μου
χρόνια στήν ἐπαναστατημένη τότε Γαλλία. Τά ὑπέροχα
πρῶτα ἔτη τῆς πανεπιστημιακῆς μου σταδιοδρομίας
καί τόν ἄνυδρο τελευταῖο καιρό στήν ἐποχή τῆς παγκο-
σμιοποίησης.

Μέ ἄκουγε προσεκτικά, καθώς ἄλλωστε καί ἡ Λενιώ.

- "Ο καθένας μας κουβαλεῖ τό δικόν του σταυρό, Μαρία...

Αυτό και ἄν τό ἔνοιωθα! Ὅμως μου ἔκανε καλό πού μίλησα. Καί τελικά περάσαμε πολύ ώραῖα στό κτῆμα.

Τό ἀπογευματάκι ὅμως πού ἐπιστρέψαμε σπίτι, μᾶς εἶπε ἡ Μαντώ, ὅτι κάποιος ραδιοφωνικός σταθμός μετέδιδε ὅτι πιάσανε τόν ἀρχηγό ἢ ἕναν ἀπό τοὺς ἀρχηγούς τοῦ «Λαϊκοῦ Τιμωροῦ».

Αὐτό βέβαια μᾶς ἔκαιγε ὅλους. Κι ἔτσι στίς ὀχτώ τό ἀπόγευμα βρισκόμασταν πολλοί ἀπό αὐτούς πού γνώρισα, ἀλλά καί μερικοί πού ἔβλεπα γιά πρώτη φορά, στῆς Λάμπρας, στημένοι μπροστά στήν τηλεόραση. Δέν ἔλειπαν κι οἱ καλοί μου φίλοι, ὁ Ἀλέξανδρος μέ τήν Ζωή.

Ἡ στενότερη οἰκογένεια, Μαντώ, Κόνι, Θεολόγος, Παντελῆς κι ἐγώ, καθίσαμε στό μεγάλο τραπέζι στό κέντρο τοῦ μαγαζιοῦ. Δίπλα, σ' ἕνα, μικρότερο, ὁ Ἀλέξανδρος μέ τήν Ζωή καί μαζί τους ὁ Ἄλεξ, μέ τοὺς ὁποίους φαίνεται ὅτι καταλαβαινόταν.

Μόλις ἄρχισε τό πρόγραμμα στίς ὀχτώ, ἡ πρώτη εἴδηση ἦταν ὅτι συνελήφθη στήν Αἴγινα ὁ ἐκτελεστικός ἀρχηγός τοῦ «Λαϊκοῦ Τιμωροῦ».

Κι ὕστερα ἔδειξαν τήν φωτογραφία του. Ἕνας συμμαθηῆς νέος. Πρᾶγμα πού τό καταμαρτυροῦσαν καί οἱ γείτονές του, καθώς καί ἄλλοι πού σχετίζονταν ἐπαγγελματικά μαζί του.

Τοῦ Κόνι πετάχτηκαν τά μάτια ἔξω.

Αὐτό εἶναι ἀδύνατον! φώναξε. Ὅχι, δέν μπορεῖ...

Ξέρεις τον; ρώτησε προσεχτικά ἡ Μαντώ.

Ἄν τόν ξέρω; Ἦταν ὁ καλύτερος φοιτητής μου!

Σταμάτησαν οἱ γύρω νά κοιτοῦν τήν τηλεόραση καί ἀρφώσαν τά μάτια τους πάνω του.

Αὐτό δέν μπορεῖ νά εἶναι ἀληθινό! εἶπε ἀκόμα μιά φορά ἐκεῖνος.

Τό δελτίο συνέχιζε νά πληροφορεῖ ὅτι μετά τήν μεγά-

λη αυτή επιτυχία των Διωκτικών Αρχών, οι προσπάθειες επικεντρώνονται τώρα στη σύλληψη του έγκεφάλου της τρομοκρατικής οργάνωσης, που τά ίχνη του έχουν εντοπιστεί. Τό όνομά του είναι γνωστό στις αρχές. Πρόκειται για ένα άτομο από καλή οικογένεια, έναν καθηγητή πανεπιστημίου, που τον τελευταίο καιρό κρύβεται, μαζί με μία ξανθιά γυναίκα, σε ένα νησί του κεντρικού Αιγαίου.

Συγκλονίστηκα. Πώς θά ένοιωθα, αν μάθαινα ότι ένας φοιτητής μου έγινε τρομοκράτης; Ούτε νά τό σκέφτομαι...

- Κόνι, του είπα, έμεις κάνουμε αυτό που πρέπει νά κάνουμε. Δέν μπορούμε νά χρεωθοΰμε τήν κατάπτωση των φοιτητών μας.

- Μά δέν πρόκειται γιά κατάπτωση, Μαρία. Αυτός έκανε αυτά που έγώ του δίδαξα.

Έκει γέλασα λιγάκι καί πίστεψα πρὸς στιγμή ότι θά σώσω τήν κατάσταση.

- Σέ ξέρω πολύ καλά, αγαπητέ μου. Είσαι ειρηνιστής. Δέν πήγες ούτε καν στρατιώτης στη Γερμανία. Έκανες τήν θητεία σου σε νοσοκομείο γιά νά μή πιάσεις όπλο στά χέρια σου. Δέν θά μέ πείσεις ποτέ, μά ποτέ, πώς δίδαξες στους φοιτητές σου τή βία.

- Σαφώς καί δέν δίδαξα τήν βία, Μαρία. Δίδαξα όμως στους φοιτητές μου, ότι οι βίαιες πράξεις έχουν πολλές φορές αλλάζει τον ροΰ της ιστορίας.

- Αυτό είναι αντικειμενική αλήθεια, Κόνι, πήρε τώρα τον λόγο ο Θεολόγος. Αν δέν υπήρχαν επαναστάσεις, αν δέν υπήρχαν εξεγέρσεις, οι λαοί θά ήταν ακόμα καί σήμερα σκλαβωμένοι. Καί έμεις τήν αγαπητή μας Νικαριά μέ τά όπλα τήν απελευθερώσαμε από τους Τούρκους. Βέβαια πρέπει νά πῶ, πώς αυτούς που παραδόθηκαν

δέν τούς ἡσκοτώσαμε. Τούς βάλαμεν στά καΐκια καί τούς περάσαμεν ἀπέναντι στήν Μικρά Ἀσία. Καί τή δουλειά τήν κάναμε μοναχοί μας. Δέν περιμέναμε κᾶν νά μᾶς βοηθήσει τό Ἑλληνικόν Ναυτικόν.

Ὁ Κόνι ὅμως δέν ἠρέμισε οὔτε μέ τήν παρέμβαση τοῦ Θεολόγου.

- Πάψτε νά συγκρίνετε ἀνόμοια πράγματα. Εἶμαι ὑπεύθυνος. Καί ξέρετε γιατί; Γιατί θέλω νά τιμωροῦνται αὐτοί πού βλάπτουν, πού λεηλατοῦν τούς λαούς. Καί οἱ φοιτητές μου διδάχτηκαν ἀπό μένα ὅτι ἔχουν τό δικαίωμα νά τιμωροῦν, ὅταν τό κράτος δέν τό κάνει. Ἐγώ τούς τό δίδαξα αὐτό. Ἴσως ὄχι τελείως ἀνοιχτά. Ἀλλά τά παιδιά ἔχουν διαίσθηση καί καταλαβαίνουν. Γιατί τί ἄλλο σημαίνει ὁ θαυμασμός γιά τόν Βροῦτο, πού πάντα ἀνέφερα; Καί θά γινόμεουν καί ὁ ἴδιος Βροῦτος, ἂν κάποτε εἶχα τά κότσια. Ἐ, ὁ φοιτητής μου εἶχε τά κότσια! Ἀλλά, ἀπό ἠθικῆς πλευρᾶς τήν εὐθύνη τήν ἔχω ἐγώ. Καί τήν ἀναλαμβάνω στό ἀκέραιο. Πῶς συμβιβάζεται αὐτό μέ τόν φιλειρηνισμό μου; Ἀπλά, δέν συμβιβάζεται. Καί αὐτή εἶναι ἡ ἀντίφαση πού κουβαλάω ὅλη μου τήν ζωή. Θέλω τήν τιμωρία, ἀλλά καταδικάζω τήν ἀποτροπαι πράξη!

Τόν κοιτοῦσα μέ θλίψη.

- Ἐδῶ, κύριε συνάδελφε, σφάλεις, τοῦ εἶπα. Δέν μπορεῖς νά ἀποδέχεσαι τό κίνητρο τῆς ἐγκληματικῆς πράξης καί νά καταδικάζεις τόν ἐγκληματία. Αὐτό εἶναι ὄντως ἀντιφατικό.

Χτύπησε ἐκεῖνος στό τραπέζι.

- Ἄρα ἀνήκω στήν πυρά! Ἐκεῖ δέν ὀδηγεῖ ἡ συνεπής συνείδησις τῶν σκέψεών σου, Μαρία;

- Ὁμολογουμένως ναί, τοῦ ἀπάντησα. Μόνο πού θά λυπόμουν νά βλέπω νά καίγεται ἓνας τόσο ἀγνός ἰδεαλιστής.

Οί άνθρωποι στά γύρω τραπέζια ἦταν παγωμένοι. Σέ λίγο ἄκουσα τόν Ἄλεξ νά λέει στόν διπλανό του:

- Ὁ Κόνι, Ἀλέξανδρε, εἶναι εὐγενής. Κόμης. Εἶδα σέ φωτογραφία τό οἰκόσημό του καί τά χτήματά του. Ἀλλά δέν χρειάζονται πειστήρια. Τό δείχνει ἡ ἀρχοντιά του καί ἡ συμπεριφορά του. Εἶναι ὁ καλύτερος ἄνθρωπος πού γνώρισα ποτέ.

Κάποιος θέλησε νά ἀλλάξει κανάλι, νά δεῖ ἄν συνεχιζόταν κάπου ἄλλοῦ οἱ ἀποκαλύψεις γιά τήν τρομοκρατία. Παρενέβη ὁ Παντελῆς.

- Ἄσε, καλέ μου ἄνθρωπε, νά δοῦμε καί ἴντα καιρόν θά κάμει αὐριο! Πρέπει νά μάθουμε ποῦ θά ψαρέψουμε. Ἐν θά ζοῦμεν μόνον μέ τό θέαμα...

Ἀκολούθησαν κάτι διαφημίσεις καί μετὰ ἦρθε τό δελτίο καιροῦ. Ὁ καπετάνιος ἄκουγε προσεχτικά κι ὕστερα, καθὼς σηκωνόταν, εἶπε:

- Κόνι, αὐριο θά γυρίσει γαρμπής καί ψάρεμα ἐδῶ ἔν γίνεταί. Βάζουμε ἀπόψε μπλώρην γιά τόν Ἀϊκήρυκον, μπάς καί ρίξουμε ἐκεῖ κανέναν δίχτυν; Μιά βδομάδα τώρα μέ τά τσίπουρα τοῦ Θεολόγου ἔν ἠκάναμε ζάφτι.

- Φύγαμε, Καπετάνιε! φαινόταν νά λυτρώθηκε ἐκεῖνος μέ τό σωσίβιο πού τοῦ ἔρριξε.

Ὁ Ἀλέξανδρος στράφηκε στόν Θεολόγο:

- Πᾶμε αὐριο νά δοῦμε τό χωραφάκι, πού θέλω νά ἀγοράσω στόν Ἀϊκήρυκο, νά μοῦ πεῖτε ἄν ἀξίζει τά λεφτά του;

- Βεβαιότατα, Ἀλέξανδρε!

Οἱ ἄλλοι στήν ταβέρνα δέν μποροῦσαν νά συνέλθουν ἀκόμη ἀπό τό σόκ τῆς ἀποκάλυψης τοῦ Κόνι. Οὔτε κι ἐγώ ἄλλωστε. Τό μόνο πού μέ σώζει σέ τέτοιες στιγμές εἶναι ἡ ἀγαπητή μου ἀπασχόληση: τό περπάτημα.

- Πᾶμε μιά βόλτα, Μαντώ;

- Μέ χαρά, Μαρία!

Όταν βγήκαμε έξω, αναπνεύσαμε βαθιά όξυγόνο κι άρχίσαμε νά συνερχόμαστε.

- Ποϋ θέλεις νά πᾶμε, Μαρία;

- Όσο γίνεται πιό μακριά.

- Πᾶμε τότε πρὸς τόν φάρον.

Περπατούσαμε σχεδόν σιωπηλές, ἡ καθεμιά βυθισμένη στίς δικές της σκέψεις. Κι ἦταν τόσο ὁμορφο νά πηγαίνουμε πλάι-πλάι, κάτω ἀπό τόν θαυμάσιο ἐκεῖνο μαϋρο θόλο τ' οὐρανοϋ, σεβόμενες τήν ἡρεμν ἀνάσα τῆς φύσης.

Κανένas στὸν δρόμο μας. Μόνο κάποιο πουλί καλοῦσε τό ταῖρι του. Ένα κουδουνάκι ἀπὸ τήν κασικούλα πού σκαρφάλωνε τό πουρνάρι. Κι ἓνα τρεχαντήρι, πού ἀνοιχτά ἀπὸ τήν θάλασσα κατευθυνόταν πρὸς τόν φάρο, εἶχε τά φῶτα του σβηστά. Ἡ μηχανή του χτυποῦσε σιγά. Σεβόμενο κι αὐτό τήν ἡσυχία τῆς φύσης.

Οί ἐπόμενες μέρες σημαδεύτηκαν ἀπό τήν ἀπουσία τοῦ Κόνι. Πρῶτα-πρῶτα τήν ἔνοιωθα ἐγώ. Καί σίγουρα καί ἡ Μαντώ, μολονότι δέν ἔλεγε τίποτε. Ἀλλά καί ὅταν κατεβαίναμε στίς ταβέρνες, μᾶς ρωτοῦσαν:

- Πότε θά γυρίσει ὁ Κόνι;

Κι αὐτό ὅχι μόνο τά παιδιά, πού ἔχασαν τόν δάσκαλό τους. Καί οἱ μεγάλοι, καί οἱ γυναῖκες. Ὅλοι ζητοῦσαν τήν συντροφιά του.

- Ὅταν τελειώσει τό ψάρεμα στόν Ἀϊκήρυκο, ἀπαντούσαμε.

Βέβαια ξέραμε ὅτι αὐτό δέν εἶναι ἀλήθεια. Ὅπως ἄλλωστε γνώριζαν καί αὐτοί πού μᾶς ρωτοῦσαν. Γιατί ὅσοι πήγαιναν μέ τήν βενζίνα στήν πρωτεύουσα τοῦ νησιοῦ, κι αὐτό γινόταν τρεῖς φορές τήν ἐβδομάδα, ἔβρισκαν ἐκεῖ τόν καπετάν Παντελῆ, ὅχι ὅμως τόν Κόνι.

Ἦμουν ἀπόλυτα σίγουρη, δέν ρωτοῦσαν ἀπό περιέργεια. Ἀλλά ἀπό ἐνδιαφέρον. Καί πολλοί ἀνησυχοῦσαν, γιατί φοβόντουσαν ὅτι οἱ ἀποκαλύψεις του ἐκεῖνο τό βράδυ δέν θά τοῦ βγοῦν σέ καλό. Κι ὅχι πῶς ἀμφέβαλαν γι' αὐτόν. Μόνο πού σέ μιά χώρα πού κανεῖς δέν ὁμολογεῖ τήν εὐθύνη του, καί ὅταν ἀκόμη τόν πιάνουν μέ τό δάκτυλο στό μέλι, πῶς εἶναι δυνατόν νά δηλώνεις ἔνοχος; Καί μάλιστα γιά πράγματα πού ἄλλοι

έκαναν; Αυτό δέν θέλει ή εξουσία; Για ένόχους δέν ψάχνει τόσο καιρό;

Άξιοποίησα όσο μπορούσα τόν χρόνο, για νά συναστραφώ μέ τούς κατοίκους, νά μάθω πώς σκέφτονται καί πώς λειτουργοῦν στήν καθημερινή τους ζωή. Πήγαινα μέ τόν Θεολόγο στήν βιοφάρμα του κι έμαθα όντως πάρα πολλά πράγματα για τήν φύση καί τίς καλλιέργειες. Καί για τά ζωα. Για εκείνον όλα αυτά είναι μιά ένότητα πού άκούει στό όνομα φύση ή ζωή.

Πήγα μαζί του καί στά μελίσσια. Μεγάλη ιστορία κι αὐτή. Άρχισε νά μοῦ μιλάει για τόν κόσμο τῆς μέλισσας καί τελειωμό δέν είχε. Καί τό πλέον ένδιαφέρον, από τήν όργάνωση τῆς κυψέλης, έβγαζε πορίσματα για τήν ανθρώπινη κοινωνία. Καί άφοῦ μοῦ διηγήθηκε ότι τόν χειμώνά τίς κρατοῦν στό χωριό, κοντά στή θάλασσα πού είναι ζεστά, ένῶ τόν Μάρτιο τίς πηγαίνουν στό βουνό για νά πάρει τό μέλι τήν εὐωδιά τοῦ πεύκου, κατέληξε:

- Μαρία, οί μέλισσες είναι ένας μεγάλος έρωτας, όταν άρχίζεις νά τίς γνωρίζεις.

Τό θεώρησα εὐκαιρία νά μάθω άκόμα κάτι για τόν τρόπο πού σκέπτονται οί άνθρωποι στήν ικαριώτικη κοινωνία καί πῆρα για παράδειγμα τήν κόρη του.

- Θεολόγε, πώς βλέπεις τήν Μαντώ, ένα τόσο δυναμικό κορίτσι, νά μένει στό νησί;

- Τῆς άρέσει έδῶ. Καί ή συντροφιά τοῦ Κόνι τήν κάνει εὐτυχισμένη.

- Σωστά. Αυτό τό καταλαβαίνω. Άλλά τί έκανε πρίν έρθει ό Κόνι;

- Ήφρόντιζεν τήν καλομάναν της.

- Μά μπορεί νά θυσιάζεται ένας νέος άνθρωπος για μιά γερόντισσα;

- Κοίταξε, Μαρία, ή ζωή είναι δίνεις καί παίρνεις. Δέν

είναι πάντα γραμμένον ὅτι τό δόσιμον εἶναι ἴσο μέ τό πάρσιμον. Μά τούτη εἶναι ἡ ζωή. Εἴμαστε μιά ἄλυσίδα, ὁ ἕνας δίνει χέριν εἰς τόν ἄλλον. Καί πορευόμαστε. Ἡ ζωή τό θέλει νά ἔχει σήμερα ἀνάγκη ἡ γράϊ κι αὐτήν τήν ἀνάγκη νά τήν ἀποσώνει ἡ ἀνεψιά. Κάποιος θά δώκει κι αὐτην τὸ χέριν του. Αὐτό θά περιμένουμε νά τό δοῦμε.

- Δέν εἶναι ὅμως πολὺ βαρὺ τό τίμημα πού πληρώνει μιά νέα γυναίκα;

- Ἄν ἀφήναμε, Μαρία, τή γράϊ νά ποθάνει ἀβοήθητη, ἐτοῦτο νέ, ἐμπόριε νάναι καί τῆς ἐγγόνας τό χάλασμα.

- Μά, Θεολόγε, ἂν ἄφηνε ἡ Μαντώ τό χωριό καί τά κατσίκια του καί πήγαινε στήν Ἀθήνα, θά γνώριζε κόσμο...

- Ἄκουσε, Μαρία. Εἰς τήν Ἀθήναν θά μάθαινε τόν κόσμον πολὺ ξώφαλτσα. Καί θά ἴνοιωθεν πολὺ πιό ἄσκημα μέ τήν ζωήν ἐκεῖ. Ἐνῶ ἐδῶ εἶχεν ἕναν ρόλο, ἴσαζε μιάν ἀνάγκη, στήριζε μιάν ζωήν.

- Ποιό εἶναι ὅμως τό μέλλον μιᾶς σπουδαγμένης γυναίκας στό νησί;

- Σπουδαγμένος εἶναι αὐτός ἀποῦ μπορεῖ νά συντονίζεται μέ τό σύστημα τῆς ζωῆς, ὅπως αὐτό ἀναβλύζει μέσα ἀπό τήν φύση. Ἐδῶ εἶναι ἡ φύση. Δέν εἶναι στήν Ἀθήνα. Οἱ ἄνθρωποι στήν Ἀθήνα ζοῦν ξώδεσμα. Καλύπτουν τέσ ἀνάγκες τους μέσα ἀπό προϊόντα πού καταναλώνουν, τά ὅποια εἶναι φερμένα ἀπό ἐνδιάμεσους, ἀπό μεσάζοντες. Πληροφοροῦνται τήν ζωήν ἀπό μεσάζοντες. Καί γελοῦν ἀπό μεσάζοντες, πού τούς γαργαλοῦν μέ τέσ ἀνοησίες πού παρουσιάζουνε στήν τηλεόρασην.

- Καί τί συμβαίνει ἐδῶ, Θεολόγε;

- Ἐδῶ οἱ ἄνθρωποι διασκεδάζονε γνήσια, μέσα ἀπό αὐθεντικές συνήθες. Δηλαδή, ἐγώ διασκεδάζω σένα, ἐσύ διασκεδάεις ἐμένα, καί πάει λέγοντας.

- Καλή ἡ διασκέδαση. Ἀλλά αὐτό εἶναι ἡ ζωή; Καί σήμε-

ρα έχει έσας πού τήν συντηρείται. Ποιός όμως θά τήν ζήσει αύριο; Μήν ξεχνās πόσο δύσκολη είναι ή έπιβίωση στην Έλλάδα. Καί αλίμονο στην γυναίκα πού δέν έχει τήν προίκα της...

- Προίκα της είναι ή ψυχή της. Κι ή ζωή της. Δίνοντας μ' αυτόν τόν αϋθεντικό τρόπο τίς υπηρεσίες της στην καλομάνα της, έχει μάθει τόν τρόπον νά δίνει, αλλά και τόν τρόπο νά παίρνει. Αϋθεντικά. Κι όταν έρκεται σέ έπαφήν μέ ένα άντρα, είναι σέ θέση νά δίνει αϋθεντικά στοιχεία τής ζωής της. Καί νά καλύπτει ουσιαστικά τίς ανάγκες της.

Ήμουν συνεπαρμένη από τά λόγια του.

- Θεολόγε, σκέπτομαι μήπως πρέπει νά σοϋ στείλω τούς φοιτητές μου μιά μέρα...

- Κακό δέν θά κάμει, Μαρία...

Δέν μπορούσα νά συζητήσω άλλο μαζί του. Καί αποφάσισα τό υπόλοιπο τής ήμέρας νά διασκεδάσω. Μέ τόν Θεολόγο καί τήν Λενιώ. Στό κτῆμα. Αϋθεντικά!

Βέβαια καί γιά ψάρεμα πήγαμε, μέ μιά μικρή βάρκα του, μέ τά κουπιά. Ψάρια δέν πιάσαμε πολλά, γιατί πιό πολύ μιλούσαμε παρά ψαρεύαμε. Έκεί μοϋ διηγήθηκε καί γιά τό μεγάλο του όνειρο νά κατασκευάσει μιά μέρα ένα παντός καιροϋ τρεχαντήρι καί νά γυρνάει μ' αυτό τό Αίγαο.

- Τότε θά γίνω μοϋτσος σου! τόν διαβεβαίωσα. Γιατί είναι καί δικό μου όνειρο νά διασχίσω κάποια μέρα αυτή τήν υπέροχη θάλασσα πηγαίνοντας από νησί σέ νησί.

Βέβαια δέν παράλειπα τό μπάνιο. Κολυμπούσαμε μέ τήν Μαντώ δυό φορές τήν μέρα. Πρωί βράδυ. Κι ένιωθα κάθε φορά όχι μόνο ανανεωμένη, μά όλο καί περισσότερο γυμνασμένη. Φαντάσου στην ήλικία μου νά ξανά αποχτήσω καινούργιους μϋς... Άλλά απόχτησα.

Τώρα, ἂν ἦταν καινούργιοι, δέν τό ξέρω. Οὔτε καί μέ ἐνδιαφέρει ιδιαίτερα.

Ἐκεῖνο ὅμως πού ἐπίσης διαπίστωσα, ἦταν ὅτι ἡ ἀπουσία τοῦ Κόνι δέν ἀπασχολοῦσε μόνον τοὺς κατοίκους, ἀλλά καί τοὺς παντός εἶδους καί φυράματος κοντοκουρεμένους, πού κατέκλυσαν τήν περιοχή. Ἐρχονταν καθημερινά, ἀπό τόν Εὐδηλο, τίς Ράχες καί τόν Αἰκήρυκο, ἀφοῦ ἐκεῖ ὑπῆρχαν ξενοδοχεῖα. Σέ ὁμάδες, δύο-δύο, τρεῖς-τρεῖς, παρακολουθοῦσαν καί ρωτοῦσαν. Φιλικά. Ποιός ἦρθε τόν τελευταῖο καιρό στόν τόπο, ποιός πέρασε, πῶς τόν ἔλεγαν, μέ ποιόν μίλησε, καί ποῦ ἄλλοῦ πῆγε.

Οἱ κάτοικοι ἐδῶ εἶναι ιδιαίτερα ἀρνητικοί σε ὅτι ἀφορᾷ σχέσεις μέ τίς ἀρχές. Κι αὐτό ἀπό παράδοση. Μιά καί μέχρι τώρα ἡ μόνη προσφορά τοῦ κράτους στό νησί ἦταν ἡ ἀποστολή πολιτικῶν ἐξορίστων ἀπό τίς κάθε εἶδους κυβερνήσεις, δικτατορικές καί μή. Κι αὐτό κατά χιλιάδες. Τό ἀξιοσημείωτο τῆς ὑπόθεσης εἶναι ὅτι τά βρῆκαν μ' αὐτούς καί δημιουργήθηκαν δυνατοί δεσμοί μεταξύ τους. Καί κοινό μέτωπο κατά τοῦ κράτους.

Ὅμως τήν τέταρτη ἢ πέμπτη μέρα ἀπό τότε πού ἐξαφανίστηκε ὁ Κόνι, ἔφτασε ἀπό τήν Σάμο, πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ, ὑψηλόβαθμο στέλεχος τῆς Ἀσφάλειας γιά «φιλική συζήτηση» μέ τοὺς κατοίκους.

Μαζεύτηκαν πολλοί στήν ταβέρνα τῆς Λάμπρας. Γέμισαν τά τραπεζάκια στήν αὐλή. Μέ τήν Μαντώ πιάσαμε θέση μαζί μέ τόν Ἄλεξ καί τόν θεῖο της τόν Μάικ.

Ὁ Διοικητής, ὁμορφος καί γελαστός, εἶπε πολλά καί ὠραῖα λόγια, ἀλλά στό διά ταῦτα, ἀπείλησε:

- Ὅποιος ὑποθάλλει καταζητούμενο, εἶναι συνυπεύθυνος, σύμφωνα μέ τόν νόμο!

Περίμενε λίγο νά δει τίς ἀντιδράσεις τῶν πολιτῶν. Ἐκεῖνοι ὅμως ἀδιαφόρησαν πλήρως στά λόγια του.

Ἦταν ἐμφανής ἡ ἀμνηχανία του. Καί μᾶλλον ἦταν καί ἀρκετά ὀργισμένος. Ἀλλά κατάπιε τόν θυμό του. Ὑστερα ἀπό λίγο εἶπε:

- Οἱ ἀρχές ζητοῦν γιά φιλική συζήτηση τόν κύριο Κόνραντ Λίνδενς. Εἶναι ἐδῶ;

Καμιά ἀπόκριση ἀπό τόν κόσμο.

- Ξέρω ὅτι εἶναι ἐδῶ! Περιμένω...

Οἱ κάτοικοι σφύριζαν ἀδιάφορα.

- Παρακαλῶ ἀκόμα μιά φορά. Ποιός τόν κρύβει;

- Οὔλοι ἐμεῖς! ἀπάντησε μέ στεντόρεια φωνή ὁ Ἄλεξ.

Κοιτάχτηκαν μεταξύ τους οἱ χωριανοί καί βροντοφώνησαν.

- Οὔλοι ἐμεῖς!

Ὁ Διοικητής δέν καταλάβαινε τόν κόσμο. Κοίταξε τούς συνεργάτες του.

- Τρελλός παπαῆς τούς βάφτισε, εἶπε καί ἔφυγε μέ τήν ἀκολουθία του.

Οἱ χωριανοί τό γλεντοῦσαν. Γελοῦσαν καί καγχάζανε. Ἀλλά πρό παντός συνέχαιραν τόν Ἄλεξ. Ἐγινε ὁ ἥρωας τῆς ἡμέρας!

Ἐκεῖνος κατενθουσιάστηκε καί εἶπε στήν Λάμπρα:

- Φέρε νά πιοῦν οὔλοι. Κερνῶ γιά τόν φίλο μου τόν Κόνι.

Αὐτό καί ἂν ἀνέβασε τόν ἐνθουσιασμό! Ἄλλοι τοῦ ἔσφιγγαν τό χέρι, ἄλλοι τοῦ χτυποῦσαν τήν πλάτη κι αὐτός κοιτοῦσε μιά τόν ἕνα καί μιά τόν ἄλλο καί ἔλαμπε σάν τόν Θεό Ἀπόλλωνα.

- Σ' εὐχαριστῶ πολύ Ἄλεξ, τοῦ εἶπε ἡ Μαντώ.

Αὐτό πιά τόν ἔκανε νά ἀπογειωθεῖ.

- Ἄλεξ, εἶσαι ὁ πρῶτος! εἶπε καί τόν χτύπησε ὁ Μάικ μέ δύναμη στόν ὦμο.

Ἀπολαύσαμε μέ τήν Μαντώ τήν παρέα τῶν ὑπέροχων αὐτῶν ἀνθρώπων μέχρι τά ξημερώματα.

Τήν ἄλλη μέρα σηκωθήκαμε τό ἀπόγευμα. Ἡ Μαντώ ἦταν σκεπτική καί θλιμμένη. Τήν παρέσυρα στό μπά-νιο, μολονότι οὔτε καί γι' αὐτό εἶχε ὄρεξη, γιά νά τήν ἀποσπάσω λίγο ἀπό τίς σκέψεις. Ὅταν καθίσαμε στά βράχια νά στεγνώσουμε μοῦ εἶπε:

- Μέ ἀνησυχεῖ πολύ ὅτι καταζητοῦν τόν Κόνι, Μαρία.
- Δέν ἔχεις κανένα λόγο νά ἀνησυχεῖς, Μαντώ. Ὁ Κόνι εἶναι καθαρός σάν τό γάργαρο νερό. Τόν γνωρίζω χρόνια.
- Αὐτό σίγουρα. Φοβοῦμαι ὅμως μήπως μπλέξει στά γρα-νάζια τους. Ὑπάρχουν ἀνθρώποι πού τραβιοῦνται δέκα καί εἴκοσι χρόνια γιά τέτοιες ὑποθέσεις. Πηγαίνουν ἀπό τήν μιά δίκη στήν ἄλλη. Καί μπαινοβγαίνουν στίς φυλακές.

Αὐτό καί ἂν ἀνησυχοῦσε ἐμένα. Εἶχα δά τίς δικές μου ἐμπειρίες. Γιά νά μή ἀναφερθῶ σ' αὐτές τῶν γονιῶν μου, πού τελικά ἔμειναν γιά πάντα μακριά ἀπό τήν πατρίδα. Ἀλλά τό ζητούμενο τώρα ἦταν ἡ Μαντώ.

- Ποῦ βρίσκεται ὁ Κόνι;
- Ἐκεῖ πού τόν κρύβει ὁ θεῖος μου ὁ Παντελῆς.
- Καί ποῦ, Μαντώ;
- Μακάρι νά ἤξερα.

Ξαφνιαστήκα. Πῶς ἦταν δυνατόν νά τῆς τό κρύβει; Εἶναι ἄδικο. Πρέπει νά κινηθοῦμε...

- Νά ἀρχίσουμε ἀπό ποῦ δέν εἶναι ὁ Κόνι, Μαντώ. Δέν εἶναι στόν Αἰκήρυκο. Ὅλοι λένε ὅτι ὁ Παντελῆς παρεύ-ει μόνος του.
- Αὐτό σίγουρα. Ὁ θεῖος μου εἶναι διαβόλου κάλτσα. Ποτέ δέν θά εἶχε τόν Κόνι κοντά του, μιά καί θά ἦταν ὁ πρῶτος πού θά παρακολουθοῦσαν.

Γέλασα:

- Εἶναι τόσο πολυμήχανος;

- Άν είναι, ρωτᾷς; Μὲ μιὰ ματιάν κατάλαβεν πῶς ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ἡ Ζωὴ εἶναι τῆς Ἀντιτρομοκρατικῆς.

Ξαφνιάστηκα καὶ πάλι:

- Τί εἶπες, Μαντώ;

- Καλά ἄκουσες. Οὐλές τίς μέρες γυροφέρνανε ἐδῶ. Μάζεψαν καὶ ἔδωσαν τίς πληροφορίες στὸν Διοικητὴ Ἀσφαλείας τῆς Σάμου καὶ ἔγιναν καπνός. Ἦ μήπως εἶδες τους σύ χτές στὴν συνάντησιν;

- Ὁχι, ὄντως. Προβληματίστηκα, πῶς καὶ λείπουν;

- Λείπουν, γιατί ψάχνουν τὸν Κόνιν κάπου ἄλλου.

- Θὰ ἔπρεπε νὰ τὸ εἶχα σκεφτεῖ... Ξέρεις, κάποτε ἔπιανε τὸ μυαλό μου στροφές.

Ἔνοιωθα πολὺ ἄσχημα. Μὲ τὴν ἀφέλειά μου ἔβαλα τὸν Κόνι σὲ πρόσθετους κινδύνους.

- Ὑπάρχουν στοιχεῖα, Μαντώ, πού θὰ μπορούσαν νὰ μᾶς ὁδηγήσουν στὸν Κόνι;

- Ὁχι. Ἐχτός ἀπὸ τὸ μυαλὸν τοῦ θείου μου. Ξέρω πῶς λειτουργεῖ.

- Πῶς;

- Σὲ τέτοιες περιπτώσεις κάνει τὰ ἀντίθετα ἀπὸ αὐτὰ πού λέει.

- Καὶ λοιπόν;

- Ψαρεύει στὸν Αἰκήρυκο, ἀνατολικά ἀπὸ μᾶς. Ἄρα ὁ Κόνι κρύβεται κάπου δυτικά μας.

- Ναί, ἀλλὰ ποῦ;

- Ἡ Ἰκαρία εἶναι νησὶν ἄγριο καὶ ἀπροσπέλαστο, γιομᾶτο ὄρμους καὶ σπηλιές. Σὲ κάποιον ἀπὸ αὐτὰ τὰ μέρη τὸν κρύβει.

- Καὶ πῶς ζεῖ ἐκεῖ τόσες μέρες, Μαντώ; Χρειάζεται ἐφόδια.

- Κάποιος τοῦ τὰ πᾶει. Καὶ σίγουρα ὄχι ὁ θεῖος μου.

- Μήπως ὁ πατέρας σου;

- Αυτή ήταν η κρυφή μου ἐλπίδα, Μαρία. Ἀλλά ὅλες αὐτὲς τίς μέρες δὲν ξεμύτισεν ἀπὸ τὸ χτῆμα.

- Τότε τὸ κάνει κάποιος ἄλλος.

Ἡ Μαντῶ ἔπесε σὲ περισυλλογή.

- Γιὰ νὰ τσεκάρω ἕναν-ἕναν τοὺς συγγενεῖς πού ἐμπιστεύονται ὁ πατέρας μου καὶ ὁ θεῖος.

Ἄρχισε νὰ τοὺς μετράει στὰ δάκτυλα.

- Ὁ Μάικ; Ὁχι, λέει πολλά. Ὁ Λούης; Λεῖπει. Ὁ Μαλαχίας; Λεῖπει. Ὁ Σίμος;

Ἐλαμψε τὸ πρόσωπό της.

- Βεβαίως ὁ Σίμος! Εἶμαι ἀχουμάκησα πού δὲν τὸ συλλογίστηκα...

- Μὰ αὐτὸς εἶναι τόσο ἥσυχος, Μαντῶ.

- Ἡσυχος, ναί. Μὰ εἶναι φαροφύλακας. Οἱ φάροι ἀνήκουν στὸ Πολεμικὸν Ναυτικόν, κι ἀμέ εἶναι μέρος πού δὲν ὑποψιάζονται. Καὶ ἀπαγορεύεται νὰ πλησιάσει ἄνθρωπος στὰ πεντακόσια μέτρα. Λοιπὸ, ἐκεῖ τὸν πῆγε!

- Δαιμόνιος...

Ἀλλά εἶχα κι ἐγὼ τὴν ἀναλαμπή μου.

- Θυμᾶσαι κάτι, Μαντῶ;

- Ὁχι.

- Σκέψου τὸ βράδυ πού ἔφυγαν ὁ θεῖος σου καὶ ὁ Κόνι...

- Ναί, καί;

- Δὲν κάναμε μιὰ βόλτα τὴν νύχτα;

- Βεβαίως.

- Δὲν ἀκούσαμε, δὲν εἶδαμε κάτι;

- Οὔτε ἄνθρωπον οὔτε ζῶον συναντήσαμε στὸ δρόμον...

- Στὸ δρόμο ὄχι, ἀλλὰ στὴν θάλασσα;

- Δὲν μοῦ ἔρκεται στὸ νοῦ μου τίποτι.

- Δὲν εἶδαμε ἕνα πλοῖο μέ σβηστά τὰ φῶτα νὰ πηγαίνει πρὸς τὸν κάβο;

Ἡ Μαντώ συγκεντρώθηκε μιά στιγμή. Ὑστερα φωτίστηκαν τὰ μάτια της. Μ' ἀγκάλιασε.

- Ναί, Μαρία μου. Ἐτσι μᾶς τὴν ἔφερε! Τράβηξε πρῶτα γιὰ τὸν Ἀϊκήρυκο, γιὰ νὰ τὸ δοῦνε οὔλοι, ἀνοίχτηκε μετὰ στό πέλαγος καὶ γύρισε μέ τὰ σβησμένα βέβαια φῶτα στὸν φάρον. Τὸν πονηρούλην... Τώρα θὰ τοῦ δώσουμε ἐμεῖς ἓνα καλὸ μάθημα. Ἐλα νὰ καταστρώσουμε τὸ δικό μας σχέδιο, νὰ βροῦμε τὸν Κόνι καὶ νὰ κάνουμε καὶ τὴν πλάκα μας.

Ὁμολογῶ ὅτι δέν ἤμουν συνηθισμένη νὰ ἐκπονῶ καὶ πολὺ λιγότερο νὰ ὑλοποιῶ τέτοια πλάνα. Τό βρῆκα ὅμως διασκεδαστικό.

- Μαρία, λέω νὰ ντυθοῦμε ὥραϊα καὶ νὰ πᾶμε εἰς τὴν ντίσκο, στὸν Ἀρμενιστὴν. Ἐκεῖ πάει κόσμος καὶ κοσμάκης. Κανείς δέν μπορεῖ νὰ μᾶς παρακολουθήσει. Στό δρόμο ξεγλιστροῦμε στό μονοπάτι γιὰ τὸν φάρο. Μένουμε μέ τὸν Κόνι καὶ λίγο πρὶν χαράξει πᾶμε καὶ στὴν ντίσκο. Χαζολογοῦμε ἐκεῖ μιὰν ὥρα καὶ μετὰ τὸ δίνουμε γιὰ τὸ σπίτι τοῦ καπετάν Παντελῆ στὸν Εὐδηλο νὰ κοιμηθοῦμε. Παίρνουμε λίγαπραματάκια μαζί μας, φωτογραφικὲς μηχανές καὶ ὅ,τι χρειάζεται κανείς γιὰ τουρισμό. Σοῦ δείχνω ἐγὼ τὴν μέρα τὰ ἀξιοθέατα καὶ τὰ βράδια ἐπαναλαμβάνουμε τὸ σενάριον. Ντίσκο, Κόνι, ντίσκο, σπίτι.

- Τὰ καταφέρνεις μιά χαρά στά τεχνάσματα.

- Ἀναγκαῖο γιὰ τὴν Ἰκαρία. Ἐδῶ ὅποιον δέν βρίσκει λύσεις, τὸν τρῶνε τὰ σκυλιά.

Ντυθήκαμε ὁμορφα, βάλαμε στὸν ντορβά τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα, τσίπουρο καὶ λίγα φροῦτα γιὰ τὸν Κόνι, καὶ ἡμασταν ἑτοιμὲς γιὰ δράση.

- Γιὰ ποῦ μέ τὸ καλὸ; ρώτησε ἡ μητέρα της, ἡ Λενιώ.

- Ἄ, πᾶμε στό καλὸ σου ρῶτημα στὴν ντίσκο στὸν Ἀρμενιστή.

- Νά περάσετε καλά! Θά απογυριστέιτε τήν αὐγήν;
 - Ὁχι. Θά μείνουμε μερικές μέρες στόν Εὐδηλο. Νά δεί-
 ξω στήν Μαρία τήν βόρεια μεριά τοῦ νησιοῦ. Θά μένου-
 με στόν θεῖον.

- Πολύ καλά θά κάμετε, Διαμάντα!

Ἀποροῦσα πού ἡ μητέρα της δέν εἶχε νά πεῖ τίποτε
 στά ὅσα ἀποφάσιζε ἡ Μαντώ. Σέ ἑλληνικό νησί βρισκό-
 μουν τέλος πάντων. Μόλις βγήκαμε στόν δρόμο φλεγό-
 μουν νά μάθω.

- Πῶς καί δέν ρωτάει ἡ μητέρα σου;

- Ἐδῶ οἱ γονεῖς μας δέν ἀνακατεύονται στή ζωή μας.
 Ἀπό μικρά παιδιά ζοῦμεν λεύτεροι.

- Σωστά, ἀλλά θά μποροῦσε νά ρωτήσῃ πόσες περίπου
 μέρες θά λείπουμε. Γιά νά ἐτοιμάσῃ κάτι... Κι ὅλα αὐτά
 πού συνήθως σκαρφίζονται οἱ μανάδες.

- Μαρία, ξέρεί πῶς θά ἀπογυρίσουμε σάν θά ἔχουμε δεῖ
 αὐτά πού θέλουμε νά δοῦμε. Ὅπως ξέρεί καί πῶς ψά-
 χνουμε νά βροῦμε τόν Κόνι.

- Σοῦ τό εἶπε;

- Ὁχι. Μά καταλαβαίνω ἀπό τόν τρόπο πού μέ κοιτάει.
 Εἶναι σάν νά λέει, τί περιμένεις, πήγαινε νά τόν ἔβρεις.

- Καί ξέρεί ποῦ κρύβεται ὁ Κόνι;

- Σαφῶς καί ξέρεί!

- Καί γιατί δέν σοῦ λέει;

- Γιά νά μή μοῦ κάμει τήν ζωήν εὐκολή καί νά μή τόν βά-
 λει σέ παραπανήσιον κίντυνο. Ἄν θέλεις νά τότε ἔβρεις,
 νά κοπιᾶσεις ἡ ἴδια. Καί νά ἔχῃς τά μάτια σου τετρακό-
 σια, μή σέ παρακολουθοῦνε καί τόν ἐπιάσουνε.

- Δέν εἶναι αὐτή παράδοξη λογική, Μαντώ;

- Ὁχι γιά μᾶς. Ἐχει τό νόημα νά μαθαίνουμε νά βρίσκου-
 με μόνοι μας τίς λύσεις. Ὅταν ἄλλος λύνει τό πρόβλημά
 σου, δέν ἀκονίζεται τό μυαλό σου. Καί σέ μᾶς πρῶτος κα-

νόνας ζωής είναι να καταφέρνουμε να επιβιώνουμε εις τέσ
κακές τέσ ὥρες καί φορτοῦνες. Αυτό μᾶς κάνει δυνατούς.

Καθώς φθάναμε στην πλατεία αναρρωτήθηκα:

- Καλά, μέ τί μέσο θά φύγουμε, Μαντώ;
- Μέ τήν μοτοσυκλέτα πού σέ ἔφερε ἐδῶ ὁ Κόνι.
- Καί μπορεῖς νά ὀδηγεῖς μηχανή;
- Ἀπό ἔφηβη. Ἐχω μάλιστα καί κράνη πού δυστυχῶς
λησμόνησα στό σπίτι. Πᾶμε γρήγορα νά τά πάρουμε,
Μαρία.

Ἦταν τόσο συναρπαστικό νά εἶμαι μέ τήν Μαντώ,
αὐτό τό γιομᾶτο ζωή κορίτσι, καβάλα στή μηχανή σ' ἓνα
ταξίδι ἀναζήτησης κρυμμένου θησαυροῦ. Μέ συνεπῆρε
τό περιπετειῶδες στοιχεῖο κι ἐνοιῶθα νά ξαναγεννιέμαι
καί νά γίνομαι κι ἐγώ πάλι κορίτσι μαζί της. Κι ἀπολάμ-
βανα αὐτή τήν δροσιά καί τήν ὀρμή τῆς νιότης.

Πρόσεχα τήν κίνηση στό δρόμο. Ἄν ἦταν κάτι ὑπο-
πτο, προπαντός κανέναν κοντοκουρεμένος, κι ἂν μᾶς
παρακολουθοῦσαν. Περάσαμε ἓνα ἄνοιγμα πάνω ἀπό
τόν κάβο, μέ ἐξαιρετική θέα, πού δυστυχῶς τήν ἀριστε-
ρή του ἄκρη τήν ἔκαναν σκουπιδότοπο καί μείναμε λί-
γο στην δεξιά νά παρατηρήσουμε τήν κίνηση. Καθώς
γιά περισσότερα ἀπό δέκα λεπτά δέν πέρασε κανένας,
μοῦ εἶπε ἡ Μαντώ:

- Μόλις ξεκινήσουμε, Μαρία, σέ πολύ μικρή ἀπόσταση,
θά στρίψω ἀπότομα ἀριστερά καί θά πάρουμε τόν κα-
τσικόδρομο γιά τόν φάρο.

Δέν ἦταν ἡ κάθοδος στόν φάρο ὅ,τι τό καλύτερο εἶχα
ἐπιθυμήσει. Ἀλλά εἶχα μάθει στό μεταξύ νά παίρνω τά
πράματα ὅπως εἶναι καί νά μή διαμαρτύρομαι.

Ἐκεῖνο ὅμως πού μέ τίποτε δέν περιμέναμε ἦταν νά
βροῦμε τό σπιτάκι τοῦ φάρου κλειστό. Ὅπως παραδό-
ξως αὐτό ἄρесе στην Μαντώ.

- Βλέπεις, Μαρία; Ἦβγεν ὁ Σίμος. Πρᾶγμα πού δέν ἐπι-
τρέπεται. Ὁ φαροφύλακας πρέπει νά εἶναι πάντα εἰς
τόν φάρον! Ἄρα ἠπῆγε στόν Κόνι...

- Νά τοῦ πῆγε τρόφιμα;

- Πιθανόν.

- Κι ἐμεῖς τί κάνουμε, Μαντώ;

- Περιμένουμε. Κάποια στιγμή θά γυρίσει. Ἄλλωστε δέν
μᾶς βιάζει ἐδῶ ποτέ ὁ χρόνος.

Ἐκεῖνος γύρισε, ὅταν πιά εἶχε νυχτώσει. Δέν ξαφνιά-
στηκε πού μᾶς εἶδε. Οὔτε ρώτησε πόση ὥρα περιμένα-
με. Ἐγώ ἐκνευριζόμουν λίγο μέσα μου καί διερωτώ-
μουν ἂν οἱ ἄνθρωποι αὐτοί ἔχουν τελικά νεῦρα.

- Πῆγα στό Πέξι. Μάζεψα λίγα σταφύλια. Ἐλᾶτε νά
φᾶτε κι ἐσεῖς. Εἶναι νόστιμα.

- Θά τό κάνουμε κι αὐτό, Σίμο. Ἀλλά πρῶτα νά σαρτά-
ρεις τήν Μαρία, πού θέλει ὅπωςδῆποτε νά γνωρίσει τά
τοῦ φάρου.

Πάλι ἐντυπωσιάστηκα ἀπό τήν Μαντώ πού δέν ἀνέ-
φερε καθόλου τόν Κόνι.

- Νά δείξω σου, Μαρία, τόν ἀρχαιότερον φάρον τῆς
Ἑλλάδας, εἶπε ὁ Σίμος. Ἀπό τό 1886 σέ λειτουργία,
στήν πιό ἐπικίντυνην περιοχὴν τοῦ Αἰγαίου.

- Γιατί εἶναι τόσο ἐπικίνδυνη;

- Γιατί τήν πιάνει τραμουντάνα, ὁ βοριᾶς πού κατεβαίνει
ἀφ' τήν Μακεδονία. Χοντρή θάλασσα, σαρώνει τά πάντα.

- Αὐτή τήν νοιώθω ἐδῶ καί μέρες στό κορμί μου, Σίμο.

Μέ κοίταζε ἀπορώντας.

- Τώρα φυσάει γρέος, Μαρία. Βορειοανατολικός. Δέν εἶναι
καί τόσο κακός, γιατί τόν κόβγει ἡ Χίος καί ἡ Τουρκία.

Ἡ Μαντώ μοῦ χαμογελοῦσε:

- Μαρία, ἔλα νά δεῖς τό κάτοπτρον ἀποῦχεν ὁ φάρος
πρῶτοῦ γίνει ἠλεκτρονικός.

Προχωρήσαμε στο ισόγειο του κτίσματος μέχρι την γυριστή σκάλα που ανέβαζε στον πύργο του φάρου. Έκει στην δεξιά μεριά, ακουμπισμένο στο έδαφος, βρισκόταν ένα κρυστάλλινο κομποτέχνημα, σαν τεράστιος λοτός με δύο περίπου μέτρα διάμετρο.

- Ποιός τεχνίτης έκανε αυτό τό άριστούργημα, Σίμο;

- Μαρία, είναι έργον μοναδικόν. Κατασκευάστηκε τόν περασμένον αιώνα στην Γαλλίαν. Καί κανείς δέν ήμπορεϊ, άν σπάσει, νά αντικαταστήσει έναν κομμάτιν κρύσταλλον.

- Καί ποιά είναι ή λειτουργία του;

- Τό κρύσταλλο μαζεύει τό φώς καί δυναμώνει την άκτί-
ναν του, ώστε νά φτάνει είκοσι δύο μίλια μακριά.

- Δέν είναι δυνατόν, Σίμο, άμφέβαλλα έγώ, ή φλογίτσα
του φάρου νά φαίνεται σέ τόση απόσταση.

- Καί όμως, Μαρία, είπε ή Μαντώ. Άρκεϊ ή φλογίτσα
αυτή του φάρου γιά νά φωτίσει την πιό άφιλόξενη θά-
λασσα του Αιγαίου. Νά σώσει ζωές. Νά παρηγορήσει
θαλασσοδαρμένους.

Ήταν σαν νά ζητάω πολλά από τόν έαυτό μου νά χω-
ρέσει κάτι τέτοιο στό νοῦ μου.

Όμως πέρα από αυτό, ό Σίμος μέ πολύ ύπομονή μου
έξήγησε ότι ό φάρος ήταν αναφλέγων μέ τριάντα στρο-
φές, λειτουργοῦσε μέ την βαρύτητα, σαν τό ρολόι, μέ τά
γρανάζιά του καί τά βαρίδιά του, τά όποια έπρεπε κά-
θε τρειςήμισι ώρες νά τά ανεβάξει μέ την μανιβέλα. Καί
κάθε δύο μέρες έπρεπε νά βάζει πετρέλαιο γιά νά καίει
ή λάμπα.

Ύστερα ανεβήκαμε προσεκτικά την γυριστή σκάλα
καί φτάσαμε στή βάση του πύργου. Ό άέρας σφύριζε
έκει πάνω.

- Κρατήσου καλά, Μαρία! μου είπε ό Σίμος.

- Πώ-πώ, πῶς φυσάει ἐδῶ πάνω σέ μιά τόσο ἥρεμη μέρα σάν τήν σημερινή. Τί γίνεται τίς μέρες πού ἔχει καί κάτω ἀέρα, Σίμο;

- Χαλασμός Κυρίου! Πρίν λίγα χρόνια παρέσυρε ἕναν συνάδελφόν μας. Ἦπεσε στήν θάλασσαν καί δέν τόν ἤβρηκαμε ποτέ.

Κατόπιν μοῦ διηγήθηκε πῶς ὡς φαροφύλακας γράφει σέ ἡμερολόγιο ὅλα τά συμβάντα. Τί πλοῖα περνοῦν, ἂν κάποια κινδυνεύουν, ἂν κάνουν λαθρεμπόριο, καί ὅ,τι ἄλλο πέσει στήν ἀντίληψή του.

- Μπορῶ νά δῶ τό ἡμερολόγιο, Σίμο;

Ἐκεῖνος μέ κοιτοῦσε καί σιωποῦσε.

- Ἄσε καλύτερα, Μαρία! παρενέβη ἡ Μαντώ. Ἐχει μεγάλη φασαρία...

Ἦμουν περίεργη ἂν ὄντως γράφει ὅσα βλέπει. Ἀλλά ἄς τό παραβλέψουμε κι αὐτό, σκέφτηκα. Τόν εὐχαρίστησα καί φύγαμε.

Εἶχε πιά προχωρήσει ἡ νύχτα. Πρίν ἀνεβοῦμε στή μηχανή μοῦ εἶπε ἡ Μαντώ:

- Τόν Κόνι τόν ἐκρύβουν στή Λαγκάδα.

- Πῶς τό ξέρεις;

- Σκέψου, Μαρία. Ὁ Σίμος ἦρθε ἀπό τό Πέζι. Ἀρα ὁ Κόνι βρίσκεται μεταξύ φάρου καί Πέζι. Ἡ Λαγκάδα εἶναι ἀνάμεσα στά δύο αὐτά μέρη.

- Καί ὑπάρχει ἐκεῖ χώρος νά μείνει ἄνθρωπος;

- Ὑπάρχει ὁ κρυψώνας τῶν προσιάππων μου. Ἐξησαν ἐκεῖ οἱ πρόγονοί μας κάπου ἑκατόν πενήντα χρόνια, ὅταν οἱ πειρατές ἀφανίζαν κόσμο καί κοσμάκην στό Αἰγαῖον. Τόν ἐπισκεύασε ὁ πατέρας μου, ὅταν ἦβγεν στήν σύνταξη. Μέ τά ἴδια του τά χέρια. Θά τόν δεῖς ἀπὸ κοντά. Εἶναι

ἔτσι καμουφλαρισμένος, πού μπορεῖ νά εἶσαι δίπλα καί νά μή βλέπεις τίποτε. Οὔτε βέβαια φαίνεται φῶς ἢ φωτιά.

- Ὡραῖα. Καί θά πᾶμε τώρα ἐκεῖ, Μαντώ;

- Αὐτό μέ τίποτε! Θά δοῦμεν αὔριο, πῶς θά πᾶμε. Σίγουρα ὄχι ἀπό τόν δρόμο. Ἀκολουθοῦμε ὅμως μέ κάποιες προσαρμογές τό σχέδιό μας. Πᾶμε πρῶτα στήν ντίσκον καί μετά στόν Εὐδηλον. Καί αὔριο θά εἶναι ὁ Κόνι εἰς τήν ἀγκαλιάν μας!

Σηκωθήκαμε νωρίς τήν ἄλλη μέρα. Ἀπόλαυσα τήν γνωριμία μέ τήν γιαγιά της. Δέν φαινόταν πολύ μεγαλύτερη ἀπό τήν μητέρα μου. Καί ἦταν γλυκύτατη, ὅπως καί ἡ θεία της πού τήν φρόντιζε, καί πού ἡ ἀφιξή μας τήν γέμισε χαρά. Μιά καί θά μποροῦσε νά μιλάει μέ μᾶς καί νά μαγειρεύει γιά λίγο περισσότερους, κι ὄχι μόνο γιά τήν γιαγιά καί τόν ἑαυτό της.

Καθόμασταν μέ τήν Μαντώ καί τήν θεία καί ἀπολαμβάναμε τόν καφέ μας στό μπαλκόνι, μέ τήν ὑπέροχη θέα στό λιμάνι, ζωντανό, γιοματο ταξιδιωτές, ψαράδες καί ἀργόσχολους πού πηγαινοέρχονταν, μιλώντας γιά ὅλα καί γιά τίποτε. Ὅταν ἐκείνη ἔφυγε γιά νά ψωνίσει τά δέοντα, ἡ Μαντώ ἄρχισε νά μοῦ ἀνοίγει τήν καρδιά της, καί νά μοῦ λέει πῶς κυλοῦσε ἡ ζωή της στό νησί.

Μοῦ ἐκμυστηρεύτηκε, ὅτι ἡ πραγματική της ἀσχολία πρὶν γνωρίσει τόν Κόνι, ἦταν νά φροντίζει τήν γιαγιά, ἐν ἀναμονῇ ἑνός διορισμοῦ στό Δημόσιο, πού θά ἐρχόταν πολύ ἀργά, ἂν ποτέ ἐρχόταν.

Ὑστερα τό γυρίσαμε στόν Κόνι.

- Ὁμολογῶ, Μαντώ, ὅτι δυσκολεύομαι ἀκόμα νά πιστέψω ὅτι ὁ Κόνι ἀπαρνήθηκε τήν μέχρι τώρα ζωή του καί θέλει νά μείνει γιά πάντα στήν Ἰκαρία.

- Τό ἐρώτημα αὐτό μέ ἀπασχολεῖ καί μένα πολύ συχνά, Μαρία. Εἶναι καθηγητής πανεπιστημίου καί δουλεύει ὥσάν μοῦτσος καί βοηθός γεωργοῦ. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι τό ἀπολαμβάνει, ἀλλά μέχρι πότε;

- Ἐσύ, Μαντώ, δέν θά ἤθελες μέ τίποτε νά φύγεις ἀπό τήν Ἰκαρία;

- Κάθε ἄλλο. Θά χαρῶ νά γνωρίσω τόν κόσμο. Ἀλλά κάποια μέρα νά γυρίσω πίσω. Ἡ νά ταξιδεύω καί μετά νά μένω ἐδῶ κάμποσο χρόνο. Ἄς ποῦμε νά φορτώνω τίς μπαταρίες μου. Νά ξαναγεννιέμαι. Νά γίνομαι πάλι ἄνθρωπος.

- Θά ἦταν ἄσχημα ἂν ταξίδευες λίγο μέ τόν Κόνι; Ἐλάτε στή Κωσταντζα. Εἶναι πολύ ὁμορφη πόλη καί πολύ ὠραία ἡ γύρω περιοχή. Καί χῶρο ἔχω ἐκεῖ πολύ. Μποροῦμε νά πᾶμε καί στό Παρίσι πού μένουν οἱ γονεῖς μου. Κι ὅπου ἐπίσης ὑπάρχει μέρος γιά σᾶς.

- Πολύ μ' ἀρέσει, Μαρία. Ἀμφιβάλλω ὅμως ἂν σ' αὐτή τή φάση τῆς ζωῆς του τό ἐπιθυμεῖ ὁ Κόνι. Τοῦ ἔγραψε ὁ πατέρας του νά γυρίσει σπῖτι καί νά ἀναλάβει τά κτήματά τους, ἀλλά αὐτός ἀδιαφόρησε πλήρως. Δέχτηκε μόνο νά πᾶμε ἐκεῖ τά Χριστούγεννα. Ὅχι ἀπό δικιά του ἀνάγκη. Μόνο καί μόνο, νά μή τοῦ χαλάσει χατίρι καί γιατί ἐπιθυμῶ πολύ νά γνωρίσω τά μέρη πού γεννήθηκε καί μεγάλωσε.

- Κόνι καί ἐπιχειρηματίας δέν γίνεται, Μαντώ. Μᾶλλον θά στήσει ἐκεῖ καμμιά καινούργια Ἰκαρία.

- Γιά νά εἶναι λεύτερος.

- Ἀκριβῶς. Σέ συχαίρω, Μαντώ. Τόν κατάλαβες! Ὁ Κόνι νι ζεῖ ἀπό τήν ἐλευθερία. Δέν θέλει δεσμεύσεις. Θέλει νά στοχάζεται. Δέν ἔχει ἄλλωστε καί ὑλικές ἀνάγκες. Ζοῦσε στήν φοιτητική ἐστία στήν Κωσταντζα, εἶχε μόνο δυό τζίν, τό ἓνα τό ἔπλενε καί τό ἄλλο τό φοροῦσε, καί ἦταν πανευτυχής.

- Πάμε νά δοῦμε, Μαρία πόσον εὐτυχισμένος εἶναι τώρα;
- Φύγαμε!

Φορέσαμε κάτι παλιά πανταλόνια καί πουκάμισα, βάλαμε ψάθινα καπελάκια καί μαῦρα γυαλιά ἡλίου, πήραμε καί προμήθειες γιά τόν Κόνι καί ἀνεβήκαμε στή μηχανή.

Ὁ δρόμος μέχρι τόν Ἀρμενιστή ἦταν στενός μέν, ἀλλά καλοδιάβατος. Ὅμως μετά, γιά λόγους ἀσφαλείας, ἀκολουθήσαμε τόν κακοτράχαλο παραλιακό. Ἀνταμειφθήκαμε βέβαια μέ τό παραπάνω ἀπό τήν ἐξαίσια φύση. Κάποια κομμάτια ἦταν καμένα. Ἀλλά τό μεγαλύτερο μέρος τοῦ νησιοῦ καταπράσινο. Ἡ βλάστηση πλουσιότατη. Πλατάνια, πεῦκα, ἐλιές καί κυπαρίσσια. Καί ἐδῶ κι ἐκεῖ πέτρινα σπιτάκια μέ τίς κληματαριές τους καί ἐκκλησιάκια μέ τόν σταυρό στήν ὀροφή.

Ἐκεῖνο πάντως πού μέ κατέπληξε ἦταν οἱ καταρράκτες. Κάθε τόσο ψηλά στό βουνό φαινόταν κι ἕνας γκρίζος βράχος πού τόν ἔγλειφε τό γάργαρο νερό, λιγοστό βέβαια τώρα τό καλοκαίρι, ἀλλά ἔτρεχε, ἀκουγόταν τό θρόισμα του, κι ὅσο πλησίαζε τή θάλασσα, γινόταν ὅλο καί πιό ἡχηρό. Σταματούσαμε, πίναμε, βρέχαμε τό πρόσωπό μας, πλέναμε τά πόδια μας, ἀπό σκόνη ἄλλο τίποτε, καί ἀπολαμβάναμε γιά λίγο τίς μελωδίες τῶν πουλιῶν. Κι ὕστερα συνεχίζαμε.

Ἀπό κόσμο κανείς. Μόνο λίγο πρίν τό τέλος τῆς διαδρομῆς συναντήσαμε στό ρυάκι ἕνα κοπάδι κατσίκια.

- Ποῦ εἶναι ὁ βοσκός; ρώτησα τήν Μαντώ.
- Θά ξεκουράζεται ἢ θά πίνει κάπου τό κρασάκι του.

Πράγματι, ἀργότερα στήν ἀνηφόρα εἶδαμε ἕναν γέροντα μ' ἕνα κόκκινο μαντῆλι στό κεφάλι.

- Ἐώρακας τάς αἶγας; ρώτησε τήν Μαντώ.

Νόμισα ὅτι ἀστειεύτηκε. Ἀλλά δέν μοῦ καθότανε. Τί

άστεϊο μπορούσε νά κάνει τσομπάνης σέ άψογα άρχαία Έλληνικά;

- Τίς είδαμε, άπάντησε ή Μαντώ. Πίνουν νερό στό ρυάκι.

Χάρηκε ό γέροντας καί έτοιμαζόταν νά συνεχίσει τόν κατηφορικό δρόμο.

- Ύπάρχει άκόμα τό μονοπάτι γιά τήν Λαγκάδα; τόν ρώτησε ή Μαντώ.

- Ύπάρκει. Άλλά καλό έν εΐναι. "Έν πάει μηχανή.

- Μέ τά πόδια;

- Πάει, αλλά θά κουραστεΐτε.

- Θά κουραστούμε. Εΐναι όμως όμορφη ή διαδρομή;

- Πολύ όμορφη.

- Καί πώς θά τό βρούμε;

- Στην στροφήν. Εΐναι ένα μεγάλον κυπαρίσσιν. Έκεΐ άρχίζει.

Κρύψαμε τήν μοτοσυκλέτα στά κλαδιά κοντά στό κυπαρίσσι καί άρχισε ή άνοδος. Κοπιαστική, αλλά καί άπολαυστική. Τό τοπίο πανέμορφο. Καί όχι μόνο τό δάσος. Καί ή θάλασσα πού όσο ανεβαίναμε έμεΐς, ανέβαινε κι αύτή στά μάτια μας. Καταγάλανη. Κάποια βαπόρια νά τήν διασχίζουν καί νά αφήνουν πίσω τους τήν λευκή γραμμή τους.

Τό μόνο λυπηρό ήταν τά πολλά έγκαταλειμμένα καί ρημαγμένα σπίτια. Χωρίς πορτοπαράθυρα, μέ τίς συκιές νά προβάλουν μέσα άπό τίς γκρεμισμένες σκεπές, φαίνονταν στοιχειωμένα.

- Σκέψου πόσοι άνθρωποι πρέπει νά ζούσαν κάποτε έδω, Μαντώ.

- Έκατοντάδες ή καί χιλιάδες, Μαρία. Βλέπω μέ πόνο άπό παιδί πώς κάθε τόσο καταρρέει καί ένα άκόμα. Φεύγουν οί άνθρωποι. Χάνονται οί Ίκαριώτες καί μαζί μ' αυτούς καί ή Ίκαριά μας.

Δέν ξέρω ἂν περπατούσαμε δυό ἢ καί παραπάνω ὥρες, ὅταν ἀντικρύσαμε ἓνα ἐκκλησάκι.

- Ὁ Ἅγιος Θεολόγος. Φθάσαμε! εἶπε ἡ Μαντώ καί ἀνάσανε βαθιά.

- Μά ἐδῶ δέν ὑπάρχει τίποτε.

- Αὐτό τό τίποτε εἶναι ἡ Λαγκάδα!

Πάλι δέν μποροῦσα νά πιστέψω τά μάτια μου.

- Καί τό καταφύγιο τοῦ Κόνι;

- Ἐκεῖ, στόν μεγάλο εὐκάλυπτο.

- Δέν βλέπω κάτι. Ἐλπίζω νά μή ζεῖ πάνω στό δέντρο.

- Περίμενε.

Πλησιάσαμε πολύ. Ὁ εὐκάλυπτος δέν πήγαινε πάρα πολύ στό ὕψος, ἀλλά στό πλάτος. Ἀπό τόν κορμό του πετάγονταν πρὸς τό πλάι καμμιὰ δεκαριά χοντρά κλωνάρια, πού ἔφταναν ὅλα σχεδόν τό ἴδιο ὕψος, καί τό δέντρο ἔμοιαζε μέ τεράστια ὀμπρέλα ἀκουμπισμένη στήν πλαγιά τοῦ βουνοῦ. Τά δέ τρυφερά τους κλαδάκια κρέμονταν πρὸς τά κάτω σάν τεράστια σταφύλια καί ἀκουμποῦσαν στή γῆ. Τά παραμερίσαμε γιά νά περάσουμε καί βρεθήκαμε σέ ἓνα μικρό ἄλωνάκι πού ἐπιμελῶς ἔκρυβε τό φύλλωμα τοῦ δένδρου.

- Πολύ ἔξυπνα, Μαντώ, ἐκμεταλλεύτηκαν οἱ πρόγονοί σου τά πυκνά φύλλα του γιά τήν προστασία τους.

- Βεβαιότατα. Ὁ εὐκάλυπτος εἶναι ὁ φύλακας ἄγγελος. Κανείς δέν μπορεῖ νά φανταστεῖ, Μαρία, ὅτι αὐτός ὁ θόλος εἶναι ἡ εἴσοδος σπιτιοῦ.

- Δέν βλέπω ὅμως σπίτι.

Πλησίασε τήν πλευρά μέ τό γιασεμί πού τά πράσινα κλωνάρια του κρέμονταν καί σύρονταν στή γῆ.

- Κόνι! φώναξε μέ τήν ζεστή φωνή της.

Σέ λίγο ἀνοιξε ἐκεῖνος μέ τά χέρια του μιά δίοδο ἀνάμεσα στά φύλλα τῶν λουλουδιῶν καί πρόβαλε μπροστά

μας. Σκυμμένος, γιά νά περάσει από τήν χαμηλή πόρτα, σαφώς τλαιπωρημένος, αλλά χαμογελαστός.

- Τά καταφέρατε!

- Ναί, αγάπη μου!

Ἔσφιξε τήν Μαντώ πάνω του. Καθώς πλησίασα κι ἐγώ, μᾶς ἀγκάλιασε καί τίς δύο καί μᾶς κρατοῦσε ὥρα στο στήθος του. Βουρκώσαμε.

- Εἶναι τόσο ὁμορφο νά σᾶς βλέπω, νά σᾶς ἀγγίζω, νά σᾶς ἀκούω.

- Πῶς ἄντεξες, Κόνι, ἐδῶ μέσα!

- Ἄ, δέν εἶναι καί τόσο ἄσχημα. Περάστε νά δεῖτε.

Ἀσύλληπτο! Ἀπό τήν μικρή αὐτή πορτούλα μπήκαμε σ' ἓνα ζεστό χῶρο, ἓνα ὁμορφο κτίσμα, ὅπου ὁ μπροστινός τοῖχος ἦταν χαμηλός, ὁ πίσω ψηλός καί ἡ στέγη ἐπικλινής ἀπό πίσω πρὸς τά μπρός, μέ μία κλίση πού ἀντιστοιχοῦσε σέ αὐτή τοῦ ἐδάφους, καί μπορούσες νά στέκεσαι ἄνετα ὀρθίος. Ὅλα καμωμένα ἀπό ξύλο καί ἱκαριώτικη πλάκα.

- Τί ἐκπληξη τό κονάκι σου! δέν μπορούσα νά πιστέψω τά μάτια μου.

- Μαρία, τά ἔχει ὅλα! Πεζούλα γιά καθιστικό. Καί ἔχει ἀπό φοῦρνο ἐδῶ στήν γωνία, μέχρι μύλο γιά νά ἀλέθουμε τό σιτάρι μας. εἶπε καί μοῦ ἔδειξε δύο μεγάλες στρόγγυλες πέτρες, σάν τροχούς ἁμαξας, πού ἦταν ἀκουμπισμένες στόν τοῖχο.

- Εἶπες καί φοῦρνο; Καί ἀπό ποῦ βγαίνει ὁ καπνός;

- Ἀπό τόν ἀνηφάντην, ὅπως τόν λένε! παραμέρισε ἓνα σανίδι ἀπό τήν σκεπή, φάνηκε μιά ὀπή καί φωτίστηκε ὁ χῶρος.

- ὦ! Ἐξαίρετη λύση. Μπορεῖς νά διαβάξεις ἄνετα. Ἀλλά πές μου, ποῦ κοιμᾶσαι; Στήν πεζούλα;

- Τόσο σπαρτιάτικα δέν τήν βγάζω. Βλέπεις αὐτόν τόν

τρίποδα πού είναι άκουμπισμένος στόν τοίχο δίπλα στην σανίδα;

- Βεβαίως.

- Αυτό είναι τό κρεβάτι μου, Μαρία. Τοποθετώ την μιά πλευρά του σανιδιού στην πεζούλα και την άλλη στόν τρίποδα, και έχω ένα αρκετά σκληρό, αλλά υγιεινό κρεβάτι.

Ή Μαντώ έβγαλε από τόν ντορβά την κουμπάνια πού του φέραμε και την άκούμπησε στην πεζούλα. Ό Κόνι ξεγάντζωσε από τόν τοίχο ένα σχεδόν στρόγγυλο τραπεζάκι μέ κοντά πόδια και τό τοποθέτησε στή μέση του σπιτιού.

- Μαρία, αυτό τό λένε τάκο. Είναι κομμένο από κορμό δένδρου.

- Ζούμε στην ποντικοφωλιά, αλλά μέ στύλ! γέλασα εγώ.

Ή Μαντώ έφερε τρία σκαμνάκια. Καθίσαμε γύρω από τό τραπέζι, αρχίσαμε νά τρώμε και νά πίνουμε μέ όρεξη.

- Πρώτα θέλω νά μου πεείτε πώς μέ ανακαλύψατε;

- Ό μεγάλος στρατηγός, ή Μαντώ, κατέστρωσε τό σχέδιο, Κόνι. Και σέ βρήκαμε χωρίς την παραμικρή βοήθεια από κανέναν.

- Έτσι είναι οί Ίκαριώτες, Μαρία. Ό,τι θέλεις πρέπει νά τό πετύχεις μόνος σου.

- Άλλά σέ βρήκαμε έναντια σέ θεούς και δαίμονες, επέμεινα εγώ.

Του διηγηθήκαμε ακριβέστατα ό,τι σκεφτήκαμε και ό,τι σχεδιάσαμε και εκείνος τό απολάμβανε.

- Ευτυχώς πού ή Άντιτρομοκρατική δέν έχει τόσο ξύπνιους σάν και σās, διαφορετικά θά μέ είχαν κιόλας έντοπίσει. Και δέν έχω καθόλου όρεξη νά δώ την μουτράκλα τους.

- Ποτέ στην Ίκαρίαν, Κόνι, δέν έχουμε καταδώσει άνθρωπον στην αστυνομίαν. Τουλάχιστον όσο θυμούνται ο πατέρας μου και ο μπάρμπας μου.

- Τό ξέρω, καλή μου, αλλά δέν θέλω νά είμαι ἐγώ ἡ ἐξαίρεση πού ἐπιβεβαιώνει τόν κανόνα.

Βιαζόμουν νά μάθω πῶς ἄντεξε μέσα σέ αὐτήν τήν ἔστω καί ἀξιοπρεπή φυλακή.

- Μιά χαρά εἶναι. Κατ' ἀρχάς δέν μοῦ ἔλειψε τίποτε, Μαρία. Ἐκτός ἀπό τό ντούς, πού ὄντως εἶναι πρόβλημα. Καί ὁμολογῶ πῶς κάνω πράγματα πού μοῦ ἀπαγόρευσε ὁ Παντελῆς. Πηγαίνω τήν νύχτα καί βουτάω στό ρυάκι. Τό νερό εἶναι ἀρκετά δροσερό, ἀλλά τό ἀντέχω.

- Κι ἀπό τρόφιμα, Κόνι;

- Ὁ Σίμος μοῦ φέρνει ὅ,τι χρειάζομαι. Ἀκόμα καί σταφύλια μοῦ ἔφερε χθές. Νοστιμότατα.

Ἡ Μαντώ ἔρριξε μιὰ ματιά γύρω της.

- Εἶχες κάτι νά διαβάσεις ὅλες αὐτές τίς μέρες, Κόνι; Μιᾶς καί τό θυμήθηκα, ἡ Μαρία σοῦ ἔφερε ἓνα βιβλίο μέ γράμματα τοῦ Βίκτορα Οὐγκώ.

- ὦ, πολύ χαίρομαι γι' αὐτό. Μοῦ ἀρέσει ιδιαίτερα ὁ Οὐγκώ.

- Φέτος εἶναι τά διακόσια χρόνια ἀπό τήν γέννησή του κι ἔχουν γίνει ὑπέροχες ἐκδόσεις.

- Ναί, Μαρία, τό ἔχω ὑπόψη μου. Ἀλλά ὁμολογῶ, κυρίες μου, ὅτι δέν μοῦ ἔλειψε τό διάβασμα. Εἶχα, ὅπως πάντα, μαζί μου, τό ἀγαπητό μου αὐτό ἀνάγνωσμα. εἶπε καί ἔδειξε τό βιβλίο τοῦ Cabet.

- Ἀμάν μέ τόν Cabet σου, γέλασα ἐγώ, ἐπιτέλους δέν τόν βαρέθηκες τόσα χρόνια;

- Κάθε ἄλλο, τόν μελέτησα αὐτή τή φορά πολύ πιό προσεκτικά καί γιά ἓναν ἄλλο λόγο.

- Ποιόν;

- Σκέφτηκα τώρα πού είχα τόσο πολύ χρόνο, νά κάνω μιά σύγκριση μέ τήν ύπαρκτή Ίκαρία. Καί συνέγραφα καί τίς πρώτες σελίδες.

- Άστο καλύτερα, Κόνι, γιατί θά απογοητέψεις πολύ κόσμο, τοῦ εἶπα μέ κάποια πικρία.

- Πῶς αὐτό, Μαρία;

- Κι ἐγώ ἤρθα ἐδῶ μέ τίς καλύτερες τῶν προθέσεων, νά δῶ πῶς ζοῦν στήν Ίκαρία οἱ ἄνθρωποι εὐτυχισμένοι ἀπό τό πρωῒ μέχρι τό βράδυ καί γνώρισα πῶς κυνηγοῦνται ἀπό τή νύχτα μέχρι τό πρωῒ.

Γέλασε ἐκεῖνος.

- Μή συγκρίνεις αὐτό τό μεταλλαγμένο τώρα ἀπό τήν διαφθορά τῆς Ἀθήνας νησί, μέ τήν Ίκαρία μου.

- Ἄ, Ίκαρία σου! Προφανῶς ἔγινες πάλι Cabet...

- Εἶμαι Cabet. Καί σοῦ καταγράφω πῶς βίωσε ὁ Κόνι στήν Ίκαρία τήν ἁρμονία ἀνάμεσα στή φύση καί τόν ἄνθρωπο, καθὼς καί τήν ἔνταξή του δίπλα στίς ἄλλες ὀντότητες τοῦ κύκλου τῆς φύσης καί τῆς ζωῆς, στήν πρώτη ἐπαφή του μέ τήν γῆ.

- Ἀκούγεται ἐνδιαφέρον! Γιά νά δοῦμε...

Γέμισε μέ κρασί τά ποτήριά μας.

Ἐγώ ἄρχισα τήν ἀνάγνωση:

Νωρίς τό πρωῒ ἀκολούθησε ὁ Κόνι τόν Θεολόγο στή βιοφάρμα του. Καί ἦταν λίγο πολύ γιά γέλια καί γιά κλάματα. Δέν μποροῦσε νά περπατήσει κανονικά. Ἐπρεπε νά κρατάει τά πόδια ἀνοιχτά, λές καί τά χεῖ κάνει στή βράκα του καί νά πατάει μέ δύναμη μιά τό δεξί καί μιά τό ἀριστερό, γιά νά μείνει ὀρθιος, ἐπειδή εἶχε τήν αἴσθηση ὅτι ἡ γῆ γέρνει μιά πρὸς τά ἐδῶ καί μιά πρὸς τά ἐκεῖ, ὅπως ὅταν ψάρευαν μέ τόν «Παντελεήμονα».

Ὁ Θεολόγος δέν φαινόταν νά νοιάζεται ιδιαίτερα γιά τό πρόβλημά του, ἄν ποτέ ἔκανε τόν κόπο νά ἀσχοληθεῖ μέ τέτοια πράγματα, ἀφοῦ ἦταν πλήρως ἀπορροφημένος μέ τό νά ἀφουγκράζεται τήν φύση, νά ἀκούει τίς φωνές της, νά ἀντιλαμβάνεται τοὺς ρυθμούς της, νά κατανοεῖ τὰ μηνύματά της.

Ἄφησαν πίσω τους τὰ τελευταῖα σπίτια τοῦ χωριοῦ καί πῆραν τό παραλιακό μονοπάτι πρὸς τόν Κάβο Πάπα. Πέρασαν τόν μεγάλο χεῖμαρρο, πού γιά τήν ἐποχή εἶχε ὄντως πολύ νερό, καί μπροστά τους πρόβαλε τό ἐκκλησιάκι τοῦ Ἀϊ-Νικόλα, στό ὕψωμα, στήν πάνω ἄκρη ἑνός θερισμένου ἐπικλινοῦς ἀγροῦ πού τέλειωνε στά βράχια τῆς θάλασσας.

- Κόνι, τοῦ εἶπε, τό προσκύνημα αὐτό τό ἔχτισε πρὶν πολλά-πολλά χρόνια ὁ προπάππος μου. Τήν εἶχε γλυτώσει φθινά στόν Κάβο Κουρελιό, λίγο παρακάτω ἀπὸ ἐδῶ, πού ἔχει αὐτό τό ὄνομα, γιατί καταφέρει νά σχίζει τὰ πανιά στά πλεούμενα. Βέβαια, τό καῖκι του ἔγινε σανιδάκια, ἀλλά ποιός λογαριάζει τέτοια πράγματα, ὅταν τή σκαπουλάρει καί ἐπιζήσει.

Συνάντησαν κι ἓνα δεύτερο ρέμα. Στήν ἀνηφορίτσα τῆς ἀντιπέρα ὄχθης τέλειωνε τό μονοπάτι σέ μιά ξύλινη πόρτα, ἀπὸ τήν ὁποία προεξεῖχε ἤδη τό ἄσπρο κεφάλι ἑνός σκυλιοῦ.

- Ἐδῶ εἴμαστε, Κόνι.

- Κι αὐτή εἶναι ἡ Κάρμι; Τό κάτασπρο τσοπανόσκυλο;

- Βεβαίως. Ἡ καλή ἡ Κάρμι, εἶπε καί τῆς χάρεισε τό κεφάλι. Γενναῖο σκυλί. Δέν ἀφήνει νά πλησιάσει ζουλάπι. Καί εἶναι καί φοβερά ὑπεύθυνη. Ἔτσι καί τολμήσουν οἱ κατσίκες κι ἀφήσουν τήν γωνιά τους καί πᾶνε πρὸς τόν κῆπο ἢ τό μποστάνι, τίς ξέσχισε τὰ πόδια.

- Κάρμι! εἶπε καί ὁ Κόνι καί τήν χάρεισε κι αὐτός.

Τό σκυλί κουνούσε πρόσχαρα τήν ούρά του.

“Υστερα περιεργάστηκε τή φάρμα. Ήταν ένα αρκετά μεγάλο γιά τά δεδομένα τοῦ νησιοῦ σχεδόν ἐπίπεδο κτῆμα, πού ἀπό τή μεριά τοῦ βουνοῦ γειτνίαζε μ’ ένα δασάκι ἀπό πουρνάρια, τά ὅποια μαζί μέ κάτι κάκτους καί βράχια σχημάτιζαν τόν φράχτη κι ἀπό τήν κάτω ἀκουμποῦσε στό κῦμα. Τήν πλευρά τῆς εἰσόδου διέτρεχε ένα αὐλάκι, φτιαγμένο ἀπό ἱκαριώτικη πλάκα, πού συνδεόταν μέ τόν χεῖμαρρο καί ἔφερνε μέσα τά τραγουδιστά νερά του. Ένας χωματόδρομος, καλυμμένος δεξιά καί ἀριστερά ἀπό δάφνες, ἡλίανθους, πυράκανθους καί γιασεμιά, ὀδηγοῦσε στόν ἡμιτελῆ πέτρινο πύργο.

- Δέν πρόφτασεν ὁ πάππος μου νά τόν τελειώσει, ἐξηγοῦσε ὁ Θεολόγος. Ἐπese τόν Ἰούνη τοῦ 1912 στόν ἀπελευθερωτικό ἀγώνα, μαζί μέ ἄλλους συγχωριανούς. Ἐμεῖς τόν ἀφήκαμε ἔτσι γιά ἀνάμνησιν...

- Εἶναι πολύ ὁμορφο κτίσμα! Καί ὅπως ἔχετε γύρω-γύρω τίς κληματαριές καί τά ὀπωροφόρα δένδρα, δίνει τήν ἐντύπωση κατοικημένου σπιτιοῦ.

- Ἀκριβῶς. Καί καθὼς δέν ἔχει σκεπὴν, τοῦ ἦταν πιό εὐκόλον νά κατεβαίνει ἐδῶ καί νά τσούζει ἀπό κανένα. Τοῦ ἄρεσεν τοῦ πάππου τό κρασάκι καί τό τσιπουράκι.

- Ὑπάρχει Ἰκαριώτης πού δέν ἀγαπάει τό κρασί, Θεολόγε;

- Μᾶλλον ὄχι. Ξέρεις, ὁ πρῶτος θεός ἐδῶ στό νησί ἦταν ὁ Διόνυσος. Αὐτός πιθανόν μᾶς ἔφερε τό φωκιανό σταφύλι πού κάνει αὐτό τό ὑπέροχο κρασί. Κι ἐμεῖς τόν ἀγαποῦμε γιά τό εὐεργέτημά του, πού ἀπαλύνει τόν μόχthon τῆς δουλειᾶς μᾶ καί τόν πόνον τῆς καρδιᾶς.

- Κάποια στιγμή ὅμως γίνατε χριστιανοί.

- Σαφῶς. Μά ὁ Χριστός δέν ἠδίωξεν τόν Διόνυσον. Ἄλλωστε καί αὐτός τό ἔτσουζεν λίγο. Σκέψου τόν γάμον

τῆς Κανᾶ. Καί κάπου ὁ ἕνας συμπληρώνει τόν ἄλλον. Ὁ Χριστός μιλάει γιά ἀγάπην. Ἀλλά δέν μπορεῖς νά ἀγαπᾷς κατ' ἐντολήν. Γιά νά ἀγαπᾷς πρέπει νά βρίσκεσαι ἀνάμεσα σέ ἀνθρώπους, νά χαίρεσαι, νά ἐπικοινωνεῖς, νά λούζεσαι ἀπό αἰσθήματα. Καί τίς προϋποθέσεις γιά τούτονα τίς φκιάνει ὁ Διόνυσος.

Ἀνάμεσα στά πόδια τους μπερδεύονταν μιά ἀσπρόμαυρη γάτα μέ τά τρία τέσσερα μικρά της.

- Αὐτή εἶναι ἡ Φούλα, ἡ μουστακαλοῦ, εἶπε ὁ Θεολόγος. Δέν ἀφήνει ποντίκι νά πλησιάσει στό σιτάρι καί τό κριθάρι. Μά ἡ γαῖδούρα πιάνει καί πολλά πουλιά. Καμιά φορά πανέμορφα πουλιά. Καί ὅταν προφταίνω καί τά παίρνω της, γκρινιάζει μου.

Πράγματι εἶχε ἡ γατούλα μαῦρο τρίχωμα στή δεξιά πλευρά, δίπλα στό στόμα της, σάν μουστάκι.

Πῆρε μετά ὁ Θεολόγος ἕνα ντορβά, στόν ὁποῖο ἔβαλε λίγο σιτάρι κι ἕνα κομμάτι ψωμί, κι εἶπε:

- Κόνι, βάλε κι ἐσύ κριθάρι στόν ντορβά ἀπό κεῖνον τό σακί, καί πᾶμε νά χαιρετίσουμεν τά ζωάκια μας καί νά γνωρίσεις καί τό χωράφι.

Περπάτησαν ἀριστερά, πρὸς τή μεριά τοῦ ἡλίου, διέσχισαν τό ποτιστικό κομμάτι, μέ τίς ντομάτες, τίς πιπεριές, τά φασολάκια, τά κρεμμυδάκια καί τά σκόρδα, καί πιό κάτω τά περίφημα κουκκιά, κι ἔφτασαν σέ μιά λιμνούλα δίπλα στό αὐλάκι.⁷ Ἦταν στρόγγυλη, καμωμένη ἀπό γυαλιστερές πέτρες καί βότσαλα τῆς θάλασσας, μέ ἕνα μεγάλο νούφαρο στή μέση, τριγυρισμένο ἀπό πολύχρωμα ὑδρόβια φυτά. Ἀπό τήν μιά ἄκρη ἕνα λάστιχο τραβοῦσε λίγο νερό ἀπό τό αὐλάκι, κι ἕνα ἄλλο στήν ἄλλη ἄκρη τό διοχέτευε πάλι σ' αὐτό παρακάτω.

Μιά μεγαλόσωμη μέ ἀστραφτερὰ χρώματα πάπια ἔτρεξε πρὸς τό μέρος τους.

- Φάγε Μῆτσο, εἶπε ὁ Θεολόγος καί τῆς ἔρριξε ἓνα κομμάτι ψωμί.

Ἡ ἄλλη, ἡ σταχτιά, κολυμποῦσε ἀδιάφορα στά νερά τῆς λίμνης.

- Ἡ Παγώνα, Κόνι, εἶναι λυπημένη, γιατί τίς προάλλες πῆρα τά τρία παιδιά της καί τά πῆγα στό λιμάνι. Ἐδῶ ἦτονε πολύ μικρός ὁ χῶρος.

Ἔτριψε ψωμί στή χούφτα του καί τῆς ἔρριξε τά ψιχουλά. Τότε βιάστηκε κείνη νά τά καταβροχθίσει.

- Μπράβο, κοπέλα μου! Μοῦ ἔφκιασες τή μέρα.

- Παιδιά τους εἶναι αὐτές πού γυροφέρνουν στό λιμάνι καί στίς ταβέρνες;

- Βέβαια. Κι εἶναι πολύ σουρτοῦκες. Πᾶνε παντοῦ οἱ λαίμαργες. Ἀλλά ὁ κόσμος τίς ἀγαπάει καί τίς χαίρεται.

Ὑστερα πῆραν τήν ἀνηφόρα, περπάτησαν ἀνάμεσα στίς ἐλιές, καλά φορτωμένες καρπό, καί ἔφτασαν στή μεριά τοῦ βουνοῦ.

- Κόνι, νά δοῦμεν τί κάνει τό μουλάριν. Ἐχει ἀρκετό χορτάρι; Μεθαύριο θά πρέπει νά τοῦ φορτώσουμε τό ἄλέτρι, νά πᾶμε εἰς τό Πέζι καί νά ὀργώσουμε λιγάκι, γιά νά βγάλουμε τά χόρτα τοῦ ἀμπελιοῦ.

Ἦταν δεμένα μέ σχοινί τά δυό του πόδια, γιά νά μή μπορεῖ νά πάει πολύ μακριά. Μόλις ὅμως μύρισε τό κριθάρι, τράβηξε πρὸς τό μέρος τους.

- Ἐλα, Βοῖδομάτη μου! φώναξε ὁ Θεολόγος καί πῆρε ἀπὸ τόν Κόνι τόν ντορβά καί τόν πέρασε στόν λαιμό του.

- Ὅμορφο ζῶο, παρατήρησε ὁ Κόνι

- Καί φιλότιμο. Φορτώνω του βάρος καί βάρος. Μά δέν ἀγκομαχᾷ ποτές. Πᾶμε στό Πέζι ἀπὸ τόν παλιό δρόμο. Τόν κοντινό. Ἀνεβαίνει σκαλί-σκαλί τό βουνό. Χωρίς κανένα πρόβλημα.

Συνέχισαν κατά μήκος του βουνοῦ πρὸς τὴν δυτικὴ ἄκρη τοῦ κτήματος, πέρα ἀπὸ τίς ἐλιές. Ἐκεῖ ἦταν οἱ τρεῖς κατσίκες, μέ ἐπίσης δεμένα τὰ πόδια τους. Γύρω τους ὑπῆρχε μόνο βράχος. Εἶχαν ἀφανίσει κάθε πράσινο φύλλο, κάθε ρίζα. Ἔμεινε κυριολεκτικά μόνο σταχτιά πέτρα καὶ σκόνη.

- Νά, Μπιρμπίλω μου! Τί σοῦ λείπει; στράφηκε στή πιό εὐσωμν, πού προφανῶς ἦταν καὶ ἡ μάνα τῶν ἄλλων δυό καὶ ὤρμησε πρώτη πρὸς τό μέρος του.

- Γλύφει τίς παλάμες σου. Σημαίνει μήπως κάτι, Θεολόγε;

- Ἀσφαλῶς. Ἄς πάρομεν τὰ τσεκούρια νά κόψουμε λίγο πουρνάριν ἀφ' τόν φράχτη, νά γεμίσουν τό ἀντεράκιν τως.

Βάλθηκαν στή δουλειά. Ὁ Κόνι παρατηροῦσε προσεχτικά πῶς χρησιμοποιοεῖ τό τσεκούρι ὁ ἄλλος, γιά νά μή φανεῖ καὶ σ' αὐτό τό σημεῖο ἡ πλήρης του ἄγνοια. Ἐπαναλάμβανε ὅ,τι ἔκανε ὁ Θεολόγος. Ξανά καὶ ξανά. Πρὸς μεγάλη χαρά τῶν κατσικιῶν, πού δέν ἦταν μαθημένα σέ τέτοια λουκούλλεια γεύματα. Ὅταν ὁμως τελείωσε, παρατήρησε ὅτι οἱ παλάμες του ἔβγαλαν φουσκάλες. Προσπάθησε νά τίς κρύψει ἀπὸ τόν Θεολόγο. Καὶ ἔνοιωθε τούς μῦς στά χέρια, τὰ μπράτσα καὶ τὴν πλάτη του νά εἶναι πιασμένοι. Ἀλλά τσιμουδιά.

Διέσχισαν μετὰ τό μποστάνι, πού κάλυπτε ὁλόκληρη τὴ δυτικὴ πλευρά τοῦ ἀγροῦ, ἀπὸ τό δασάκι μέχρι τὴ θάλασσα.

- Αὐτά τὰ μικρά καρπούζια καὶ πεπόνια, Κόνι, εἶναι γλυκά σάν μέλι. Γιατί δέν ποτίζονται. Τό ἴδιο ἰσχύει καὶ γιά τὰ ἀγγούρια καὶ τὰ κολοκύθια. Μικρά καὶ κακοτσούμπαλα. Ἀλλά ὅ,τι χάνουν στήν ὄψη τό ἔχουν σέ νοστιμιά.

Στό κάτω μέρος τό κτῆμα τέλειωνε σέ μιά βραχώδη γλῶσσα πού εἰσχωροῦσε στή θάλασσα, πού ἦταν ἀπορίας ἄξιον πῶς ἔφθανε σέ τέτοια ὕψη τό κῦμα, λείαινε τίς πλευρές τους κι ἔκανε τά βράχια νά φαίνονται σάν νά εἶναι ξυρισμένα. Κι ἀκόμα πιό ἐντυπωσιακό, τί ὑπέροχα λουλούδια μέ ζωντανά χρώματα φύτρωναν ἀνάμεσά τους.

- Ἐτοῦτο νά εἶναι τό σπορεῖον, ἔδειξε ὁ Θεολόγος μιά τετράγωνη ξερολιθιά, στή δεξιὰ ἄκρη. Ἦταν σκεπασμένη μέ τσάμια. Ἐδῶ ξωμείνουμε πολλήν ὥραν γιά σήμερα, ἀφοῦ τελειώσουμε τήν ἐπίσκεψή μας στά ζωντανά.

Στάθηκαν ὕστερα γιά λίγο μπροστά σ' ἓνα κούφιο βράχο, ὅπου εἶχαν τοποθετηθεῖ μερικά μαδέρια καί φωλιές ἀπό μαλακό καλοκοιμηθῆ γιά νά κάνουν οἱ κόττες τὰ αὐγά τους.

- Αὐτό τό κοτέτσι δέν σοῦ κόστισε πολύ, γέλασε ὁ Κόνι.
- Τό ἤχτισεν ἡ φύση. Καί μέ τό λίγο σιταράκι πού τῶς ρίχνω τρῶμεν αὐγά ἀπού μοσχομυρίζουν. Ποτέ στήν πόλη δέν ἔφαγες τέτοιο πρᾶμα, Κόνι. Καί οὔτε μπορεῖς νά διανοηθεῖς πῶς ἡ κότα καθαρίζει τόν κῆπον ἀπό τό χορτάρι. Καί οἱ κουτσουλίες τους εἶναι λίπασμα.

Ὁ περήφανος πετεινός μέ τό κατακόκκινο λειρί καί τὰ ἀστραφτερά πούπουλα ἔτρεξε πρὸς τό μέρος τους. Ἀπό πίσω ἀκολούθησαν ἓνα τσοῦρμο κόττες.

- Κίρι-κίρι-κίρι! φώναξε τότε ὁ Θεολόγος καί μαζεύτηκαν γύρω του.

Ἐβγαλε дуό χοῦφτες σιτάρι ἀπό τόν ντορβά καί τό σκόρπισε στό ἔδαφος. Τά πουλερικά ἄρχισαν νά διαλέγουν ἓνα-ἓνα τὰ σπυριά καί νά τρῶνε, σηκώνοντας πλαγιστά κάθε τόσο τό κεφαλάκι τους καί κοιτώντας τον, λές, μέ εὐγνωμοσύνη.

Ἡ τελευταία τους ἐπίσκεψη ἦταν στόν στάβλο μέ

τά γουρούνια. Μιά ξερολιθιά, ένα μπόι ύψος, δίπλα στο αὐλάκι, φιλοξενούσε πέντε χοιρομάνες καὶ ἄρκετά γουρουνάκια διάφορης ἡλικίας, ὅλα κάτω τῶν ἑξὶ μηνῶν. Μερικά ἀκόμα μέ τὴν μάνα τους. Ἄλλα, διαφορετικῆς γέννας, στό δικό τους χῶρο. Μιά θηλυκιά ἦταν ξαπλωμένη στά ροκανίδια, γιατί ἐγκυμονοῦσε. Κι ἓνας τεράστιος μαυρόασπρος ἀρσενικός, γύρω στά διακόσια κιλά, μαζί μέ δύο λιγότερο εὐσωμες σέ ξεχωριστό κελί.

- Γκρί-γκρί-γκρί! χαιρετοῦσε σέ κάθε κελί τὰ ζῶα του ὁ Θεολόγος.

- Περίεργο. Ὁ ἀρσενικός εἶναι μαῦρος μέ ἄσπρο κεφάλι.

- Εἶναι προϊόν διασταύρωσης ἄγριου χοίρου μέ ἡμερο.

Ἐκεῖνο πού ἔκανε ἰδιαίτερη ἐντύπωση στόν Κόνι ἦταν ὅτι στόν στάβλο καί τὰ πέριξ δέν ὑπῆρχε δυσοσμία. Δέν ταίριαζε στήν εἰκόνα πού εἶχε μέχρι τώρα γιά τὰ χοιροτροφεία.

- Πῶς καί δέν μυρίζει, Θεολόγε;

- Δέν μυρίζει γιατί σέβομαι τὴν βιολογικὴν ἁλυσίδα. Ἡ φύση δέν δημιουργεῖ σκουπίδια. Ὅ,τι περισσεύει ἀπὸ τὸν ἓναν τὸ χρησιμοποιεῖ ὁ ἐπόμενος. Ἀποτελεῖ μιὰ ἀλληλουχίαν, στήν ὁποία ὁ ἓνας ἐξυπηρετεῖ τὸν ἄλλο. Ἀρκεῖ νά ἔχεις γνώσιν καί τὴ βούλησιν νά τό κάμεις.

- Θεωρητικά τό καταλαβαίνω. Πρακτικά ὅμως ὄχι.

- Θά σοῦ τό κάνω λιανά. Πᾶμε στό πίσω μέρος τοῦ στάβλου.

Πῆρε ἀπὸ ἐκεῖ ἓνα σάκκο ροκανίδι καί στή συνέχεια τό ἔρριξε στά κελιά τῶν ζώων.

- Γιατί τό κάνεις αὐτό; Γιά νά μή εἶναι πάνω στό τσιμέντο;

- Ναί, τοὺς εἶναι ἄβολα. Τό ροκανίδι ἀφ' τὴν μίαν παρέχει ἓνα στρώμα προστασίας, ἀπὸ τὴν ἄλλην ὅμως, κα-

θώς ανακατεύεται μέ τά κόπρανά τους καί αφήνει νά περνάει ανάμεσά τους ὁ ἀέρας, δέν δημιουργεῖται συμπαγής μᾶζα κοπράνων. Ὁ ἀέρας δίνει τήν δυνατότητα νά αναπτύσσονται ἀερόβια βακτηρίδια, τά ὁποῖα αποδομοῦν τήν ὀργανική ὕλη τῶν κοπράνων. Τό ἀποτέλεσμα εἶναι ὅτι δέν μυρίζουν.

- Καί τί γίνεται συνήθως καί μυρίζουν;

- Ἀφήνουν τά κόπρανα μόνα τους, δημιουργεῖται συμπαγής μᾶζα, ὅποτε αναπτύσσονται ἀναερόβια βακτήρια, τά ὁποῖα, ὅταν αποδομοῦν τήν ὀργανική ὕλη, παράγουν ὑδρόθειο, πού βρομάει, καθώς καί μεθάνιο καί νερό. Ἐνῶ τά ἀερόβια, κατά τήν ἀποδόμηση, παράγουν διοξείδιο τοῦ ἀνθρακα, νερό καί ἐπιπλέον βιομᾶζα, πού εἶναι ὀξειδωμένα ὀργανική ὕλη.

- Σπουδαῖο, Θεολόγε!

- Ναί, εἶναι ἓνα μικρό μυστικό, πού μᾶς ἐπιτρέπει νά ἔχουμε τό χοιροστάσιο δίπλα στό σπίτι μας.

- Γιά πές μου κι ἄλλα τέτοια...

- Πάρε τήν τσάπα πού εἶναι πίσω ἀπό τήν πόρτα, καί ἄρχισε νά κόβεις τήν ἀγριάδα.

Ἐκανε ἐκεῖνος τήν δουλειά πού τοῦ ἀνέθεσε. Ὁ Θεολόγος κρατοῦσε τό ξέστρο, ἓνα εἶδος σκαλιστήρι, καί μ' αὐτό ξεχώριζε τά χόρτα ἀπό τά χώματα. Δούλευαν καί οἱ δύο μέ ὄρεξη. Ὁ Κόνι ἀποροῦσε μέ τόν ἑαυτό του, πόσο ἀπολάμβανε τήν ἀπλοϊκή αὐτή δουλειά. Καί ἀνακάλυπτε τή μαγεία τῆς φύσης...

Γέλασαν ἀκούγοντας τό μούγκρισμα τοῦ κάπρου, πού προφανῶς προσπαθοῦσε νά γονιμοποιήσει τίς συγκατοίκους του.

- Τά ζῶα θέλουν τήν ἡρεμία τους γιά νά συνουσιαστοῦν;

- Ἀσφαλῶς! Ἐχουν κι αὐτά τήν προσωπική τους συμπεριφορά.

“Όταν μάζεψαν αρκετές ντάνες αγκριάδα, τήν πήρε ο Θεολόγος καί τήν ἄπλωνε στά κελιά τῶν χοίρων. Ἐκεῖνα ἄρχιζαν νά παίξουν μέ τά χόρτα.

- “Ἐχουν τά κέφια τους, Θεολόγε.

- Παίξουν καί τρῶνε. Εἶναι καί παιχνίδι καί τροφή. Πολλαπλῇ ἡ χρῆση τους. Τά χόρτα πού τοὺς ρίχνω εἶναι πλούσια σέ βιταμίνες. Ἔτσι δέν χρειάζεται νά αγοράζω βιταμίνες, πού εἶναι ὄντως ἀκριβές.

- “Αν καταλαβαίνω καλά, ἐμπλουτίζεις τήν φυσική τους τροφή, πού εἶναι τό πίτουρο, μέ τίς βιταμίνες ἀπό τά χόρτα. Καθαρίζεις τόν κῆπο καί τρέφεις ταυτόχρονα τά ζῶα.

- Καί τό πίτουρο μᾶς προκύπτει, ὅταν κοσκινίζουμε τό ἀλεύρι. Ἔτσι δέν μένει τίποτε ἀχρησιμοποίητο. Δέν δημιουργοῦνται σκουπίδια. Γιατί καί τήν βιομάζα πού δημιουργεῖται ἀπό τό ἀνακάτεμα τῆς πρωταρχικῆς κοπριάς μέ τό ροκανίδι, τήν ἀναμειγνύω μέ χῶμα καί κάνω τήν κοπριά γιά τά φυτά. Κι ὅλα μαζί εἶναι μιά ἀρκετά καλή προσέγγιση τοῦ φυσικοῦ κύκλου.

Τό ὠραῖο μάθημα τοῦ Θεολόγου τόν ἔβγαλε βέβαια ἀπό τόν σχεδιασμό του, νά ἐτοιμάσουν φυτώρια γιά ὄψιμες ντομάτες στό σπορεῖο. Ἀλλά ἂν μποροῦσε νά κρατάει τέτοιες δεσμεύσεις δέν θά ἦταν Ἰκαριώτης... Τό ἀπόλαυσε πού μπόρεσε νά τά ἐξηγήσει ὅλα αὐτά στόν Κόνι. Κι ἐκεῖνος ὄχι μόνο χάρηκε γιά τήν ἀνεπάντεχνη γνώση, ἀλλά ξαφνικά ἀνακάλυψε μέσα του τήν μεγάλη ἐπιθυμία νά κατανοήσει καλύτερα τήν φύση. Τί μεγαλεῖο κρύβεται σέ τόσο ἀσήμαντες λειτουργίες!

Ἡ ἄλλη ὄψη τῆς ὑπόθεσης ὁμως οὔτε καί νά λέγεται. Ἡ γενναία ἐργασία μέ τό τσεκούρι, καθὼς καί αὐτή τῆς

τσάπας, τόν ἀποτελείωσαν. Δέν ἔνοιωθε τίς παλάμες του, δέν ἔνοιωθε τὰ χέρια του, δέν ἔνοιωθε τήν πλάτη του. Ἀλλά λέξη δέν ἔβγαξε! Ὅ,τι εἶναι νά ὑποστεῖς, θά τό ὑποστεῖς. Ἀγόγγυστα καί παλληκαρίσια.

Γιά καλή του τύχη ἔφτασε ἡ Μαντώ μ' ἓνα καλάθι στό χέρι. Φοροῦσε ἓνα κοντούλι μπουρνούζι μέ λεπτές τιράντες, πού λίγα κάλυπτε ἀπό τήν σιταρένια σάρκα της. Τά μαλλιά της λιτά στούς ὠμούς, τὰ μάτια της ξεστά, τὰ χεῖλη της φλογᾶτα. Στή θωριά της ὁ Κόνι ἔνιωσε τό αἷμα του νά βράζει.

Ἐκείνη τρόμαξε βλέποντάς τον σ' αὐτό τό χάλι. Ἰδρωμένο, μέ κόκκινα μάγουλα, ρυτιδιασμένο πρόσωπο καί κορμί στραβωμένο καί καμπουριασμένο. Δέν ἔχει τόν θεό του ὁ πατέρας μου, σκέφτηκε. Χάνεται στόν κόσμο του καί δέν ἀντιλαμβάνεται τί γίνεται γύρω του. Κοίταξε πῶς τόν κατάντησε τόν ἄνθρωπο...

- Πατέρα, πολύ πατριωτικά τό πῆρατε σήμερα, τοῦ εἶπε μέ αὐστηρή φωνή.

- Ἀκαμάτης καί κτῆμα δέν γίνεται.

- Φαίνεσαι ὅμως ταλαιπωρημένος καί θά 'χεις πάλι τήν γρίνια τῆς μαμᾶς.

- Ἔτσι εἶναι ἡ Λενιώ μας.

- Καλά θά κάνετε νά ξεκουραστεῖτε λιγάκι. Ἐγώ θά μαζέψω κηπουρικά γιά τόν θεῖο, θέλει νά μᾶς κάνει σήμερα τό μαγειρειό του. Ἀλλά λέω νά κάνω πρῶτα καμμιά βουτιά.

- Ἄν εἶναι νά περιμένουμε νά κάνεις μπάνιο καί νά γυρίσεις, καλύτερα νά φᾶμε ψωμί καί καθούρα! Ἄσ' τα, Μαντώ. Κάνε μέ τήν ἡρεμία τό μπάνιο σου καί θά γεμίσω ἐγώ τό καλάθι γιά τόν Παντελῆ.

- Κι αυτό καλό. Θά έρθεις τουλάχιστον έσύ, Κόνι, νά μου κάνεις παρέα;

- Βεβαίως! απάντησε ξαφνιασμένος αλλά γρήγορα εκείνος.

Ό Θεολόγος γέμισε μέ τό κολάι τό καλάθι καί πῆρε τόν δρόμο γιά τόν άδελφό του.

Τόν Κόνι τόν κατέλαβε ένα έσωτερικό τρέμουλο, όπως όταν χόρευε τό πρώτο του βάλς, τότες στό χοροδιδασκαλείο.

- Άς καθίσουμε λίγο ώσπου νά ξειδρώσεις, Κόνι. Ή θάλασσα έδω είναι δροσερή καί μπορεί νά πουντιάσεις, αν μπεις άμέσως στό νερό.

Προχώρησαν προσεκτικά ανάμεσα στά βράχια καί έφτασαν στή μύτη τοῦ μικροῦ κάβου. Μπροστά τους ή θάλασσα. Βαθιά μπλέ. Άκίνητη. Άδιαπέραστη από άνθρωπου μάτι. Κι από πάνω τους ό ήλιος. Ζεστός. Άλλά όχι καυτός. Ή άνάσα τῆς θάλασσας μαλάκωνε τίς άκτίνες του κι άγγιζαν τό δέρμα τους γλυκά, θωπευτικά.

Ή Μαντώ έβγαλε τό μπουρνούζι κι αποκαλύφτηκε τό σφιχτό, σφριγηλό κορμί της, γιομάτο νεανικούς χυμούς καί μυρουδιές τῆς γῆς καί τῆς θάλασσας.

Ό Κόνι ένοιωθε νά τόν διαπερνάει ήλεκτρισμός, νά χάνεται τό βάρος του, νά είναι έτοιμος νά απογειωθεί.

- Κόνι, βγάλε τό πουκάμισο σου καί άπλωσέ το νά στεγνώσει.

Μά μόλις αυτός μέ κάποια δυσκολία τά κατάφερε, εκείνη άπόρησε:

- Καλέ, είσαι μουσκίδι!

Πῆρε τό φορεματάκι της καί άρχισε νά τοῦ σκουπίζει πλάτες καί στῆθος. Ένιωσε εκείνος νά τόν άκουμπουν τά χέρια της, οί μηροί της, τό στῆθος της. Μέθυ-

σε. Τήν ἔσφιξε δυνατά πάνω του. Ἡ Μαντώ ἀφέθηκε στήν ἀγκαλιά του καί ἀπολάμβανε τήν ὁρμή, τόν πόθο, τήν ἀντρεία καί τά φιλιά του.

Ὑστερα ἀπό ὥρα κάθισαν στό βράχο.

- Κόνι, μοῦ δημιουργεῖται ἡ αἴσθησις ὅτι ἡ ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας εἶναι ἓνα κρύσταλλο καί μποροῦμε νά περπατοῦμε πάνω της. Νά φτάσουμε μέχρι τήν Ἀμοργό, πού εἶναι στό βάθος, ἡ στήν Νάξο, δεξιά μας, ἡ στήν Μύκονο, ἀκόμα δεξιότερα.

- Συμμετέχω στήν πορεία! Πιασμένοι χέρι-χέρι θά προχωροῦμε πάνω στό κύμα. Κι ὅταν φυσάει τ' ἀγεράκι, θά χορεύουμε ἀπαλά στόν ρυθμό του. Κι ὅταν φτάνουμε στό νησί, θά ξαποσταίνουμε στίς ἀκρογιαλιές του. Κι ὅταν πέφτει ὁ ἥλιος θά πηγαίνουμε στό λιμάνι. Νά μιλοῦμε μέ τούς ψαράδες, νά τρῶμε στίς ταβέρνες, νά πίνουμε κρασί, νά τραγουδοῦμε καί νά χορεύουμε.

Ἡ Μαντώ τόν κοιτοῦσε ἔντονα. Ἦταν χαρούμενη, ἀλλά καί λίγο προβληματισμένη.

- Τί ὁμορφα πού τά λές, Κόνι! Θά ἤθελα νά τά ζήσω ὅλα αὐτά μαζί σου. Ἐχεις πάει σ' αὐτά τά νησιά;

- Ναί.

- Καί καί σέ πολλά ἄλλα μέρη;

- Σέ κάθε ἡπειρο. Καί σέ πάρα πολλές χῶρες καί πόλεις.

- Θά ἤθελα πολύ νά ἔβλεπα τόν κόσμον ὅλον. Ἀλλά νά πηγαίναμε μαζί. Καί νά εἶναι σάν νά πῆγες πρώτη φορά. Μέ μένα.

- Εὐχαρίστως, Μαντώ, τά σβήνω ὅλα ἀπό τήν μνήμη μου.

- Κι ἀκόμα κάτι, Κόνι. Μετά ἀπό κάθε μακρινό ταξίδι νά ξαναγυρίζουμε ἐδῶ.

- Σοῦ τό ὑπόσχομαι καί αὐτό!

Γέλασε ἐκείνη.

- Άφοῦ μοῦ ἔδειξες τόσα ὥραϊα μέρη, θά σοῦ δείξω καί ἐγώ τό λιμανάκι μου. Ἀκολούθησέ με. Ἀλλά προχώρα πρόσεχτικά, γιατί οἱ βράχοι εἶναι ἀπότομοι.

Μέ πολύ προσοχή κατέβηκαν ἀπό τήν δυτική πλευρά τοῦ κάβου στήν ἄκρη τῆς θάλασσας. Ἡ Μαντώ πήδηξε πρώτη στά κύματα. Ὁ Κόνι ἔπεσε μέσα βαρὺς σάν τήν ἄγκυρα τοῦ «Παντελεήμονα».

Ἡ γυναίκα ἀνοίχτηκε λίγο στό πέλαγος. Ὁ ἄνδρας τήν ἀκολουθοῦσε μολοντί ἐνοιωθε βαριά τά μέλη του. Ἀλλά παρατηροῦσε ὅτι χαλάρωναν οἱ μῦς του μέ κάθε κίνηση. Ἡ κούραση, βέβαια, κούραση.

Φτάνοντας στή μύτη τοῦ κάβου, ἡ Μαντώ γύρισε πρὸς τήν στεριά, ἐκεῖ πού φαινόταν ἓνα μεγάλο ρῆγμα. Ὁ Κόνι κολυμποῦσε πίσω της. Καί, ὦ τοῦ θαύματος, στό βάθος, στήν δεξιά μεριά του, ὑπῆρχε μιά ἀμμουδερή γλωσσίτσα.

- Αὐτό εἶναι τό λιμανάκι μου, Κόνι. Ἰδιωτικό. Ἐνοικιασμένο ἀπό μένα γιά τά ἐπόμενα ἑκατό χρόνια.

- Πολύ καλή ἐπένδυση, Μαντώ. Γιά σένα καί τά παιδιά σου.

- Γιατί ὄχι; Θά κάνω μιά μέρα παιδιά. Καί θά τοὺς τό κληροδοτήσω. Μαζί μέ τίς ἀναμνήσεις μου.

Εἰσπλῶσαν στήν ἄμμο. Καί παραδόθηκαν ξανά στήν ἀγκαλιά τοῦ ἔρωτα.

Ὁ Κόνι ἀφέθηκε πολύ σύντομα στίς ἀγκάλες τοῦ Μορφέα. Ἡ Μαντώ, ξαπλωμένη πλάι του, θώπευε τά μαλλιά του καί ἀφουγκραζόταν τήν ἀνάσα του. Καί ἦταν ὁμορφο, πολύ ὁμορφο, νά τόν αἰσθάνεται δίπλα της.

Ἄνοιξε τά μάτια του, ὅταν ὁ ἥλιος ἔγειρε στό δεῖλι.

Καί τά πουλιά ἐκμεταλλεύονταν τήν δροσιά γιά τά μακρινά τους ταξίδια. Τῆς χαμογέλασε:

- "Ἦμουν φευγάτος. Ἀλλά ἔνοιωθα υπέροχα..

- Τό ἴδιο καί ἐγώ!

Σηκώθηκε λίγο καί κάθισε στήν ἄμμο. "Υψωσε τά μάτια του στόν οὐρανό. Εἶδε τά πουλιά νά πετοῦν στόν ἄερα.

- Κοίταξε, Μαντώ, τόν σχηματισμό τους. Εἶναι τό σῆμα τῆς νίκης.

- Μαρτυροῦν τήν δικιά μας νίκη!

Δέν μπορούσε νά γίνει λόγος περί συμμετοχῆς στό μεσημεριάτικο φαγητό. Ἀλλά στήν Ἰκαρία βρισκόμαστε. Οἱ ἄνθρωποι ἐδῶ ἔχουν κατανόηση.

Ἡ ἐπόμενη μέρα κυλοῦσε ἥρεμα, δηλαδή ὄχι χωρίς τίς δυσκολίες της, ἀλλά ἦταν ἐλεγχόμενες. Καί πρῶτα-πρῶτα δέν εἶχε προβλέψει ὁ Θεολόγος, ὅταν ἔκτισε τό σπορεῖο, ὅτι μιά μέρα θά εἶχε τόν Κόνι βοηθό του στό κτῆμα. Ἐκεῖνος στεκόταν ἄνετα ὀρθίος μέσα, ἀλλά ὁ Κόνι; Τό κεφάλι του χτυποῦσε συνεχῶς στό τζάμι τῆς σκεπῆς. Ἐπρεπε νά δουλεύει σκυφτός. Καθόλου αὐτόνοητο. Σέ συνδυασμό μάλιστα μέ το ὅτι ἔτσι κι ἄλλιῶς ἦταν παντοῦ πιασμένος ἀπό τήν δουλειά τῆς προηγούμενης μέρας. Ἀλλά ἐντάξει, τό πολεμοῦσε.

Ἡ ἄλλη δυσκολία εἶχε νά κάνει μέ τίς ἰδιοτροπίες τῆς φύσης, ὅπως τουλάχιστον τίς ἐρμήνευε ὁ Θεολόγος.

- Κόνι, τοῦ εἶπε, πρέπει νά φυτέψουμε ἀμέσως ὄχι μόνο τίς ντομάτες, ἀλλά καί τά κολοκυθάκια. Κι αὐτά βιάζουν ἀκόμα περισσότερο.

Τοῦ ἔβαλε μιά στοίβα ἀπό κασόνια νά τά γεμίσει μέ κολοκυθόσπορους. Σέ κάθε κασόνι υπῆρχαν γύρω στίς

τριάντα μικρές πλαστικές θήκες, μέ τρεῖς τρύπες ἀπό τήν κάτω μεριά, μισογεμᾶτες μέ κοπριά, τήν ὁποία εἶχε ἀπλώσει ὁ Θεολόγος μέ τό φτυάρι. Κι αὐτός ἔπρεπε νά βάζει στήν κάθε μιά ἓνα σπόρο. Βέβαια χωρίς βιασύνη.

Ὅταν κατά τό μεσημέρι τέλειωσαν μ' αὐτά, ἄρχισαν νά μεταφυτεύουν τίς ντομάτες. Ἀπό τά κασόνια, ὅπου εἶχε πρίν τέσσερις βδομάδες βάλει ὁ Θεολόγος τοὺς σπόρους τῆς ντομάτας, ἔπρεπε τώρα νά τοποθετήσουν τά μικρά φυτά σέ μεγαλύτερες γλάστρες.

- Γιατί δέν τίς φυτεύουμε κατ' εὐθείαν στή γῆ, Θεολόγε; τόν ρώτησε ὁ Κόνι.

- Πρέπει νά ἐνισχυθεῖ τό ριζικόν τους σύστημα. Αὐτές τίς γλάστρες, στίς ὁποῖες τίς μεταφυτεύουμε τώρα, θά τίς ἀφήσουμε ἔξω ἀπό τό σπορεῖον. Γιά ἄλλες δυό βδομάδες. Καί μετά θά τίς φυτέψουμε στή γῆ.

- Καί σέ ποιό μέρος τοῦ κτήματος θά τίς βάλεις;

- Στό μέρος τοῦ κήπου. Ἀνάμεσα στίς μελιτζάνες καί τό χοιροστάσιο. Θά σκάψουμε, Κόνι, ωραίους λάκκους, θά ρίξουμε ἄφθονη κοπριά καί θά τοποθετήσουμε τά μεγαλωμένα πιά φυτά ἀνά μισό μέτρο, ὁμορφα, τό ἓνα πλάι στό ἄλλο.

- Καί πότε μέ τό καλό θά κάνουν καρπό;

- Σέ σαράντα μέρες περίπου θά κόψουμε ντομάτες. Θά εἶναι οἱ ὄψιμες.

Ὁ Κόνι γιά νά διασκεδάσει κάπως τήν κούρασή του, ἄνοιξε πάλι συζήτηση μέ τόν συνταξιούχο βιολόγο:

- Πέρα ἀπό τόν καρπό, ἔχει ἄλλη χρήση τό φυτό αὐτό;

- Ὁχι. Δέν γίνεται τροφή γιά τά ζῶα ὁ κορμός τῆς ντομάτας. Τόν ἀφήνουμε στή γῆ. Πεθαίνει, σαπίζει καί γίνεται λίπασμα.

- Καί τήν δουλειά αὐτή τήν κάνουν μικροοργανισμοί, Θεολόγε;

- Βεβαίως. Αὐτοί κάνουν ὅλο τό ἔργο. Αὐτοί πού ἐμεῖς τοὺς φοβόμαστε. Ὑπάρχει μιὰ ὑστερία στὸν κόσμο. Δέν μᾶς περνάει ἀπὸ τό μυαλό ὅτι στό σῶμα μας φιλοξενοῦμε περισσότερα βακτήρια ἀπὸ ὅσα ἔχουμε κύτταρα.

- Μὲ τρομάζεις.

- Νά μὴ τρομάξεις καθόλου, γιατί αὐτά ὁλοκληρώνουν τίς σωματικές μας λειτουργίες. Ὅπως τὴν πέψη τῶν τροφῶν. Στό παχύ ἔντερο οἱ μικροοργανισμοὶ διασποῦν τίς τροφές. Καί ἐπειδὴ ἐκεῖ δέν ὑπάρχει ὀξυγόνο λειτουργοῦν ἀναερόβια βακτήρια πού παράγουν ὑδρόθειο καί μεθάνιο. Μὲ τίς γνωστές συνέπειες...

- Μὲ μαγεύει αὐτή ἡ ἀλυσίδα τῆς ζωῆς!

- Πολύ καλά κάνει καί σέ μαγεύει. Ἡ φύση εἶναι οἰκονόμα. Σκοπὸς τῆς εἶναι νά μὴ περισσεύει τίποτε. Νά εἶναι ὅλα δεμένα μεταξύ τους. Τά ἀπόβλητα ἐνὸς χώρου νά ἀποτελοῦν τὴν πρώτη ὕλη ἐνὸς δεύτερου παραγωγικοῦ χώρου. Καί φτασμένος ἄνθρωπος εἶναι αὐτὸς πού μπορεῖ νά συντονίζεται πλήρως μὲ τὴν φύση.

Κι ἔτσι κύλησε ὑποφερτά ὁ χρόνος.

Ἀργά τό μεσημέρι διαφεύστηκαν οἱ ἐλπίδες του γιὰ ἓνα μακρὺ μεσημεριανό ρεπό, πού τόσο ἀνάγκη τό εἶχε. Ἡ Μαντῶ τοὺς ἔφερε σέ πῆλινη γαβάθα τό μαγειρειό, πού τὴν προηγούμενη μέρα ἔκανε ὁ θεῖος, πράγματι νοστιμότατο. Εἶχε ὅλα τὰ εἶδη τοῦ κήπου, μελιτζάνες, κολοκυθάκια, πατάτες, πιπεριές, ντομάτες, κρεμμυδάκια, μπόλικο λάδι, μαϊντανό καί δυόσμο, νά φᾶνε στό κτῆμα καί νά συνεχίσουν τὴν δουλειά.

Τό εὐτύχημα ἦταν ὅτι τοὺς ἔμπλεξε σέ κουβέντα ἡ Μαντῶ, τυχαῖα ἢ σκόπιμα, ἄλλου παπαῦ εὐαγγέλιο. Κάθισε νά φάει μαζί τους καί ρώτησε:

- Μπορείς νά φανταστείς, πατέρα, ότι ο Κόνι ζώντας τόσα χρόνια στην πόλη έχει αποκοπεί από την φύση;

‘Ο Θεολόγος γέμισε τό ποτήρι του κόκκινο κρασί, ήπιε μιά γουλιά καί εἶπε.

- Κόνι, μπορείς νά βρεῖς τήν εὐτυχία, τήν ἡρεμία καί τή χαρά, μόνο ἂν ἀκοῦς τά μηνύματα τῆς φύσης. ‘Ο ἄνεμος, ὅταν φυσάει, δίνει μηνύματα.

‘Εκεῖ ὁμῶς ἄγγιξε τόν Κόνι στήν πληγή του.

- Κι ἐγώ ξέρω τά μηνύματα τῶν ἀνέμων, Θεολόγε. Φύσηξε ἕνας στό χρηματιστήριο καί μέ διέλυσε.

- Ἔχεις δεχτεῖ τέτοιο ἄνεμον; ἀπόρησε ἐκεῖνος.

- Ὅχι ἄνεμο. Ἀνεμοστρόβιλο! Δέν ἔμεινε κεραμίδι πάνω ἀπό τό κεφάλι μου. Μοῦ τά πῆραν ὅλα τά μετοχοδάνεια. Ἀκόμα καί τά παπούτσια μου. Καί τίς παντοῦφλες μου.

- Τότε, Κόνι, νά κυκλοφορεῖς χωρίς παντοῦφλες καί χωρίς παπούτσια. Καί δέν θά μπορεῖ κανείς νά σοῦ πάρει τίποτε, γιατί δέν θά ἔχεις τίποτε. Καί θά αἰσθάνεσαι καί γιά αὐτό καί μόνο τόν λόγο ὅτι δέν κινδυνεύεις, ὅτι εἶσαι ἐλεύθερος.

- ὦ!, κινδυνεύω καί πολύ, Θεολόγε. Ὅχι γιατί θά μοῦ πάρουν αὐτά πού δέν ἔχω. Ἀλλά γιατί θέλω νά φυτέψω στό χωράφι σου μαζί μέ τίς ντομάτες καί μερικούς ἀπό αὐτούς πού μᾶς ἐξαπάτησαν, πού ἐγδυσαν τόν κοσμάκη, λεηλάτησαν τά ἀσφαλιστικά ταμεία καί μετέφεραν τόν ἄνομο πλοῦτο τους σέ ὑπεράκτιες ἐταιρίες. Τό πρόβλημα εἶναι ἂν εἶμαι ἐλεύθερος νά τό κάνω. Ἀλλά ἄς ἀφήσουμε τό θέμα αὐτό. Γιατί πονάει... Πές μου καλύτερα τί προσφέρει ἡ φύση καί ἡ Ἰκαρία. Ἐκτός ἀπό τό κρασί.

Ἡ Μαντώ γέμισε τό ποτήρι του. Τό ήπιε μονορούφι. Γέμισε καί τοῦ πατέρα της. Ἐβαλε λίγο καί στό δικό της.

- Κόνι, τά ἐρεθίσματα τῆς φύσης εἶναι πολλά καί δέν κατανοοῦνται εὐκόλα. Ἀλλά ἡ Ἰκαρία μπορεῖ νά σοῦ δώσει μεγάλες χαρές.

- Δηλαδή;

- Οί άνθρωποι ἐδῶ ξέρουν νά χαίρονται τήν κάθε στιγμή. Τό πιό ἀπλό παράδειγμα. Πᾶς στό καφενεῖο, θά διασκεδάσεις μέ τά καλαμπούρια πού γίνονται. Θά σέ πάρουν στό ψιλό καί θά φεύγεις καί δέν θά βλέπεις καί πίσω σου. Πρέπει νά εἶσαι ἕτοιμος νά φᾶς, νά πιεῖς, νά τραγουδήσεις, νά χορέψεις, νά ἐρωτευτεῖς.

- Αὐτά μετά χαρᾶς.

Προσπάθησε νά πιεῖ, ἀλλά τό ποτήρι του ἦταν πάλι ἄδειο.

- Σᾶς βάζω ἀκόμη ἀπό μισό ποτήρι, εἶπε ἡ Μαντώ, ἀλλά ὄχι ἄλλο, γιατί εἶναι μεσημέρι. Ἐγώ πάω νά ξαπλώσω στό σπῆτι. Καλά θά κάνετε νά ξαποστάσετε καί ἐσεῖς λιγάκι.

Ἐφυγε. Καί ἔγινε ὅπως ἀκριβῶς τά εἶπε. Ἐκεῖ πού ἔτρωγαν στή σκιά τοῦ ἡμιτελοῦς πύργου, ἔγειραν στό πλάι καί ἀποκοιμήθηκαν.

Γιά τόν Κόνι ἦταν βαρὺς ὁ ὕπνος. Ὁ Θεολόγος εἶχε ἤδη σηκωθεί κι ἔφτιανε καφέ στό καμινέτο, ὅταν τόν εἶδε ξαφνικά νά πετάγεται πάνω.

- Ἐφιάλτης; ρώτησε ἀπορημένος.

Ἐκεῖνος ἔτριβε τά μάτια του.

- Ἐνα καταραμένο ὄνειρο μέ βασανίζει ἐδῶ καί καιρό... Ἐρχεται καί ξανάρχεται μέ διαφορετικό πάντα τρόπο. Ἀλλά στόν πυρήνα του εἶναι τό ἴδιο: Νά σκοτώσω ἓνα φίλο καί εὐεργέτη μου πού μέ πρόδωσε. Καί ὄχι μόνο ἐμένα...

- Δέν ἡμπορεῖ ὁ καθένας νά παίρνει τό δίκιο στά χέρια του. Γι' αὐτό ὑπάρχει ἡ δικαιοσύνη.

- Δικαιοσύνη; Πιστεύεις στά σοβαρά ὅτι στίς σημερινές

δημοκρατίες ή τουλάχιστον σ' αυτή τή χώρα λειτουργεί ή δικαιοσύνη; Δέν βλέπεις ότι ούσιαστικά είναι ύπηρε- της τών ισχυρών; Πάρε γιά παράδειγμα τούς ύπουργούς ή βουλευτές πού διέπραξαν ποινικές πράξεις. Δέν στα- ματάει ή κυβερνητική πλειοψηφία ή τό ίδιο τό κοινο- βούλιο τήν δίωξή τους; Μάλλον ζεις πολύ μακριά από τό κέντρο, Θεολόγε, καί δέν ξέρεις τί γίνεται στόν κόσμο.

- Είμαι μακριά, αλλά είμαι καί κοντά. Γιά νά έρθουν οί πληροφορίες έδω περνούν μέσα από τούς άνέμους του Αιγαίου πελάγους καί έτσι φτάνουν αυτές πού άξίζει νά φτάσουν καί νά σχολιαστούν.

- Καί ποιές είναι αυτές;

- Είναι ή ούσία ότι ύπάρχεις σάν Κόνι.

- Ναί ύπάρχω. Άλλά τά έχω χάσει όλα.

- Δέν τά έχεις χάσει όλα, εάν καταλάβεις πώς τό σημα- ντικότερο πράγμα είναι ή ύπαρξή σου ως βιολογική όντότητα, ή όποία είναι προϊόν σύνθεσης πολλών θαυ- μάτων, πού στή μεγάλη τους πλειοψηφία είναι άπρο- σπέλαστα γιά τόν άνθρωπο.

- Καί ποιά είναι αυτά τά θαύματα, Θεολόγε;

- Κάθε κύτταρό σου άποτελεί ένα μικρόκοσμο, γεμᾶτο μεγαλεία, γεμᾶτο θαύματα. Χιλιάδες άντιδράσεις λαμ- βάνουν χώρα στό κάθε κύτταρό σου ταυτόχρονα, χωρίς νά μπερδεύονται. Κι έσύ είσαι ένα όλόκληρο σύμπαν. Ύπάρχει μέσα σου. Τό κουβαλᾷς χωρίς κᾶν νά τό ύπο- ψιάζεσαι. Άφησε λοιπόν τόν έαυτό σου νά μαγευτεί από αυτό καί μόνο τό γεγονός. Αυτό είναι τό πλέον ση- μαντικό. Καί όχι κάποια χρήματα, πού έτσι κι άλλιώς δέν ήταν μέσα σου. Δέν ήταν στό στομάχι σου, αλλά σέ κάποια τράπεζα καί κάποιοι άλλοι τά έπαιρναν καί τά χρησιμοποιούσαν.

- Πολύ σωστά τά λές, Θεολόγε. Ξεχνᾷς μόνο ότι «τό σύ-

μπαν Κόνι» χρειάζεται χρήματα νά συντηρηθῇ, νά κρατηθῇ στή ζωή, νά ὑπάρχει.

- Ἐάν μπορεῖς νά σταθεῖς ξυπόλυτος πάνω στή γῆ, νά περάσει τό ρεῦμα τῆς μέσα σου, ἔάν μπορεῖς νά πᾶς στήν παραλία νά μαζέψεις ἀχινοὺς, νά μαζέψεις πεταλίδες, νά καθίσεις μόνος ἢ μέ παρέα καί νά τὰ ἀπολαύσεις, ἔάν μπορεῖς νά βγεῖς στή φύση καί νά βρεῖς διάφορα βότανα καί νά τὰ χαρεῖς, ἔάν μπορεῖς νά μιλήσεις μέ τὰ ζῶα, μέ τὰ ψάρια, ἢ φύση ἔχει τόσα ὑλικά, πού πάντα θά περισσεύουν. Ποτέ, ὅσα καί ἂν τρῶς, δέν θά τὰ ἐξαντλήσεις. Θά τρῶς καί θά γεννιοῦνται καινούργια. Ἀρκεῖ νά μπορεῖς νά τὰ ἀναγνωρίζεις, νά μπορεῖς νά τὰ ἀντιληφθεῖς, νά μπορεῖς νά τὰ πάρεις καί νά τὰ βάλεις στή χύτρα σου. Τί ἄλλο θέλεις; Εἶσαι πλουσιότατος! Γεννήθηκες πλούσιος. Τό πρόβλημα εἶναι ἂν γνωρίζεις ὅτι εἶσαι πλούσιος.

- Δυσκολεύομαι νά δεχτῶ τίς περί πλούτου ἀπόψεις σου, Θεολόγε!

- Ἐάν εἶσαι σοφός πανεπιστημιακός, ὀφείλεις νά ξέρεις ὅτι εἶσαι πλούσιος καί ὅτι αὐτό πού σοῦ συνέβη δέν εἶναι μοιραῖο. Ἐάν δέν τό ξέρεις, τότε δέν εἶσαι πραγματικός πανεπιστημιακός. Εἶσαι μόνο στά χαρτιά.

- Θεολόγε, σπκῶνω ψηλά τὰ χέρια!

- Κατέβασέ τὰ καλύτερα, Κόνι, νά πιεῖς τόν καφέ πού σοῦ ἔφτιαξα.

Καί τό διασκέδασαν μέ τόν καφέ τους.

Πάντως, οὔτε καί τήν δεύτερη μέρα τέλειωσαν τή δουλειά μέ τίς ντομάτες. Λίγο τό κρασάκι, λίγο ἢ ἐξυπνάδα ἢ ἡ πονηριά τῆς Μαντῶς, λίγο ὁ ἐφιάλτης τοῦ Κόνι, τήν ροκάνισαν τήν μέρα. Ἀλλά ὁ Θεολόγος καθόλου δέν δυσαραεστήθηκε γι' αὐτό.

Τήν τρίτη μέρα τά κατάφεραν όλα μιά χαρά καί χωρίς νά ταλαιπωρηθεῖ ὁ Κόνι. Φύτεψαν μέ μεγάλη ἄνεση τίς ντομάτες, ὁ Θεολόγος κοιτοῦσε καί ξανακοιτοῦσε εὐχαριστημένος κι ὁ Κόνι ἔνοιωθε ὅτι πέρασε τήν ἐξέταση τοῦ βοηθοῦ γεωργοῦ ἐπιτυχῶς, μέ κάποιες ἀπώλειες, πού κρατιόταν σέ λογικά ἐπίπεδα.

Τό πλεόν ὅμως ἐνδιαφέρον ἦταν ὅτι ὁ Θεολόγος ἀποκαλύφθηκε ὡς ἓνας καθ' ὅλα σεβαστός ὁμιλητής, ἀπό τόν ὁποῖο εἶχε πολλά νά μάθει. Κι αὐτό τόν κέντριζε νά ἐπιδιώκει ἀκόμα περισσότερο νά δουλεύει μαζί του. Καί χαιρόταν ἀφάνταστα πού τήν ἄλλη μέρα θά πηγαῖνανε νά κόψουν τά χόρτα τοῦ ἀμπελιοῦ στό Πέξι.

Φόρτωσαν πρωῒ-πρωῒ τό ἀλέτρι στόν Βοῖδομάτη καί ξεκίνησαν. Σκαρφάλωσαν τήν πλαγιά τοῦ βουνοῦ, σκαλί-σκαλί, ὅλο καλντερίμι. Προχώρησαν καί ἀρκετή ὥρα ὑποφερτό χωματόδρομο. Ἀλλά ὅταν ἔφτασαν στό ἀμπέλι, ἔξεψαν τό μουλάρι κι ἄρχισε ὁ Θεολόγος νά ὀργώνει, ἔνοιωσε πόσο πολύ ἀγαποῦσε τελικά τή γῆ. Δέν χόρταινε νά τή βλέπει πῶς ἀνοίγει, πῶς βγαίνει τό χῶμα ἀπό τά σπλάχνα της, παχύ, μαῦρο, γιομᾶτο ζωγόνο δύναμη, πρόθυμο νά ταῖσει τούς μικροὺς κορμούς τοῦ ἀμπελιοῦ, πού βγάζουν αὐτό τό θεϊκό προϊόν, πού τόσο εὐφραίνει τήν ἀνθρώπινη καρδιά.

Κι ὕστερα τόν ἄφησε ὁ Θεολόγος νά κρατάει αὐτός τό ἀλέτρι. Βέβαια κάθε ἄλλο παρά καλά τά κατάφερνε, ιδιαίτερα ἐπειδὴ ὑπῆρχαν ἀρκετά βράχια στό ἀμπέλι. Ἀλλά ἦταν μοναδική ἡ χαρά του, νά περπατᾷ πάνω στή μάνα γῆ, νά τήν γονιμοποιεῖ μέ τά δικά του χέρια καί πόδια, καί νά προσμένει νά δεῖ τόν αὐριανό καρπό, ὡς ἀποτέλεσμα τῆς δικῆς του συνεργίας. Κάποια στιγμή μάλιστα θυμήθηκε τίς ὥραϊες στιγμές, πού ὡς παιδί πέρασε μέ τόν πατέρα του στά οἰκογενειακά κτήματα, καί

ἀποροῦσε μέ τόν ἑαυτό του, πῶς μέ τόση ἐλαφρότητα ἐγκατέλειπε κείνη τήν ὑπέροχη ζωή κοντά στή φύση γιά μιὰ περιπέτεια στίς πόλεις καί τίς βρώμικες καί θορυβώδεις πανεπιστημιακές αἰθουσες.

Μετά τό ὄργωμα καί τό ξεβοτάνισμα, ἦρθε τό κλάδεμα. - Κόνι, τοῦ ἔλεγε ὁ Θεολόγος, πρέπει νά δεῖς τί ἀνάγκες ἔχει τό κλῆμα. Ἔχει δύναμην; Δέν ἔχει; Ἄν ἔχει, ἀφῆνεις δυό ἢ περισσότερα μάτια. Ἄν δέν ἔχει, ἀφῆνεις ἓνα μάτι. Σέ κάθε κορμό, στό τρέβλο, πρέπει νά ἀφῆνεις δυό ὡς τρεῖς βέργες μέ δυό ὡς τρία μάτια.

Ὅλα αὐτά τοῦ φαινόταν ἀρχικά ἀρκετά δύσκολα, ἀλλά σύντομα ἀπέκτησε ἐμπιστοσύνη στόν ἑαυτό του ὅτι κάνει σωστές ἐπιλογές, πρᾶγμα πού κάθε τόσο τοῦ ἐπιβεβαίωνε ὁ Θεολόγος. Καί χαιρόταν σάν μικρό παιδί νά βλέπει πόσα κλήματα κλαδεύτηκαν ἀπό τά δικά του χέρια.

Ὑστερα θαύμασε τό πατητήρι, σάν ἓνα ὁμορφο κοχύλι κτισμένο μέ ἱκαριώτικη πλάκα. Τίποτε στόν κόσμο ἐκείνη τήν στιγμή δέν θά τόν ἔκανε περισσότερο εὐτυχισμένο, ἀπό τό νά δεῖ πῶς θά τρέχει τό κρασί ἀπό αὐτή τήν κομψή γουρνίτσα.

Στό τέλος τοῦ ἔδειξε ὁ Θεολόγος τήν μικρή ἀποθηκούλα, στήν πάνω ἄκρη τοῦ ἀμπελιοῦ, μέ τά καζάνια πού ἔβραζαν τό τσίπουρο.

- Καθόλου εὐκόλη δουλειά, Κόνι, τοῦ εἶπε. Καί ὄχι λιγότερο ἐπικίνδυνη. Ἀλλά σάν ἔρθει ὁ καιρός καί κάνουμε τόν τρύγο, θά τό γλεντήσουμε. Θά εἴμαστε ἐδῶ μερικά μερόνυχτα, μέ καλό φαί καί θά δοκιμάζουμε ποτά πού κανένas θνητός, ἐστεμμένος ἢ ὄχι, δέν ἔχει ποτέ ὀνειρευτεῖ.

- Ἀπολαμβάνω, Θεολόγε, ὅλα αὐτά. Ἀλλά προπαντός τή συζήτηση μαζί σου. Ἔχεις μιὰ τελείως ξεχωριστή θεώρηση. Πού εἰλικρινά μέ βοηθάει.

- Κόνι, ἐγὼ κατάλαβα ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή ὅτι κάτι σέ βαραίνει σου τὴν ψυχὴν.

- "Ὅχι κάτι, πολλά! Ἀλλὰ προπαντός, Θεολόγε, ὅτι δὲν ἔχω τὴ δύναμη νὰ ὑλοποιήσω αὐτό πού διανοητικά ἔχω ἤδη διαπράξει. Θέλεις ὁ φιλειρηνισμός μου, θέλεις ἡ ἀτολμία μου, δὲν μέ ἀφήνουν νὰ κάνω μιὰ γενναία πράξη γιὰ ἀποκατάσταση τοῦ δικαίου καὶ δημιουργία πιὸ ὑγιῶν συνθηκῶν λειτουργίας τῆς δημοκρατίας. Καί μένω ἕνας παραμυθῆς πού ἀναλύει τὴν κοινωνία, ἀντὶ νὰ τὴν προάγει. Ἄν εἶχα τό σθένος, θά μπορούσα νὰ ἀνατρέψω τὴν ὑποκρισία, ὅτι κανεὶς δὲν ἐπιτρέπεται νὰ παίρνει τό δίκιο στά χέρια του.

- Δὲν εἶναι ὑποκρισία, ἀλλὰ ἐπιταγή. Ἀλλιῶς θά ἤμασταν ζούγκλα.

- Καί δὲν εἴμαστε τώρα ζούγκλα πού ἀτιμώρητα αὐθαίρετεῖ ἡ ἐξουσία; Οἱ ἐλεγχόμενοι ἀπὸ αὐτὴν μηχανισμοὶ τῆς δικαιοσύνης τὴν ἀπαλλάσσουν ἀπὸ κάθε εὐθύνη, ὅταν ληστεύει τοὺς πολῖτες ἢ λεηλατεῖ τὴν χώρα.

- Κόνι, τὰ μεγαλύτερα ἐγκλήματα στὴν ἱστορία ἔγιναν στό ὄνομα τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς προόδου. Μὴν εἶσαι τόσο σίγουρος γιὰ τίς ἀπόψεις σου, ὅσο ἀγνὰ καὶ ἂν εἶναι τὰ κίνητρά σου.

- Ὅμως, οἱ δικοὶ σας φιλόσοφοι λένε ὅτι τό νὰ ἀποδέχῃσαι τὴν μὴ ἀπονομή δικαιοσύνης, σημαίνει δουλικότητα.

- Τώρα μέ στρίμωξες στὴ γωνιά! γέλασε ὁ Θεολόγος. Ὑπαινίσσεσαι τὸν Ἀριστοτέλη καὶ μπροστά στό μέγεθος του σιωπῶ. Πάντως πιστεύω ὅτι δὲν ἀλλάζουν οἱ κοινωνίες μέ μιὰ πράξη. Ὅσο γενναία καὶ ἂν εἶναι αὐτή. Χρειάζεται πολὺ δουλειά στὴ βάση, στοὺς ἀνθρώπους. Μόνο ἔτσι προάγονται οἱ κοινωνίες.

- Τώρα μπορεῖ νὰ μέ στρίμωξες ἐσύ!

Γέλασαν ἀπὸ καρδιᾶς. Ὁ Θεολόγος ἔβγαλε ἀπὸ

τόν δερμάτινο ντορβά του μιά καράφα κρασί και δυό ποτηράκια.

- Κόνι, στην Ίκαριάν όλα τελειώνουν μέ μιά γουλιά κρασί.

Τσουγκρισαν τά ποτήρια τους και τό απόλαυσαν.

Γιά τόν Κόνι ήταν όλα αὐτά κάτι μεταξύ πραγματικότητας και ὀνείρου. Ήταν ὅλα τόσο χειροπιαστά. Ἀλλά ταυτόχρονα δέν μπορούσε νά πιστέψει ὅτι ζεῖ μιά πραγματικότητα. Μέ τήν Μαντώ. Μέ τόν καπετάν Παντελή. Καί τώρα μέ τόν Θεολόγο. Ήταν πολύ ὠραία γιά νά εἶναι ἀληθινά. Εἶναι ποτέ δυνατόν νά εὐνοοῦν οἱ Θεοί ἔτσι τούς ἀνθρώπους;

Όταν τέλειωσα τό διάβασμα, ἦταν σάν νά ξύπνησα ἀπό ὄνειρο.

- Ὡστε ὑπάρχει ἀκόμα ἐλπίδα...

Ἡ Μαντώ ἀγκάλιασε τόν Κόνι καί εἶπε:

- Ἀγάπη μου, αὐτό εἶναι συγκλονιστικό!

- Στήν Ίκαρία ὅλα τελειώνουν μέ μιά γουλιά κρασί, πρόσθεσε ὁ Κόνι καί γέμισε τά ποτήριά μας.

Ήπιαμε ἀπό λίγο. Ἡ Μαντώ ἦταν σκυθρωπή. Κούνησε δυό-τρεις φορές τό κεφάλι της δεξιά-ζεργά, ὅπως κάνουμε, ὅταν δέν πιστεύουμε κάτι.

- Ἀγάπη μου, εἶσαι κλεισμένος σ' αὐτή τήν ποντικοφωλιά, δέν μπορεῖς νά δεῖς τό φῶς τοῦ ἡλίου καί σκέφτεσαι τόν Cabet καί τήν Ίκαρία;

- Κακά δέν περνῶ, Μαντώ. Ἀλλωστε ἐκτίω ἔτσι τήν ποινή μου.

- Ποιά ποινή σου, Κόνι; θύμωσα ἐγώ, γιατί μέ ἔβγαζε ἀπό τήν ὠραία αὐτή ἀτμόσφαιρα καί μέ γυρνοῦσε πάλι πίσω στίς ἀγιάτρευτες ἐμμονές του. Ποινή γιά πράξη

πού δέν ἔκανες; Ἐλεος πιά. Ἀλλοίμονο καί τρίς ἀλλοίμονο. Ἐμεῖς εὐθυνόμαστε γιά τήν γνώση πού μεταδίδουμε στους φοιτητές μας. Ἡ χρήση αὐτῆς τῆς γνώσης εἶναι δικό τους ἠθικό πρόβλημα. Τά «παιδιά τοῦ Σικάγου» ἔγδυσαν τήν Νότια Ἀμερική, κάποιοι ἀπόφοιτοι τῶν ὀνομαστῶν πανεπιστημίων ὀργάνωσαν τό πρόσφατο χρηματιστηριακό παιχνίδι καί λεηλάτησαν τίς ἀποταμιεύσεις τοῦ κοσμάκη καί κάποιοι ἔγιναν τρομοκράτες. Ἐμεῖς φταῖμε γι' αὐτό; Ἀπό ποῦ ὥς ποῦ;

- Μαρία, ἄν εἶσαι περήφανη γιά μένα, καί ξέρω ὅτι εἶσαι, πρέπει νά ντρέπεσαι καί γιά κάθε φοιτητή σου πού ξεστράτισε. Αὐτό εἶναι δικό μας θέμα, πού πρέπει νά ἀντιμετωπίσουμε.

- Μά γιά ὄνομα τοῦ Θεοῦ, Κόνι, πῶς;

- Δέν ξέρω πῶς. Ἀλλά πρέπει ξανά νά συνδεθεῖ ἡ γνώση μέ τήν ἀρετή. Δέν μποροῦμε νά παρέχουμε ἀφειδῶς γνώση σέ ἀνθρώπους πού τήν χρησιμοποιοῦν γιά τήν ἐκμετάλλευση ἢ τόν ἀφανισμό τῶν συνανθρώπων τους. Δέν ὑπάρχει κι ἓνα σχετικό ρητό;

- Ναί, «ἐπιστήμη χωριζομένη ἀρετῆς, πανουργία φαίνεται», ἀπάντησε ἡ Μαντώ.

Δέν εἶχα ἄλλα ἐπιχειρήματα, ἀλλά οὔτε ἦταν καί τό πιό καυτό γιά μένα πρόβλημα. Τά αἰσθήματά του μέ πονοῦσαν.

- Ὡραῖα. Καί ἐκτίεις, Κόνι, γι' αὐτό ποιά ποινή; Ἰσόβια κάθειρξη;

- Ὅχι τόσο πολύ. Ἀλλά δέν ἐννοοῦσα αὐτό, Μαρία, ὅταν μιλοῦσα γιά ποινή.

- Μπά, ἔχουμε καί ἄλλα πτώματα στό κελάρι;

- Βεβαίως. Τήν πράξη πού ὁ φοιτητής μου ἔκανε, τήν ἔκανα κι ἐγώ! Γιατί ἤθελα κι ἐγώ νά τιμωρήσω αὐτούς, πού διέπραξαν τό μεγαλύτερο οἰκονομικό ἔγκλημα τοῦ

αἰώνα. Πού ἄρπαξαν τίς οἰκονομίες τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Καί τό ἔκανα ὄχι μιὰ φορά, ἀλλά δυό καί τρεῖς.

- Ποῦ καί πότε, Κόνι;

- Στό ξενοδοχεῖο τῆς Μεγάλης Βρεταννίας. Στήν αἴθουσα καθρεφτῶν. Εἶχε μαζευτεῖ ἡ ἀφρόκρεμα τῆς Ἀριστερᾶς. Δηλαδή αὐτοί τῆς κυβερνητικῆς νομενκλατούρας, πού αὐτοαποκαλοῦνται ἀριστεροί. Ἄ, ναι, ἦταν καί μερικοί ὑπερήλικες παλαίμαχοι, ρετάρλια τῆς Ἀριστερᾶς, ὅπως τοὺς ἀποκάλεσε ἓνας ἐκρηκτικός πολιτικός.

Ὅλοι τους μοντελάκια. Καί οἱ γυναῖκες τους μυρωδάτες, ντυμένες μέ πανάκριβα συνολάκια. Ἐγώ βέβαια δέν εἶχα τίποτε κοινό μ' αὐτούς, ἀλλά ἔβαλα μιὰ γραβάτα καί πῆγα, μιὰ καί πάντα μέ καλοῦσε Ἐκεῖνος ὅπου μιλοῦσε. Λόγω τῶν παλιῶν δεσμῶν.

Ἀναφέρθηκε στό ὄραμα τῆς Ἀριστερᾶς. Φανταστικός λόγος. Μέ ὑπνώσε. Τόνισε τά ἐπιτεύγματα τῆς ἐφαρμογῆς ἀριστερῆς πολιτικῆς στόν τόπο. Τόν ἐκσυγχρονισμό τῆς χώρας καί τῶν θεσμῶν. Τήν ἀναβάθμιση τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου τοῦ λαοῦ. Κατεβατό οἱ ἐπιτυχίες κατά τομεῖς. Παιδεία, υἡγεία, ποιότητα ζωῆς. Τεκμηριωμένα μέ λεπτομερεῖς ἀριθμούς. Ἐγώ ὄνειρευόμουν. Σέ τέτοια χώρα ἤθελα νά ζῶ... «Ἀλλά δέν ἐφησυχάζουμε!», ἔλεγε. «Ἐγιναν πολλά. Πρέπει ὅμως νά γίνουν περισσότερα». Κι ἄρχισε νά μετράει τί θά κάνει ἡ Κυβέρνηση τῆς Ἀριστερᾶς στή νέα τετραετία. Μετά τήν νίκη στίς ἐπερχόμενες ἐκλογές. Νίκη βεβαία, γιατί τό θέλει ὁ λαός. Γιά τό καλό του...

Τά χειροκροτήματα διέκοψαν τήν ὑπνωσή μου. Ἐγώ πρέπει νά εἶμαι ὁ μόνος πού χαλάει αὐτή τήν εἰκόνα, σκέφτηκα. Φαλιρισμένος καί στήν ψάθα. Μέ τό σπίτι μου βγαλμένο στό σφυρί γιά τά ἀπλήρωτα μετοχοδά-

νεια. Ἀλλά πού πῆγαν οἱ μικρομέτοχοι, πού ἔβαλαν τίς οἰκονομίες τους στό χρηματιστήριο κατά προτροπή τῆς Κυβέρνησης; Πάνω ἀπό ἑκατομμύριο, σύμφωνα μέ τούς κωδικούς πού ἀνοίχτηκαν στίς χρηματιστηριακές ἑταιρίες...

Ἐκρηξη ὀργῆς θόλωσε τό μυαλό μου. Αὐτός ὁ θυμός πού ἀπό παιδί μέ συνταράσσει, κάθε φορά πού τά λόγια διαστρεβλώνουν τή πραγματικότητα. Χρόνια τώρα ταλανίζομαι μ' αὐτό. Δέν μπορῶ νά χωνέψω πῶς Ἐκεῖνος, ὁ συνετός καί ἠθικός φίλος μου, πού γνωρίζω πάνω ἀπό εἴκοσι χρόνια, πού ἐκτιμῶ καί ἀγαπῶ, βύθισε τήν χώρα στήν οἰκονομική καταστροφή, γιά νά πλουτίσουν κάποιοι ἀετονύχηδες. Καί ὄχι μόνο αὐτό. Νά μή θέλω νά πιστέψω ὅτι αὐτό τό κάνει ὁ καλός μου φίλος. Δέν μπορεί, κάτι ἄλλο συμβαίνει. Κάτι πού δέν τό γνωρίζουμε. Μήπως δέν γίνεται ἀλλιῶς; Ἀποκλείεται νά συναινεῖ σ' αὐτή τήν λεπλασία τῶν ἀδυνάτων. Τά πράγματα ὁμως νά μέ διαφεύδουν κατηγορηματικά.

Τά χειροκροτήματα δέν εἶχαν τέλος. Κατενθουσιασμένος καί εὐχαριστημένος Ἐκεῖνος. Γελάκια ἀπό τούς παρατρεχάμενους γύρω του. Καθώς ἔφευγε, ἔσφιγγε τά χέρια παλιῶν καί νέων συντρόφων καί φίλων. Χαμογελοῦσε καί ἐρχόταν πρὸς τό μέρος μου. Χάρηκε πού μέ εἶδε καί ἄπλωσε τό χέρι του νά μέ χαιρετήσει. Ἐβγαλα κι ἐγώ τό χέρι μου ἀπό τήν τσέπη. Ἀλλά μαζί μ' αὐτό καί τό πιστόλι. Καί τοῦ κάρφωσα τρεῖς σφαῖρες στήν καρδιά!

Σοκαρίστηκα. Τί κακό βρῆκε τόν ἔρημο τόν Κόνι... Κράτησα ὁμως τήν ψυχραιμία μου. Καί προσπάθησα νά τόν βοηθήσω, νά βγάλει ὅλα ὅσα εἶχε μέσα του.

- Ἄν δέν ἀπατῶμαι, Ἐκεῖνος μιά χαρά εἶναι. Ζεῖ καί βασιλεύει...

- Μαρία, λές και είναι αυτό τό πρόβλημα. Δέν μέ νοιάζει τί κάνει 'Εκεῖνος, ἀλλά τί κάνω ἐγώ. Καί γιά μένα ἡ πράξη αὐτή ἔχει συντελεστεῖ. Τήν ἔκανα. Μέ ὅλη τήν ψυχή μου!

Τώρα πιά τόν κατάλαβα, ἀλλά ἤθελα νά προχωρήσω περισσότερο.

- Μπράβο, Κόνι. Τόν καθάρισες 'Εκεῖνον... 'Ενα ὅμως δέν ἀντιλαμβάνομαι. Ἀπό πότε καί ποιός σέ ἀγόρευσε ἐσεῖνα προστάτη τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ; 'Αν δέν ἀπατῶμαι τήν ἑλληνική ἰθαγένεια τήν πῆρες κατόπιν αἰτήσεως. Καί δέν θά τό ἔκανες αὐτό ποτέ, ἂν δέν ἦταν ἀναγκαῖο γιά νά γίνεις Καθηγητής.

Τότε ἀγρίεψε πραγματικά. Πήγαινε πέρα-δῶθε, τό αἷμα ἀνέβηκε στό κεφάλι του, κοκκίνισε τό πρόσωπό του. 'Εγώ τά χρειάστηκα. 'Ἡρθα νά συμπαρασταθῶ σέ ἕναν ἀδίκως διωκόμενο καί τόν βγάζω ἀπό τά ροῦχα του.

- Τόν ἀγαπάω αὐτόν τόν λαό, Μαρία. Ἀγωνίστηκα γι' αὐτόν. 'Ἐκανα πράγματα ἐναντίον τῶν πεποιθήσεών μου. 'Εβαλα τήν ζωή μου καί τήν ζωή ἄλλων σέ κίνδυνο γι' αὐτόν.

- Ἄλλο καί τοῦτο! ἤμουν ἀποσβολωμένη. Καί πότε τά ἔκανες ὅλα αὐτά, Κόνι;

- Κατά τήν διάρκεια τῆς Δικτατορίας, Μαρία. Μετέφερα στήν 'Ελλάδα ἐκρηκτικά γιά τήν Ἀντίσταση μέ ἕνα φουκαρατζίδικο Φολκσβάγκεν.

- 'ὦ, νάτος μας ὁ κύριος εἰρηνιστής!

- Ναί. Τό ἔκανα ἐναντίον τῶν ἀρχῶν μου. Γιατί δέν δεχόμουν μιά χούντα νά εὐνουχίζει ἕναν ὁλόκληρο λαό.

Κάτι ὅμως μοῦ πέρασε ἀπό τόν νοῦ.

- Πές μου, Κόνι, αὐτά γίνονταν τότε πού ἔγραφες τό διδακτορικό σου;

- Βεβαίως!

- Καλά έσύ πήγαινες τότε, αν θυμούμαι καλά, στην Κρήτη, στα Μάταλα.

- Καλά θυμάσαι, Μαρία. Στα Μάταλα πήγαινα. Άλλά πρίν φθάσω εκεί, παρέδιδα τά έκρηκτικά μου στους Άντιστασιακούς. Στο Αίγιο ή κάπου άλλοϋ μεταξύ Πάτρας καί Άθήνας.

"Όλες αυτές οί αποκαλύψεις μέ έκαναν ανω κάτω από την μιά μεριά, αλλά καί μέ βοηθοϋσαν νά καταλάβω πολλά. "Ελειπε όμως ακόμα κάτι για νά ολοκληρωθεί ή εικόνα.

- Πές μου καί τοϋτο, Κόνι, τόν ρώτησα. "Επειδή αγωνίστηκες για την Έλλάδα κατά την διάρκεια της Δικτατορίας, θεωρείς καθήκον σου νά αγωνίζεσαι για αυτήν καί επί Δημοκρατίας;

- "Οχι ακριβώς. Δέν θεωρώ τόν έαυτό μου καί τόσο σπουδαίο. Δέν μπορώ, δέν άντέχω όμως νά βλέπω νά τόν γδύνουν αυτοί πού κάποτε αγωνίστηκαν νά τόν απαλλάξουν από την τυραννία.

- Έννοείς "Εκείνον! Πού σέ καθοδηγοϋσε μαζί μέ μένα στο διδακτορικό σου, καί αν δέν άπατῶμαι σέ βοήθησε καί νά σταδιοδρομήσεις στην Έλλάδα.

- Άσφαλώς καί δέν άπατᾶσαι, Μαρία. Χωρίς αυτόν δέν θά είχα κάνει ούτε διδακτορικό ούτε ακαδημαϊκή σταδιοδρομία. Είναι άδιαφιλονίκητα ευεργέτης μου.

- Καί αυτός, βέβαια, σέ μύησε καί στην Άντίσταση.

- "Ετσι είναι. Καί διακινδύνευε πολύ περισσότερα από μένα, μιά καί είχε νά φροντίσει γυναίκα καί δυό κόρες, πέραν τοϋ έαυτοϋ του.

- Κόνι, γνωρίζω τό έργο του. Είναι άδιαμφισβήτητα σημαντικό. Έγώ βέβαια δέν συνεργάστηκα ποτέ μαζί του, λόγω διαφορετικῶν πεποιθήσεων καί έντάξεων,

«ἀλλά ἀνταλλάσσαμε συχνά ἀπόψεις στή Κωσταντζά. Ὅμως ἀκόμη κάτι, Κόνι. Πότε ἀποφάσισες τήν πράξη σου αὐτή;

- Κατά τήν διάρκεια μιᾶς συνέντευξης πού ἔδωσε Ἐκεῖνος. Ρωτήθηκε ἀπό τόν δημοσιογράφο: Τί ἔχετε νά πεῖτε γιά τό Χρηματιστήριο, ὅπου ἔχασε ὁ κόσμος τίς ἀποταμιεύσεις του. Καί ἀπάντησε: «Ἄς πρόσεχαν!» Καί τότε εἶπα, ὄχι, τώρα ξεπέρασε τόν Ρουβίκωνα. Τώρα πρέπει νά πληρώσει. Γιατί δέν γίνεται ἀπό τήν μιά νά παροτρύνουν οἱ ἄνθρωποι του τόν κόσμο «ἐπενδύστε στό Χρηματιστήριο» καί ἀπό τήν ἄλλη νά λέει αὐτός, πού εἶναι ὁ κατ' ἐξοχήν ὑπεύθυνος, «ἄς πρόσεχαν».

Ἔνοιωθα ὅτι πλησιάζουμε πιά τό τέλος τῶν ἀποκαλύψεων του.

- Καί, Κόνι, ἀμ' ἔπος ἀμ' ἔργον;

- Ναί. Ἦμουν ξαπλωμένος στόν καναπέ καί ἔβλεπα ὁλοζώντανα τήν συνάντηση στό Μεγάλη Βρεταννία... Καί τότε ἔκανα τήν ἀποτροπαι αὐτή πράξη... Καί ἤξερα ὅτι θά τό κάνω καί στήν πραγματικότητα, ἂν τουλάχιστον τό μποροῦσα.

- Ἄ, βέβαια, ἐξακολουθοῦμε νά εἴμαστε καί εἰρηνιστές, τοῦ εἶπα ἐγώ μέ κάποια εἰρωνεία.

- Ναί, ἦταν καί αὐτό ἓνα σημαντικό πρόβλημα. Δέν πίστευα ὅτι θά μποροῦσα ποτέ νά πατήσω σκανδάλη. Τελικά κι αὐτό τό ἔκανα. Σέ μιά συμπλοκή μέ κάτι φουσκωτούς.

- Καί γιατί δέν τό κάνεις τώρα πού μπορεῖς, Κόνι; τόν κοιτοῦσα ἐγώ μέ ὀρθάνοιχτα μάτια.

Αὐτός ἔστρεψε τό βλέμμα του στήν Μαντώ, τῆς χαμογέλασε, πέρασε τό δεξί του χέρι πάνω ἀπό τήν πλάτη της καί τήν ἔσφιξε ἀπαλά πάνω του.

- 'Εξαιτίας τῆς ἐξαιρετικῆς αὐτῆς γυναίκας. Ἡ Μαντώ μέ-
 ἔλουσέ με τὴν ἀγάπῃ της. Αἰσθάνομαι ἀγάπῃ, γι' αὐτὴν
 καὶ τὸν κόσμο ὅλο. Δέν ὑπάρχει μῖσος μέσα μου. Δέν θέ-
 λω πιά νά κάνω κάτι τόσο φριχτό...

- Ὡραῖα, θαύμασα ἐγώ. Κάποτε ἤθελες νά κάνεις ἓνα
 φόνο, ἀλλά δέν μποροῦσες. Τώρα μπορεῖς, ἀλλά δέν θέ-
 λεις. Ἔχει ἡ ζωὴ γυρίσματα...

Ἡ Μαντώ πού ὅλο αὐτό τό διάστημα ρουφοῦσε κά-
 θε κουβέντα μας, δέν ἄντεξε ἄλλο. Ἔπεσε στήν ἀγκα-
 λιά του.

- Κόνι, ἀγάπῃ μου, πέρασες τέτοιο μαρτύριο; Καί
 ἤρθες ἐδῶ σέ μᾶς γιά νά μή γίνεις δολοφόνος;

- Καί βρῆκα τό καταφύγιό μου, Μαντώ. Τῆς χάιδεψε τά
 μαλλιά. Θυμᾶσαι τί μοῦ εἶπες τότε στό ταξίδι μέ τόν
 «Παντελεήμονα»; Ἄνθρωποι πού βρίσκονται σέ κά-
 ποιο ἀδιέξοδο ἀνακαλύπτουν στήν Ἰκαρία τό καταφύ-
 γιό τους! Ἐγώ βρῆκα τό δικό μου. Εἶναι ἡ Ἰκαρία. Καί
 εἶσαι ἐσύ.

- Δέν φανταζόμουν ποτέ, ἀγάπῃ μου, ὅτι κουβαλᾷς μέ-
 σα σου τέτοια βιώματα. Ἀπορῶ, πῶς ἄντεξες;

- Δέν ἦταν καί τό πιό εὐκόλο πράγμα. Ἀλλά ξέρεις, Μα-
 ντώ, τί λένε στή Γερμανία; Ὅ,τι δέν μέ ρίχνει κάτω, μέ
 κάνει πιό δυνατό!

- Χαίρομαι πολύ πού τά κατάφερες, Κόνι. Ἀλλά πές
 μου, ποίός εἶναι αὐτός ὁ κύριος πού κρύβεται πίσω
 ἀπό τό Ἐκεῖνος;

Τόν κοιτοῦσε μέ προσμονή. Ἀλλά ἀπάντησῃ δέν
 ἔπαιρνε. Ἔστρεψε τό βλέμμα της σέ μένα. Σιωποῦσα κι
 ἐγώ.

- Μά γιατί δέν μοῦ τό λές, Μαρία;

Ἔσκυπα στό αὐτὴ της καί τῆς ψιθύρισα:

-!

Δέν άντέδρασε. Ίσως νά ήθελε καί χρόνο νά τό έπεξεργαστεΐ. Άνάσανε βαθιά καί είπε:

- Τώρα χρειάζομαι ένα ποτήρι κρασί!

Ήπιαμε λίγο από τό ύπέροχο αυτό ποτό καί αρχίσαμε νά νοιώθουμε καλύτερα. Τότε μίλησε πάλι ό Κόνι.

- Ξέρεις, Μαρία, ποιο πρόβλημα δέν μπόρεσα νά λύσω μέχρι σήμερα;

- Ποιό;

- Πώς ένας καθ' όλα έντιμος άνθρωπος μεταβάλλεται, όταν γίνεται έξουσία, καί λεηλατεί τόν λαό, αυτόν τόν οποίο κάποτε αγωνίστηκε νά απελευθερώσει;

- Μοϋ βάζεις δύσκολα...

Αυτό μέ απασχόλησε κι έμένα συχνά, χωρίς νά βρω απάντηση. Δέν ήθελα όμως νά αρνηθώ τήν απόκρισή μου. Τέλος πάντων ήταν καί φοιτητής μου. Είπα αυτό πού μοϋ κατέβηκε εκείνη τή στιγμή:

- Γιατί νά μή ισχύει κάτι άλλο, Κόνι; Δέν ήταν ποτέ αυτό πού διακήρυττε. Παρουσιάστηκε απλά ως έκφραστής των λαϊκών πόθων, γιά νά τόν ακολουθήσει ό κόσμος. Καί όταν αναρριχήθηκε στην έξουσία, έδειξε τό πραγματικό του πρόσωπο.

- Ω, ύπάρχει καί αυτή ή έκδοχή! απόρησε εκείνος.

- Όπως ύπάρχει καί ή έκδοχή νά μās πει ή Μαρία ένα καλό τραγούδι καί νά ξεχάσουμε όλα αυτά τά λυπηρά καί δυσάρεστα, παρενέβη ή Μαντώ.

Ένθουσιάστηκα έγώ.

- Συμφωνώ, αλλά θά τραγουδήσουν όλοι. Κι εσύ, Μαντώ, κι ό Κόνι, κι έγώ. Ό καθένας στή γλώσσα ή τό ιδίωμα πού θέλει καί μπορεί.

Καί τό ρίξαμε μέ τίς ώρες στό τραγούδι. Είπα κρητικά, είπα γαλλικά, ακόμα καί ένα αφρικάνικο, πού έμαθα στό Κονγκό, όταν δούλεψα εκεί ως εκπαιδευτικός.

Άλλά καί ὁ Κόνι εἶπε ἄρκετά. Κι ἓνα ἀπό κείνα τά πολύ ἄστεϊα, γιά νά μή πῶ τίποτε ἄλλο, πού τραγουδοῦσαν οἱ φαντάροι στόν Ἑβρο, ὅπου κι αὐτός πέρασε ἓνα μέρος τῆς θητείας του. Ἀλλά προπαντός τραγούδησε ἡ Μαντώ ἱκαριώτικα. Μερικά ἀπό τά πολύ ὠραῖα τά ἐπανάλαβε κάνα δυό φορές, νά τά μάθουμε κι ἐμεῖς.

Ἀργά τό ἀπόγευμα ἐτοιμαστήκαμε γιά τήν κάθοδο. Ὁ Κόνι γέλασε μέ τήν καρδιά του, ὅταν τοῦ εἶπαμε ὅτι πᾶμε καί λίγο ντίσκο, γιά νά μπερδέψουμε αὐτούς πού τυχόν μᾶς παρακολουθοῦν.

- Θά πᾶμε καί μαζί ἐκεῖ, ὅταν ξεμπλέξω!

- Βεβαιότατα, Κόνι! εἶπαμε μέ μιά φωνή. Κάνε μόνο ὑπομονή μέχρι αὔριο τό πρωῒ πού θά ξανάρθουμε.

- Ἄς εἶναι καλά ὁ Οὐγκώ. Θά μοῦ κρατάει συντροφιά.

Ἡ κατάσταση τοῦ Κόνι ὄχι μόνο μέ λυποῦσε, ἀλλά ἀνέτρεπε κατὰ κάποιο τρόπο καί τούς στόχους τοῦ ταξιδιοῦ μου, τό ὅποιο ἔπρεπε σιγά-σιγά νά πάρει τό τέλος του.

Ἀλλά πῶς νά τελειώσει, μέ τόν Cabet μου φυλακή στή Λαγκάδα; Αὐτό κάθε ἄλλο παρά θά ἐνθουσίαζε τούς φοιτητές μου.

Ὅμως, ὁ χρόνος τύραννος ἀδυσώπητος. Τρεῖς μέρες εἶχα ἀκόμη στή διάθεσή μου. Ἐπρεπε νά πάρω τό πλοῖο γιά τόν Πειραιᾶ κι ἀπό ἐκεῖ αὐθημερόν τό ἀεροπλάνο γιά τό Παρίσι. Τά εἰσιτήρια ἦταν ὅλα κλεισμένα. Καί δέν σήκωνε ἀναβολή, γιατί στή συνέχεια ἦταν προγραμματισμένο νά κάνω διακοπές μέ τούς δικούς μου, μιά καί αὐτοί δέν ταξίδευαν χωρίς ἐμένα. Μίλησα στήν καλή μου πιά φίλη:

- Μαντώ, τό ταξίδι μου στήν Ἰκαρία μοῦ πρόσφερε πολλά, ἀλλά τό τέλος του εἶναι πολύ δυσάρεστο. Καί ὄχι μόνο αὐτό. Εἶναι καί ἄλλοπρόσαλλο. Τρελλό. Γιά ποιά αὐθεντική Ἰκαρία μπορῶ νά μιλῶ, ὅταν ὁ ἐμπνευστής της κρύβεται στήν Λαγκάδα, ὅπως οἱ πρόγονοί σου γιά νά γλυτώσουν ἀπό τούς πειρατές;

Ἐκεῖνη ὁμως παραδόξως χαμογέλασε.

- Μαρία, δές το κι ἄλλιῶς. Ἰκαριώτικα. Τό νησί μας

έξακολουθεῖ νά εἶναι καί στίς μέρες μας καταφύγιο. Πρίν ἀπό χρόνια φιλοξενήσαμε χιλιάδες ἔντιμους ἀνθρώπους πού τά καθεστώτα τούς ἐξόρισαν γιά τίς πεποιθήσεις τους. Σήμερα σώζεται πάλι ἕνας ἔντιμος ἀνθρωπος, πού διέπραξε τό ἀδίκημα, νά ἔχει συγκρίσιμα βιογραφικά στοιχεῖα μέ τόν ἀρχηγό τοῦ «Λαϊκοῦ Τιμωροῦ». Σέ κάποιο ἄλλο μέρος, μέ τήν πλύση ἐγκεφάλου πού γίνεται στόν κόσμο ἀπό τήν τηλεόραση, καί τά ποσά πού προσφέρονται, θά τόν εἶχαν ἴσως ἤδη καταδώσει.

- Ἀπίστευτο, Μαντώ, πόσο εὐκολα ἔμπλεξαν τόν Κόνι σ' αὐτή τήν ἱστορία.

- Εὐτυχῶς πού δέν ἔμπλεξαν καί ἄλλοι, Μαρία.

- Τί ἐννοεῖς;

- Ἐννοῶ ὅτι δέν καταζητεῖται μόνο ὁ ψηλός ξανθός καθηγητής, ἀλλά καί μιὰ ξανθιά κυρία μέ τό ὄνομα Μαρία ἢ Ἄννα.

- Καί τί μ' αὐτό;

- Ἐσένα σέ λένε Μαρία, εἶσαι ξανθιά, σχετίζεσαι μέ τόν ψηλό ξανθό καθηγητή καί ἔχεις καί τό πολιτικό παρελθόν σου.

- Λοιπόν, Μαντώ;

- Τί λοιπόν. Δέν καταλαβαίνεις;

- Τί νά καταλάβω; Θέλεις νά πεῖς ὅτι ὑποψιάζονται καί μένα;

- Ὅχι μόνο σέ ὑποψιάζουν, ἀλλά θά σέ καλοῦσαν καί σέ «φιλική συζήτηση», ὅπως καί δεκάδες ἄλλους πανεπιστημιακούς καθηγητές.

- Θεός φυλάξοι! Τό τελευταῖο πού θά μοῦ ἔλειπε.

- Δέν θά σοῦ ἔλειπε, Μαρία, ἂν δέν πήγαινε ὁ πατέρας μου μέ τόν Ἀλέξανδρο στόν Αἰκήρυκο.

- Καί πῶς ἐμπλέκονται αὐτοί τώρα;

- Πήγαν μαζί στην Αστυνομία, ο πατέρας μου έδωσε στον Αλέξανδρο τις αναγκαίες για σένα πληροφορίες, αυτός επικοινωνήσε με την Αντιτρομοκρατική, διασταύρωσε τα στοιχεία σου και βρήκε ότι δεν υπάρχει τίποτε εις βάρος σου.

- Όστε τό έκαναν αυτό ο Θεολόγος και ο Αλέξανδρος;

- Βεβαίως!

- Μπράβο τους! Καί γιατί δεν μου είπτε έμένα τίποτε ο πατέρας σου;

- Μαρία μου, έτσι είναι ο Θεολόγος...

Δέν μποροῦσα νά συνέλθω από τήν ταραχή μου. Βρέθηκα στό χεῖλος τοῦ γκρεμοῦ καί κοιμόμουν τόν ὕπνο τοῦ ἀθώου. Ὅχι πώς δέν εἶχα τήν ψυχραιμία νά ἀντιμετωπίσω ἀστυνομικές ἀρχές. Τά κατάφερα μιά χαρά σέ δύσκολες μέρες. Πόσο τώρα, πού γιά τουλάχιστον δέκα πέντε χρόνια δέν κάνω τίποτε ἄλλο ἀπό νά διδάσκω. Οὔτε κἂν ἀπλό μέλος δέν εἶμαι σέ ὁποιαδήποτε ὀργάνωση.

- Ὅμως, Μαντώ, γιατί δέν κάνουν ο Θεολόγος καί ο Αλέξανδρος τό ἴδιο γιά τόν Κόνι; ἀπόρησα.

- Τό έκαναν, ἀλλά δέν τούς βγαίνει. Γιατί ο ἀρχηγός τοῦ «Λαϊκοῦ Τιμωροῦ» ἔχει διπλῇ ζωή. Διπλᾶ διαβατήρια. Διπλές ταυτότητες. Μιά ἐπίσημη καί μιά ἀδιευκρίνιστη. Ἐπίσημα εἶναι ο σεβαστός κύριος καθηγητής. Ἀνεπίσημα ο ἀρχηγός τῆς ὀργάνωσης. Γιά νά ἀπαλλαγῇ ο Κόνι, πρέπει νά ὑποστειτῇ τήν «φιλική συζήτηση», νά δώσει ἀποτυπώματα, δείγματα γραφῆς, ἀναφορές γιά τό παρελθόν του, ἐξηγήσεις ἴσως γιά τίς εὐθύνες πού ἀποδίδει στόν ἑαυτό του, ὥστε νά ἐξακριβωθεῖ ὅτι δέν εἶναι ο καταζητούμενος.

- Φρίκη! Δύστυχε Cabet, τί σέ περιμένει νά πάθεις. Ἐκτός καί βρεθεῖ ο πραγματικός ἀρχηγός τοῦ «Λαϊκοῦ Τιμωροῦ».

- Αυτό περιμένω κι εγώ, Μαρία. Λένε ότι κλείνει καθημερινά ο κλοιός γύρω του. Άλλά ποιος ξέρει;

Αυτό ήταν καινούργιο σόκ και άνέτρεπε όλους τούς σχεδιασμούς μου. "Ήμουν ιδιαίτερα προσεκτική μέ τούς γονείς μου." Όχι μόνο γιατί έκαναν τό πᾶν γιά μένα. Άλλά και γιατί ήταν τόσο προχωρημένης ήλικίας. Ποτέ δέν τούς απογοήτεψα. Ποτέ δέν συνέβη νά τούς υποσχεθῶ κάτι και νά μή τό κρατήσω.

- Γιά πρώτη φορά στή ζωή μου, Μαντώ, θά ρίξω τούς γονείς μου. Άλλά είμαι σίγουρη ότι θά τό καταλάβουν... είπα περίλυπη.

Έκείνη δέν μπορούσε νά μέ παρακολουθήσει.

- Έννοῶ, Μαντώ, ότι δέν θά φύγω από τήν Ίκαρία, πρίν δικαιωθεί ο Κόνι.

Βούρκωσε κι έπεςε στήν άγκαλιά μου.

- Μαρία, δέν μπορείς νά κάνεις τίποτε. Γιατί άλλοι αποφασίζουν. Κάνεις όμως πάρα πολλά!

- Δέν ξέρω αν κάνω πολλά, αλλά σίγουρα μπορώ νά πῶ, αν χρειαστεί, πού έλπίζω νά μή χρειαστεί, τό ποιος είναι ο Κόνι. Είναι ένας φιλειρηνιστής, ένταγμένος από παιδί στό κίνημα αυτό, μέ ούσιαστική δράση, αλλά και προσήλωση στά ιδεώδη της ειρήνης και της ανθρωπιάς. Οί όποιες έμμονές του στήν απόδοση μέ κάθε τρόπο δικαιοσύνης έχουν νά κάνουν μέ τόν σεβασμό πού τρέφει γιά τήν ανθρώπινη αξιοπρέπεια, τήν όποία κανείς ισχυρός δέν επιτρέπεται άτιμωρητί νά τσαλακώνει.

Μέ κοιτούσε μέ όρθάνοιχτα μάτια κι ένιωθα λίγο άβολα. Δέν έκανα δά και κάτι τόσο σημαντικό γιά νά άξίζω τόν θαυμασμό της.

- Μαρία, όλα αυτά μπορεί νά τά πεις και θά πετύχουν τόν σκοπό τους. Άλλά βοηθᾷ αφάνταστα τόν Κόνι κι έμένα μέ τήν παραμονή σου έδῶ. Νοιώθουμε ότι δέν

εἴμαστε μόνοι. Οἱ τρελλοὶ Ἰκαριῶτες πού συμπαραστέκονται στοὺς κατατρεγμένους. Ἡ παρουσία σου μᾶς δικαιώνει. Καί ανεβάζει τὸ ἠθικὸ μας. Κανεῖς πιά δέν μπορεῖ νά μᾶς νικήσει!

Βέβαια, στὴν πράξη εἶναι ὅλα λίγο πιό περίπλοκα ἀπὸ ὅ,τι στά λόγια. Τί σημαίνει νά μείνω μέχρι νά δικαιωθεῖ ὁ Κόνι; Ἐνδεχομένως, παραμονή στό νησί γιὰ μῆνες... Σκέφτηκα νά ζητήσω ἐσπευσμένως ἀπὸ τὸ τμῆμα μου στὸ Πανεπιστήμιο νά μοῦ χορηγήσει ἐκπαιδευτικὴ ἄδεια, τὴν ὁποία ἄλλωστε ἀπὸ καιρὸ δικαιούμεν, ἀλλὰ τὴν κρατοῦσα γιὰ νά τὴν χρησιμοποιήσω, ἂν ἀντιμετώπιζαν οἱ γονεῖς μου κάποιο σοβαρὸ πρόβλημα ὑγείας.

Ὅμως, δέν ἤθελα νά παραβλέψω καί τὸν δικό μου στόχο: τὴν αὐθεντικὴ Ἰκαρία. Ἀλλὰ ποιά αὐθεντικὴ Ἰκαρία νά παρουσιάσω στοὺς φοιτητές μου; Τό πλάνο ὑπὸ αὐτές τίς συνθῆκες δέν περπατοῦσε.

Διερωτόμουν μήπως ὑπάρχουν καί ἄλλες πτυχές. Καί ἐδῶ μέ βοήθησε πάλι ἡ Μαντώ.

- Μαρία, ὑπάρχει ἓνας συγγραφέας καί πολιτικός, ὁ Γιάννης Μελάς, ὁ ὁποῖος ἔγραψε καί τὴν ἱστορία τῆς Ἰκαρίας. Μένει στὸν Αἰκῆρυκο. Μ' αὐτόν πρέπει νά μιλήσεις. Βέβαια, εἶναι πάνω ἀπὸ ἐνενήντα χρόνων, ἀλλὰ τὸ μυαλό του εἶναι ξουράφι.

- Καί εἶναι αὐτό εὐκόλο, Μαντώ;

- Τό πλέον εὐκόλο! Εἶναι πολὺ ἀνοιχτοὶ ἄνθρωποι, καί αὐτός καί ἡ κόρη τοῦ Ἰσαβέλλα, μέ τὴν ὁποία μένει. Ἀλλὰ εἴμαστε καί συγγενεῖς. Μέ ἔχει βαφτίσει καί πάντα χαίρονται ὅταν τοὺς ἐπισκέπτομαι.

- Καί πότε μπορούμε νά πᾶμε;

- Αὐριο κιόλας. Ἀρκεῖ ἓνα τηλεφώνημα. Πᾶμε νωρίς-νωρίς στὸν Κόνι καί μετὰ φεύγουμε γιὰ Αἰκῆρυκο. Θά βροῦμε κεῖ καί τὸν θεῖο μου. Μοῦ ἔλειψε λίγο...

Πάλι κατάφερε αυτό τό υπέροχο κορίτσι νά μοῦ λύσει ἓνα βασικό μου πρόβλημα.

- Μαντώ, εἶμαι τόσο εὐτυχής πού γνωριστήκαμε καί δέν ξέρω πῶς νά σέ εὐχαριστήσω γιά ὅλα αὐτά πού κάνεις γιά μένα.

- Δέν κάνω τίποτε, Μαρία...

- "Οχι, ἄφυσέ με νά ἐπιμείνω στήν ἄποψή μου! Καί θέλω νά σέ βγάλω γι' αὐτό ἀπόψε ἐγώ ἔξω. Νά τό γιορτάσουμε στόν Εὐδηλο.

- Κανονικά αὐτό πού ζητᾶς, Μαρία, δέν ἐπιτρέπεται, γιατί εἶσαι φιλοξενούμενη. Ἀλλά ἀφοῦ εἶναι ἐπιθυμία σου, νά τό κάνουμε.

- "Ετσι μπράβο, Μαντώ! Καί ποῦ μποροῦμε νά πᾶμε;

- Ἄσε νά δοῦμε, τί δέν ξέρεις...

Μετά ἀπό λίγο φώναξε υπερήφανη:

- Τό βρῆκα! Θά σοῦ γνωρίσω τά μέρη πού πῆγα μέ τόν Κόνι, ὅταν ἔφτασε ἐδῶ καταταλαιπωρημένος καί καταπτομένος καί τόν περισυνέλεξε ὁ θεῖος μου ὁ Παντελῆς.

- Ὑπέροχα, Μαντώ.

- Καί θά γελάσουμε πολύ.

- "Ετσι! Τότε ὅμως νά πάρω μαζί μου καί τό μαγνητοφώνακι καί νά κάνω καί ἐγγραφή.

- Βεβαίως. Θά ἔχει πολύ πλάκα!

Ὅμολογῶ, εἶχα τύψεις, πῶς χρησιμοποιοῦ τήν συγγένεια τῆς φίλης μου καί ταλαιπωρῶ τόν υπέργηρο συγγραφέα, γιά νά ὀλοκληρώσω τήν εἰκόνα τῆς Ἰκαρίας. Μόλις φθάσαμε στό σπίτι του, στήν πλαγιά τῆς παλιᾶς πόλης τοῦ νησιοῦ, μᾶς ὑποδέχτηκε ἡ κόρη τοῦ Ἰσαβέλλα μέ ἓνα διάπλατο χαμόγελο καί μᾶς πέρασε στόν ἀνθόκη-

πο, γιομᾶτο τριανταφυλλιές, βοκαμβίλιες, βιγόνιες, κλήματα καί ἓνα σωρό ἄλλα πολύχρωμα λουλούδια
- Τί ὑπέροχος κῆπος! θαύμασα ἐγώ. Καί ἡ βεράντα πραγματικό μπαλκόνι στό Αἶγαῖο.

- Ἀπό ἐδῶ, Μαρία, ἀγναντεύεις δέκα ἔξι νησιά. Τό βουνό πού βλέπεις ἀπέναντί μας εἶναι ἡ Σάμος, δίπλα οἱ Φοῦρνοι. Νοτιότερα ἡ Πάτμος καί οἱ Λειψοί. Καί μπορεῖς νά δεῖς μέχρι τήν Λέρο, τήν Κάλυμνο καί τήν Κῶ, γιά νά ἀναφέρω τά μεγαλύτερα ἀπό αὐτά.

- Πόσο τυχεροί εἴστε νά ζεῖτε σέ ἓναν τέτοιο παράδεισο, Ἰσαβέλλα.

- Ὅντως, Μαρία. Γι' αὐτό κι ἐγώ, μόλις πῆρα τήν σύνταξη μου ὡς δικηγόρος, ἐγκαταστάθηκα μόνιμα στό νησί.

Ὕστερα κατευθυνθήκαμε στό τραπέζι, ὅπου ἦδη καθόταν ὁ συγγραφέας, ἀκουμπισμένος μέ τά δυό χέρια στό μπαστουνάκι του. Τό πρόσωπό του ἦταν ἡρεμο κι ἔβγαζε ὅλη τήν ὁμορφιά ψυχῆς ἐνός πνευματικοῦ ἀνθρώπου.

- Χαίρομαι πολύ πού μᾶς δεχτήκατε, κύριε Μελᾶ, τοῦ εἶπα πλησιάζοντας τήν πολυθρόνα του.

- Καί δικιά μου χαρά! ἀπάντησε μέ βραχνή, ἀλλά καθαρή φωνή.

- Διάβαζα χθές βράδυ τό βιβλίο σας «Ἡ Ἱστορία τῆς Νήσου Ἰκαρίας» καί τό ἀπόλαυσα. Εἶναι ἓνα λαμπρό ἔργο, μέ ὑπέροχη γραφή καί δίνει μιά συνολική ἀντίληψη τοῦ ἱκαριώτικου θησαυροῦ. Νά ρωτήσω, γεννηθήκατε ἐδῶ;

- Ὁ πατέρας μου, ἐξήγησε ἡ Ἰσαβέλλα, ἦταν προσφυγόπουλο ἀπό τήν Νικομήδεια καί ἐγκαταστάθηκε μέ τούς γονεῖς του, μετά τήν Μικρασιατική καταστροφή, στήν Σῦρο. Στήν Ἰκαρία ἦρθε νέος γιά νά εἰσπράξει χρέη ἀπό ἐμπορεύματα, πού πωλοῦσε ἐδῶ ὁ δικός του πατέρας. Τόν φιλοξένησαν οἱ κάτοικοι καί τοῦ ἄρεσε τόσο πολύ

ὥστε ἔμεινε γιά πάντα. Πολλά χρόνια ἦταν βουλευτής στο Ἑλληνικό Κοινοβούλιο. Τά χρέη βέβαια δέν τά εἰσέπραξε ποτέ... Ἀλλωστε δέν εἶχαν οἱ ἄνθρωποι χρήματα.

- Ὁ κύριος Μελάς, μπῆκε στήν κουβέντα ἡ Μαντώ, ἔκανε πρίν πενήντα χρόνια περίπου τόν νόμο πού ἔδωσε δικαίωμα ψήφου στίς γυναῖκες.

- Ἦμουν εἰσηγητής στο νομοσχέδιο! διόρθωσε ὁ γέροντας.

Ἀπολάμβανα νά μιλῶ μέ ἕναν πολιτικό πού ἦταν ταυτόχρονα καί ἄνθρωπος τοῦ πνεύματος.

- Ὡς βουλευτής γυρίσατε ὑποθέτω ὅλο τό νησί, κύριε Μελά.

- Πιθαμή πρός πιθαμή.

- Τί ἰδιαίτερο ἔχει ἡ Ἰκαρία;

Ἀργά ἀλλά καθαρά ἀπάντησε:

- Ἡ Ἰκαρία, λόγω τῆς ἀπομονώσεώς της, διατήρησε ἀναλλοίωτα τά πανάρχαια ἥθη της καί σχεδόν ἀνόθευτον τήν ἀρχαίαν ἰωνική λαλιά. Ἀποτελεῖ ἕναν ἐντελῶς χωριστόν κόσμον, καί μιάν μοναδικήν κιβωτόν τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

- Πῶς εἶναι αὐτό δυνατόν, κύριε Μελά; Δέν δέχτηκε ἐπιδράσεις, δέν εἶχε συναλλαγές μέ τίς γύρω περιοχές;

Ἡ Μαντώ γέλασε λιγάκι.

- Θυμᾶσαι, Μαρία, τόν τσομπάνη μέ τό κόκκινο μαντῆλι;

- Βέβαια! Τί σοῦ εἶχε πεῖ, Μαντώ;

- Ἐώρακας τάς αἰγας;

- Ναί, βεβαίως! Τό εἶχε πεῖ.

- Μαρία, βλέπεις ἄνθρωπο πού δέν πάτησε ποτέ στο σχολειό, νά ὁμιλεῖ μέ τό παμπάλαιο λεκτικό τῶν προγόνων μας.

Καί πάλι μίλησε ὁ συγγραφέας:

- Στήν Λαγκάδα έζησε πολύ μεγάλος πληθυσμός πού εΐναι αδιάσπαστη συνέχεια τών αρχαίων Ίώνων. Αποτελεΐ αρχαία καί αυτόνομη πολιτεία, πού έπιβίωσε μέχρι τών τελευταίων αιώνων, διοικούμενη από δημογέροντες, μέ βαθειά προσήλωση εις τάς αρχαίας βιοτικές συνηθείας καί ήθη.

Ένθουσιάστηκα πολύ καί τοῦ εΐπα:

- Ξέρετε, κύριε Μελά, έχω κι εγώ μιá σχέση μέ τήν Ίκαρία, γιατί χρόνια διδάσκω στους φοιτητές μου τήν Ίκαρία τοῦ Cabet, ὅπως τήν παρουσιάζει στό βιβλίο του «Ταξίδι στήν Ίκαρία». Εΐναι ένα ὄραμα. Περιγράφει μέ κάθε λεπτομέρεια μιá εἰρηνική καί εὐδαιμονοῦσα κοινωνία. Προσπάθησε μάλιστα νά τήν υλοποιήσει. Μέ λιγότερη δυστυχῶς έπιτυχία...

- Βεβαιότατα! Ὁ Cabet ασχολήθηκε πολύ μέ τήν Ίκαρία μας. Τό ἔναυσμα τοῦ τό ἔδωσε ὁ εκδότης του, ἡ σύζυγος τοῦ ὁποίου επισκέφτηκε τήν Ίκαρία καί τόν παρότρυνε νά μελετήσει τόν βίο καί τήν πολιτεία μας.

- Χαίρομαι πάρα πολύ γιά αὐτήν τήν πληροφορία, κύριε Μελά. Γιατί κι ἐμένα μέ απασχόλησε πολλές φορές τό ἐρώτημα, ἂν εἶχε ὁ Cabet γνώση τοῦ νησιοῦ σας.

Δέν ἤθελα νά κουράσω περισσότερο τόν γέροντα συγγραφέα καί ἔκανα νόημα στήν Μαντώ νά πηγαίνουμε.

- Μέ τίποτε! ἦταν ἡ κατηγορηματική ἐπέμβαση τῆς Ίσαβέλλας. Θά μείνετε νά φάτε. Ἄλλωστε θά ἔρθει σέ λίγο καί ὁ θεῖος σου, Μαντώ.

- Τόν εἰδοποίησες, Ίσαβέλλα;

- Δέν χρειάζεται νά τοῦ τό πῶ, γιατί ἔρχεται κάθε βράδυ καί μᾶς κάνει παρέα. Καί φέρνει καί ψάρια πού ἀρέσουν πολύ στόν πατέρα μου.

Πιάσαμε μετά συζήτηση γύρω ἀπό τήν Μαντώ καί τόν Θεολόγο. Αποροῦσα πόσο καλά πληροφορημένη ἦταν

γιά όλα ή Ίσαβέλλα. Άκόμα καί γιά τήν βιοφάρμα ήξερε καί παίνευε τά ύπέροχα λαχανικά της, τά όποία προφανώς από καιρό σέ καιρό τούς έστελνε ό Θεολόγος.

Ό πατέρας της έμεινε σιωπηλός, γιατί κουραζόταν σχετικά γρήγορα, όταν μιλοῦσε. Έδειχνε πάντως νά απολαμβάνει τήν παρουσία μας. Η κόρη του όλο καί τοῦ έλεγε κάτι ένδιάμεσα ή τόν φρόντιζε, μέ ένα μαξιλαράκι στήν πλάτη, μέ κάτι νά βάλει στό στόμα του.

Άργότερα έφτασε ό καπετάν Παντελής. Ήταν λίγο λαχανιασμένος από τόν ανηφορικό δρόμο, αλλά φοβερά χαρούμενος, μολονότι δέν μās έξήγησε τόν λόγο. Ήπιε άμέσως ένα ποτήρι νερό πού τοῦ πρόσφερε ή Ίσαβέλλα κι ύστερα κι έναν καφέ πού τοῦ έκανε.

- Ψάρια δέν έπιασες σήμερα, μπάρμπα; τόν ρώτησε ή Μαντώ.

- Σήμερα δέν τσιμπούσανε τά ψάρια. Σήμερα, Διαμάντα, τσιμποῦσεν τό κρέας.

- Δέν τό βλέπω.

- Τό έχω στό καΐκι.

- Τί νά τό κάνεις στό καΐκι;

- Τό φυλάω γιά τούς δεσμοφύλακες!

- Άσε τίς πλάκες πάλι, θεΐε. Ποιούς δεσμοφύλακες έννοεΐς;

Άνήσύχησα κι έγώ τώρα. Τέτοιες λέξεις δέν μπορούσα οὔτε νά τῆς άκούω. Άλλά ό Παντελής τόν χαβά του.

- Αὐτούς πού τονέ κρατάνε τόν Κόνι στό μπαλαούρο, Διαμάντα.

Κοιταχτήκαμε καί οί δύο. Δέν θέλαμε μέ τίποτε νά πιστέψουμε κάτι τέτοιο.

- Σέ πειράζει, μήν άκοῦς τόν θεΐο σου, Μαντώ! παρενέβη ή Ίσαβέλλα.

Ἀλλά γιά μᾶς τίς δυό ἦταν ἤδη ἀργά. Φόβος καί τρόμος μᾶς κατέλαβε.

- Λέγε, θεῖε!

- Τί νά πῶ; "Εν ὁρᾶτε τηλεόρασιν;

- "Οχι. Τί νά δοῦμε;

- Τόν ματσακονίσανε τόν Κόνι.

- Τόν πιάσανε; φωνάξαμε καί οἱ δυό. Πότε;

- Ἀπόψε!

- Χριστέ καί Παναγιά! χλώμιασε ἡ Μαντώ.

Ἐγώ κοιτοῦσα λίγο δύσπιστα. Δέν φαινόταν δά καί τόσο λυπημένος.

- Καί τί θέλεις νά κάνεις μέ τό κρέας, Παντελῆ; τόν ρώτησα.

- Τοὺς πάω πέντε κατσίκια μποναμά, Μαρία.

- Σιγά ρέ, Παντελῆ, μή τοὺς ἐξαγοράσεις μέ τά κατσίκιά σου, χλεύασα.

Ἀλλά καί ἡ Μαντώ καθόταν σέ ἀναμμένα κάρβουνα.

- Καί ποῦ τόν ἔπιασαν, μπάρμπα;

- Ἐκεῖ!

"Εδειξε μέ τό χέρι του ἓνα νησί στό βάθος τοῦ ὀρίζοντα.

- Τί εἶναι ἐκεῖ; ἀποροῦσα.

- Τό νησί οἱ Λειψοί.

- Καί τί θέλει στοὺς Λειπούς ὁ Κόνι;

- Ἐκεῖ ἔν ἡκρύβγουντα;

- Ὁ Κόνι στοὺς Λειπούς;

- Μαρία μου, εἶπασι εἰς τήν τηλεόρασιν ὅπως ἤπιασαν τόν ξανθόν καθηγητή εἰς τοὺς Λειπούς.

- Μά ὁ Κόνι εἶναι στήν Λαγκάδα, Παντελῆ.

- Καί πῶς γνωρίζεις το;

- Μά τόν ἀφήσαμε σήμερα τό πρωῒ ἐκεῖ.

- "Α, τοὺς ψεῦτες! Δέν πρέπει νά πιστεύγεις ποτέ τήν τηλεόρασιν... Φαντάσου, Μαρία, ἔλεγαν ὅτι οὔλες τίς μέ-

ρες κρυβόταν ό άρχηγός τοῦ «Λαϊκοῦ Τιμωροῦ» στούς Λειψούς, κι ἔχει καί σπιτοκάθισμα ἐκεδά!

- Θεῖε, θά μᾶς τρελλάνεις! δέν ἄντεξε ἄλλο ἢ Μαντώ. Λέγε, ἔπιασαν τόν άρχηγό;

- Ἔτσι εἶπανε στήν τηλεόρασην, Διαμάντα. Ἄν τήν πιστεύεις...

- Γιατί δέν τήν ανοίγουμε; εἶπα ἐγώ.

Πήγαμε στό σαλόνι. Ἡ Ἰσαβέλλα πάτησε τό κουμπί. Στήν όθόνη ἔδειχναν ἓνα ψηλό ξανθό ἄνδρα μέ χειροπέδες. Καί βέβαια δέν ἦταν ό Κόνι. Κάτω- κάτω ἔγραφε: «Πιάστηκε ό άρχηγός τῆς τρομοκρατικῆς όργάνωσης». Καί ό παρουσιαστής μέ κομμένη τήν ανάσα ἐξηγοῦσε τόν τρόπο σύλληψης.

- Μπάρμπα, αὐτό δέν θά σοῦ τό συγχωρήσω ποτέ! τοῦ εἶπε μέ θυμό.

- Μῆτε κι ἐγώ, Διαμάντα, θά σοῦ συγχωρέσω ποτέ πού ἔν ἤξευρες τόν ἄνδραν π' ἀγαπᾶς! ἀπάντησε χαμογελώντας.

Ἐγώ ἀνάσανα βαθιά. Νά πιστέψω πώς όλα τέλειωσαν; Ἦμουν τόσο συνεπαρμένη ἀπό όλα αὐτά, πού δέν τολμοῦσα νά τά δεχτῶ ὡς τήν ἀλήθεια. Ποίός ξέρει, μπορεῖ πάλι κάτι νά βγεῖ στή μέση. Ἦ καί ὄχι. Κοιτοῦσα, δύσπιστη ἀκόμα τόν Παντελῆ.

- Αὐτό ἦταν, Μαρία. Ὅλα τελειώσανε! Ἐνα μένει μόνο...

- Τί, Παντελῆ; μέ τρόμαξε πάλι.

- Νά τό γιορτάσουμεν. Καριώτικα!

Ἡ Ἰσαβέλλα ἔφερε τσίπουρο καί τσουγκρίσαμε. Ἡ Μαντώ ἄρχισε σιγά-σιγά νά συνέρχεται. Δέν νομίζω ότι κρατοῦσε πιά κακία στόν θεῖο της.

Κατεβήκαμε μετά στό λιμάνι, φορτώσαμε τήν μοτοσικλέτα στόν «Παντελεήμονα» καί βάλαμε πλώρη γιά τό

χωριό. Ό καθένας ήταν βυθισμένος στις δικές του σκέψεις. Όλοι βέβαια ήμασταν χαρούμενοι. Η Μαντώ κι εγώ νοιώθαμε πώς έφυγε ένα μεγάλο βάρος από πάνω μας. Αλλά δέν μπορούσαμε ακόμα νά χαρούμε πραγματικά, φοβούμενες μήπως κάποια κακή μοίρα μας τά περιπλέξει έκ νέου. Τόν Παντελή μᾶλλον δέν τόν είχαν άγγίξει καί τόσο πολύ καί εξακολουθοῦσε νά έχει τά κέφια του:

- Διαμάντα, λέω νά πάω απόψε νά πάρω τόν Κόνιν από τήν Λαγκάδα, μήπως καί ρίξουμε κανένα παραγάδι αύριο τό πρωί. Έν μπόρεσα τόσο καιρό νά κάνω μιά καλή ψαριά...

- Καί τά κατσίκια, Παντελή; άπόρησα εγώ.

- Αὐτά χρειάζονται πολύ ώρα ώσπου νά ψηθοῦν. Καλά μεσημέρια! Καί ό Θεολόγος τά καταφέρνει καλύτερα.

Η Μαντώ όμως μᾶλλον τόν κατάλαβε καί απάντησε σοβαρά:

- Μήν κοπιάζεις, θεϊε. Θά πάω νά τόν φέρω εγώ. Σοῦ υπόσχομαι ότι στίς τέσσερεις τά ξημερώματα, τό πολύ στίς πέντε, θά βρίσκεται στήν πόρτα σου.

- Αὐτό εἶναι ή καλύτερη λύση. Θά μπορέσω νά κάνω έναν ύπνον, τόσες μέρες στό καϊκιν δέν καλοκοιμήθηκα.

Βέβαια, όλα έγιναν διαφορετικά. Η Μαντώ μόλις φτάσαμε, γέμισε τόν ντορβά καί καβάλησε τήν μηχανή νά πάει στόν Κόνι τά καλά νέα. Καί όπως μοῦ τά εἶπε αργότερα, περάσανε μιά ὁμορφη νύχτα:

Έφτασε στήν Λαγκάδα κατασκονισμένη καί τόν βρήκε νά κάθεται σιωπηλός μπροστά στήν πορτούλα τῆς ποντικοφωλιᾶς του.

- Άγάπη μου, όλα τέλειωσαν! Πιάσανε τόν πραγματικό αρχηγό!

Ἀγκαλιάστηκαν. Φιλήθηκαν. Χαιρόντουσαν.

Ὑστερα εἶπε ἡ Μαντώ:

- Κόνι, ἔχω κάνει ἓνα τάμα.
- Τί τάμα; ἀπόρησε ἐκεῖνος.
- Μόλις τελειώσουν τά βάσανά μας νά πᾶμε στόν καταρράκτη. Νά βγάλουμε τόν ρύπο ἀπό πάνω μας.

Κατέβηκαν σιγά-σιγά μέ τήν μηχανή, πλησίασαν στό πιό κοντινό σημεῖο καί στή συνέχεια βάδισαν στό σεληνόφως μέχρι τήν λεκάνη, ὅπου ἔσκαγαν μέ πάταγο οἱ ἀφρᾶτοι κρουνοί πού ξεπηδοῦσαν ψηλά ἀπό τόν γκρίζο βράχο. Λούστηκαν στά δροσερά νερά, ἔβγαλαν ἀπό τά ἐσώψυχά τους ὅ,τι ἀκάθαρτο ὑπῆρχε μέσα τους, ἔνιωσαν λυτρωμένοι, ἐξαγνισμένοι καί ἀνάλαφροι, κάθισαν στό πλάι, καί ἀγνάντευαν τόν χρυσό διάδρομο πού ἔκτιζε στή θάλασσα τό φέγγος τοῦ φεγγαριοῦ.

- Ἐρεῖς τί ποθεῖ τώρα ἡ καρδιά μου, ἀγάπη μου; τοῦ εἶπε ἐκείνη.
- Νά περπατήσεις πάνω στά κύματα...
- Ναί. Ἀλλά γιά νά πᾶω πολύ μακριά...
- Στό Βορρά, Μαντώ;
- Ἀκριβῶς! Κι ὕστερα νά βαδίζουμε δίπλα στό ποτάμι...
- Πάνω στά χρυσοκίτρινα φύλλα...
- Ὅπου βουλιάξεις μέχρι τό γόνατο. Ἐτσι δέν μοῦ εἶπες;
- Ἐτσι σοῦ εἶπα. Ἐτσι εἶναι. Κι ἔτσι εὐκόλα γίνεται.
- Πᾶμε τότε νά δοῦμε τούς δικούς σου τό φθινόπωρο.
- Βεβαιότατα. Εἶναι μαγευτικά τότε στά μέρη μας. Τό φῶς, τά χρώματα, οἱ καταιγίδες καί τά κελαρύσματα...
- Καί θά πᾶμε καί στήν Κωστάντζα;
- Ὅπωςδήποτε. Ἡ πόλη πού πέρασα τόσο ὁμορφα χρόνια ὡς φοιτητής. Θά τήν ἀγαπήσεις. Καί θά ἔχουμε καί τήν παρέα τῆς Μαρίας!

Ἐμειναν ἀγκαλιασμένοι στή δροσιά τοῦ καταρρά-

χτη μέχρι τοῦ ἡλίου τὴν ἀνατολή. Κι ὕστερα γύρισαν καὶ πλάγιασαν στὴν Λαγκάδα.

Ὁ Θεολόγος ἄρχισε τίς προετοιμασίες γιὰ τὸ ψήσιμο, πού ἦταν ἤδη προαποφασισμένο, προφανῶς ἀπὸ αὐτόν καί τὸν Παντελῆ, νά γίνει στὴν Λαγκάδα. Στὴ μεγάλη πίστα. Ὅπου κάνουν καὶ τὰ πανηγύρια. Ἡ Λενιώ, μαζί μέ κάποιες ἀνεπιές, ἐτοίμαζαν φαγητά. Πολλά, γιατί θά ἔρχονταν φίλοι καί συγγενεῖς. Καί ἡ Βαγγελιώ μου τό ἔσκασε τό μυστικό:

- Πᾶμε στὴν Λαγκάδα νά γιορτάσουμε τὴν «γιορτὴ τοῦ Ἄντρα», Μαρία.

- Καί τί εἶναι αὐτό;

- Οὔτε ἐμεῖς ξέρουμε. Τό σκέφτηκαν οἱ ἀνεπιές τοῦ Θεολόγου. Γιά νά γιορτάσουμε πρέπει νά ἔχουμε κάποιο λόγο. Σήμερα κανεῖς ἅγιος δέν γιορτάζει, πανηγύρι δέν γίνεται, ἔτσι βαφτίζουμε τό γλέντι «γιορτὴ τοῦ Ἄντρα». Καί ταιριάζει καί στίς περιστάσεις. Τό καλὸ τέλος μέ τὸν Κόνιν.

Ἡ Λαγκάδα μέ ἐντυπωσίασε ἀκόμα πιό πολύ, τώρα πού τό φῶς τῆς ἡμέρας ἀναδείκνυε τὴν μεγαλοπρέπειά της.

Δίπλα στό ἐκκλησάκι ὑπῆρχε ἓνα ἴσωμα καλυμμένο μέ τεράστια δένδρα. Στὴ σκιά τοὺς ἦταν ἀπλωμένα πέτρινα τραπεζάκια καί καθίσματα καί μιὰ τεράστια στρόγγυλη πίστα. Καί στὴν ἄκρη ἓνα σπιτάκι μέ τὰ σύνεργα γιὰ ψήσιμο καί γλέντια.

- Θά τήνε γεμίσουμε τὴν πίστα, κορίτσια; ρώτησε ὁ Παντελῆς, πού μόλις εἶχε φτάσει φέροντας μαζί του τὰ βιολιά.

- Θά τήνε γεμίσουμε! ἀπάντησαν οἱ ἀνεπιές.

Κι όταν τέλειωσαν οί προετοιμασίες, όταν ροδοκοκκίνισαν τά σφαχτά στή σούβλα καί απλώθηκαν τά φαγιά στά τραπεζάκια καί γέμισαν τά ποτήρια, κι όλοι ήταν έτοιμοι νά απλώσουν τά χέρια, έδωσε ό καπετάνιος τό σύνθημα στους μουσικούς νά παίξουν τόν ικαριώτικο σκοπό.

“Επαιζαν τά βιολιά, μά κανείς δέν άγγιζε φαγητό καί ποτό. “Όλοι περιέμεναν. Σιωπηλοί. “Ίσως καί μέ κάποια μικρή άγωνία. Πότε θά φανούν...

Δέν μπορώ νά υπολογίσω πόσος χρόνος πέρασε. Θυμοῦμαι μόνο τό λαμπρό χειροκρότημα, μόλις πρόβαλε από τό μονοπάτι πίσω από τό έκκλησάκι ό Κόνι νά κρατάει από τό χέρι τήν Μαντώ.

- Τί είναι αυτό! άπόρησε βλέποντας σέ πλήρη εξέλιξη ικαριώτικο πανηγύρι.

Σίγουρα ή Μαντώ δέν θά τοῦ εἶπε λέξη γιά τίς προετοιμασίες πού γίνονταν.

“Όταν πλησίασαν στά τραπέζια μάς ρώτησε έκπληκτος:

- Μά ποιός τά έκανε όλα αυτά;
- Οὔλοι έμεῖς, Κόνι! φωνάξαμε μέ μία φωνή.

Χορέψαμε, τραγουδήσαμε, γλεντήσαμε. Μέχρι τά ξημερώματα.

Τέλος καλά, όλα καλά! Πρόφτασα καί νά ἐπιστρέψω
ἐγκαιρα, καί νά κάνω διακοπές μέ τούς δικούς μου.

Τώρα πού γύρισα στό διαμέρισμά μου στήν ἀγαπητή
μου Κωσταντζα καί τά βάζω όλα αὐτά πού ἔζησα στό
νησί σέ μιά σειρά, σκέφτομαι κάτι σάν τελευταῖο συ-
μπέρασμα, σάν προτροπή στούς φοιτητές μου. Καί
ὁμολογῶ πώς δυσκολεύομαι...

Τελικά, θά τούς πῶ:

«Πηγαίνετε στήν Ἰκαρία νά τήν γνωρίσετε!»

Τό μυθιστόρημα αυτό κινεῖται ισότιμα ἐπάνω σέ δύο ἄξονες: σέ ἕναν τόπο καί σέ ἕνα σύνδρομο.

Τόπος εἶναι ἡ ὑπαρκτή Νικαριά, πού ἀντιπαρατίθεται στήν φανταστική Ἰκαρία τοῦ στοχαστῆ. Ὁ διανοούμενος, πού χρόνια ψάχνει στίς θεωρίες τῶν σοφῶν τήν ιδεώδη πολιτεία, τήν βρίσκει ξαφνικά ζωντανή στό ἀπόμακρο αὐτό νησί τοῦ Αἰγαίου καί στήν ἀπλότητα τῶν ἀνθρώπων του, πού κατορθώνουν νά μένουν ἀπρόσβλητοι ἀπό τά νοσηρά παρελκόμενα τοῦ σύγχρονου πολιτισμοῦ. Ἀκολουθοῦν τούς ρυθμούς τῆς φύσης πού τούς περιβάλλει καί βιώνουν τήν πραγματική εὐτυχία. Δημιουργικοί καί ὀλιγαρκεῖς, ιδιόρρυθμοι, χαροκόποι -σχεδόν διονυσιακοί- καί ἀπρόβλεπτοι, αὐθόρμητοι καί φιλόξενοι. Ζοῦν τήν παράδοση στήν καθημερινότητά τους κι αὐτή τούς καθοδηγεῖ τόσο στήν διαβίωση ὅσο καί στίς θερμές ἀνθρώπινες σχέσεις.

Μιά πραγματικότητα πού ξεπερνάει τήν φαντασία, τό ὄραμα, τήν θεωρία, καί ἀφήνει πίσω της τόν φλύαρο φιλοσοφικό στοχασμό· πού δέν ἐπιβαρύνει τήν καρδιά καί δέν καταθλίβει τόν νοῦ μέ περίπλοκες καί αἰνιγματικές διατυπώσεις.

Ὁ δεύτερος ἄξονας εἶναι τό «σύνδρομο τοῦ Βρούτου». Ὡς ἄλλος Βρούτος καί ὁ ἥρωας τοῦ ἔργου αὐτοῦ ξεῖ τό τυραννικό δίλημμα, ἂν ἔχει τό δικαίωμα νά αὐτοδικήσει κι αὐτός γιά παρόμοια αἰτία. Καί ὅταν τελικά ἐπιλέγει τήν αὐτοδικία, ἡ ζωή του μετατρέπεται σέ ἕναν μαρτυρικό ἐφιάλτη. Ὁ ἐσωτερικός ἀγώνας κορυφώνεται. Ἀδιέξοδο καί πλήρης σύγχυση.

Ἀναπάντεχα ὁμως βρίσκει τήν κάθαρση καί τήν λύτρωση στήν Νικαριά! Οἱ ἀπλοῖκοί καί πηγαῖοι ἄνθρωποι τοῦ νησιοῦ αὐτοῦ, μέ τίς ἐνστικτώδεις ἀντιδράσεις τους δίνουν τίς ἀπαντήσεις, πού ἡ περιχαρακωμένη σέ συμβατικότητες διάνοια ἀδυνατεῖ νά τοῦ δώσει.

Κι ἔτσι ἡ Νικαριά ἀναδεικνύεται σέ ἕνα σύμβολο φυσικῆς ζωῆς, ἰσορροπημένων καί ἁρμονικῶν ἀνθρωπίνων σχέσεων καί νίκης ἐπάνω στά ἀδιέξοδα τῆς σύγχρονης κοινωνίας.

Ἀπόστολος Τζαφερόπουλος